OPERE ALESE

RODICA OJOG - BRAȘOVEANU

AGENTUL SECRET AL LUI ALTÎN-BEY

NEMIRA

RODICA OJOG-BRAȘOVEANU (28 august 1939–2 septembrie 2002), celebră autoare de romane polițiste din România, a urmat primele clase la Școala „Maison des Français", continuându-și educația la Liceul „Domnița Ileana". A început apoi cursurile Facultății de Drept din București, dar, după doi ani, în 1956, a fost exmatriculată pe motive politice. După un an de muncă necalificată la fabrica de medicamente Galenica, a reluat studiile de drept, de data aceasta la Iași. După absolvire a început să profeseze avocatura. În 1969 a debutat cu un scenariu de televiziune, iar primul roman polițist, *Moartea semnează indescifrabil*, pe care l-a publicat în 1971, l-a scris la insistența soțului ei, actorul Cosma Brașoveanu. După șapte ani de practică a renunțat la avocatură și s-a dedicat în întregime scrisului. Până în 1999, a publicat treizeci și cinci de romane, majoritatea polițiste, câteva istorice și unul științifico-fantastic. Este considerată marea doamnă a literaturii polițiste românești. Dintre volumele sale amintim: *A înflorit liliacul* (Editura Nemira, 2004), *Cianură pentru un surâs* (Editura Nemira, 2004), *Întâlnire la Élysée* (Editura Nemira, 2004), *Coșmar* (Editura Nemira, 2004), *Răzbunarea sluților* (Editura Nemira, 2006), *Necunoscuta din congelator* (Editura Nemira, 2006), *Bărbații sunt niște porci* (Editura Nemira, 2006), *Grasă și proastă* (Editura Nemira, 2006), *Logofătul de taină* (Editura Nemira, 2008), *Agentul secret al lui Altîn-Bey* (Editura Nemira, 2008), *Ochii jupâniței* (Editura Nemira, 2008), *Vulturul dincolo de Cornul Lunii* (Editura Nemira, 2008), *Dispariția statuii din parc* (Editura Nemira, 2008), *320 de pisici negre* (Editura Nemira, 2008), *Al cincilea as* (Editura Nemira, 2008), *Poveste imorală* (Editura Nemira, 2008), *Telefonul din bikini* (Editura Nemira, 2008).

RODICA
OJOG - BRAȘOVEANU

AGENTUL SECRET AL LUI ALTÎN-BEY

NEMIRA

Coperta colecției: Gabi DUMITRU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OJOG-BRAȘOVEANU, RODICA
Agentul secret al lui Altîn-Bey / Rodica Ojog-Brașoveanu.-
București: Nemira Publishing House, 2011
ISBN 978-606-579-266-1

821.135.1-312.4

Rodica Ojog-Brașoveanu
AGENTUL SECRET AL LUI ALTÎN-BEY

© Editura Nemira, 2011

Lector: Ecaterina Derzsi
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-266-1

Cartea întâi

IZVODUL

Capitolul I

URZEALA

În sâmbăta patimilor, la ceasul când nasc spaimele, noaptea își dezlegase întunericul peste târgul Bucureștilor, fluturând miresme de liliac și salcie tânără. Un bărbat răsărit se furișă pe o poartă dosnică a Curții Domnești, ocoli cu chibzuială străjile și, strecurându-se șerpește printr-o spărtură a zidului grădinii celei mari năpădite de floare, se înfundă în ulicioara Cucului.

Era înveșmântat într-un fel de burnuz lung până la călcâie, cu două despicături de o parte și de alta a trupului ce-i lăsau mâinile slobode. Jungherul subțire și încovoiat nu-l purta în cingătoare, la vintre, ci la spate, de unde putea fi scos iute și pieziș după năravul tâlharilor hârșiți la drumul mare.

Darabanele spătăriei vestiră noaptea, îndemnând târgoveții să-și caute casele. La hanul mănăstirii Sfântul

Gheorghe, unul câte unul neguțătorii căutau lung spre cerul înalt, unde primele stele agățau cercei de argint, apoi zăvoreau cu străşnicie dughenele boltite. Obloanele erau cetluite pieziș cu brâie zdravene din fier călit, având la capete lacăte grele născocite de nemți pentru tihna avuțiilor. Pe Spiru, grecul, îl ajutau doi ciraci să-și strângă țesăturile scumpe. La lumina beteagă a fanarelor aninate în canatul uşii luceau tafte şi atlazuri florii, chilimuri, stofe cu fesfesele felurite, al căror rost doar muierile îl ştiu, cuvenit obrazelor alese.

Mai zăbovea doar Eftimie arvanitul, care-şi vindea cu dichis, în cornete ghiurghiulii, marfa aromitoare. Slujnicile şi jupânesele umpleau de larmă prăvălia albanezului. Bucuria le ardea mocnit în luminile ochilor, plecau grăbite cu brațele pline de zaharicale.

Mirosea în urma lor, până departe, a vanilie şi cuişoare, a coriandru, ambră şi mosc, iris şi apă de trandafir, a cozonac proaspăt şi aburi de pască abia scoasă din cuptor. Simigiul avea dever şi la curte. În fiece joi, îşi umplea careta cu cofeturi şi siropuri dulci din lămâie şi ienibahar pentru domnițe. Lui Beizadea Mateiaş îi plăceau mai cu seamă „moşul de zăpadă", pe care arvanitul îl ticluia din zahăr amăgit cu pojghiță sticloasă deasupra şi „morişca" sau „balaurul cu şapte capete". Capetele erau lungi, conabii, cu gust de rodie şi verzi, lăsând fistic în cerul gurii. Coconul păstra la urmă pe cel moale din marțipan galben cu steluțe cireşii, mici cât gămălia.

Deodată, Bucureştii se umplură de vuiet. O oaste de trâmbițe şi tălăngi se năpusti asupra lui. Clopotele din mahalele Oțetarilor şi Scorțarului, ale Brezoianului şi Calicilor şi mai pe urmă cele din mahalaua Săpunarilor

prinseră a răsuna. Cereau Paștilor să poposească mai degrabă în târg, împungeau întunericul, zorindu-l să nu zăbovească. Noaptea asta își avea rosturile ei, curgea pânză cernită peste coșmelиile bicisnicilor și hudubăile boierești, sporind nerăbdarea. O ploaie grăbită stârnise mirosul glodului de pe ulițe, îmbinându-l cu altele de liliac și zambile și lăcrămioare răsărite anume.

Clopotele turnate de Franz Zachender la Viana aveau vorbe dulci, mângâietoare; ale Bisericii de Jurământ aspre; dinspre marginea târgului răzbătea glas de bronz, domol și cumpănit.

Bărbatul își strânse burnuzul la gât. Ocoli curțile cele mari ale Bujoreanului cu împrejmuiri trainice ridicate la patru înălțimi de om, pășind apăsat și fără pripeală. În casele mici strecurate de-a lungul ulițelor întortocheate stăruia doar flăcăruia șovăitoare a candelelor, cete de câte patru străjeri cu torțe aprinse fereau de tâlhari, dar nu și de dangătul clopotelor somnul târgoveților. Deodată țâșniră ca niște sulițe plopii arși de la curtea Rudeanului. Fusese pârjol mare, izbucnit în temeiul nopții, lăsând în urmă doar cenușă și durerea boierului Mihu izbăvit ca prin minune. Pieriseră toți ceilalți, jupâneasa Elena, odraslele și slujitorii. Oamenii vorbeau despre mânia lui Dumnezeu, alții mai prepuielnici zvoneau într-altfel. De-atunci trecuseră mai bine de nouă ani. Boier Mihu își luase lumea în cap, nu se mai știa nimic despre el. Într-o vreme, Done bogasierul știricea că l-ar fi văzut cu mintea de tot dusă în Șcheii Brașovului. L-ar ține, cică, de milă un unchi uitat de moarte, rudă îndepărtată cu jupâneasa Elena. De casele arse nu se mai apropia

nimeni. Prin fostele odăi, prăbuşite, se aciuaseră lilieci, bufniţe şi câini uliţarnici cu părul lung şi galben.

Bărbatul îmbrăcat în burnuz înconjură din ochi curtea pustie, cercetă cu stăruinţă întunericul şi, încredinţat că nu-i ţinut în priviri, se strecură pe sub bârnele negre. Mirosea a putred, a ars, a moarte. Rezemă umbra zidului, tălmăcind fiecare zgomot.

„Încă n-a venit."

Pe cer crescuse o lună mică, cât un irmilic de aur.

Paşii însoţiţi de o tuse seacă şovăiau. Lumina împuţinată, strecurată printre dărâmături, aprinse faţa tânărului. Un chip spelb prăvălit în umbre vineţii, cu ochi negri mari, care ardeau. Gâtul răsărea subţiratic din giubeaua roasă.

– Rămâi unde eşti!

Porunca ţâşnise din întuneric. Tânărul se sprijini la întâmplare de un perete şi râse silit.

– Straşnic loc de taină! Nimeni nu dibuia unul mai doselnic.

Începu să tuşească şi duse repede la gură o broboadă murdară.

Clopotele pisau noaptea fără să ostenească. Glasurile lor adânci ori subţiri, felurite, cântau. Peste mirosul de mucegai şi petică arsă veneau adieri de iarbă nouă.

Bărbatul îmbrăcat în burnuz căută îndelung spre chipul tânărului.

– Ce drum ai urmat?

– Uliţa Blănarilor.

– Străjerii?

Ochii celuilalt sclipiră.

– Țin cărările calicilor, nu pe-ale boierilor de neam. Se uită jur-împrejur: Urâte locuri...

– Aici nu ne ajung iscoadele Brâncoveanului.

– Iscoadele Brâncoveanului nu mai au putere asupra mea. Nu mai are nimeni. Scrâșni: Doar că înainte de a mă așeza alături de tătuca mai am o socoteală de împlinit.

– E bine! șopti omul în burnuz. E bine, boier Pârvan... Gândeam c-ai să-ți iei vorba înapoi.

Peste ochii tânărului trecu o umbră.

– Cât de puțin mă cunoști, omule! Poate fac păcat. Într-un fel spun cărțile sfinte, dar datina glăsuiește într-altfel. Acum cincisprezece ani, din porunca lui Vodă, armașul Cristea l-a sugrumat pe tătuca. Prietenii îi trimiseră sol de primejdie, căci gâdele poposise înainte la curțile postelnicului Scordoc și ale serdarului Cioran, lăsând în urmă doar jale și pârjol.

– Și la curtea boierului Codrea, adăugă înfundat omul din umbră, vărul domniei tale.

– Și! Tătuca se știa fără prihană și n-a ținut seama nici de povețele prietenilor, nici de bocetele mamei. A murit în pragul casei. N-a apucat să-i facă măcar un semn.

Vorbea pe nerăsuflate, răscolind drojdia urii. Stropi de sudoare îi alunecau pe obrajii încinși.

– Și tot nesătul a rămas Brâncoveanu! Ne-a luat moșiile din Liveni și Săraia, și viile de la Vadul Sărat. Eu și soră-mea trăiam din milă. Mai vrei dară să-mi iau vorba înapoi?

– Chibzuiește bine!

– Socotește-l mort!

– Chibzuiește bine, boier Pârvan! întări omul în burnuz. Fapta nu-i fără primejdie.

– În schimb, e pe potriva lui, râse înecat tânărul. Dacă-ți pleci urechea, afli multe. Se uită jur-împrejur: Unii șoptesc că și aici tot mâna lui Vodă ar fi. Nu-i ținea lângă inimă pe Rudeni.

– Aici și oriunde ți-ai arunca ochii. Oprea și Vlaicu putrezesc în beciurile de la Snagov, stolniceasa Brăilosu a ajuns de cerșește din poartă în poartă, pe Gruiu l-a descăpățânat. Apăsă cu tâlc cuvintele: Fiică-sa s-a stins de piept la mănăstire. Cea mai mică, Irina, împletește cosițe albe în casa bănesei Știrbey.

– Tătuca, Dumnezeu să-l odihnească, avea o vorbă: „Fiecare om cu răbojul lui." Scrâșni și ochii negri părură iar arși de flăcări: Al Brâncoveanului a ajuns la capăt!

Tuși mult, fără răsuflet. Omul în burnuz aștepta să se ogoiască.

– Pornirea domniei tale împotriva lui Vodă are temeiuri vechi, boier Pârvan.

– Sunt datornic părintelui meu! Dinte pentru dinte!

– Numai că pornirea nu-i îndeajuns, trebuie să găsești putere brațului. Ura pălește la gândul patimilor.

– Ura dă putere slabilor!

– Știi cum arată temnițele domnești? Ai văzut vreodată caznele răzvrătiților? Oamenii Brâncoveanului au mâna lungă...

Tânărul surâse împâclit:

– Mai lungă-i mâna celei cu coasa. Unghiile ei mi s-au înfipt în piept... Poruncește!

– Cum intri în ulicioara Cucului, mergi zece pași și dai în lături buruienile de la poalele zidului. Ai să găsești

o spărtură. Te strecori prin acea spărtură și-o ții tot pe lângă copacii piperniciți. În crucea grădinii e un foișor.

– Îl știu, spuse boier Pârvan, ștergându-și fața nădușită. I l-au ridicat niște meșteri frânci, vuia târgul de-atâta cheltuială.

– În dreptul lui, cum te uiți spre ferestrele cuhniilor, e o poartă mică cu cingătoare de fier. O să fie deschisă, doar s-o împingi...

Tânărul clătină din cap:

– Pândesc de mult palatul Brâncoveanului, la zi de sărbătoare ograda e năpădită de slugi.

– În ceasul acela n-o să fie nimeni. Să pândești doar schimbul străjilor. Dac-ai să găsești pe prima treaptă un ban de aramă, să știi că drumul e slobod.

– Nădăjduiesc.

– Intri în săliță și de acolo, prin firidă, ajungi în iatacul turcesc. Sub chilimul negru e o ușă tăinuită care duce în cămările domnului. Te oprești în cea de a doua și aștepți în ocniță.

– Să nu-mi fie așteptarea în zadar.

– N-ai grijă. În vremea din urmă, treburile țării îl ostenesc. Vine în iatac și se întinde pe divan. Omul în burnuz râse din gât: O să-ți stea sub poruncă. Îl sugrumi sau...

Lăsă vorba atârnată. Tânărul își desprinse sponca giubelei. Nu era cald, dar și își simțea tot trupul o apă. Pe obraji, petele roșii păreau jăratic. Înghiți în sec:

– Și după ce săvârșesc fapta?

– Te scot eu la liman. Nu te poți întoarce pe unde ai venit...

– De ce?

– Se pun slugile la masă. Te văd prin ferestrele cuhniilor.

– Mda...

Omul în burnuz îl măsură lung.

– Ce gânduri te muncesc, boier Pârvan? Ți-e teamă c-ai să rămâi de izbelişte?

– Nu.

– Ți-e teamă!

Tânărul privea în gol. Întoarse răspuns cu o voce ciudată:

– Pe mine nu mă mai înspăimântă nimic, încă n-ai priceput? Numai că n-aş vrea să-mi aflu sfârşitul în casa Brâncoveanului.

– Ştiu altă cale.

– Ştii multe, râse boier Pârvan. De ce nu vrei să-ți arăți chipul?

Bărbatul în burnuz se trase în întuneric, de parcă privirea celuilalt l-ar fi ajuns fără veste.

– Aşa ne-a fost învoiala, boier Pârvan. Mai am să adaug hotărârea celor ce voiesc moartea lui Vodă. Vei primi de două ori câte şase pungi...

În ochii boierului se stârni jarul.

– Spune oamenilor domniei tale să-şi păstreze aurul. Nu pofta de bogăție îmi îndeamnă mâna să scoată jungherul. Ş-apoi *după aceea* nu-mi vor mai fi de trebuință. Îndeplinind porunca sângelui, mă voi stinge...

– Nu uita! La al şaselea ceas al amiezii.

– Al şaselea ceas al amiezii! şopti celălalt cu gândul dus. Când tata s-a prăpădit, soarele săgeta de asfințit.

Omul în burnuz aşteptă să se stingă paşii boierului Pârvan, apoi dosi sub una din pietrele cele mari, într-un

loc anume, o teşcherea subţiratică. Cercetă cu luare-aminte zgomotele nopţii şi se strecură afară.

Pieptul tânărului se zbuciuma înăbuşit. Simţi în gură gustul dulceag al sângelui şi ridică ochii spre cer.

– Doamne, Dumnezeule, îngăduie-mă până mâine!

Tresări. Din umbra zidurilor prăvălite se desprinse, înaintând pândiş, un bărbat înveşmântat în negru.

„Omul meu!"

Îl petrecu cu privirea. Celălalt ferea lumina lunii, călca hoţeşte prin locurile întunecate, lipind zidurile. Oblici spărtura pomenită din ulicioara Cucului şi dispăru.

„Boier de curte, ori slujitor", socoti tânărul.

Porni spre casă, ducând după un vechi obicei mâna la jungher. Se opri fulgerat. Scula dispăruse.

„Semn de sus!" Se întoarse spre ruinele Rudenilor cercetând la tot pasul luciul lamei de oţel. Găsi jungherul la locul întâlnirii de taină. Îl puse înapoi în brâu, răsuflând greu. Peste zidurile întunecate se prelinse o goană de lumină. Boier Pârvan încremeni.

„Stahia celor pieriţi în pârjol..."

Ştia de la bătrâni că la vreme de noapte sufletele morţilor rătăcesc prin ţintirimul caselor bătute de năpastă. Văzu umbra unui bărbat cu o lumânare în mână. Flacăra înainta încet, cercetând calea, apoi se opri locului.

Degete lungi, albe, traseră de sub piatra cea mare o teşcherea de piele, lumina făcu cale întoarsă şi se mistui în întuneric.

Clopotele băteau asupra nopţii, zvonind parcă a moarte. Luna cât un talger se spânzurase în răscrucile cerului.

Capitolul II

PRINȚUL AURULUI SURÂDE

De îndată ce se isprăvi slujba dimineții, prinseră a răsuna pe ulițele Bucureștiului pinteneii de argint aninați la cizmele paicilor. Erau doisprezece zdrahoni înveșmântați în straie albe, cu găietane și cingători verzi, după porunca domnului. O pietricică, tot verde, strălucea la tâmpla cușmelor.

Patima Brâncoveanului pentru smaragde, moștenită de la moșu-său, vornicul Preda, și de care aveau să fie mai apoi cuprinși urmașii, i-o știau toți giuvaiergiii din Brașov și Viana și chiar din Veneția. De-acolo, într-un sfârșit de primăvară, îi sosise în răcliță de aur smaragdul tăiat ca un fagure, nelipsit de la degetul cel mic.

Paicii alergau ținând în mâini urcioarșe cu apă de trandafir. Stropeau cu ea târgoveții întâlniți în cale și numai după aceea rosteau cuvinte de bucurie.

În apa limpede a Dâmboviței se scălda un soare blând umplând văzduhul de miere, poposea apoi lucind moale pe acoperișurile caselor albe, aluneca printre crengile salcâmilor în grădini. Sub mângâierea lui, bujorii aprindeau forțe sângerii, mărgăritărelul gingaș înșira boabe de lumină.

Podul Mogoșoaiei fu năpădită de oamenii ieșiți din biserici. Întâi se revărsară rădvanele jupâneselor de neam și boierii călări, apoi negustorii înstăriți, iar la urmă, prostimea. Bărbații în caftane de sărbătoare pășeau rar, schimbând vorbe domoale. În ochi și în zâmbet le stăruia blând împăcarea. Codane rumene, cu părul adus cunună ori prins în conci greu pe ceafă, călcau buiac în cizmele lor roșii de Brașov cu vârfuri și potcoave mici de argint. La gât le râdeau salbe din icusari mărunți și galbeni mari de aur. De sub maramele chindisite ale jupâneselor scăpau la marginea frunții cârlionți proaspeți. Își potriveau cu luare-aminte pașii, lăsând să se zărească de sub binișurile tivite cu samur poalele scumpe din atlaz, din sevai ori zarpă. Râdeau mult cu capul anume dat pe spate și atunci diamanticalele din urechi scânteiau ca luceferii. În urmă pășeau slujnicele, purtând în panerașe de răchită sub spuma ștergarelor pasca, ouăle roșii și cozonacii sfințiți.

Văzduhul rămase solomonit de zâmbetul soarelui. Salcâmii și zarzării în floare dezmierdau nările, mirosea a primăvară, a sărbătoare. În Târgul de Sus risipit la poalele de miazăzi ale Curții Vechi, pehlivanii, măscăricii, boscarii și neguțătorii de zaharicale își așteptau mușteriii. Un scrânciob mare și altele două mai mărunte, o morișcă și o roată a lumii prinsă în scripeți și frânghii fuseseră ridicate întru desfătarea târgoveților. Omul cu

limbă de bou stătea ascuns între pereți de pânză. Oricine se putea minuna plătind câte doi gologani. Cel care știa să înghită flăcări, ca Satana, își omora vremea îndestulându-se la dugheana lui jupân Leiba, un ovrei dolofan și zâmbăreț, îmbrăcat în caftan vânăt. Vindea gogoși și plăcinte *ochii jupâniței*, melci de cocă răsuciți pe după două migdale. În spatele lui, un mal de bărbat – numai în șalvari de taftă azurie încinși cu brâu de piele – își rânduia uleiurile pe o scândură. Se pregătea pentru cei ce pofteau să-și încerce vlaga în luptă bărbătească. Trăgea cu ochiul la arap, Zeli ghicitorul, cel cu privirea crucișă. Pentru șapte gologani, prezicea ursită în aburi de cafea și încâlceala liniilor din palmă. Cine adăuga doi bani își afla numărul anilor rămași strângând doar bine între degete un șnur subțire, numai noduri, căruia îi dădea drumul dintr-odată pe o tipsie neagră.

Copiii căscau gura mai cu seamă la ursul cu arnici roșu în ureche, dădeau târcoale cu inima cât un purice pânzei după care se ascundea cel cu limba de bou.

Muzicile, cobzarii, darabanii, trâmbițașii și țiganii cu lăutele aveau să vină mai târziu.

Marghiolița, negustoreasa tânără și chipeșă, cu prăvălie în Sfântul Gheorghe, întinsese o tarabă pentru ochii muierilor. Cercei mititei cu inimioară de piatră albastră, șiraguri de hurmuz roșii, verzi și chihlimbarii, ace de păr isprăvite în căpețel de rață, paftale cu mâinile logodnicilor, brățări subțiri turcești prinse în cârlig, ori late, cu trifoiuri verzi pentru deochi. Mai avea dumneaei și ghiuluri răsucite ca șerpii și al căror rost puțini îl știau. Le cumpărau pe ascuns, prin slujnice, fetele urâte. Încingându-și degetul mijlociu cu el, nu trebuiau după aceea decât

să caute ochii îndrăgitului ce urma să fie fermecat, după cum șarpele își farmecă prada.

Marghioliţa râdea dimineţii. Își strânse testemelul alb cu capetele atârnate pe spinare și se uită îndărăt, mijindu-și ochii verzi. Rândui la vedere o spelcă cu cheițele de la poarta raiului, apoi găsind totul pe potriva gustului, trase un chiot lung, care-i smulse copca de la ilicul înflorat. Sânii plini i se zbăteau în strânsoarea mătăsii, sporind bucuria ochiului.

– Scule! Scule! Cinci parale fiecare, cercelușI ori inimioare. Scule! Scule!...

Jupân Leiba își smuci capul într-o parte, astupându-și urechile. Căuta cu dinadinsul stihuri pentru gogoși pe măsura celor născocite de Marghioliţa.

Aparii vindeau apa cea dulce a Dâmboviței în poloboace meșterite anume, lăudându-și marfa cu risipă de glas. Ca să nu rămână mai prejos, negustorii greci, armeni, bulgari răcneau ca din gură de șarpe fiecare pre limba lui. Călătorul străin de la vremea aceea căuta cu uimire în jur, neștiind încotro să-și ațintească ochii: işlicuri, și testemeluri, și caftane, și brâie și odoare, și iminei de toate culorile, și gură-cască, și gură-bogată, ademenitoare, și mărfuri cum numai într-asemenea zi se puteau vedea.

Clopotul Mitropoliei prinse a bate rar, bătrânește, chemând târgoveții la prânzul cel bun. Pe treptele de marmură ale palatului așteptau, în liniște deplină, binecuvântarea patriarhului de Ierusalim boierii, fețele bisericești, seimenii în dulămi roșii și ceilalți oșteni. Prostimea se înghesuia, oamenii încălecau unii peste alții la zidurile curții.

În capul scărilor ajunsese Vodă însoțit de patriarh. Soarele scăpără în aceeași clipă de după un nor, oprindu-se pe caftanul din brocart greu de aur, dând Domnului strălucire de arhanghel. Văzduhul păru dintr-odată plin de lumină.

Doamna Marica, în urmă, simți, fără a-și lua seama, teamă rece trecându-i prin inimă. Icoana Brâncoveanului, cea din duminica Paștelui a anului 1704, acolo, în capul scărilor, n-aveau s-o uite multă vreme nici ea, nici bucureștenii.

Boier Pârvan rezema un salcâm undeva în spatele mulțimii. Nu-și putea desprinde ochii de la chipul Domnului. Mâna asudată frământa fierul hangerului.

– Și-a mers pe uliță în haine muierești?

– În haine muierești!

– Ei uite, asta n-o mai cred!

Iordache Crețulescu, ginerele Domnului, râse cu poftă scociorând în chiseaua cu dulceață. Boabele cireșii păreau gemene cu rubinul mare, aproape negru, de la mâna căminarului.

Boier Ioniță Fărcășan, rotund la față și la trup, dădu pe gât păhărelul de vutcă.

– Ții zece galbeni rămășag?

Ochii căminarului îl cercetară cu îndoială.

– Țin!

Ioniță Fărcășan clătină mulțumit din cap și căută în lungul odăii printre boierii așezați pe divan. Făcu un semn și clucerul Negoescu, cu mustață groasă, castanie, se apropie de ei. Își deschisese dulama căptușită cu vidră.

Dedesubt purta halat de lastră cu flori negre și brâu bătut în ametiste. Agrafa de adamant zvârlea lumină.

Negoescu și Fărcășan erau prieteni știuți în toată Țara Românească. Dacă ar fi fost să dai crezare crâșmărițelor și podgorenilor, apoi numai în cel din urmă an deșertaseră cu mare credință fiecare câte-o vadră bună de vin pe zi. Fărcășan avea piper pe limbă. Negoescu înțelepciunea vârstei crude și rar se întâmpla zaiafet fără domniile lor.

Boier Ioniță clipi dintr-un ochi și-i spuse la ureche:

– Povestește, rogu-te, ce și cum anume s-a petrecut alaltăieri seară. Căminarul nu mă crede.

Sângele fugi de pe chipul clucerului. Privi înspăimântat în jur, șoptind printre dinți:

– Dacă aude Domnul...

– Domnul ca Domnul. Să nu prinză de veste diavolul ăl bătrân!

Ioniță Fărcășan scormoni cu privirea ungherele odăii. Căminarul zâmbi:

– Nu-i aici. Se suci spre Negoescu, care-și rodea tulburat mustața: Cum a fost? M-am prins zece galbeni că dumnealui băsnește.

– Atunci numără-i liniștit în palma Fărcășanului. I-a dobândit cu dreptate.

– A îmbrăcat logofătul Andronic fustele crâșmăriței Rădița?! se minună ginerele domnului.

– Cu voia dumitale.

– Ptiu, drace, Doamne, iartă-mă!

– Și-apoi să-l fi văzut sărind cocostârcește, că-și betegise un picior. Vornicul Stroe râdea să se prăpădească.

– A fost și el? hohoti căminarul Iordache Crețulescu.

– A fost.

– În Vinerea Mare?!

– Păcatul nu e al lor, chibzui Ioniță Fărcășan. Petreceau de miercuri și uitaseră socoata zilelor. Nu le-a zis nimeni că e vineri. Clătină din cap cu durere mare: Tocmai mie să-mi scape asemenea lucrare, iaca o treabă pe care n-o pot pricepe.

Clucerul își micșoră glasul:

– Caută sub papucul nevestei domniei tale și-ai să pricepi... Adăugă, spre ciuda Fărcășanului: Avea un vin de la Moldova mai dulce ca sfânta cuminecătură.

Râseră. Boier Fărcășan își săltă brâul peste pântecele umflat.

– Și zi așa, Negoescule, v-au despuiat țiganii.

Căminarul Iordache Crețulescu asculta, pândind din ochi mișcările lui Vodă.

Brâncoveanu nu-și lepădase straiul de aur. Soarele strecurat prin fereastra deschisă aprindea poalele grele de brocart și paftaua mare, o coadă de păun numai smaragde, rubelite și zamfiruri. Își bea vutca cu înghițituri mici, mângâind aurul cupei. Privirea blândă dădea înconjur odăii, poposind cu luare-aminte pe chipurile boierilor.

– Ne pare rău de boala principelui Leopold. Ce vești ai de la Veneția? Aud că nepotul domniei tale s-a întors și ne cuprinde mirarea că n-a venit să ne vadă.

Slugerul Prisăceanu înghiți în gol și zvârli o căutătură întunecată spre Negoescu. Cu el și încă doi blestemați de bernați petrecuse logofătul Andronic în Vinerea Seacă. Acum zăcea cu piciorul strunit în șipci de lemn. Mânia cerului!

Tot într-acolo rămăseseră și ochii castanii ai Brâncoveanului. O adiere de zâmbet înflori pe buzele subțiri. Și le muie în pocal și smaragdul de pe degetul mic fulgeră privirea slugerului.

– S-a întors beteag, Măria Ta. Când a schimbat caii la Cotul Vlașcăi, un armăsar nebun...

– Ni s-a spus.

– Ceasul rău...

– Ceasurile cele rele, Prisăcene, întări Domnul.

Slugerul simți rece în spinare. Brâncoveanu își isprăvi vorba, surâzând:

– Am auzit că la Vlașca iepele au rămas în nesupunere. O să-i trimitem logofătului pe doctorul nostru Kir Pylarino cu încredințarea că-i va potrivi leacul. Nepotul slugerului Prisăceanu se află în marea noastră cinstire.

– Ești prea milostiv Doamne! Îmi pare că logofătul s-a și tămăduit. O zi, două de zăbavă prin iatac și va fi iară la porunca Măriei Tale. Dar nu-l văd pe preasfinția sa...

Brâncoveanu își astâmpără din nou zâmbetul. Slugerul Prisăceanu n-avea politichie. Fusese dintotdeauna fără vicleșug, căci învățase de mititel că nu se întâmplă cale mai scurtă decât cea care duce de-a dreptul. Acum se ostenea să întoarcă vorba de la nepotul prea buiac, abătându-i gândul spre părintele patriarh, care, istovit de vârstă, ceruse îngăduința să se odihnească o jumătate de ceas.

– Preasfinția sa e ostenit după slujbă. Are să coboare de îndată.

Auzi râsul ginerelui și-i strecură o privire subțire, ca o ață. Căminarul Iordache Crețulescu tăifăsuia în lege cu boierii tineri.

– V-a furat tot?

– Tot! Halat, cămeșă, papuci, cai, pungi cu bani. Logofătul Andronic ținea în chimir cerceii aduși de la Veneția pentru dumneaei, jupâneasa Irina.

Ioniță Fărcășan își potrivi mustața.

– Vrei să spui că n-a apucat s-o îmbrățișeze pe mumă-sa?

– Vinul crâșmăriței i s-o fi părut mai bun, tălmăci Negoescu întâmplarea. L-am întâlnit în mahalaua Calicilor, numai bine ce intrase în București. Când a auzit despre ce-i vorba, a trimis înainte pe slujitor cu tot calabalâcul și s-a pornit întins la crâșmă să povestească de pe la Veneția.

Boier Fărcășan suflă nemulțumit:

– Stai, bre, ia-o cu rândul! Întâi...

– Să-mi fie cu iertare, Fărcășene, dar tai prea mărunt sugiucul, spuse Negoescu, și acum-acum, ne poftesc la masă! Ce mai veste-poveste, au plecat de la crâșmă în straie muierești călare pe măgarii birtășiței Rădița. Vinul cel viclean i-a poruncit lui Andronic să alunece într-o baltă și astfel și-a sucit piciorul.

Ioniță Fărcășan întinse palma spre căminar:

– Numără, rogu-te, galbenii!

Crețulescu duse mâna la chimir, dar rămase cu ea încremenită la mijlocul drumului. Zâmbetul de pe buze i se șterse. Șopti:

– Stolnicul!

Un bărbat înalt, în caftan negru, căptușit cu samur azuriu, stătea în ungherul icoanelor, ațintindu-i cu privirea. Umărul i se rezema leneș de covorul roșiatic care îmbrăca peretele. Pe fața palidă, cu ochi mari, negri, nu se deslușea nimic. Căminarul se întrebă când ajunsese

acolo. Abia îl petrecuse din ochi pe cămăraș la schimbarea vutcilor, iar ungherul era gol.

Stolnicul clipi, luându-și parcă gândul de la ei și se îndreptă alene spre domn. Deși vârstnic, se ținea drept, mâna plină de vlagă și-o sprijinea pe jungherul de la brâu încrustat în rubine și perle safirii. Nu-l văzuse cineva vreodată fără pumnal. Curtenii șopteau că pruncii și-i odrăslise tot așa, cu o mână pe hanger și alta pe nevastă. Și mai șopteau dumnealor că-și otrăvise fratele, Vodă Șerban, spre a-l aduce la domnie pe nepot, Constantin Vodă Brâncoveanu.

Pricina faptei, șoșoteau boierii, ar fi fost reaua împărțire a moșiilor rămase de la jupâneasa Ilinca, izbutită de Vodă Șerban Cantacuzino în paguba stolnicului și a spătarului Mihai. Dar asemenea vorbe puteau fi izvorâte din gurile cele rele. Fără putință de tăgadă rămâneau însă isprăvile cărturărești și ale politicii de taină dusă de bătrân. Pe lângă limba grecească deprinsă de mititel, stolnicul învățase latinească, italiană, franțuzească și turcească. Învățătura și-o strânsese la Padova, Veneția și Stambul cercetând istoria și așezarea omenirii, filosofia, tainele pământului și ale trupului, ale cifrelor și ale stelelor, după cum se putea vede în cele două mii de cărți adunate de Domnia sa. Și apoi cine nu știa că dumnealui era singurul bărbat din Valahia care primise de la împăratul nemților Ordinul Sfântul Gheorghe?

Boier Fărcășan se înecă.

– Mai țineți un rămășag? Pun cincizeci de galbeni că diavolul ăl bătrân a și aflat.

Negoescu încălecă arătătorul peste degetul mijlociu, alungând cobea, deşi avea ştiinţă că nicicând Cantacuzinului nu i-au scăpat vorbele de taină.

Vodă îşi luă privirea de la chipul clucerului şi-l întâmpină pe stolnic cu zâmbet:

– Ai venit...

– Am fost mereu aici, Măria Ta.

Se uită la Domn dintr-o parte. Nasul subţire, abia adus la vârf, şi ochii bulbucaţi îi moştenise Vodă de la maică-sa, Stanca. Doar bărbia îndărătnică ascunsă de barba moale, castanie şi statura puţintică erau ale bunicului Preda.

Brâncoveanu tăie odaia spre fereastra deschisă. În urmă, slugerul Prisăceanu răsuflă cu uşurare. Luă o vutcă şi se întoarse spre boierii bătrâni sculaţi toţi de pe divane odată cu Vodă.

În piaţă, pehlivanii şi boscarii începuseră jocurile, roata lumii se învârtea încet. Când ajungea sus, muierile ţipau de spaimă şi plăcere. Glasul Marghioliţei răzbătea clopoţel de argint la urechile Domnului.

– Scule! Scule!...

Către stânga, apele Dâmboviţei îşi vărsau răcoarea, dincolo de ea, cât cuprindeai cu ochii, târgul sta încins în marama verde a grădinilor.

– Frumoasă zi! spuse Brâncoveanu cu ochii mijiţi din cauza luminii. Şi un soare dulce cum nu ţin minte să fi pomenit decât în Moldova, la apa Trotuşului.

– Dulce şi mai cu seamă supus, grăi stolnicul, privind peste capul lui Vodă.

Brâncoveanu îl cercetă cu mirare.

– Supus, unchiule?

– Supus poruncii domneşti, nepoate. Anume a scăpătat de sub nori când Măria Ta ai ajuns în capul scării celei mari, dându-ţi cuvenita strălucire. Mulţimea ţi s-a închinat ca unui pogorât din ceruri.

Brâncoveanu zâmbi. Luase de mult obiceiul să se arate boierilor şi târgoveţilor odată cu soarele, sporindu-şi astfel lumina domniei. Stolnicul Cantacuzino avea ochi buni şi iuţi de care nu te puteai feri după voie.

– N-am băgat de seamă.

– Sunt încredinţat, Doamne.

Vodă cercetă chipul palid, cu frunte înaltă.

– Dar ne aduci prilej de bucurie şi-ţi mulţumim. Poporul e zgârcit în dragostea lui şi nu ni-i dat nouă s-o simţim în fiece zi.

Trâmbiţele sunară a doua oară, chemând pe Domn şi oaspeţi la masă.

Chipul Brâncoveanului se desprinsese din rama ferestrei domneşti cioplită cu iscusinţă în piatră. Ochii boierului Pârvan, înecaţi de otravă, zăboveau asupra zidului năpădit de umbre.

Buburuza se opri dintr-odată. Pe frunza de liliac tremura o picătură de apă gata s-o ia la vale. Gândăcelul rămase neclintit, părea crescut acolo. Boier Dimitrie Pârvan îl culese în palmă şi un zâmbet îi însufleţi chipul. Când era copil aduna buburuze şi licurici, le punea apoi pe degetele răsfirate, închipuindu-şi inele de mărgean şi adamant.

„Dacă zboară spre curtea Brâncoveanului, are să mi se împlinească gândul..."

Dimitrie se răsuci încet spre soră-sa, când îi auzi glasul aproape. Era încă în straiele de biserică, o rochie de canavăț cenușie, cu înfloriturі negre la gât și mânecile largi. Își scosese doar testemelul de borangic păturit acum cu grijă în sunduc alături de câteva chilimuri, o scoarță sau două și alte bodroanțe sărace. În urechi îi jucau safire limpezi, tot ce rămăsese mai de seamă după prăpădul cel mare.

– Bună ziua, surioară!

O sărută pe amândoi obrajii, după datină. Draga Pârvan îi citi neliniștea în tremurul mâinilor. Rosti, cercetându-l printre gene:

– Nu te-am zărit la sfântul mir...

– M-a alungat fumul lumânărilor în pridvor.

– Nici în pridvor nu erai.

Dimitrie fu răzbit de tuse. Soră-sa își săltă umerii. Așternu pe masă un ștergar curat, aduse o străchinioară cu ouă roșii, pâine, o ciozvârtă de miel.

Boier Pârvan o măsura cu ochi subțiați și-și simți inima vlăguită. La tâmplele fetei încolțiseră fire albe, gura i se pungise. Când se mișca, semăna cu un păianjen. Ținea casa cu acul, chindisind pe ascuns de vecini marame și altițe, flori și fesfesele din tertel pentru Marghiolița, negustoreasa de la Sf. Gheorghe.

Draga își ridică ochii gălbui. Lacrimile din ceasuri târzii le storseseră culoarea.

– Nu mănânci?

Dimitrie Pârvan luă un ou. Tresări. Vopseaua avea culoarea sângelui. Fetei nu-i scăpa tulburarea.

– Ce-i cu tine?

– Nimic, mă gândeam... După sfintele sărbători, nădăjduiesc un rost...

Vorbe de liniște știute de mult. Draga se lumină:

– Mi-a spus Nastasia că Pârscovenii caută un grămătic.

– Am văzut-o la biserică.

– N-ai văzut-o, pentru că nu ai fost! Oftă: După slujbă, am petrecut-o... Socotesc că n-ar fi rău: casă, masă, un rând de haine și douăzeci de galbeni. La Crăciun, un godac, o gâscă, două găini, miere de albine, o balercă de vin...

Le răsfirase repede, cu gura udă, ridicând degetele încârligate.

Boier Pârvan își mușcă buzele.

– Am să chibzuiesc.

– Îngăduie, rogu-te, să-ți aduc aminte că este pentru a cincea oară de când chibzuiești. Îți lipsește hotărârea.

Tânărul răspunse altui gând:

– Nu, surioară, de astă dată, nu!

– Îngăduie deopotrivă să-ți spun că am mai auzit asemenea cuvinte și să-ți aduc aminte vorba din bătrâni: „Nu trece toată ziua baba cu colacii". Vine o vreme de iarnă, n-ai dulamă, n-ai încălțări, caltaboșii n-așteaptă în cămară.

– Știu... Știu...

Draga urmă, stăpânindu-l cu privirea:

– Hotărăște-te, Dimitrie! Murim în bordeiul ăsta cu boieria de gât! Au mai scăpat ei și Albeștii, și Urdărenii și nu le-a fost rușine să-și scoată pâinea muncind la alții. Iar cu Brâncoveanu, vede și oarba, nu-i nici un rost. Parcă l-a țintuit Satana în scaun, să mă ierte Dumnezeu că sunt la sfânta masă.

– Dacă a făcut legământ cu iadul, spuse tânărul, iar Domnul nu-şi arată mânia...

– Vorbe, vorbe...

Dimitrie se ridică şi trecu în odăiţa alăturată. Se întinse pe divan cu foamea pierită. De dincolo, îl ajungea glasul tânguitor al Dragăi. Atinse macatul lângă perete, acolo unde ţinea hangerele şi închise ochii. În odaie mirosea a busuioc şi floare de salcâm, ciorchini grei de liliac băteau în ferești.

Se gândi la multele primăveri ce aveau să mai vină. O lacrimă îi fugi pe la colţul ochiului. Pentru el se ţesuse cea din urmă.

Capitolul III

O LOVITURĂ DE JUNGHER PENTRU VODĂ BRÂNCOVEANU

– „...Care prin mila sa am ajuns sănătoşi această sfântă zi, ne rugăm să ajungem la anul aceeaşi sfântă zi cu sănătate şi pace“...

Patriarhul bău cupa până la fund şi se lăsă oftând în jeţ lângă Domn.

Douăsprezece tunuri şi două mii de puşti se sloboziră deodată vestind *a doua sănătate*. Bubuiturile fură însoţite de strigătele târgoveţilor adunaţi în piaţa mare, de pocnitorile şi tălăngile pehlivanilor. Râdeau înecaţi de fum, se băteau pe spinare, aruncau cu mărgăritărel şi zambile în oşteni şi ferestile domneşti cerând alte salve.

Domnul întinse pocalul paharnicului spre a-l încerca. Era vin bun, neviclenit.

Patriarhul Dositei, bătrân, slab, cu obrazul ca o foaie de hrisov, îmbrăcat în odăjdii de aur și purpură, își lăsă cupa umplută pentru a treia oară. Așezat după ighemonicon către mijlocul mesei, Ioniță Fărcășan șopti la urechea clucerului Negoescu:

– Cam trage la sfânta măsăluță, Preasfinția sa...

– Ai văzut popă fără poloboc în pântece?

– După chibzuința mea, urmă Ioniță Fărcășan, dând glas unui gând îndepărtat, nici dulceața patului nu i-a fost străină cuviosului...

Clucerul ridică posomorât din umeri. Nu izbutea să-și scoată din minte privirea stolnicului ivit pe neașteptate în odaia Domnului. Își răsuci capul încetinel de parcă l-ar fi supărat la ceafă copca în care-i atârna caftanul și cercetă chipul Cantacuzinului. Părea de piatră, abia se încovoia când îi vorbea Vodă. Alături, fratele domniei sale, spătarul Mihai, căuta cu ochi hulpavi la blidele de argint poleite cu aur.

Farfuriile veneau din Augsburg și Veneția, cizelate după gustul Domnului. În locul florilor de acantă, Vodă poruncise bujorul și zambila. Tipsiile erau meșterite de Georg May II, argintar din Brașov; pocalele ieșiseră din mâinile lui Georg Heltner, cel care la 1691 cerea îngăduința domnitorului să-și așeze nemțeșugul în București.

Negoescu simți cotul lui Fărcășan, apoi șoapta acestuia:

– Mai deștept Andronic, că și-a sucit piciorul. Batîr înghite fără noduri. Ia seama! Stolnicul nu te pierde din ochi.

Negoescu râse galben și scociorî în scordoleaua de raci. Nu gustase nici din ciorba de prepelițe și porumbei guleraţi, nici din cheșchet, nici capamaua de miel cu

stafide. Abia ajunseră la a patra farfurie și se gândea cu silă, care-i arduca un nod în capul pieptului, la ce avea să mai urmeze.

Afară se porniseră muzicile. Trâmbițele, flautele și țimbalele munceau fără odihnă, într-o odaie alăturată țiganii își încercau diblele și cobzele.

– Un conte polonez mi-a adus câteva clondire, spuse patriarhul. Năstrușnic vin! Pișcă la limbă și se urcă la cap. I-a ticluit gustul un călugăr econom din mănăstirea francă Hautevillers. Leahul îi zicea *șampanie*...

Brâncoveanu zîmbi:

– Băutură papistașă... Să închinăm pentru împărat.

Înalt Preasfinția sa surâse la rându-i. Întrebă încet:

– Pentru cel păgân ori creștin?

– Fiecare după pofta și gândul său. Oare ne e dat nouă să vămuim cugetul semenilor?

În cămările Doamnei, masa urma după același ighemonicon. Vinul dulce se ridicase în obrazul jupâneselor care ciripeau vesele legănându-se într-o parte și alta pentru a-și vedea vecinele din față. Blidele, puse unul peste altul dinaintea fiecăreia, numărau șaisprezece. Venise acum al șaptesprezecelea rând de bucate, fazan și potârnichi roșii umplute cu coconare și miez dulce de castane.

Doamna Marica urmărea cu ochi ascuțiți mișcările cămărașilor. Ridicau tipsiile lungi cu pescărie, somoni și moruni, scrumbiile dulci de Dunăre pârpălite în pergament, cega grecească dreasă cu stafide și cuișoare, știuca înecată în untdelemn de migdale și stropită cu rachiu de Chios, pentru a face rost altor bucate.

Armășoaia Știrbey îi prinse privirea și își dosi zâmbetul, întorcând capul. Brâncoveancăi nu-i plăcea risipa, după cum nu-i plăcuse nici tatălui dumneaei, postelnicul Neagoe ot Vai-de-iei, nici bunicului, Vodă Antonie. La casele lor din Târșor și Popești se mânca în post doar fasole, iar vin pe masă nu se afla decât cel din prisosul nevândut al podgoriilor. Gusturile lui Constantin Vodă erau altele, dar târgul auzise de hrisoavele Doamnei Marica întocmite pe fiecare moșie, pădure, sat de țigani ori te miri ce acareturi. Se pricepea la cifrărie și, sculată în crucea nopții, putea da rost până la ultimul galben de orișice bun. Slugerea Prisăceanu mărturisea că Brâncoveanca intra și în cuhnii, ceea ce boieroaicele încă nu pomeniră la nevastă de Domn.

Lângă Doamnă stătea bătrâna băneasă Brăiloiu. Vorbea repede și în șoaptă, abia trăgându-și răsuflarea. Buzele veștejite ale Brâncoveancăi surâdeau blând. Nu era frumoasă, nu fusese nici în anii de tinerețe, iar acum – ofilită de vârstă și nașteri – ochii-și pierduseră culoarea, nasul părea mai lungăreț. Ilicul din brocart cu mâneci din taftă sinilie, halatul domnesc argintiu și șiragurile de mărgăritare nu-i ascundeau trupul sărac, uscat ca scândura. Cerceii de adamant cât unghia, darul lui Vodă, îi întunecau chipul.

Armășoaia își îndreptă salba de aur peste rochia de alagea căutând spre odraslele Doamnei. Erau de față doar Domnița Stanca, văduva lui Beizadea Radu, tăcută și sălcie ca și mumă-sa, și Domnița Bălașa, cea mai arătoasă dintre odraslele domnești. Chipul fetei părea tipărit după o monedă grecească. Avea pielea aurie, părul ca grâul copt așezat în valuri la frunte și pe tâmple. Ochii

azurii ai Domniței nu se dezlipeau de vorniceasa Ileana Leurdeanu, femeie neasemuit de frumoasă, cu mijloc subțire, îmbrăcată în catifea de Genova albăstruie, cu bibiluri de moar trandafiriu. Colanul greu de perle părea să-i înconvoaie gâtul. Își zugrăvise spre coada sprâncenii benghi negru despre care jupânesele aflau acum cu mirare că francezii și venețienii îl numesc *pasionată*. Lipsise mult din țară, urmându-și soțul, Vornicul Stroe, om bătrân și bolnav care-și căuta prin străini o vătămătură din tinerețe. Fuseseră la Veneția și Florența, la Viana și chiar la curtea Bourbonului și a Cristinei de Suedia. Se întorseseră de numai câteva zile, iar armășoaia Știrbey dovedise, prin sluga logofătului Radu Andronic, unele fapte care deocamdată le ținea doar pentru ea. Cinstitelor urechi boierești le-ar fi plăcut, de pildă, să audă că Ileana călătorise dimpreună cu dumnealui logofătul, trecând dimpreună prin Țara Ungurească și Ardeal, și tot dimpreună străbătuseră Valahia, despărțindu-și rădvanele abia la Snagov.

Doamna Marica zâmbi înveselită, repetând deslușit:

– *Pasionată*...

– Da, Măria Ta.

Vorniceasa Ileana aruncă o privire verde, codată, în jurul mesei și își urmă vorba, împungându-și obrazul:

– Dacă zugrăvești alunița aici, e o *galantă*, pe buză, o *cochetă*, în colțul gurii, o *sărutare*.

Jupânesele, ațâțate, ascultau cu ochi lucioși, îi sorbeau vorbele. Băneasa Brăiloiu, de tot uimită, își bătu palmele. Marama cu mărgeluțe negre zornăia la orice mișcare, ca grindina. Pe fața galbenă, ochii de buhă clipeau speriați.

– Iar în vârful nasului, râse Ileana, se cocoață *obraznica*.

Brațul vornicesei se lăsă moale pe masă. În jurul ei plutea o aromă nedesluşită de apă de Cordoba şi flori de portocal.

– Te văd fără tulpan, vorniceasă, îndrăzni Domniţa Bălaşa şi obrajii i se acoperiră cu purpură.

– M-am deprins printre străini a nu mai purta maramă.

Îşi săltă capul şi ochii boieroaicelor se opriră la cocul din care zulufii ieşeau moi şi mătăsoşi, împodobit cu panglică de aur şi ace cu căpeţel de briliant.

– Conciul ăsta, frâncii îl numesc *viespi şi fluturi*. Mai sunt şi altele: *cornul, varza, al zecelea cer* sau *şoricelul*.

Băneasa Brăiloiu amestecă cuşcuş în ciulamaua de melci şi hotărî cu voce groasă:

– Franţujii şi veneţienii au fost dintotdeauna smintiţi. Bunicul, biv-vel-logofătul Bucşan, istorisea cum că văzuse la curtea celuilalt Ludovic pe boieroaice purtând câini mititei în manşon. Potaia scotea numai capul. Nu mai pomenesc de dresuri şi sulemeneli. Chipurile lor, zice-se, sunt mai ghilosite decât foile sfântului Evangheliar.

Bătrâna aruncă o privire plină de înţelesuri spre obrazul vornicesei cu pieliţa netedă şi rumenă ca a florii de cais.

Armăşoaia Ştirbey se foi mulţumită. Despre dresuri ea ştia mai multe. Tot prin slugi aflase de sunducul veneţian plin de clondiraşe şi cutiuţe, ţinut cu mare taină în iatacul Ilenei. Nu-i vorbă, cu fereală se sulemeneau şi dumnealor, boieroaicele muntence. Cine n-avea în puiul mesei praf de orez menit să facă pielea ca neaua, alifie de Stambul pentru mâini catifelii şi chiar roşu de Spania. Dar auzise cineva – ţigăncii de la curtea vornicesei i se rupea limba în gură – de pudră de ambră şi tuberoze,

pulbere de narcise și pomadă de Florența, de lapte virginal, de ceruză și sublimat?

– Pe mine, când eram tânără, spuse deslușit băneasa Brăiloiu, m-a învățat ieromonaha Damiana de la schitul Dintr-un Lemn să dau cu apă de busuioc. Și azi îi aduc mulțumită.

Domnița Bălașa îi cercetă chipul zbârcit ca hribii cei uscați și izbucni în râs. Doamna o privi cu mustrare, luând altă vorbă:

– Aud că s-a întors de la Veneția boier Andronic.

Armășoaia răsuflă cu deplină ușurare. Tot timpul se temuse că n-are să se pomenească nimic despre logofăt. Se uită din colțul ochiului la Ileana care surâdea cu buze rubinii și își încolăci palmele în poale, pregătindu-se să asculte ca la panoramă.

Doamna Marica clătină capul cu gândul dus. O durea inima și o răceală ciudată îi coborâse în oase. Îl vedea pe Vodă acolo, în capul scărilor poleit parcă în aur, rămas în priveala târgoveților. Era poate o nălucire, dar simțise primejdia dând târcoale Brâncoveanului.

Ochii îi căzură pe rubinul inelului. Sângele pietrei se întunecase. Șopti îngrozită:

– Sfântă Fecioară! Semnul morții!

Îndată ce soarele își lepădă purpura amurgului în Dâmbovița, boier Dimitrie Pârvan intră în ulicioara Cucului. Simțea hangerul ascuns sub caftan, în teaca de piele, împungându-i capul pieptului și se opri căutând loc mai prielnic.

Drumul era pustiu. La ferestrele deschise râdea liliacul, se anina în borangicurile subțiri. Văzduhul plin de

dulceață era tulburat doar de râsul târgoveților care petreceau în piața mare, la scrânciobul din mahalaua Oltenilor, ori tocmai la celălalt capăt al orașului, în mahalaua Oțetarilor.

Boier Dimitrie Pârvan numără zece pași în lungul zidului Curții domnești și cercetă cu luare-aminte împrejurimile. Dând la o parte buruienile, dibui spărtura. Ajuns în grădină, răsuflă greu, abia trăgându-și sufletul.

Totul îi semăna a nălucire: vorbele de taină din casele arse ale Rudeanului, jungherul de la brâu, judecata ce avea să se împlinească, grădina palatului.

Hârdaiele cu leandri care străjuiau o potecă prunduită ridicau bolte de verdeață, asemenea unor ciuperci uriașe. Se furișă în urma lor și își urmă drumul privind cu uluire în jur. Caiși și piersici ninși cu floare, magnolii cu potire albe, trufașe, chiparoase cu mireasmă dulce, aţâţătoare, chitri, tufișuri de trandafiri limonii ori conabii ca sângele vechi, cățărați pe arcuri gingașe de piatră, azalee, crini înalți și stânjenei sfioși căutându-și umbra, ciorchini grei de liliac alb, bătut și flori mari stacojii pe care acum le vedea dintâia oară, închipuiau icoane de rai. Printre ele, grădinarul italian și cele nouăsprezece ajutoare ale domniei sale strecuraseră cu chibzuită alegere statui dăltuite în marmoră, păsări ciudate cu aripile desfășurate, zeițe păgâne întinzând arcul ori mângâind capul unei căprioare, oșteni de altădată avântați în spatele scutului, bărbați puternici, cu mădulare de piatră în care boier Pârvan simțea clocotind sângele.

Pășea solomonit. Fântânile cu șipot dulce își zvârleau felurit apa, zugrăvind neîntrerupt priveliști de-o clipă. Pe iarba proaspătă, scurt retezată, își plimbau mantiile

domnești doi păuni. În lumina abia amurgită, cozile rostogoleau în urmă nestemate cu risipă împărătească.

Pe neașteptate, păsările crăiești prinseră a alerga buimace. Le gonea un rădvănel zugrăvit cu chipuri pe pântecele lăcuit la care erau înhămate patru capre ca neaua, mânate de un paj. Înlăuntrul caretei se vedea capul lui Beizadea Mateiaș cu horbote havai la gât și un calpac mititel, roșu, peste zulufii bălani. Încerca zadarnic, în vijelia goanei, să smulgă pene păunilor.

Boier Pârvan, fermecat, se aștepta de-acum să vadă păsări bătute în diamanticale, să întindă mâna după mere de aur. În față apăruse foișorul ridicat prin osârdia meșterilor domnești. Îl ocoli cu grijă, și ascuns în spatele unui tufiș de trandafiri cercetă pridvorul palatului sprijinit pe fusuri răsucite de piatră albă. Sub brâul de flori și poame care încingea zidul, zări portița cu întăriturile de fier. O slujnică de la cuhnii se răcorea cu un vânturar de lemn în fața ferestrei. O aștepta să plece, apoi o luă la fugă, oprindu-se abia lângă cerdac. Rămase lipit de zid pândind zgomotele din jur. Nu se auzea decât ciripitul păsărilor, clinchetul tacâmurilor rânduite la bucătării și râsetele ce urmară unei oale țăndărite, zvon îndepărtat de la petrecerea Brâncoveanului.

Soarele bătea în cioburile roșii de la foișor, mânjindu-l parcă cu sânge. Boier Pârvan împinse portița și se strecură în palat.

La turnul cel mare al Curții Vechi, ornicul cu un singur ac bătu rar de șase ori.

Îngreunat de tot după șunca nemțească cu pesmet înecată într-o zeamă cafenie, groasă, de arpagic, la care

Gireau, franţuzul de la cuhniile domneşti, însoţise sparangheli înfoiaţi stropiţi cu sirop de coacăze şi haşmă, slugerul Prisăceanu căuta cu părere de rău spre maldărul de cofeturi risipite pe tipsii.

Se găseau acolo urgie de bucate dulci, tot ce scorniseră mai de soi întru desfătarea pântecelui nemţii, veneţienii, franţujii, grecii, valahii şi osmanlâii. Ochii slugerului alunecau fără să poată face alegerea de la tăvile cu blanmanjele şi învârtita cu zahăr şi mieji de nucă trecuţi prin miere, la sarailii şi cataifuri, de la mormanul de pricomigdale şi feliile de sugiuc felurit colorate, la plăcinta cu busuioc şi rodie, apoi la aluaturile de Padova aromate cu iris şi apă de trandafir, şi nucile verzi în sos de fistic şi dulceţurile cu mosc, şi trandafirii de pască, şi cozonacii moldoveneşti înalţi cât un prunc, şi poala rândunicii din migdale şi frişcă, în care jupân Gireau înfipsese toporaşi şi boboci roşii proaspăt culeşi din grădină, şi baclavalele cu belşug de ambră.

Cu părere de rău spre celelalte, privirea slugerului se pironi în budinca din tăieţei cu straturi de zmeură, castane, boabe de cafea şi cremă de ouă, peste care venea un sirop fierbinte din stafide şi zahăr ars.

În pocale curgeau după poftă lichioruri greceşti foarte dulci, kirsch-ul din sâmburi de piersici şi caise, rachiul de mărar din Île de France, vinarsul grecesc din drojdie de vin, zahăr, cuişoare, coriandru, ambră şi mosc.

Boierii bătrâni zăboveau în faţa cupelor de *Cotnar*, ascultând cu jumătate de ureche vorbele vecinului din stânga ori din dreapta. Cel din faţă nu mai putea fi zărit din cauza maldărului de farfurii – cincizeci acum – şi

care, după obiceiul petrecerilor alese, n-aveau să fie strânse înainte de isprăvirea ospățului.

Fructele – cireșe, mere calvine, renete, pere pergamute, struguri brumării din roada anului trecut – depuse pe talere de argint, stivuiau în culori și arome dulci belșugul livezilor.

Boier Ioniță Fărcășan, amețit, dar ținându-se drept, cu pântecul bine proptit în masă, culese alene o poamă, jucând-o în palmă. Limba încleiată de băutură bolborosi:

– Da, da... Andronic e cel mai deștept dintre voi. Am spus-o și o spun! Luați învățătură de la el...

Clucerul Negoescu, galben la față, îngână, așteptându-l pe Vodă să se ridice:

– Pe unde o găsi el să se strecoare, om încăpea și noi.

– Numai că, pentru isprava asta trebuie să ai, domnia ta, învoirea Brâncoveanului. Lui Radu Andronic îi sunt deschise toate ușile. Fugi cu privirea la celălalt capăt al mesei și își stăpâni greu râsul: Uită-te, rogu-te, la comisul al doilea cum își slujește pântecele. Umblă vorba că acasă se ospătează numai cu nuci și prune afumate, iar la zaiafeturile Domniei sperie măselele de atâta folosință...

Negoescu îl asculta, surâzând. Marea patimă a lui Ioniță Fărcășan era să afle cel dintâi păcatele lumești ale boierilor de neam și să le răsufle în grabă prietenilor. Fusese dumnealui în stare să bată la porțile clucerului Negoescu la ceas târziu de noapte numai pentru a-i aduce primul la ureche vestea că Radu Andronic și-a schimbat cârciuma... Grija pentru treburile de taină ale jupâneselor l-a împins iarnă de iarnă să rămână ceasuri întregi de strajă gerului. Venea apoi într-o goană de cal la crâșma

Rădiței să-și deșarte sacul. Om sucit, dar boier de credință și fără pată.

Medelnicerul Șipote, făptură groasă și cam fudulă de ureche, în caftan de cașmir verzui, se răsuci:

– Ai zis ceva, fătul meu? Nu așteptă răspunsul și duse cupa la gură. Luă o înghițitură zdravănă, oftând de plăcere: Bun vinarsul grecilor, dar cam moale; pentru muieri. Să guști rachiul meu de la Periș. Nectar de gură împărătească!

Stolnicul Cantacuzino sta cu ochii la Domn. Fu singurul care băgă de seamă când Brâncoveanu se strecură pe nesimțite în spatele persienelor de catifea roșie.

Boier Dimitrie Pârvan culese banul de aramă de pe muchia ascunsă a treptei dintâi și se furișă ca o umbră până la firida din capătul săliței. În pragul iatacului turcesc, dezbracă cotloanele cu privirea. După lumina purpurie de afară, dinaintea ochilor îi jucau văluri de negură. Străbătu odaia plină de covoare ghiurghiului și mescioare mici, încrustate cu aur și fildeș, stăpânindu-și tusea care îi umfla pieptul. Dibui sub chilimul negru trecerea tăinuită și ajunse într-o altă săliță unde dădeau mai multe uși cu ferecături de argint. Apăsă clanța celei de a doua, nimerind într-o încăpere joasă și lată. Ca și în celelalte odăi, bolțile rezemau stema cu pajura Brâncoveanului sub bagdadia zugrăvită cu flori.

Dimitrie Pârvan se ascunse în umbra ocniței, căutând cu uimire în jur.

Iatacul Brâncoveanului pentru odihna de zi era galben. Ispahanuri de culoarea mierii îmbrăcau pereții. Pe divane și pe dalele de marmoră adăstau perne mari de

catifea ca lămâia, cu cihlimuri și ciucuri grei din fir aurit. O icoană mare, a Sfinților Împărați Constantin și Elena, cu chenar de smaragde și o candelă din filigran și sticlă albastră de Bohemia, meșterită de brașoveanul Iohannes Henning, străjuia deasupra unei împletituri de mătase peretele dinspre răsărit. Lângă divanele acoperite cu brocart argintiu, pe măsuțele scumpe din lemn de tec și santal, ardeau mocnit în pocale de preț ierburi mirositoare și hârtie sinilie de Armenia. Într-un potir încrustat cu perle și chihlimbare, în lucrătura căruia își pusese toată măiestria vestitul meșter Thomas Kloskh din Sibiu, se veștejeau petale de crini și trandafiri.

De o parte și de alta a oglinzii venețiene, pe consola de piatră, ardeau în sfeșnice înalte lumânări ghiordii. Deasupra divanului cel mare atârnau spade turcești bătute cu rubine și safire, iar în colțul dintre ferestre, crini domnești, în amforă de jad, își risipeau polenul în țesătura tebrizului de un roșu mocnit, ca al jăraticului. Alături, într-o colivie aurie, doi canari, gălbenuș de ou, se legănau pe scrânciob de mărgean, iar într-o firidă întunecată sclipea blând icoana emailată a Sfântului Ierarh Nicolae, de care atârnau colane grele din ambră și turcoaze. Dedesubt, pe un gheridon cu placă de onix, se afla un sipețel persan. Sub capacul de sticlă străluceau păianjeni de topaz, fluturi din granate și safire, albine de chihlimbar, buburuze din rubelite, șopârle de smaragd, libelule din perle și leasă de mărgăritare, un scarabeu din onix.

În mijlocul odăii odihnea o blană de tigru. Pe altă măsuță, lângă capul jivinei, adăsta o narghilea și Panegiricele preotului Maiota candiotul – ferecate în argint

de Sebastian Hann cel priceput –, dovedind plăcerea Brâncoveanului de-a zăbovi în clipele de răgaz pe blana sălbăticiunii.

Brâncoveanul, cel despre a cărui neasemuită avuție vorbea întreaga Evropă, cel căruia otomanii îi spuneau *Altîn-Beg* – prințul aurului – ori *Altîn-Bey* – prințul de aur –, știa să trăiască.

Boier Pârvan văzu dintr-odată clanța ușii mișcându-se ușor. Se înfundă în ocniță, ținându-și răsuflarea.

Domnul intră singur. Pășea încovoiat, cu chipul ostenit. Își muie degetele într-un lighenaș cu apă de trandafiri și le trecu apoi peste față. Lepădă caftanul greu, rămânând într-un halat azuriu, după care se întinse, oftând, pe trupul fiarei.

Boier Dimitrie Pârvan își auzea bătăile inimii. Soarele de asfințit aprindea foc blând peste mahalalele Bucureștilor, așteptând împlinirea unei judecăți vechi.

Își duse mâna la brâu și scoase jungherul.

Capitolul IV

PRIMEJDIA CEA MARE

Medelnicerul Ştefanache Şipote îşi mijea ochii mici, către fruntea mesei:

– Nu-l zăresc pe Vodă.

Boier Fărcăşan suflă, clipind şiret:

– Trebuinţele trupeşti nu ţin socoteala de ighemonicon.

Celălalt nu auzi nimic, dar clătină din cap cu înţelegere. Clucerul Negoescu, parcă mai înviorat, îşi îndreptă ametistul din deget.

– Şi Cantacuzinul s-a dus...

– De asta nu sunt încredinţat, râse cu tâlc Ioniţă Fărcăşan, pipăind din ochi ungherele. Se trase mai aproape de Negoescu şi-i şopti repede în obraz: Ia aminte la ce-ţi spune moşu'!

– Te-ai îmbătat, Ioniţă!

Fărcăşan clătină din deget:

– Niciodată la stâna Domnului, chiar dacă ține câinii în lanț. Iacă o învățătură care face cât o pungă de taleri. Dar vorba aceea: Îndoapă rața cu diamanticale, ea tot după grăunțe scurmă.

Medelnicerul Ștefanache Șipote o ținea pe-a dumnealui:

– Să veniți la mine la Periș, băieți. Mi-oți gusta dintâi rachiul, și numai după aceea mi-oți da bună ziua.

– Încă un neghiob, râse Ioniță Fărcășan. Altceva am vrut să-ți spun, Negoescule! Ascultă-mă, cât mai vreau sau până nu uit! Să-l temi mai vârtos pe stolnic când e departe, decât atunci când îl ai în preajmă.

Paicul Grigore, un bărbat novac în giubea de aba cu găietane neftii, se ivi la capătul cerdacului. Păși fără grabă, plimbându-și degetele peste florile chindisite în piatra albă.

Vitraliul de la cămara Domnului era deschis și azvârli înăuntru o privire doselnică fără să se întoarcă ori să-și domolească pasul. Se opri dintr-odată săgetat.

Un jungher sta aplecat asupra Brâncoveanului, ținându-l sub poruncă. Vodă, adormit ori nesimțind primejdia, ținea ochii închiși. Ascuțișul fierului își întârzie o vreme bucuria, apoi se ridică. În aceeași clipă Domnul crăpă pleoapele. Zări hangerul deasupra capului și simți degetele de gheață ale spaimei înfigându-i-se în grumaz. Jungherul pornit să izbească luci scurt.

Fără a mai zăbovi, paicul Grigore sări fereastra și se rostogoli asupra tânărului. Îi smulse cuțitul, apoi descingându-și brâul îi legă mâinile la spate. Boier Pârvan icni scurt. Pe buze îi țâșni o spumă roz-albă și alunecă moale de-a lungul peretelui.

Brâncoveanu, dezmeticit, se uită la trupul bicisnic al hainitului, apoi suspinând din adâncul pieptului se îndreptă spre un sipețel.

– Cum te cheamă, paice?

– Grigore, Măria Ta, răspunse novacul.

– De azi începând, avem o datorință mare față de tine, paice Grigore, și socotim a ne plăti acum doar o parte din ea.

Îi întinse o pungă de bani din marochin roșu strânsă în baiere aurii. Grigore făcu un pas înapoi, scuturând din cap. Chipul parcă i se adumbrise.

– Îngăduie-mi să nu primesc, Doamne.

Brâncoveanu îl cercetă cu mirare.

– De ce?!

– Sunt în slujba Măriei Tale și pentru ceea ce am plată nu mi se cuvine și răsplată. Își plecă privirea: Ș-apoi cel îndatorat nu Măria Ta este, ci eu. Prunc fiind pe moșia Măriei Tale din Brâncoveni, ai fulgerat ursul care mă cuprinsese în brațe.

Brâncoveanul caută în minte întâmplarea. Zâmbi și aruncă teșchereaua pe o mescioară, arătând spre boier Dimitrie Pârvan:

– Coboară-l în temniță pe scăricica de lemn, dar în mare taină; să nu te afle nimeni. Nu vreau să aducem tulburare în asemenea zi.

Rămas singur, Vodă îngenunche în fața icoanei smălțuite a Sfântului Ierarh Nicolae.

O feștilă de seu umplea temnița de umbre și de lumină udă. Boier Pârvan, istovit, se lăsă pe laviță scobită în piatră, strângându-și caftanul la gât. Lângă el se afla

un scripete și o roată, amândouă cu urme vechi de sânge. Zări pe masa lungă o pereche de cleşti, apoi vestitele cercuri făurite care cetluiau capetele nelegiuiților, țepuşe, drugi şi ace de fier, tot felul de scule pentru înfrângerea prin cazną a tăgadnicilor, despre care oamenii zvoneau în târg, simțind rece sub cămaşă.

Dimitrie zâmbi. Pe el nu aveau cum să-l mai ajungă toate acestea. Era ostenit, deşertat de sânge şi gânduri. Aţa îi ajunsese la capătul mosorului. O liniște blândă i se pogorî în cuget şi ațipi.

Când deschise ochii, întâlni privirea Brâncoveanului. Stătea pe un scăunaş cu trei picioare şi poalele caftanului atârnau în mâzga de pe duşumea. În căuşul palmei ținea narghileaua, umplând cămara de cazne cu aromă de tutun.

Boier Pârvan dădu să se ridice în capul oaselor. Un val de tuse îl înecă şi duse repede mâna la gură.

– Eşti bolnav de piept, spuse cu blândeţe Domnul. Mamă-ta şi moşu-tău tot din pricina asta s-au stins... Blestemul neamului. Le semeni la chip, nu şi la trup.

Tânărul îl privi mirat.

– Ştii cine sunt?

– Ştiu. Feciorul vornicului David Pârvan. A fost o cruce de om.

– Pe care slugile Măriei Tale, din poruncă domnească, n-au pregetat să-l gâtuie.

– Adevărat, i-am poruncit moartea.

– Punând astfel stăpânire pe moşiile Liveni şi Sărata şi Vadul Sărat.

– Şi-ai gândit ca înainte de-a încrucişa mâinile pe piept să mă judeci, aşa-i?

Dimitrie zâmbi silnic:

– Pesemne ne e scris nouă să sfârşim de mâna gâdelui.

– Asta avem s-o chibzuim. Acum cincisprezece ani, vornicul şi-a primit cu dreptate osânda. Era căuzaş în ceata agăi Bălăceanu şi răsplătea cu urzeli şi viclenie mărinimia domnească.

– Nu!

– Prin hrisov pecetluit de noi, urmă liniştit Vodă, aţi fost stăpâni vremelnici ai moşiilor pe care le pomeneai şi tot la treptele scaunului domnesc dobândise boier David dregătoria.

Ochii tânărului azvârleau pumni de jarişte. Petele roşii din obraz păreau suliman. Îşi dezbumbă, înfierbântat, caftanul. Halatul se încleiase pe trupul asudat ca un giulgiu.

– Altu-i adevărul!

– Eşti încredinţat?

– Dacă tătuca s-ar fi ştiut vinovat, nu aştepta armaşul în pragul casei. Fusese vestit despre soarta postelnicului Scordoc şi a serdarului Cioranu şi avea vreme să ia drumul Braşovului.

Brâncoveanu zâmbi subţire:

– Ne stă în putere să-ţi dezlegăm taina, boier Dimitrie. Bălăceanul adusese în ţară oştile austriece trăgând nădejde în ajutorul lor spre a-l înscăuna pe cumnatu-său Iordache, fiul răposatului Vodă Şerban. N-am a-ţi pomeni acum despre jafurile şi silniciile nemţilor la Câmpulung, Piteşti, Argeş şi Târgovişte. Destul că, prin boier David Pârvan, vornic în divanul nostru, Bălăceanul a putut lua înţelegere cu văduva lui Şerban Vodă. Şi tot vornicul a înlesnit fuga nevârstnicului Iordache, păzit din porunca noastră de trei steaguri de lefegii moldoveni la Drăgăneşti.

– Nu-i adevărat! Tătuța zăcea cu fierbințeală mare, nu părăsise de cinci zile iatacul.

– Ziua, poate, râse încetișor Domnul. Pe Beizadea Iordache l-a făcut scăpat noaptea în straie măsluite și-au ținut-o într-o întinsoare până la Balaci, moșia agăi. Și într-altă întinsoare s-a întors vornicul în, ori la casele dumnealui din Liveni. De ce crezi, boier Dimitrie, că am fi alungat de sub ocrotința noastră un slujitor de credință?

– De ce să-și fi așteptat senin gâdele?

– Se credea în afară de orice prepuială. Și apoi bejenia mai înseamnă și altceva decât cai de olac și un jungher la cingătoare. Înseamnă pungi cu bani de care vornicul ducea mare lipsă. Pârvanii au fost boieri scăpătați, iar prea ortomani nu erau nici neamurile dinspre partea mamei domniei tale, Pulcheria. Abia se înlesniseră prin milostivenia noastră, dar de la cheag până la avuție e cale de mai multe poște. Moșiile nu le putea încărca în rădvan și traiul în străini, sărac lipit, cu o muiere și doi prunci în spinare, nu-i moale. Gândea că, rămânând, va putea abate urgia noastră, așa cum s-ar fi întâmplat dacă slujitori de-ai Bălăceanului – de față la multe – n-ar fi dat rost despre faptele vornicului.

Trase de la brâu un sul.

– Iată, boier Dimitrie, dovada vinovăției, scrisoarea de urzeală trimisă vicleanului. Îi recunoști slova?

Tânărul desfăcu zapisul și sângele îi pieri din obraz. Întrebă gâtuit:

– De ce se silea pentru Beizadea Iordache?

Brâncoveanu își mângâie mătasea bărbii. Glăsui fără patimă, căutând cu blândețe și înțelegere peste ani:

– Nu vreau a-l nedreptăți pe vornic și încerc a-l judeca limpede și nepărtinitor. Poate că Bălăceanul și ai lui îi făgăduiseră mai mult. Poate, zic... Chibzuiesc însă mai degrabă că socotea „ocrotirea" nemțească mai cu câștig pentru noi decât cea a otomanilor. Suntem de aceeași lege cu austriecii, aproape...

– Socotea rău?

– Pentru vremea aceea, da. Nemții n-ar fi putut ține piept osmanlâilor care aveau să vină împotrivă-le dimpreună cu hanul tătar de la Bugeac. Îl știu pe vornic dinainte de a se fi hainit. Pentru răstimpul acela, când îl țineam de prieten vrednic și necredincios, am o datorință: să cred că nu-și dădea seama, ori nu înțelegea ce ar fi ajuns Valahia cotropită de nemți, turci și tătari.

Vodă zâmbi, clătinând din cap:

– Istoriile acestea – mă pun chezaș – nu ți le-a spus nici cel care ți-a înlesnit intrarea în palat. Socot că și acela tot un slujitor de-al nostru trebuie să fie...

Boier Pârvan își mușcă buzele. Căută spre chipul lui Vodă, apoi lăsă ochii în jos.

– Doamne...

Brâncoveanu se ridică.

– Nu-i nevoie a-mi spune. Se cuvine ca într-o astfel de zi să fii milostiv. Ești slobod!

Tânărul căscă ochii mari. Se clătină pe picioare, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

– După... după...

Domnul zâmbi din nou:

– Da, da, ești slobod. După sărbători, avem să vedem ce au devenit Livenii. Dacă ținerea de minte nu mă

înșală, e moșie domnească. Vom întocmi hrisov de întoarcere către odraslele vornicului. Du-te, acum!

Dimitrie îl cercetă lung, apoi o luă împleticit spre poarta ferecată, ținându-se de ziduri. Trase de clanță. Un străjer ridică sulița de-a curmezișul, tăindu-i trecerea.

– E slobod! spuse Brâncoveanu. Să fie petrecut până în uliță fără opreliști.

Se așeză din nou pe scăunel, trăgând din narghilea. Zâmbetul încă nu-i pierise de pe chip, când un glas strică liniștea temniței:

– Ești înțelept, nepoate.

Din unghiul cel neguros se desprinse trupul învești mântat în negru al stolnicului Cantacuzino. Înaintă liniștit și se închină Domnului.

– L-ai lăsat slobod...

– E ziua Învierii, stolnice.

Cantacuzinul îl privea în liniște.

– Nu cunosc un singur crai care să ți se asemuie în ceea ce venețienii numesc diplomație, iar grecii, politichie.

– Sunt vorbe dulci, unchiule, rostite la toate curțile, pentru că au darul să desfete urechile principilor...

– Am credința! Zâmbi: Și Măria Ta o ai, îți cunoști puterea vorbelor de miere.

Brâncoveanu râse:

– Pașa de la Vidin e mai viclean...

– Vorbeam de sultani, principi și împărați.

– Iar eu de sfetnici, Pașe, cancelari, stolnici... Dar fala ce-mi aduci e prea mare. Orișicine ar fi înțeles că Pârvan n-are să vorbească. Își simte sfârșitul, iar cazna nu-l sperie. Știe că-și va da duhul înainte ca gâdele să-l întindă pe roată.

– Un fapt rămâne fără putință de tăgadă, spuse stolnicul. Iuda slujește la Curte.

– Așa chibzuiesc și eu. Pe urmele lui nu ne poate pune decât boier Pârvan.

– Care îndulcit de milostenia Domnului și căindu-și hiclenia...

Nu-și isprăvi vorba. Brâncoveanu clătină din cap cu încredințare:

– Se va întoarce!

Trei țigani titiriți zgâriau diblele scoțând sunete ascuțite. Prinseseră inimă în cămările slujitorilor mâncând și bând pe săturate, iar acum, sub degetele lor dibace, din scule păreau să țâșnească flăcări. Mânuiau vânteș arcușurile făcând să fâlfâie mânecile largi, râurate, iar în pletele lungi, unse cu unt, le jucau galbenii. Purtau cercel de aur la ureche și grimea înmiresmată cu mărgăritărel înfiptă în încingătoare.

Vodă râdea cu ochii sclipind de-o bucurie nouă pe care boierii nu i-o cunoșteau și ațâța lăutarii, lepădând talerii câte unul. Preasfinția Sa patriarhul se odihnea de mult în odăile dumnealui de la mănăstirea Sf. Gheorghe Nou, lăsând comesenii să se desfete în voie. Ospățul se însuflețise dintr-o dată, iar cupele ce păreau că osteniseră se umpleau iară cu vinuri dulci de la Moldova, de la Pitești și Ștefănești.

Medelnicerul Ștefanache Șipote urmărea cu nedumerire viersul diblarilor. Rotunjindu-și ochii, răsuci pântecul gros spre slugerul Prisăceanu.

– Tăciunații mei de la Periș – că am puzderie, plodesc ca păduchii în blană bârsană – de ce n-or doini, slugere? Am să mă pun cu cnutul pe ei.

Ioniță Fărcășan prinse vorba și-o întoarse spre Negoescu:

– Se zice că dumneaei, medelniceasa, l-a nărăvit la bici.

– Fugi, bre omule, ăsta-i nărav nemțesc fără trebuință jupâneselor noastre.

– Domnia ta uită că amândoi au șezut trei ani la Viana...

– Toate alea le știi, Ioniță! spuse clucerul râzând.

– Când s-o petrece ceva în Țara Românească fără să am știință, apoi numaidecât iau drumul Hurezului.

Se răsuci spre muzici. Țiganii cântau de-și dădeau sufletul:

Nu mă tem, mamă, de bubă,
Nici de moarte, nici de ciumă,
Mi-e teamă de ocheșica
Cu mijlocul atâtica.
De vinul smintit în oală
Și de teșchereaua goală...

Un slujitor se apropie de Vodă și-i șopti câteva vorbe la ureche. Prin ochii Brâncoveanului trecu o văpaie. Se ridică, făcând semn lăutarilor să-și urmeze cântul.

Stolnicul Cantacuzino alunecă după el ca o umbră.

– Te-ai înapoiat, boier Pârvan, spuse Vodă zâmbind cu dulceață. Așază-te!

Se aflau într-o odaie mică cu mese cocoțate pe picioare gingașe, înalte, poleite după modă evropenească și scripeții din lemn de lămâi lustruite, înșirate pe lângă pereți.

Stolnicul se strecurase în cel mai întunecat ungher al cămării, după o veche deprindere din anii tinereții. Oricât ar fi încercat să-și aducă aminte curtenii, nu-l văzuseră niciodată în plină lumină, ori tăind de-a curmezișul o odaie. Se prelingea pe lângă ziduri în straie înnegurate, întorcând chipul lumânărilor.

Pe fața stoarsă a boierului Dimitrie Pârvan se deslușea liniștea cea adâncă dinaintea morții. Ochii căutau pieziș spre covorul neftiu unde odihneau încălțeii Brâncoveanului din catifea ca rodia, brodați cu perle și sardiuri. În vârf jucau ciucuri aurii, șnuruiți cu tertel.

– Nu m-am înapoiat, pentru că nici nu am părăsit curtea Măriei Tale.

– Asta o văd și eu, râse Domnul. Socot că ai ceva însemnat a ne spune...

Dimitrie își ridică ochii:

– Doamne, mă aflu dinaintea ultimului praf. Dacă tata ți-a greșit...

– Trag nădejde că ai încredințarea.

Sudoarea șiroia pe obrajii tânărului. Gura i se strâmbă a plâns. Își urmă vorba împiedicat:

– Deplină. Deși n-aș fi dorit-o.

– Nici eu.

Boier Pârvan răsuflă adânc:

– Dacă tata ți-a greșit, a dat de mult seamă. Ți-am greșit și eu furișându-mă ca lotrii în casele tale, și purtându-ți gând de pierzanie. Eu am scos jungherul și tu mi-ai plătit cu mărinimie, rușinându-mi amarnic cugetul.

– Îndătinat e să-și ierte Domnul greșiții, spuse Brâncoveanu.

Boier Pârvan scutură capul. Lacrimi îi jucau în ochi.

– Plec cu datorie, Măria Ta. Încerc, după puterile mele, să-ți vestesc primejdia. Ai vrăjmaș mare aici, la Curte. El m-a învățat cum să ajung în cămările tale, descurcându-mi calea și ferindu-mă de străjeri.

– Deci slujitor domnesc.

– După vorbă părea de neam, după umblet ai zice că ține calea avuților la drumul mare.

– Cine e?

– Nu știu, Măria Ta, spuse Dimitrie gâfâind. Am vorbit împreună, dar chipul nu i l-am deslușit. M-a așteptat la casele arse ale Rudeanului, în crucea nopții, și acolo am pus totul la cale. Cum să mă furișez în grădină prin ulicioara Cucului și apoi în palat. O para de aramă lăsată lângă portița cea mică mi-a dat de știre că străjerii trecuseră.

– Viclean...

– Viclean și cu deplină grijă pentru a nu-i citi nimeni cărările.

Brâncoveanu îl asculta cu luare-aminte, trecându-și degetele furculiță prin barbă. Îl cerceta scrutător cu ochii micșorați.

– Prin ce mijloc te-a adus la casele Rudeanului?

– Mi-a lăsat un răvășel. În miercurea mare, când m-am trezit, l-am găsit pe fereastră lângă ulcica cu mușcate. Pomenea de moartea tatii și mă chema, dacă am sânge în vine, la împlinirea unei drepte judecăți. Ca să cădem la învoială, trebuia să mă leg că n-am să cercetez niciodată cine-i.

– Înțeleg... Vodă râse amar: Stau și socot câtă vrajbă trebuie să-mi fi purtat pentru ca de ea să fi auzit și străinii...

– Iartă-mă, Măria Ta.

– De-acuma, dacă nu mai nimic a ne spune, ești slobod.

Boier Pârvan istorisi întâmplarea cu jungherul uitat printre dărâmăturile Rudenilor și mâna ce ținea lumânarea desprinsă din întunecimea hrubelor. Zăbovi la cerința Domnului asupra degetelor albe care scoseseră teșchereaua de sub piatră, apoi dădu să se ridice. Un val de sânge îl bufni pe gură și ultimul suspin îi înflori buzele.

Ochii sticloși rămaseră agățați de chipul Brâncoveanului.

– Fie iertat! șopti Vodă, închinându-se.

Peste capul Domnului pâlpâia flăcăruia de la icoană. Brâncoveanu ținea mâna ridicată mângâind boabele de ambră ca pe niște mătănii. În privire îi mocnea neliniștea.

– Slujitor domnesc... Te îndeamnă gândul spre cineva, stolnice?

Cantacuzinul clătină capul. Ținea gura încleștată, iar ochii negri căutau țintă în înserarea Bucureștilor.

– Un gând rău mă ispitește în altă parte, Măria Ta.

Mâna lui Vodă înțepeni. Fruntea înaltă se acoperi de crețuri adânci:

– Vorbește, unchiule!

– Să ne uităm la izvod. Am teamă că spre pierzania ta se umblă pe mai multe cărări. Izvodul este taina cea mai de preț a Măriei Tale. Cheia răvașelor către împărații lumii. Și noi știm cu prisosință primejdia acelor răvașe căzute în mâna necredincioșilor. Cine are cheia, deslușește adevărata față a scrisorilor, îți ține viața și domnia în palmă.

Vodă se ridică și desprinse într-un colț ispahanul auriu care îmbrăca peretele. Apăsă zidul în loc știut și piatra de codru se dădu în lături, descoperind o tainiță.

Scoase dinlăuntru o besactea de argint cât o scăriță, și-o cercetă la flacăra lumânării.

Stolnicul se apropie. Firul de păr pe care Vodă îl anina spre deplină siguranță la broasca sipețelului era rupt.

Brâncoveanul rezemă peretele.

– Besacteaua a fost deschisă!

Capitolul V

LOGOFĂTUL DE TAINĂ RADU ANDRONIC

Brâncoveanu închise tainița la loc. Se așeză pe divan, prinzându-și chipul în palme.

– Sunt ostenit, stolnice, și vreau să mă odihnesc. Întoarce-te la boieri. E bine să vadă măcar pe unul din noi. Nu zăbovesc nici eu mult.

Îl aștepta pe Cantacuzin să se îndepărteze, apoi chemă un slujitor:

– Să vină paicul Grigore!

Când intră novacul, Vodă alungă iute îngrijorarea, se desprinse de fereastră și-l întâmpină cu zâmbet:

– N-ai primit mulțumita noastră, paice, și mare ne-a fost uimirea. Chibzuim acum a ne micșora din datorie pe alte căi. De azi înainte ne vei însoți pretutindeni, căci am aflat că vrăjmașul se află chiar la curțile noastre, iar

cu îndeletnicirile de taină tot pe tine avem să te însărcinăm. Simbria îşi va fi pe potriva noii slujbe.

Paicul se închină, făcând un pas înainte:

– Porunceşte, Doamne!

– Vei merge de îndată la casele logofătului Andronic şi-i vei spune că porunca noastră este să vină negreşit şi fără zăbavă la curte. Chibzui câteva clipe, apoi adăugă: Dacă nu-l găseşti, caută-l în crâşma Rădiţei din mahalaua Calicilor. Ia seama să nu te urmeze nimenea şi nimenea să nu vă vadă când intraţi la Curte.

Paicul Grigore ieşi. Pe chipul Brâncoveanului coborî noaptea primejdiei celei mari.

Curţii boierului Costache Andronic i se mai spunea *La mesteceni*, nume pricinuit de cei şase arbori argintii care străjuiau în potcoavă casa albă cu cerdac de piatră ridicată în vremea lui Vodă Matei.

Boieri cuprinşi şi fără gânduri de înălţare, stirpea Andronicilor ducea viaţă tihnită, mânându-şi mai des rădvanele spre moşiile de la Stâlpi, Moara Neagră, ori Lunca, decât spre celălalt mal al Dâmboviţei, la palat, şi mulţumindu-se să pătrundă din fundul iatacului, înăbuşit în perini şi scoarţe, pânzele ţesute cu patimă şi urgie la treptele scaunului domnesc.

Poate că o ursitoare blândă veghease la căpătâiul dumnealor, menindu-i să trăiască fără trufie, după cum tot o ursitoare mai puţin blândă, socotea boier Costache, le dăruise bărbaţilor soaţe aprige, cheltuielnice la vorbă şi cruţătoare de galbeni. Atât cât putea să-şi aducă aminte, bunica – boiereasa Safta, mama – jupâneasa Casandra, iar acum cucoana Irina, semănau între ele: înalte şi uscate,

cu cheile la brâu, robace, neruşinându-se de pestelcă şi amarnice la limbă.

Fratele jupânesei Irina, slugerul Prisăceanu, fusese mulţi ani singurul din neam cu slujbă domnească. În timpul din urmă însă, feciorul dumneaei, Radu, tânăr din altă ţesătură, bătea tot mai des cărările palatului pentru anume fapte ştiute numai de el şi Vodă Constantin. Radu Andronic era logofătul de taină al Domnului.

În seara aceea de florar al lui 1704, boier Costache şi jupâneasa Irina sfătuiau în odaia cea mare. Costache Andronic, om în puterea vârstei, firav la trup, cu bărbuţă albă şi ochi negri, buiaci sub pleoapele uscate scoarţă, trăgea din ciubuc, ascultând cu o singură ureche vorbele nevestei, revărsate puhoi.

Se aflau într-una din rarele clipe de răgaz ce şi le îngăduia cucoana Irina. Îmbrăcată în rochie de lastră, ilic din mărgeluşe negre şi tertel, se aşezase pe divan cu obrazul îndreptat spre icoana mare, de argint, a Fecioarei Maria. În oricare cămară s-ar fi găsit, acasă ori în ospeţie, îşi afla loc cu faţa la chipurile preasfinte, dintâi pentru că aşa se cuvenea, dar mai cu seamă pentru a încredinţa de adevărul spuselor dumneaei. Ca să nu încapă îndoială, se ridica de pe divan ori laviţă şi făcea semnul crucii, însemnându-şi fruntea, atingând apoi duşumelele şi tot aplecată împungea văzduhul în dreapta şi stânga umerilor. Numai după aceea se aşeza iară.

Pe o mescioară turcească cu podoabă de aramă şi fildeş mărunţit, o clepsidră adusă din Lehia de moşul cucoanei Irina măsura clipele. Privind scurgerea timpului în şuvoiul subţire de nisip cârmiziu, boier Costache se desfăta numărând de câte ori se ridica jupâneasa pentru

a se închina Preasfintei în răstimp de un ceas. Era un răboj al dumnealui, care pe măsură ce trecea vremea îi făcea ochii să licărească mai tare. Dar adevărata pricină a acestei lucori trebuia căutată în altă parte. Sub macatul divanului, păstra boier Costache un clondiraș venețian în hăinuță de piele, umplut de două și de trei ori pe zi cu rachiu de Chios sau mastică de la Pireu. În răgazul cât cucoana Irina se afla adânc aplecată în metanie, boier Andronic ducea repede ploscuța la gură, blagoslovind gândul necurmat al jupânesei pentru cele sfinte.

La colțurile odăii se aflau amestecate cu știință ierburi plăcut mirositoare: plin, rută, jaleș și mintă. În sfeșnicele de argint, slugile aprinseseră feștilele, statornicind o lumină untdelemnie. Nori păcurii stârniseră vânt și cucoana Irina se grăbi să închidă ferestrele.

– Se pornește ploaia. De-acum și până la Rusalii, tot într-o apă are s-o țină.

– Poate se mai îmblânzește... cuteză boier Costache cu jumătate de gură.

Jupâneasa râse cu anume socotință:

– Apoi dumneata, de când te-am pomenit, visezi în miez de iarnă grâu copt, și-a doua zi, trimiți slugile la seceră. Gândești că toate-s după pofta inimii? Când eu mi-am stricat gura o vară și o toamnă, dregeți, oameni buni, acoperișul de la Lunca, întăriți căpriorii la Conacul Morii, dumneata și vătaful rădeați în musteți și secați câte o balercă de vin. Acum n-are decât să potopească și oți bea apă din cele balerci! I-am mai văzut eu pe alții care se mutau de pe vatră pe cuptor, iar azi sunt goi-prepeleac.

Jupâneasa se înspăimântă de ceasul rău și sări de pe divan:

– Fereşte-ne şi apără-ne, Maică Precistă!

Boier Costache dibui sub macat clondiraşul şi luă o duşcă zdravănă. N-o înghiţi dintr-odată ci aşteptă, ţinând buzele strânse să-i ardă gura, dându-i apoi drumul pe gâtlej cu picurişul. Când dumneaei se îndreptă din plecăciune, clondiraşul dispăruse ca vrăjit.

– Mie una, urmă jupâneasa, nu-mi place sfada.

– Aşa-i! consimţi blajin boier Costache. O ştie un târg întreg de la jupân Leiba care vinde gogoşi în Sfântul Gheorghe, până la sfetnicii lui Vodă.

Cucoana Irina îl privi chiondriş, încercând să-i deslueşească batjocura pe chip. Dar boierul sta de piatră.

– Pe de o parte îi rău, spuse jupâneasa, strângându-şi testemelul sub conciul sur şi sărac. Dacă ştiam cum să te înfrunt, alt păsat mâncam noi astăzi şi altă lingură duceam la gură. Dar eu cu domnia ta nu mă pot încăiera...

– Rup musca în două de voinic ce sunt, spuse fără zâmbet boier Costache.

– ...iar pe bidiviul celălalt – arătă spre odaia logofătului Radu Andronic – nici cu gârbaciul nu-l mâni. Nu ştiu cui s-o fi izbit aşa fără de căpătâi.

– În neamul meu, gândesc. La dumneata au fost doar sfinţi... Dacă-i grămădeşti pe toţi, poţi întocmi un calendar.

Jupâneasa duse repede la ochi marama, ştergând lacrimi uscate:

– M-a făcut să nu mai scot capul în târg de ruşine! Măcar de şi-ar fi mântuit blestemăţiile acolo, prin străini, dar înainte să-i aud potcoavele calului mi-a şi sosit veste despre isprăvile dumnealui. Ce socoteşti că-mi spune azi armăşoaia Ştirbey, cea lungă şi groasă ca o corabie?

– Ştiu eu?

– Păi în afară de rostul ulcelelor de vin mai știi ceva? Își umflă pieptul și se năpusti: Află, boier Costache, că dumnealui a bătut Țara Ungurească și Valahia mușinând poalele vornicesei Leurdeanca. Îl măsură triumfătoare: Ei?

– Băiatul dovedește gust ales...

– Așa, așa...

– Vorniceasa a închinat multe inimi acolo, prin străinătăți. Muiere chipeșă...

– Și stricată cum îi cireașa pârguită înaintea soroculuí. Bun! Care va să zică sosește feciorul domniei tale la București după lipsă de doi ani și-mi trimite la curte sluga, dumnealui însoțindu-se cu bezmeticii ceia de Negoescu și Stroe. Doară Ioniță Fărcășan, altă podoabă de prins la cuietoare, lipsea din adunare. Și știi unde s-au dus?

– Nu! răspunse liniștit boier Costache, care auzea pentru a cincea oară pătărania.

– La cârciuma din mahalaua Calicilor. Mi s-a întors taman sâmbătă, în straie de muiere și betegit. Acum, în loc să ne așezăm creștinește la masă, țigăncile îi trag piciorul și ascult cum geme.

– Eu nu aud nimic.

– Dumneata n-ai să auzi nici trâmbițele cele de argint când or vesti Apocalipsul, ferește-ne Doamne, să apucăm ziua.

Boier Costache scoase iute ploscuța, dar înăuntru nu mai gâlgâia picătură. Oftă și-și încrucișă mâinile peste pântece.

– Și iacă, își urmă neobosită vorba cucoana Irina încă de dimineață, pe rouă, cine crezi că se strecoară la cuhnii?

– Cine?

– Un argățel de la curtea vornicesei Ileana cu răvaș ghiurghiuliu și aromat, pentru feciorul domniei tale.

– O fi așteptând vești de sănătate. Cine știe...

– Apoi să-ți spun eu că știu! Știu de pildă, Costache, c-au început să curgă scrisori din Veneția. N-am priceput mare lucru, că scrie pe limba lor...

Boier Andronic întoarse repede capul:

– Ai rupt pecetea?!

– Ba nu, că m-oi fi rușinat! Dacă nici mie nu mi se cuvine să cunosc cărările feciorului meu, atunci cui? Zic, n-am priceput slovele. Scrisoarea începe cu „carissime". Socotesc că Radu și-a dat nume calp să nu-l dibuiască. Iacă unde l-a dus mintea, pehlivanul! Bărbat de 26 de ani, văduv, azi-mâine îi răsare luna în cap și în loc să-și vadă de moșie și necazuri, dumnealui se taie în junghere pe sub poduri cu lotrii, umblă prin străini să le deprindă vorbele și iscusința loviturilor de spadă.

– Slujbă domnească.

– Auziți-l, oameni buni! Oftă: nu s-a răcit încă nevastă-sa în groapă, fie iertată...

– Eu zic că în patru ani, sărmana, a avut destul răgaz.

– Doamne, cum hulește! Iartă-l, Maică Precistă, și nu-l osândi pentru nesăbuință. Osândește, Doamne, rachiul și pe cei care l-au născocit...

De astă dată, știind clondirul mut, boier Costache nu așteptă sfârșitul metaniei:

– Cu îngăduința dumitale, jupânească Irină, te înștiințez că asemenea vorbe nu plac nimănui. Rostul vinului e să fie băut.

– Și dacă vrei să știi, domnia ta, nu-mi miros a flori nici drumurile lui la Curte. Brâncoveanul știe mai multe

limbi și-i mai viclean decât toți grecii din Fanar la un loc. Nu-i el om să te îmbie fără gând ascuns la plăcinte calde. Chibzuiește la asta, boier Costache, că pentru balercile de vin n-ai nevoie de minte, ci de pântece și cupă.

Se ridică și bătu din palme. Pe ușă își vârî capul sufragioaica, o țigancă lată, cu șorț alb.

– Poftesc să pui masa, porunci cucoana Irina.

Își asmuți dintr-odată urechea spre curte, de unde răzbătea zvon de copite. Alergă iute la fereastră, săltând un colț de perdea și pufni pe o nară:

– Hm! Om călare. Pesemne alt sol, cu alt răvășel. Vorba ceea, abia s-a înserat, nu-i ziua săvârșită.

În iatacul dumnealui, logofătul Radu Andronic stătea întins pe pântece doar cu un ștergar în jurul șalelor. Două țigănci îi frecau vârtos trupul muindu-și mereu palmele într-un lighenaș cu ulei de migdale și camfor. Chicoteau ori de câte ori logofătul gemea. Râsul da târcoale pătăraniei din crâșma Rădiței, de care începuse a vui târgul.

Schimbau cu rândul grimeaua udă de la fruntea boierului și atunci mâinile tuciurii și lungi poposeau cu plăcere, ca o dezmierdare, printre șuvițele de păr negru. Boierul se smuci dintr-o dată, înfigându-și degetul cu zgomot de pușcă în pieptul țigăncii și aceasta se sperie. Scoase un țipăt și călcă în lighenașul cu ulei.

– Destul ciocârliilor! Mi-ajunge!

Radu Andronic dădu să se ridice, dar o durere ascuțită îl fulgeră în ceafă și la tâmple. În gură simțea gust de fiere și afurisi încă o dată tămâiosul Rădiței, pe Agripina, soră-sa, care nu lăsa răgaz cupelor să se odihnească, pe Negoescu

și Stroe, și mai cu seamă balta din înfundătura Calicilor, unde își sucise piciorul.

Se așeză între perini și luă o înghițitură de cafea. Avea fața smeadă, nas drept, puțintel încovoiat la vârf și ochi negri, lungărești, în care sclipeau mereu lumini jucăușe. Mustăcioara subțire o purta lăsată peste buze. Când râdea, chipul se aduna în creșturi, iar dinții sticleau albi, toți deopotrivă, ca boabele înșirate în păstăi. Un semn vechi de spadă tătărească, subțirel ca o ață, îi încondeia fruntea spre tâmplă, pierzându-și urma printre șuvițele de păr.

Logofătul răsuci cătinel capul într-o parte și alta. Junghiul parcă ostenise. Își smulse grimeaua udă și bătu din palme nerăbdător.

– Hai, frumoaselor, halatul și papucii! Acum v-a găsit dereticatul...

Țigăncile își făceau treabă prin cămară, bătând în perini, ducând fără rost bodroanțele de pe o mescioară pe alta, întinzând de macat.

– Care halat? se hlizi cea tânără, rostogolindu-și jarul ochilor.

Nu-l temeau pe logofăt, cum nu se temeau nici de boier Costache. În casele Andronic, nu ei țineau gârbaciul, ci cucoana Irina. Numai ce deschidea gura jupâneasa și săreau toți, sufragioaica, țigăncile, argații, ba și slugile de la cuhnii să-i mulțumească porunca.

Boier Radu își încruntă sprâncenele și se întinse după besacteaua de la căpătâiul divanului. Răvășelul vornicesei sosise de dimineață, când capul îi zvâcnea încins în zgardă de fier. Rupse pecetea pândind din colțul ochiului mișcările țigăncii. Scosese în semn de supărare un halat

neguros, șoriciu cu arabescuri argintii. Radu Andronic zâmbi și își plecă privirea pe slovele Ilenei.

De o zi și o noapte – scria vorniceasa – *râd cu lacrimi, logofete. Mi-a istorisit sluga lui Ioniță cum ați petrecut la Rădița și într-atât m-a desfătat, încât n-am șovăit a-mi ușura punguța de cinci galbeni. Dacă ai răgaz în astă-seară și jupâneasa Irina îți dă slobozenie – Ioniță Fărcășan povestește că stai priponit la piciorul crivatului de un lănțug – ai să bucuri niște ochi despre care mai deunăzi ziceai...*

Un zgrepțănat la ușă îl făcu să-și ridice privirea. În spatele cămărașului, logofătul desluși un bărbat înalt cu fața ascunsă în întuneric.

– Cine ești?

Paicul Grigore făcu un pas înainte și Andronic îi văzu chipul mare, cioplit în piatră.

– Slujitor domnesc. Aduc poruncă să mă însoțești fără zăbavă la Curte.

Brâncoveanu îl aștepta într-o încăpere pe care puțini boieri o cunoșteau, iar și mai puțini o călcaseră. Fustașii care străjuiau ușa se dădeau în lături numai pentru doamna Marica, pentru stolnic, Beizadea Ștefan – coconul cel mare al Domnului – și unul ori doi logofeți de taină. Când li se poruncea înadins, nici aceștia nu puteau trece pragul odăii unde Vodă chibzuia mai cu seamă în zilele de mare restriște.

În cămară ardeau doar două lumânări groase înfipte în sfeșnice nemțești. Ciucurii de cristal stropiți cu lumină plouau cu diamanticale, făcând să sclipească blând stucaturile aurii și cotoarele cărților înveșmântate în piele. În spatele Domnului, pe un perete întreg, atârna harta

Evropei brodată la gherghef. Ace cu gămălii de mărgean erau înfipte din loc în loc, ca și cum Vodă ar fi vrut să înfrumusețeze chilimul. Ochiul deprins al logofătului însă ghici unele înțelesuri. Desluși în boldul care strălucea la Mediterana corăbiile turcești ce aveau să pornească război împotriva venețienilor, apoi începând de la țărmurile răsăritene ale Balticei și trecând prin cetățile Narva, Derpt și Kronstadt, înfrângerile trufașului Carol al XII-lea în înfruntarea cu muscalii, văpaia care se întindea spre malurile Nevei. Gămălii de mărgean străluceau și în Țările de Jos, dovedind luarea-aminte a Brâncoveanului pentru vrăjmășiile dictate în inima Evropei de coroana spaniolă pe care olandezii, englezii, Bourbonul și principii nemți voiau s-o smulgă lui Filip al V-lea. Mai erau și alte înțelesuri al căror rost boier Andronic n-avu vreme să-l răstălmăcească.

Vodă făcu semn paicului să-i lase singuri. Își aprinse narghileaua și măsurând trupul boierului începu a zâmbi:

– Ciudate straie porți, logofete.

Ochii Domnului scormoneau pe îndelete ceapchenul alb, blănit cu samur azuriu, bernevecii leșești sugrumați pe picior, botforii din piele galbenă, moale. La brâu scotea capul un stilet scurt venețian, cu plăselele din perle și rubine negre. În lumina puțină a odăii, din chipul smead al logofătului se desprindeau doar sclipirile ochilor și sticlitul dinților.

– Semeni cu un lotru, adăugă Brâncoveanu. Așa se poartă boierii la Veneția, precum piratii?

Râsul își avea perdeaua subțire, în glas i se deslușea mustrare blândă.

– Iertare, Măria Ta! Porunca sosită în pragul nopții mi-a purtat gândul spre îndeletniciri în care straiele de ighemonicon aveau să mă încurce.

– Mult ne cuprinde mirarea, clătină din cap Vodă. Poate altceva chibzuiam să facem. De pildă, să aducem mustrare pentru unele fapte petrecute ieri.

Logofătul își plecă ochii. Rosti încet:

– Măria Ta, așa cum ne-ai obișnuit să te cunoaștem, nu m-ai fi chemat în asemenea zi ca să mă certi.

– Hm, gând primejdios dacă te deprinzi cu el. Dar ai socotit bine. Altele ne-au zorit să te aducem aici la ceas de noapte. Avem vrăjmași mari, logofete, de care nu ne pot feri arnăuții și străjerii! Pentru a le da de urmă și a le zădărnici urzelile, avem de străbătut drum doselnic și ne-am oprit la domnia ta, care ne-ai mai slujit cu credință și îndemânare în asemenea trebi. Doresc să cunoști deplina noastră mulțumire pentru lucrarea săvârșită la Veneția și Curtea Bourbonului. Dogele ne-a vestit prin olacii săi faptele domniei tale.

– Faptele cele mari le-ai săvârșit Măria Ta, ochiul și urechea creștinătății.

– Și limba care vestește primejdia. Oftă: Numai că fiecare pasăre pre limba ei piere.

Vocea domoală a Brâncoveanului prinse a depăna întâmplările de peste zi. Ținea obrazul ridicat și flacăra lumânării tremura pe chipul ostenit ca de ceară, mânjindu-l de umbre.

Andronic asculta mut. Ridicase o singură dată ochii când auzise numele boierului Pârvan. Îl știa pe Dimitrie de mititel, o știa și pe soră-sa, și în primii ani după prăpăd boier Costache Andronic îi ajutase, trimițându-le bucate

și pungi cu bani. Pieriseră apoi dintr-odată și nici o știre despre ei nu mai ajunsese la urechile Andronicilor. Se auzise chiar într-o vreme că se statorniciseră în Moldova.

– Am întărit straja la palat, ne-am înconjurat de oameni de încredere, dar năpasta mare e alta, oftă Domnul. Ochi străini au cercetat izvodul și acesta e lucrul cel mai rău din câte ni se puteau întâmpla. Nelegiuitul a lăsat semne mărunte, dar sigure.

– Vrei să spui, Măria Ta, că cel care a deschis besacteaua și-a însemnat cuprinsul izvodului, apoi l-a pus la loc pentru a nu-ți atrage luarea-aminte?

– Iar acest al doilea izvod, urmă Vodă, a fost depus în loc tainic – acolo, în casele Rudeanului, credem, după spusele boierului Pârvan – de unde l-a ridicat om dinainte hotărât. Acesta, singur ori punând în mâinile unei ștafete izvodul, va încerca să părăsească Bucureștii îndreptându-se, după socoata noastră, spre Dunăre.

– Îngăduie-mi, Măria Ta, să întreb ce s-a făcut pentru a-l împiedica?

– Am pus străji la toate ieșirile din oraș. Sunt patru ceasuri de când nimeni nu poate părăsi orașul. La izvod, chibzuiesc, s-a umblat în Vinerea Mare, când toți eram la slujbă. Vrăjmașul s-ar fi putut lesne strecura atunci în odaia noastră de taină.

– Adevărat. Nu poți însemna pe hârtie în mare grabă cheia unui cifru. Pentru asemenea ispravă îți trebuie răgaz și multă băgare de seamă.

Brâncoveanu își trecu degetele peste înfierbântata-i frunte:

– Cu orice preț trebuie oprită ștafeta, boier Andronic, înainte de a ajunge la raialele Dunării. Cu orice preț!

Se ridică, îndreptându-se spre hartă. Luă un beţişor de abanos şi-l plimbă pe mătasea chindisită, poposind la unul sau altul din căpeţelele de mărgean.

– Ca să-ţi deslușesc limpede ce înseamnă izvodul pentru noi, îţi voi spune că el poate răstălmăci toate tainele Valahiei, cele mai ascunse gânduri ale noastre. Izvodul este cheia scrisorilor ce le-am trimis la ţarul Petru şi împăratul Leopold, la hatmanul cazacilor Ivan Mazepa şi voievodul Mazoviei al leşilor, la principele Transilvaniei, Francisc Rakoczi şi contele Şandor Karoly, la bailul Giustiniani şi Papa Clement, ca să nu mai pomenesc de cei de o lege cu noi, sârbii, albanezii, bulgarii şi grecii ce luptă pentru a-şi dobândi slobozenia de sub otomani. Când cheia va cădea în mâna turcului, aceasta nu va însemna numai năframa cernită de mazil pe umăr şi pieirea noastră, ci domn străin în scaunul Valahiei, care o va strivi cu nemila lacomă a celui de alt sânge, sfârşitul celor ce pregătesc răzvrătirea împotriva turcilor.

– Am înţeles, Măria Ta, şopti logofătul fără să-şi ridice ochii.

Ştia mai mult decât voia să-i spună Vodă ce anume cuprindeau scrisorile trimise prin olaci de încredere în cele patru vânturi. Brâncoveanul era părintele iscoadelor tuturor acelora ce aveau puterea şi dorinţa de a lupta împotriva osmanlâilor. Vestit prin agenţii săi bine plătiţi care adulmecau zidurile seraiului la Istanbul, de grecii cu trecere la Poartă şi dregători turci, de vameşii domneşti, de contele Ferdinando de Marsigli şi contele Mike şi spătarul Milescu, şi patriarhul Dositei Nottara al Ierusalimului, şi de marele dragoman Alexandru Mavrocordat Exoporitul, Domnul ştiricea prietenilor despre răzvrătirile

popoarelor din Anatolia, Mesopotamia, Siria și Egipt, despre mișelia vizirului Rami-Mehmed, vești însemnate despre fortificațiile turcești din Crimeea, de pe țărmul Mării Negre și malul Dunării. Din aceleași scrisori se mai putea afla câte galioane, catarge împărătești și fregate adăstau în Marea Azov, câte mii de oșteni aveau să lupte în cetatea Perekop. Și mai știa boier Andronic că într-una din cancelariile palatului, sub ochiul limpede al stolnicului Cantacuzino, grămăticii domnești deprinseseră desfacerea sigiliilor fără a lăsa urme. Ștafetele crailor străini cumpărate de Vodă Brâncoveanu își lepădau peste noapte scrisorile spre a fi citite de acei cunoscători ai limbilor evropene, anume plătiți pentru asemenea ispravă.

Veșnic în bătaia vântului, Brâncoveanu cerceta cu luare-aminte dincotro bate mai tare, care anume putere ar fi în stare să zdrobească oștile musulmane. Știrile Domnului umpleau de nădejde inimile sârbilor, ale muntenegrenilor, și bulgarilor, și albanezilor, care așteptau în taină, ascuțindu-și săbiile.

Brâncoveanu îi puse mâna pe umăr, curmându-i gândurile:

– Nu precupeți pungile de bani, boier Andronic. Ca vârstnic, am să-ți spun că nici șoaptele muierilor nu-s de lepădat. Ce nu îi spune verde, iscodesc pe căi cotite. Ne punem toate nădejdile în domnia ta. Ai deprins știința vicleșugurilor de la frânci, iscusința loviturilor de la nemți și mintea limpede a jupânesei Irina...

Radu Andronic simți parcă o greutate în spinare. Se întoarse fără veste. În fundul odăii, unde nu bătea flacăra lumânării, sticleau dinții stolnicului Cantacuzino.

Capitolul VI

RĂSPOPITUL

Logofătul luă dârlogii din mâna slujitorului săltând în șa fără să caute sprijinul scării. Dădu ghes bidiviului negru și porni ca o vijelie, ocolind bâlciul din fața palatului.

Târgoveții se veseleau. Vodă slăbise chingile birurilor, pământul mustea de sănătate vestind roadă bogată. Torțe aprinse înfipte în roata lumii zugrăveau în văzduhul pâcliu un disc de foc. Mirosea a gogoși și alivenci, a carne friptă dată prin piper și cimbru; boscarii și negustătorii făceau dever mare.

Boier Radu Andronic își croi drum pe celălalt mal al Dâmboviței și mână calul spre ulița Sacagiilor. Dinspre Oțetari venea larmă mare, se auzeau râsete și țipete ascuțite. Peste întreaga hărmălaie stăpânea un glas gros, un muget de taur. Patru făclii găureau noaptea făcând loc cortegiului. Logofătul zâmbi și-i porni în întâmpinare.

Mulțimea asmuțită însoțea în cea mai deplină veselie un om cetluit în butuci. Două perechi de străjeri păzeau carul hainitului deslușind drumul în flacăra făcliilor. Radu Andronic privea cu luare-aminte chipul cumașului. Era încă în putere, cam împlinit la trup, cu o barbă zdrențăroasă, castanie și un nas umflat, vânăt, dovedind pe departe numărul ulcelelor de rachiu ce-i mângâiaseră gâtlejul. De altfel, era beat și acuma. Târgoveții și mai ales muierile se desfătau nespus ducându-i peste capul străjilor ulcelele pline la gură. Omul bea pe săturate și își urma cântecul cu o voce în stare să împingă la lacrimi până și bagdadia unei biserici.

– „Doamne, Dumnezeul nostru, du pre robul tău Pafnutie în dumnezeiasca ta ogradă. Curățește-i cugetul de trupeștile pofte și de deșartă amăgire..."

În loc să ceară iertare după obiceiul osândiților, își rostogoli ochii roșii și începu a ocărî pe neașteptate muierile cu sâni vârtoși care întepau întunericul.

– Arde-v-ar văpaia gheenei cele veșnice! Blestemate să fiți, păgânelor! Spin în prag și foc în casă și-o hazna la voi pe masă...

Orășenii mureau de râs. Călăreau unii peste alții, se ghionteau și se îmbrânceau, căutând să-i ducă primii ulcica.

– „Căci fericită viața pustnicilor iaște, cântă Pafnutie, a celor ce se într-aripează cu Dumnezeul lor, a celor ce fug afară de lumea cea deșartă..."

Logofătul puse mâna pe umărul unui târgoveț!

– Ce-i cu părintele?

– Îl duc la ocnă, boierule.

– Asta am priceput-o și eu, râse Andronic.

O femeie cu obrajii ca flacăra se băgă în vorbă:

– L-au răspopit moldovenii. De fel îi din Moldova, călugăr ieromonah. Cică întindea mâna mai degrabă la muiere decât la sfânta cruce.

Logofătul zâmbi!

– Și pentru asemenea cinstită faptă vor să-i taie urechile?

– Mai adaugă domnia ta că-i beţiv, trândav şi-n vremea din urmă a început să-şi cam uite degetele în chimirul oamenilor. L-ar fi spânzurat dacă nu s-ar fi întâmplat să fie săptămâna mare. De, norocul prostului...

Răspopitul pleftorea cu patimă:

– Diavolițelor și harpiilor! Din pricina voastră au pătimit sfinții părinți Ilarie și Profit, și Ion Gură de Aur, și Gedar Pustnicul. A simțit el Sfântul Apostol Pavel câtă ispită drăcească răspândiți, mișaucelor, acum și pururea și-n vecii vecilor! Pucioasa va arde râsul vostru cel sulemenit, iar viermii cei neadormiți se vor îndestula din trupurile voastre prea trândave...

– Amiiin! întări mulțimea.

– Huuuo! Pentru voi pătimesc și eu, robul lui Dumnezeu, Pafnutie! Căci vrut-am să fiu plăcut Domnului la cuget și trup, dar m-ați stăpânit cu puterea voastră vicleană.

În ochii logofătului se aprinse o lumină mică. Dinții i se deslușiră în zâmbet subțire:

– Omul ăsta îmi place!

Făcu roată cu privirea, căutând cale slobodă și fără a mai sta pe gânduri ghionti armăsarul. Talanul se înălță în două picioare. Oamenii țipară speriați și deschiseră potecă, căzând unii peste alții pentru a feri copitele.

Logofătul se apropie fulger de car, doborî în goană un străjer și apucându-l pe Pafnutie de brâu îl culcă pe

ghebul calului. Trase un chiot și armăsarul țâșni pe dinaintea orășenilor, spintecând văzduhul ca o săgeată.

Boier Radu Andronic o ținu într-o mâitură până la Biserica Trisfetite. Noaptea cu prisos de lumină daurea acoperișurile coșmeliilor, muia în smalț și argint frunzele copacilor. La casa Marghioliței stăruia în ferești o lucoare gălbuie. Logofătul ciocăni scurt, apoi descălecă și mână armăsarul spre intrările din spate.

Negustoreasa ținea un opaiț în mână și umerii înveliți într-un cașmir. Părul castaniu despletit îi mângâia mijlocul. Când dădu cu ochii de Pafnutie care sforăia popește răsturnat pe gâtul calului gata să cadă, zâmbetul i se stinse.

Zărind butucii de la mâinile răspopitului, șuieră înspăimântată:

– Un tâlhar! L-ai făcut scăpat din ocnă.

– Nu chiar din ocnă, râse boierul, dar dacă chibzuiesc puțin, într-acolo se îndrepta.

Negustoreasa se înfășură mai bine în cașmir, trăgând cu ochii spre vecini. Radu Andronic o privi în luminile ochilor:

– Trebuie să mă ajuți, Marghioliță.

– Trebuie! Iată o vorbă care sună a poruncă. Ce vrei să fac?

– Până hotărâm, binevoiește a ne primi în casă.

Marghiolița feri pragul, suspinând. Logofătul săltă în spinare trupul lui Pafnutie și-l depuse lângă vatră pe niște cergi întinse de negustoreasă. Odaia mirosea a curat, așternuturile erau fierte în busuioc, eucaliptul se uscase în unghere, dar tot își păstra puterea.

Femeia clătină din cap și spuse cu glas șoptit:

– Credeam că te-or astâmpăra străinii, dar se vede treaba că nici pe acolo n-a plouat cu îngeri. N-ai sosit bine și s-a aprins târgul de isprăvile domniei tale. Pozna de la Rădița o morfolesc și babele care cer pomană la biserica Zece Scaune. Acuma te înhăitezi cu ocnașii, necinstind poruncile domnești...

Ochii boierului sclipiră.

– Mă căiesc, Marghioliță.

– Văd eu. Uzi țărâna de lacrimi pe unde pășești. Ce facem cu ticălosul ăsta?

– Îl scoatem din butuci și-l ții în gazdă până mâine dimineață.

Negustoreasa oftă limpezită:

– Mi-ai pus gând rău, logofete. Dezlegat și treaz mă jefuiește pentru o straiță de boarfe.

– De când te cunosc, nu ți-a fost niciodată frică, râse boierul. Pafnutie nu e un hain. L-au pus slujitorii în cazne pentru unele purtări de care sărmanul se rușinează.

Femeia râse, clopoței de argint:

– Numai lume căită și rușinată îmi cinstește privirea...

– Nu te necăjeam, Marghioliță, dacă-l puteam duce în altă parte.

– Cum s-ar zice, m-ai găsit pe mine singura gazdă de hoți din tot târgul. Și tot nu pricep ce treabă îți faci cu așa znamenie de om.

– Am un gând cu el, surâse Radu Andronic. Binevoiește, rogu-te, și adu ferăstrăul.

Marghioliță îl privi lung, apoi aduse scula. Logofătul își plecă genunchii lângă Pafnutie. Răspopitul dormea cu gura căscată, luptând în somn cu oștile iadului.

– Ai fost azi în piața mare până spre chindie...

– Bag de seamă că domnia ta îmi cunoaște toate rosturile.

– Suntem amândoi slujitori de taină ai Brâncoveanului, Marghioliță, șopti logofătul și nu-i de mirare să știe stânga ce face dreapta. Și-apoi glasul acela cu dulceață care place atâta târgoveților și mai vârtos mie, păcătosului, a stăpânit fără odihnă ziua Domnului. Ți-a atras cineva luare-aminte? Nu te grăbi, chibzuiește, rogu-te, cu deosebită grijă.

Își înfășură palma în marama și se aplecă din nou asupra ferăstrăului.

– Lemn de ulm. Merge greu.

– Eu aș sparge lacătul, spuse Marghioliță, decât să mă canonesc atât.

Andronic râse, culegându-și sudoarea cu mâneca.

– E lacăt domnesc. Doar cu barosul îi vii de hac. Ei?

Privirea femeii rătăci printre flăcările lumânărilor.

– Negustorii știuți n-au lipsit. Eftimie arvanitul, jupân Spiru gogoșarul, Ionaș papucarul din Trei Cuțite, lipscanii, brașovenii care poposesc la noi în fiece an. Doar trei mi s-au părut veniți întâia oară.

Radu Andronic se opri din lucru, ridicându-și capul.

– Cu ce negoț?

– Grimele, cașmiruri, bodroanțe muierești. Păreau în tovărășie și nu prea amarnici la taleri. Mai că vindeau în pagubă.

– Știi cum îi cheamă?

Marghioliță săltă din umeri, strângându-și mai bine șalul.

– Își ziceau unul altuia *vere!* Dar așa sunt și eu cuscră cu toată mahalaua... Cel vârstnic e turc beteag. De la genunchiul drept în jos, e numai frasin.

– Gata! suflă logofătul, ridicându-se. Acum se cheamă că l-am dezrobit.

Pafnutie suspină și-și duse mâinile slobode sub ceafă, ajungând repede somnul din urmă.

– Urmează-ți vorba, Marghioliță.

– Cel de al doilea e spelb și mărturisea că-și poartă marfa pe drumurile Brașovului.

– Iar ultimul moldovean...

– De unde știi?

– Știu. Îmi plac cărările negustorilor...

Femeia își arătă podoaba dinților într-un zâmbet îndelungat.

– Era o vreme când te osteneai bătând cărările negustoreselor... Ce ai cu bieții oameni?

– Mă muncește un gând.

– Cam multe gânduri pentru o singură căpățână, logofete. Dar fiecare știe a greși fără povață. Zici că te întorci în zori?

– Mă întorc. Poate găsești niște straie mirene pentru Pafnutie. E terfegos rău.

– Patul nu vrei să mi-l dau?

– Asta rămâne la voia matale, Marghioliță. Cuviosul avea dreptate: păcatul nu-i a celui ce se abate, ci a celui care ispitește.

Marghiolița își strâmbă buzele rubinii:

– Cum s-ar zice, vina nu-i a domniei tale, boier Andronic, ci a altora.

– Văd că ție și boierului Ioniță Fărcășan nu vă scapă nimic, râse logofătul. Mi-ai trimis azi răvășel. Aveai să-mi spui ceva anume?

Negustoreasa îl cântări lung, dar apoi păru să se răzgândească.

– Ți-oi spune altă dată.

Îl petrecu până în curte. Andronic încălecă. Marghioliţa mângâie crupa armăsarului și zise moale, ferindu-și privirea:

– Negustorii aceia... Fii cu băgare de seamă. Spelbul mânuiește aprig jungherul.

– De unde știi?

Femeia îi întoarse vorba:

– Știu!

Când ajunse la casele Rudeanului, ornicul de la Curtea Veche bătu de nouă ori. Boier Radu Andronic priponi calul de un par și privind cu luare-aminte împrejurimile se strecură printre dărâmături. Vântul pornit spre seară șuiera subțire în lemnăria arsă. Fostele odăi, pustii, păreau năpădite de jivine.

Logofătul aprinse făclia și începu să cerceteze printre bârnele negre, prăbușite, zăbovind asupra unui gând stârnit de istorisirea Brâncoveanului. Omul văzut de Dimitrie Pârvan răsărise ca din pământ. Luase izvodul – izvodul sau poate altceva – de sub o piatră, apoi pierise în același fel. Dimitrie așteptase zadarnic să-i treacă pe dinainte și scotocise după aceea spatele casei căutând loc tainic pe unde ar fi putut ieși străinul. Dar în zidul rămas ca prin minune întreg nu fusese spartă nici ușă, nici fereastră.

„Trebuie să mai fie o cale, își zise Radu Andronic. O cale pe care puțini o știu...“

Croindu-și greu drum, încercă să deslușească vechea orânduială a cămărilor. Iatacele, odaia cea mare, cele ale

odraslelor și a dădacei. O răsuflătoare ducea spre beciurile Rudeanului. Locul era bătut de pași. Logofătul dădu în lături grinzile arse și sălță cu ușurință capacul de lemn. Începu să coboare încet scărița, ținând dreapta pe jungher.

După toate semnele, drumul era umblat. O dovedeau capacul slobod și treptele fără mucegai. Zăbovi în pivnița lungă cu ziduri boltite unde altădată își învecheau Rudenii vinurile, căutând alte semne. Un cufăr înalt, de statul unui om, rezema peretele. Andronic trase de ușă și un scârțâit ascuțit tulbură liniștea. Scrinul n-avea rafturi. O scândură lată și subțire îl tăia către mijloc. Despărțiturile semănau cu două sicrie puse în picioare. Logofătul apropie făclia și îngenunche. Pe tăbliile de lemn găsi urme de glod amestecat cu iarbă. Nedumerit, Radu Andronic pătrunse într-unul din sicrie și dintr-odată simți că alunecă.

Omul în burnuz răscolea întunericul cu privirea. Îndată ce făclia logofătului dispăru în beciurile Rudenilor, scoase jungherul și pătrunse printre ruine, având mare grijă să nu stârnească prăbușirea pietrelor rămase în cumpănă.

Cutia de lemn se opri singură. În liniștea grea, logofătului i se păru că aude o răsuflare. Simți un fior de gheață de-a lungul spinării și ridică făclia. În față se deschidea gura unui tunel. O luă încet pe lângă zid cu hangerul în mână. Străbătu cale de douăzeci de pași și se opri ascultând. Răsuflarea aceea străină nu fusese o părere. Îl însoțea mereu, o simțea tot mai aproape.

Tunelul coti, înfundându-se pe neașteptate. Logofătul cercetă peretele umed. Dădu peste o adâncitură și

apăsă. Un bolovan mare de piatră începu să alunece, deschizând o crăpătură în zid. Auzi din nou răsuflarea ce părea acum un horcăit și se răsuci iute.

Avu vreme să zărească un câine uriaș, cu părul lățos, galben și ochi roșii năpustit asupra lui. Andronic împinse brațul înainte. Colții lungi și puternici sfâșiară mâneca ceapchenului ca pe o bucată de hârtie.

În lumina săracă a faclei, colții fiarei și oțelul din palma boierului luceau stins. Câinele zvâcni, țintindu-i grumazul, Andronic feri scurt, repezind hangerul. Îl simți intrând adânc până la prăsele, și fiara se năruri urlând a moarte.

Omul în burnuz urmărea lupta lipit de zid. Când hangerul logofătului fulgeră fiara, se repezi strângând jungherul în pumn. Îl opri întunericul. Boier Andronic dispăruse dincolo de zid.

Logofătul căuta uimit în jur. Se afla într-o casă pustie peste care năpădise uitarea. Covoare și chilimuri vătămate de vreme, icoane cu chipurile sfinților mâncate de carii mureau încet sub pulbere.

Paingii se înstăpâniseră țesând cu migală giulgiu des peste toate încăperile. Boier Andronic străbătea uluit cămară după cămară cu simțământul că cel care părăsise casa – cu ani în urmă – o făcuse fără veste, gândind că se va întoarce. Lângă divan, așteptau o pereche de iminei brodați. Șoarecii roseseră safianul răsuriu lăsând neatinse tertelul și mărgelușele. Roseseră și timpul lăsat în urmă de un calendar grecesc pe care nimeni nu-l mai răsfoise din anume zile ale lui făurar 1695.

Logofătul trecu mai departe, spintecând truda păianjenilor. Socoti că trecuseră nouă ani de când un necaz mare se abătuse dintr-odată asupra casei. În amforele de alabastru, florile uscate se fărâmițau la cea mai mică adiere. Merele de pe tipsie putreziseră de mult, iar în colivia mică de lângă fereastră zăcea o grămăjuie de oase acoperite de pulbere. Pe duşumea forfoteau guzgani mari şi Andronic păşea printre ei cu silă. Pe un umărar atârna o rochie de taftă verzuie ca apa cea slută în bahne, cu bibiluri bogate la piept şi poale. Mijlocul mic, sugrumat într-o lesă de mărgăritare în care erau împletiți ghiocei de argint, purtă gândul boierului spre o femeie tânără şi subțire în boi. Straiul pregătit pentru petrecere aleasă nu fusese înveşmântat, poate, niciodată.

O bufniță mare îi fâlfâi lângă ureche trezind în încăpere mirosuri veştede de mortăciune. Parcă aşteptând semn, un stol de lilieci răsăriră din toate colțurile, izbindu-se de ziduri.

Boier Andronic se apropie de pupitrul florentin rânduit în colțul icoanelor. Caietul cu scoarțe de piele aştepta deschis. Şterse colbul gros şi desluşi cuvintele aşternute mărunt, de o mână deprinsă cu pana. Cele dintâi slove fuseseră înghițite de guzgani. Logofătul apropie făclia.

La apusul soarelui nu voi fi. Peste sufletul meu a pogorât liniştea. E ca o lumină blândă. Întorc capul de la ceea ce părăsesc şi las viitorimii, nu vouă, bunul meu rămas. La 17 al lui făurar 1695.

Radu Andronic se desprinse de pupitru cu simțământul că scotocise într-un mormânt. Făcu cale întoarsă prin încăperile pustii. Zări în ultima clipă un jungher

strecurat prin deschizătura zidului și se azvârli la pământ. Jungherul îi zgârie pielea grumazului, apoi se înfipse într-o mescioară.

Logofătul se repezi spre gura tunelului. Blocul de piatră alunecase, astupând gaura.

Capitolul VII

CASA BLESTEMATĂ

Radu Andronic nu mai zăbovi în odăile pustii. Trase zăvorul ruginit de la uşa cea mare. Fierul năpădit de rugină gemu înăbuşit ca după un somn adânc, dovedind că vreme îndelungată nu simţise mâna omului.

Ajunse într-o uliţă strâmtă şi întortocheată. Dinaintea prăvăliei unui cavaf, o cizmă putredă şi un imineu vechi, spânzurate, se bălăngăneau în bătaia vântului. Casa ameninţa să se prăbuşească şi judecând după înfăţişarea prăpădită a pridvorului şi a curţii, logofătul socoti că negustorul nu prea are dever.

La fereastră, înţepenise un bătrânel gălbejit cu ochii vioi. Se uita la boier fără sfială, urmărindu-i curios toate mişcările.

Radu Andronic îi zâmbi, apoi după o clipă de şovăială tăie uliţa şi făcu semn bătrânului să-i deschidă.

Pătrunse într-o odăiță cu miros greu de lucruri vechi. Lumânarea de seu împrăștia zgârcită lumina. Logofătul abia deslușì o laviță acoperită cu scoarțe zdrențăroase, sculele de cizmărie.

– Mă prind pe tot câștigul meu dintr-un an, râse bătrânul, că domnia ta n-a intrat în prăvălia lui jupân Avram ca să târguie încălțări.

– Ai câștigat prinsoarea, râse logofătul și azvârli pe masă un pumn de taleri.

Ovreiul căută lung spre chipul boierului și dădu argintul în lături. Avea țeasta spână, guguiată cum e oul, pielița obrazului brăzdată și gălbinicioasă.

– Ia-i îndărăt, boierule. Banii dobândiți fără temei – căci domnia ta n-ai intrat în rămășag – nu aduc bucurie și nici câștig. Iar la miluială, cu toată sărăcia lui, jupân Avram încă n-a ajuns.

– Atunci dobândește-le temeiul, jupâne, și istorisește-mi ce blestem a pustiit casa de peste drum.

Ovreiul clătină capul. Un zâmbet trist despică buzele supte.

– În drumurile domniei tale ai întâlnit, sunt încredințat, pe rabinul Leiba Simon cel înțelept.

– N-am avut cinstea, jupâne.

– Asta să-ți fie ultima supărare! De auzit, ai auzit...

– Nici măcar.

– Nu-i nimic, ai să auzi acum. Leiba Simon, lăudat fie-i numele în veci, avea o vorbă: acolo unde a poposit blestemul nu încape nici judecată, nici tocmeală. Dacă-ți iese în cale, spune-i că vii după el, ia-ți traista și fugi încotro vezi cu ochii. Blestemu-i ca boala, se ia și nu ostenește înainte de soroc.

– M-ai înspăimântat, jupân Avram, surâse blând logofătul.

– Drămuieşte-ţi spaimele cu zgârcenie, boierule, dacă vrei să ştii şi altele.

– Cum o chema pe stăpâna casei?

– Mioriţa.

Radu Andronic caută în minte.

– Mioriţa?

– Tatăl dumneaei se trăgea din neamul Balşilor, boieri mari moldoveni.

– Am ştiinţa că Balşii stăpâneau moşii în Valahia.

– Dacă ai şi puţină răbdare o să afli că aşezările de la Iedereni şi Livedeasa, din cotul Vlaşcăi, le-au trăinicit după ce au fugit de urgia lui Vodă Vasile Lupu. Mamă-sa nu se afla din cine ştie ce spiţă aleasă, dar era tare chipeşă. Chipeşă şi trufaşă.

– Şi fata?

– Domnia ta, râse ovreiul, eşti năvalnic ca un mânz tătăresc. Ai auzit de rabinul Mendel?

– Nu.

– Nu-i nimic, ai să auzi acum. După cel dintâi ceas al serii, spunea rabinul Mendel, îngăduie trupului şi cugetului să trândăvească. Nu te lăsa cuprins nici de nerăbdarea bucuriei, nici de bobotaia necazului şi somnul îţi va fi dulce. Mioriţa a fost frumoasă, boierule. Mai frumoasă decât mamă-sa. Când te uitai la ea, îţi dădeau fără veste lacrimi de bucurie. Era ceva pe chipul ei care-ţi mărturisea că nu-i e ursit să zăbovească mult în lumea noastră. Ochii mai cu seamă îţi frigeau inima. Negri, migdalaţi, muiaţi parcă de rouă. Părul cum e spicul în rod îl purta

înnodat pe ceafă și prins în leasă de aur. N-am văzut-o niciodată altfel...

Privirea cavafului alunecase peste creștetul lui Radu Andronic. Lucea blând ca dinaintea unei icoane. Logofătul întrebă încet:

– A fost ibovnica Rudeanului?

Negustorul tresări:

– Cum a aflat domnia ta așa o taină?

– Am găsit drumul de sub pământ care leagă cele două case.

– Rudeanul l-a zidit.

– Am priceput...

– Știi cine a fost apoi soața Rudeanului?

– Nu.

Ovreiul scăzu glasul de parcă i-ar fi ascultat cineva:

– Jupâneasa Elena Brezoianu, fina lui Vodă. Silit a fost la însoțire și silnică i-a fost viața. Elena nu era slută, dar vorba lui reba Isac. Ai auzit de el?

– Nu.

– Nu-i nimic, ai să auzi acum. Avea Isac al nostru o vorbă: „După miere, nici strugurii nu au dulceață".

– Vii dintr-un neam de înțelepți, jupân Avram, surâse Radu Andronic. Înțeleg ce vrei să spui. Pe Miorița o cunoscuse înainte...

– Îngăduie, rogu-te, lui jupân Avram să bage de seamă că domnia ta vii dintr-un neam care pricepe totul tare repede. Adevărat, o știa de când era copilă. Și tot de-atunci și-au juruit credință în veci. Dar Dumnezeu, fi-voi iertat, pune camătă grea. Dă cu o mână și ia cu două. Zâmbi. Rudeanul și Miorița erau frumoși, cuprinși, se îndrăgeau. Nimic nu le stătea în cale. Rânduiau tocmai ospățul de

logodnă, când Brâncoveanul îmboldit de doamna Marica și de fină-sa, Elena, l-a chemat pe boier la curte. De față n-am fost, adăugă subțire jupân Avram. Au uitat să mă poftească... Dar știu că până să se dezmeticească, s-a trezit Rudeanul cu inelul Elenei în palmă. N-a îndrăznit să înfrunte mânia Domnului și peste două luni se afla însurat. Miorița a zăcut un an de inimă neagră... După aceea, a îmbrăcat strai de călugăriță la mănăstirea *Dintr-un Lemn.*

– De unde cunoști lucrurile astea, jupân Avram?

– Am să răspund domniei tale la vremea cuvenită. De ajuns că într-o iarnă, sunt 12 ani de atunci, Rudeanului i s-au rupt baierele inimii de atâta năduf și tocmind oameni de ispravă au purces la mănăstire și au furat-o pe jupâniță.

Logofătul îi azvârli o căutătură iute și prinse a zâmbi.

– Te-ai numărat cumva și domnia ta printre oamenii aceia?

– Dacă îngădui, am să-ți răspund cu altă întrebare. Ai auzit de reba Solomon?

– Nu.

– Nu-i nimic, ai să auzi acum. Reba avea o vorbă: Dumnezeu a dat, în înțelepciunea lui, ochi sprinteni șoimului, dar i-a tăiat limba. Când pătrunzi iuteș în sufletul semenilor ferește-te a o arăta.

– Vrei să spui, zise logofătul, că dobândești mai multe dacă nu te arăți prea ager. Dar eu am socotit, jupâne, că nu se cuvine să umblu cu iscuseli. Mi-ai vorbit neprefăcut și cu plăcere.

– Cu plăcere, adevărat. O să te mire, dar domnia ta ești prima ființă omenească care aude din gura mea povestea Mioriței. Știi de ce?

– Pesemne nimeni altul în afară de mine nu te-a rugat să i-o spui. Și nu te-a rugat, pentru că n-a știut că o cunoști, iar dumneata, jupâne, te-ai păzit a le destrăma credința. Așa e?

– Așa e, boierule. Da' azi, povestea aceea veche nu mai poate face rău nimănui. Nici mie, nici Mioriței. Pe mine, Rudeanul mă tocmise să fiu momeală. Râse încetișor: Am umplut o traistă de mărunțișuri și am bătut la poarta mănăstirii în prag de seară. Am ochit chilia jupânesei, am descurcat potecile. Peste câteva ceasuri slujeam drept călăuză oamenilor plătiți de Rudeanul... Au trăit Rudeanul și Miorița în casa de peste drum ceasuri de negrăită și ascunsă dulceață. Se fereau de jupâneasa Elena, de slujitori, de târg. Privind la cei doi am priceput, boierule, ce pârjol poate semăna dragostea. Dar soarta nu îndrăgește pe cei ce i se răzvrătesc. Un blestem amarnic îi urmărește. Trei prunci – rod al însoțirii nelegiuite – au murit în scutece. Când i s-au aprins casele, Rudeanul se afla în brațele Mioriței. I-au pierit copiii odrăsliți de Elena, jupâneasa, tot avutul. Boierul a socotit-o semn aprig al mâniei cerești și și-a pierdut mințile.

– Și Miorița?

Jupân Avram clătină din cap cu tristețe:

– Și-a pus capăt zilelor. Fără Rudeanul, viața și sufletul îi erau de tot pustii. Oamenii n-au vrut să-i facă slujbă și am îngropat-o în grădină. De-atunci nimeni nu s-a mai apropiat de casă. O socotesc afurisită.

Ovreiul își frecă ochii parcă supărați de fum. Radu Andronic întrebă în șoaptă:

– Chiar nimeni?

La acelaşi ceas târziu din noapte, bărbatul înveşmântat în burnuz se strecură printre sălciile ce streşineau apa Dâmboviţei. Sub pod mocnea stins focul cumaşilor, calicii înrăiţi în viaţă fără căpătâi. Trăiau din picurişul pomenilor ziua, iar noaptea scoteau cuţitele din fier prost, tâlhărind uliţele.

Peste trupurile adormiţilor adia vântul. Omul în burnuz trase o grimea neagră pe faţă şi atinse un umăr. Calicul se dezmetici iute din somnul viclean al cârjaliilor şi duse mâna la hanger. Omul în burnuz îi prinse degetele şi îl trase în întuneric.

– Tu eşti, Prisparu?

Lotrul încercă să deslueşească chipul celuilalt. Rosti oţărât cu mâna prinsă în cleşte:

– Ca să mă întrebi de nume m-ai trezit?

– Am socotit că cinci galbeni nu ţi-ar fi de prisos.

– O socoată bună. Ce poftesti în schimbul lor?

– Să mi-l deschizi pe unul.

– Aha! Cârjaliul rânji: Colivă ori bolniţă?

– Colivă.

– Hm... Sunt ififlíu rău, nu-mi dă mâna să scuip în blidul plin. Ce hram poartă muşteriul?

– Tânăr, deprins cu jungherul.

– Boier ori din prostime?

Omul în burnuz păru să şovăie. Răspunse încet, căutând cu luare-aminte în jur:

– Boier.

– Atunci se mai cuvin cinci galbeni. Obraz subţire. Şi Vodă când le-nalţă capetele în suliţe, le potriveşte celor de neam prăjină mai înaltă cu trei coţi decât mişeilor.

Omul în burnuz scoase aurul.

– Lucrarea e grabnică.

– Poruncesc doar rădvanul, râse calicul, și am pornit. Unde trebuie făptuită lucrarea?

– În ulița Boiangiilor. Pândește dugheana lui Avram cavaful. Dacă ții la pielea ta, ia-ți tovarăși. Boierul are mână dibace și hanger ascuțit.

Se topi în întuneric. După ce se îndepărtă îndeajuns, omul în burnuz tăie Dâmbovița spre curțile Brâncoveanului.

– Nimeni! spuse jupân Avram.

– Gândește-te mai cu seamă la ultimele zile.

Ovreiul clătină hotărât din cap.

– Nimeni, boierule, ți-am spus. Oamenii se tem de casa blestemată și o ocolesc.

Radu Andronic surâse.

– Mai sunt și ceasuri de noapte.

– Dacă nu stau eu la priveală, răspunse ovreiul, stă nevastă-mea Rea-Lea. Dacă nu stă nevastă-mea, stă soacră-mea, dacă nu stă nici soacră-mea, stau copiii, să le dea Dumnezeu sănătate. Am zăbovit cu toții, dar fereastra e mică și nu încăpem.

Logofătul îl cercetă mirat.

– Și ce faceți acolo?

– Domnia ta nu poți înțelege. Când viața ți-i săracă, ochii-s dornici de priveliște. De-ajuns să vezi un câine străin în mahala și gândurile încep să alerge. Cine l-o fi rătăcit, ori poate că la un capăt sau altul al uliței s-o fi înjghebat gospodărie nouă? Iar nevastă-mea nu are somn decât în puterea amiezii. Când am auzit întâia oară de meteahna ei, m-am bucurat foarte...

– De ce?

– Peţitorul m-a amăgit că-i semn de mare hărnicie. Vorba lui reba Simhală, ai auzit de el?

– Nu, dar trag nădejde c-o să aud...

– Simhală al nostru avea o vorbă: „Mâţa mănâncă straşnic peşte, asta însă nu înseamnă că-i place să pescuiască". Iar acum domnia ta se întreabă: Cu atâta înţelepciune cum de nu a izbutit bietul ovrei să se chivernicească?

– Nu mă întreb deloc, jupân Avram, râse logofătul. Sunt încredinţat că ai urmat pildele vechi care ne povăţuiesc să nu râvnim la avuţie.

– Eu zic că învăţătura asta a născocit-o un pântece plin. Dar oricum, e prilej de mângâiere să crezi că ai rămas sărman din prisos de înţelepciune.

Radu Andronic îşi îmbumbă veşmântul. Împinse punga de bani spre ovrei, zâmbind.

– Primeşte-i, jupâne, pentru osteneală. Nenorocul meu e că cei care au cercetat casa Mioriţei au scăpat privirii domniei tale.

Cavaful îşi plecă ochii, zgrepţănându-şi părul sărac de la ceafă.

– Din casă n-am văzut ieşind pe nimeni. Dar – poate-ţi va fi de folos – în grădina Mioriţei mi s-a părut că zăresc un bărbat schilod. Tăia curtea spre han.

Logofătul tresări.

– Când?

– Ieri, la vărsarea serii. Am să mai spun domniei tale că omul betegise de curând. Nu părea deprins cu piciorul de lemn. Şi voi mai spune logofătului, cerând cuvenita iertare, că-n urzeli de primejdie e bine a-şi ascunde chipul şi a-şi schimba înfăţişarea.

– De unde mă cunoşti? întrebă Andronic înveselit.

– Există un singur boier în Bucureşti îmbrăcat în straie de lotru şi cu semn de rană veche la tâmplă. Tot pruncul care a deprins a vorbi îţi va spune că acest boier se numeşte logofătul Radu Andronic. Vorba lui reba Lazăr... Ai auzit de reba Lazăr?

– Da! spuse apăsat Andronic, hotărât să-l vâre în strâmtoare.

Ovreiul râse clătinând din cap:

– N-ai auzit şi nici n-ai să auzi, boierule! Rabin cu aşa un nume încă nu s-a pomenit...

Capitolul VIII

CUVIOSUL PAFNUTIE ÎȘI GĂSEȘTE O SLUJBĂ

Ajuns în josul uliței, boier Andronic întoarse capul. În lucoarea săracă de la fereastra cavafului se ghiceau două făpturi. Ovreiul își chemase la priveală muierea. Se canoneau acum să cerceteze amândoi prin ochiul strâmt de sticlă.

Logofătul zâmbi, adâncindu-se în fundătura Turculețului. Gonea tăind săgeata întunericul. Dintr-o dată, calul i se împiedică într-o frânghie întinsă de-a curmezișul drumului.

Andronic se trezi în țărână, strâns potcoavă de trei haidamaci desprinși de lângă ulucile unei curți. Aveau chipurile trase, năpădite de plete și barbă, prin zdrențele rău mirositoare se străvedea un umăr ori o spinare goală.

Unul dintre ei îi sări tâlhărește în cârcă, cetluindu-i brațele. Ceilalți înaintau pieptiș, cu jungherele în mâini.

Logofătul se smuci fulgerător din șale, lepădându-și povara. Omul căzu greu și rămase o clipă răstignit în colbul uliței. Cu jungherul în stânga și sabia în dreapta, stăvili pornirea ascuțișurilor viclene. Oțelul scăpără, zvârlind scântei mărunte.

Andronic avu răgazul să citească fețele ucigașilor. Făcu vânt celor doi și spuse râzând:

– Ridică-te, Prisparule! Nu așa se întinde palma la mila întârziaților!

Pungașul sări opărit.

– Vătămați-l, fraților!

Amândouă hangerele căutară inima logofătului și mare le fu tâlharilor mirarea când simțiră că le zboară armele din mâini. Dădură înapoi. Andronic flutură vânteș sabia, crestându-le obrajii.

– Asta-i pecetea mea, flăcăilor, pentru ziua în care veți da socoteală.

Haidamacii se răsuciră pe călcâie, mistuindu-se în întuneric.

– Feciori de cățea! strigă în urma lor Prisparu.

Înainta costiș, cu jungherul proptit în degetul gros. Logofătul pricepu că lovitura va porni de sus în jos și își rândui liniștit armele la cingătoare.

– Ai rămas singur, milogule, dar îndrăzneala nu-ți ostenește. Aștept.

– Primește!

Mâna Prisparului zvâcni după socoteala logofătului. Andronic îi prinse încheietura și-o strânse până când ucigașul scăpă într-un genunchi, gemând.

– Îndurare!

– Cine v-a poruncit moartea mea?

Omul răsufla greu. Radu Andronic slăbi din strânsoare.

– Vorbește!

– Nu știu, boierule.

– Vorbește! scrâșni logofătul.

– Nu știu cine e, jur! M-a tocmit să-ți fac felul. Mi-a zis că ești tare de înger și n-a greșit. A greșit când m-a povățuit să iau numai doi tovarăși. Îmi trebuiau de două ori pe atâția. Nu-i ceasul de când m-a căutat sub pod...

– Un bărbat răsărit, în burnuz...

Tâlharul încercă să râdă:

– Păi dacă-l cunoști, boierule...

– Cât ți-a plătit pentru lucrarea asta?

– Zece galbeni. Uită-te în chimir, îi mai am.

Radu Andronic socoti că lotrul nu minte. Omul în burnuz nu-și descoperise chipul față de boier Pârvan care dorise cu strâmbătate, dar nu din lăcomie de taleri, moartea Brâncoveanului. Cu atât mai vârtos n-avusese să se vândă mișeilor de sub podurile Dâmboviței.

Slobozi tâlharul și scoase din cingătoare o teșcherea mică.

– Ai cincizeci de galbeni ca să-ți ții gura legată. Nimeni nu trebuie să cunoască întâmplările din noaptea asta. Dacă aud o vorbă, te găsesc și în gaură de șarpe!

Ucigașul căută mult și cu nedumerire în urma logofătului.

La puțină vreme după acestea, Radu Andronic descălecă în fața hanului Sf. Gheorghe. Fiind zi de bucurie și

desfătare, porțile rămăseseră deschise. În curte se răcoreau oameni cu ulcelele pline, dinlăuntru răzbăteau chiote vesele.

Logofătul rămase în prag încercând să descurce, în lumina înceţoşată a feştilelor, halimaua de chipuri şi trupuri. Hangiul, bărbat rotofei cu ochii mici înfundaţi în grăsime, înveşmântat cu nădragi ceadirii şi chimir braşovenesc de piele care îi încingea anevoie pântecele mare, se apropie cu temeneli.

– Sluga domniei tale...

– Văd că ai vânzare, nu şagă, zâmbi Radu Andronic.

Doi ţigani numai o apă zdrăngăneau cu nădejde la dible prăpădite. Hangiul răspunse iute şi parcă cu spaimă de deochi.

– Ca în zi de sărbătoare, boierule. Azi nu pridideşti de muşterii, iar mâine le numeri doar păduchii lăsaţi zălog, fie-mi vorba iertată. Poate domnia ta doreşte o cămară, cai de olac, ori altceva...

Logofătul îl privi în luminile ochilor şi rosti cu tâlc:

– Mai cu seamă „altceva".

Hangiul clipi întâi nedumerit, apoi păru a înţelege:

– Poftește după mine, boierule.

Radu Andronic se lăsă petrecut într-o odăiţă dosnică. Hangiul ieşi şi se întoarse numaidecât, aducând o cupă şi un clondiraş. Turnă cu dichis vinul untdelemniu, mânuind gingaş oalele.

– Nu trebuie zdruncinat, şopti abia mişcându-şi buzele umede. E licoare aleasă. Îşi micşoră şi mai mult glasul: Vin din pivniţele domneşti de la Târgovişte.

Logofătul izbucni în râs:

– Faci negoţ cu Brâncoveanul?

– N-am spus asta, boierule. Am un prieten, vătaf la podgoriile lui Vodă. Clipi din ochi: Un butoiaș, două, nu se cunoaște. Le păstrez pentru obrazele subțiri...

– Mă prind pe ce vrei, hangiule, râse iar Andronic, că „obrazele subțiri" de dincolo tot cu licoare domnească dintr-aceasta se desfată acum. Dar pentru altă vorbă am venit... Străini ai în han?

Zece galbeni răsfirați pe mescioară însoțiră întrebarea logofătului. Hangiul îi numără repede din ochi.

– Ce înțelege domnia ta prin străini? Se știe doar că la Paști și Crăciun, de iarmarocul Sânzienelor și al Sfintei Marii negustorii umplu hanurile.

– Mă gândesc la aceia pe care nu i-ai mai cunoscut, oameni văzuți dintâia oară, cu hram tulbure.

Fruntea hangiului se încreți. Privi încă o dată spre galbeni și rosti, înghițind în sec:

– Păi să-i socotim, boierule. Am grecii, moșteniți încă de la bietul tata, fie-i țărâna ușoară: Spiru – giuvaiergiul; Costachis – telalul cu un cirac; Iani – mămularul. Vin: Vittorio – genovezul cu catifeluri, damască și zarafir, lipscanii...

– Alții! îi curmă vorba Andronic. Din cei neștiuți. Încerci cu viclenie, hangiule, să dobândești vreme chibzuind ce să faci. Să mi-i spui, ori ba.

– Domnia ta ești prea prepuielnic. Doar atâta, că nu le țin seama la toți, așa pe cap... Uite, acuma mi-am adus aminte. Au mai poposit ieri, pe răcoare, trei neguțători.

– Sunt în tovărășie?

– Nu cred, au picat însă la același ceas. E un brașovean, Dragoș. Vinde cașmiruri, marame și băsmăluțe. Ăstuia, știu că i-a râs norocul în față. Până spre seară,

isprăvise marfa și voia să se ducă. Îl ține pe loc o prăpădită de roată și după cum poate pricepe orișicine, n-a găsit suflet de creștin să-i dreagă carul în această zi.

– Asta înseamnă că râsul norocului a fost cam strâmb. Al doilea?

– Al doilea, Murgu, îi din Moldova. Meșterește în lemn sipete, besactele, sunducuri, acărițe. Am cumpărat și eu una muierii...

– Mi-o arăți altcândva. Mai departe!

Hangiul clătină din cap cu amărăciune.

– Eu, unul, nu-s deprins cu pripeala, boierule. Ca să isprăvesc, cel din urmă-i turc, Abdul geambașul.

– Unde-și au odăile?

– Brașoveanul, deasupra dughenii lui Costachis.

– Adică spre porțile cele mari?

– Întocmai. Murgu, în aripa slugilor, și Abdul, în spate.

– Spre casa blestemată?

– Da.

– Binevoiește, rogu-te, și arată-mi-i!

– Dacă domnia ta vrea să le vadă chipul, n-are decât să privească prin ușa nițeluș crăpată. Dă chiar în ocnița unde le-am rânduit masa.

Logofătul se apropie și își lipi ochiul de deschizătură. Moldoveanul și negustorul brașovean vorovăiau în șoaptă. Turcul, un zdrahon în ilic și fes roșu, râdea la tejghea cu sluga. Apucă două oale de vin și se înapoie la masă, trăgându-și piciorul de lemn.

Boier Radu Andronic o găsi pe Marghiolița cocoțată în vârful patului, prăpădindu-se de râs. Ochii, două pietre mari, verzi, fulgerau la fiecare înălțare a pleoapelor

luminând obrazul sidefiu cu gingășia petalelor de nufăr. Dinții umezi ronțăiau acadele. Își încrucișase picioarele după moda păgânilor și asculta vorbele nelegiuite ale lui Pafnutie. Așternutul, o spumă de horbotă, mirosea sănătos a curat, dedesubturile femeii, mai mult ghicite, străluceau de albeață.

Răspopitul își legase fruntea încinsă cu o basma udă și blestema fierbinte pe Satana ce scosese dinaintea oamenilor ispita muierilor și balercile cu vin amăgitor. Când își trăgea răsuflarea, se întindea după ulcica cu rachiu așezată pe laiță, la îndemână.

Boier Radu Andronic îi prinse mâna în aer și arducă ulcica pe poliță. Marghiolița chicoti:

– Îngăduie-i, logofete, să se dreagă.

– Până s-o drege, vreau să se trezească.

Răspopitul își sumeți buza și mugi:

– Căci își leapădă Domnul de la inimă pe hainul care smulge lingura de la gura săracului. Ierta-va la cel ce din neștiință greșește, și de două ori iartă iar când acel hain se căiește și lasă săracului ce-a luat.

– Eu nu mă căiesc, râse Andronic. Și acum istoricește-mi de ce te-au osândit oamenii la butuci?

– La butuci?! se minună răspopitul. Robul lui Dumnezeu, Pafnutie, vârât în butuci?! Mare și negrăită mi-e mirarea!

– Iaca așa o ține de când a făcut ochi, spuse Marghiolița, clipind vulpește. Nici dacă i-am arătat butucii nu mi-a făcut încredințare. Adaugă în răboj, logofete: hoț, bețiv și tăgadnic.

– Cată cu blestem, Doamne, la cei ce hulesc pre slujitorii tăi! Cetluiește gura muierilor spre liniștea și odihna sărmanilor credincioși.

– Lasă slujba, Pafnutie! Străjerii răscolesc târgul, gâdele își ascute securea. Ce au oamenii cu tine?

– Inima ticăloasă e de nepătruns, boierule, spuse oleacă mai îndulcit Pafnutie, adunându-și zdrențele pe trup. Dar iacă, Mântuitorul nu lasă de izbelişte pe bunii săi. Întăreşte un braț la care nici n-ai gândit și îndreaptă nelegiuirea.

– Ai fost popă în Moldova?

– Am fost și cu vrednicie am slujit poruncile sfinților părinți.

– Nu cumva necuratului? Pentru care faptă anume te-au alungat creștinii din altar?

– Oamenii-s săraci cu duhul, boierule. Dacă am găsit în uliță o pungă cu bani și am ridicat-o, căci risipa nu-i e dragă nimănui, umilit am fost și hoț mi-au zis...

– Ești încredințat, râse logofătul, că teşchereaua n-ai găsit-o în vreun chimir? Și cu partea femeiască cum a fost, cuvioase?

Caterisitul ridică mâinile la cer:

– Urzelile satanei sunt viclene și prea viclene. Îți scoate în cale mioară albă, iar tu o mângâi neştiind că dezmierzi trup spurcat de muiere.

Negustoreasa își ținea pântecele de râs. Lacrimile îi udau obrajii alunecând în boabe de mărgăritar. Radu Andronic își rândui mustața.

– După cum pricep, te încearcă ades Satana.

– Adevărat și prea adevărat, oftă Pafnutie.

Marghiolița întrebă printre suspine:

– Câte ibovnice ai avut, părințele?

– Una singură, răspunse răspopitul, spre uimirea logofătului.

– Tot mioară albă?

– Neagră ca talpa iadului! Îi sfârâia pucioasa-n ochi și săltau dracii sub pielea ei. Ridicasem anume pentru ea casă în Păcurari, o țineam cu bucate și bani...

Radu Andronic clătină capul.

– Pricep. Și cum Dumnezeu a poruncit să-ți ajuți aproapele...

– Așa am chibzuit și eu, logofete. Dar iacă, oamenii au socotit într-altfel.

Se ridică anevoie, ținându-se de cuptor:

– De-acuma mă duc. Se luminează și anevoie mă mai strecor afară din târg. Îți mulțumesc, boierule, pentru fapta prea milostivă. Fii binecuvântat, binecuvântată fie și jupâneasa ce trândăvește în moliciunea crivatului.

– Mai zăbovește o clipă, îl opri Andronic. Străjile bat ulițele în căutarea sfinției tale. Au mare trebuință de zdrahoni pentru ocnele de sare...

Pafnutie se opri nehotărât.

– Îndură-te, logofete, și arată-mi căile spre izbăvire.

– Nu-i decât una singură, cuvioase. Să intri slugă.

– La domnia ta?

– Ai ghicit.

Cateristul îi căută lung în față. Își răschiră degetele prin barba încâlcită.

– Și la ce munci chibzuiești a mă pune, boierule?

– Ai să culegi floricele, chicoti negustoreasa. Miroase locul sub el de puturos ce e!

Pafnutie se făcu a nu băga în seamă.

– Nu te uita, logofete, că sunt trupeș. N-am vlagă, aici e năpasta.

– Fii fără grijă, n-ai să plugărești!

– Și cum fi-vor bucatele?

– Pe măsura slujbei.

– Și somnul? Dacă nu dorm zece ceasuri pe noapte ca să mă poci hodini oleacă după sfântul prânz, mă prăvăl de slăbiciune.

Marghiolița se zbuciuma de râs, logofătul surâdea subțire.

– Tocmesc altă slugă să te legene.

– Și cam câte parale socotește domnia ta că fac?

– Nici una, dar vei primi veșminte, încălțări, cal și treizeci de galbeni la zi dintâi a anului. Ei?

– Fie!

– Atunci schimbă-ți straiele și dă jos câlții de pe obraz.

Lui Pafnutie i se bolboșară ochii. Duse mâna la barbă, înspăimântat.

– În ruptul capului!

– Cum ți-e voia! Ieși, rogu-te, în uliță.

Răspopitul rămase cu ochii în dușumea. Întrebă, mângâindu-și barba:

– De ce trebuie s-o tai?

– Ia chibzuiește! Străjile domnului te caută. Ca să nu te mai cunoască, trebuie să-ți schimbi înfățișarea. Ce zici, cădem la învoială?

– Cădem. Dar să știi, logofete, că de-mi va părea slujba grea, ori necinstită, ori mă vei urgisi, al meu e drumul, ai domniei tale calul și straiele și cei treizeci de galbeni.

– Amin! zâmbi Radu Andronic.

Părăsiră casa Marghioliței pe rouă nescuturată, când lumina crudă a dimineții spoia cerul cu smalț siniliu. Soarele mai zăbovea dincolo de mahalaua Oțetarilor, la buza pământului.

După ce-și tăiase barba, Pafnutie se holbase în miraza negustoresei minunându-se de chipul nou. Acum, călare pe o iapă tătărească scurtă în picioare, își cerceta cu plăcere ascunsă dulama de abá, sileaful unde păstra un cuțit de la bucătăria Marghioliței până avea să rostuiască un jungher, cămeșa cu arnici și ciucuri tot din sunducul femeii. Se simțea muchelef și-și ținea boiul țanțoș în șa, mânând după cuviință, oleacă în urma logofătului.

Târgul era pustiu și în spatele ferestrelor unde oamenii măcinau odihna grea de după petrecere se ivea doar chipul scorojit al vreunei babe fără somn. Văzduhul mirosea aţâţător a iasomie și liliac înrourat, păsările se trezeau gureșe, tăiau văzduhul iuți și negre, ca niște săgeți.

– La ce tot chibzuiești, cuvioase? îl trezi Radu Andronic.

Pafnutie îi dădu răspunsul ușurel cântat după vechi deprinderi:

– Fericiți sunt cei ce se desfată din bunătățile duhului. Iacă, privesc la puiul ista de dimineață, logofete, și-mi știu cugetul curat, iar dihania alungată din trup. Mă simt întru totul vrednic de cununa lui Cristos.

Radu Andronic îl cercetă din colțul ochiului.

– Cuvintele tale mă bucură nespus și-mi sporesc căința pentru asprimea vorbelor. Mi-era frică să nu fi slobozit un hain.

– Iertare domniei tale, dar teamă mi-e că nu-ți era teamă. Te desfată bicisnicia mea și slobozenia gurii. Dar zic: Eu tot voi afla împărăția cea adevărată, căci trupul mi-e slab, însă gândul bun.

– Iar la mine-i tocmai de-a-ndoaselea! spuse râzând logofătul.

– Nu se cuvine slugii să judece pre cel ce-i pune pâine dinainte și galbenii juruiți.

– Dar de-o cupă de rachiu, așa de bună dimineața, ce-ai zice, cuvioase?

– Dovadă am, Doamne, că ispita nu-i trândavă! Abia au dat zorile, și mă îmbie neostoită. Dar mult îi iubești tu pe păcătoșii ce apoi se umilesc. Și-i prea adevărat că vorba stăpânului, poruncă slujitorului iaște!

– După cum văd, spuse cu tâlc Radu Andronic, avem să ne înțelegem.

– Dacă și domnia ta știi drumul cel bun al ulcelei pline și n-o duci la ureche, înțălegerea va spori în câștig.

Lăsaseră în urmă Podul Mogoșoaiei și logofătul cârmi spre hanul Sfântul Gheorghe. Îl făcură roată, cotind în ulița Boiangiilor. Radu Andronic azvârli un ochi spre dugheana cavafului și zâmbi. La fereastră veghea Rea-Lea, muierea lui jupân Avram.

Poarta de la grădina Mioriței năpădită de buruieni era zăvorâtă. Rugină de nouă ani mâncase fierul, pecetluind încuietorile. Logofătul înfipse pintenii în pântecele armăsarului și țâșni ca o năluca peste zidul înalt. Căută spre Pafnutie de partea cealaltă și rosti mirat:

– Ce aștepți, cuvioase?

– Să deschizi poarta, logofete. Sunt învățat – și n-am amăgit pe domnia ta într-altfel – cu rugăciunea și cugetările pioase din străfundul chiliei. A văzut oare cineva schimnic într-aripat? Călugăr cu deprinderi satanicești?

– Să le deprinzi și încă iute, rosti aspru boierul, că eu mi-am luat slujitor, nu duhovnic. Mergi zece pași mai la vale și-ai să găsești zidul surpat. Nu-i greu să sari pe-acolo.

În spatele casei, Andronic descălecă. Se uită spre dugheana lui jupân Avram și făcu câțiva pași până ajunse în bătaia ochiului de fereastră. Socoti că acela era locul unde șchiopul fusese zărit de ovrei și îngenunche căutând cu luare-aminte pământul moale cu smocuri de buruieni.

– Ei, asta cu adevărat n-am mai pomenit!

Răspopitul ținea cu o mână calul de dârlogi și cu cealaltă șalele, dovadă că sărutase pământul. Privea spre boier cu mirare.

– Ce n-ai pomenit, Pafnutie?

– Iaca, ce face domnia ta! Am auzit eu de cititori în stele, dar în țărână, ba!

– O ispravă ca asta ai făcut și tu, adineauri. Ce căutai pe jos?

– Socoata la vătămarea trupului în slujbă boierească. Pentru coastele strâmbate adaugă, rogu-te, în răboj încă doi galbeni... Dar bag de seamă că ocolești răspunsul.

– Fă o metanie, cuvioase, și am să te lămuresc. Cercetez urmă de bărbat schilod.

Răspopitul îi crescură ochii:

– Schilod?

– Fără un picior. Îi caut pașii.

– Poate nu-s treaz de-a binelea, logofete, dar cum socotești să faci lucrul aista de vreme ce omul calcă pe un singur încălțel, ca berzele?

– Pe un încălțel și un ciot. Uite aici talpa și alături borta piciorașului de lemn. Să vedem acuma de unde au pornit și încotro se duc.

– Adică poți domnia ta desluși asemenea faptă?

– Nădăjduiesc, cuvioase.

Scormonind prin iarba rară, Andronic citi două poteci.

– Acum nu mai pricep chiar nimica, spuse Pafnutie. S-au preumblat oare doi ologi?

– Unul singur, omule! Uite, acolo-i hanul – arătă logofătul peste zidul curții. O potecă a lăsat schilodul de la han spre casă, iar a doua făcând cale întoarsă.

– Dacă nu ești cumva neam cu ăl cu cornițe, lămurește-mă, rogu-te, cum ai dobândit asemenea știință?

– Slujind mai puțin pântecele, Pafnutie... Hai înăuntru! Nu-mi vine a crede că beteagul nu și-a azvârlit ochii în odăile Mioriței și chiar mai încolo.

Răspopitul îmbrățișă cu o privire hudubaia pustie.

– Nu socotești mai chibzuit, logofete, să pândesc curtea?

Radu Andronic sări în picioare. Ochii râdeau încrețiți de lumina soarelui.

– Știi ce-a pățit iepurele când a rămas să păzească pădurea?

– Nu știu și nici nu vreau să știu. Cu cât capu-i mai ușor, cu atât mai slobod trupul. Te urmez, logofete, căci n-am încotro. M-am tocmit slugă și dator sunt să rabd.

Radu Andronic împinse ușa. Lăsau afară soarele dulce și miresmele dimineții de florar.

La o fereastră a hanului, un bărbat cu chipul smead pândea curtea Mioriței. Îi văzu pe cei doi pierind în casele pustii și o umbră ascuțită îi despică obrazul.

Răspopitul călca cutremurat prin odăile păienjenite.

– Iacă-te, Pafnutie, și în sălașul Satanei. Chițorani și lilieci, bufnițe, paingi... Tânguie-te, căci nu ți-a fost bună lumina soarelui...

– Nici sarea de la ocnă, mormăi Radu Andronic. Nu te mai văicări și ține făclia.

Recunoscu în culcușul de mucegai urmele schilodului. Începu să pipăie peretele care tăia trecerea spre drumul tăinuit, până degetele i se împiedicară într-o arducătură asemenea celei ce se afla pe fața cealaltă a zidului. Când răsări gaura, făclia din mâna răspopitului tremura vargă.

– Îndrăznește, părinte!

– Trebușoara aiasta să mă spinteci și n-o fac! Știu că ispitele lumești or să cântărească greu la judecata de apoi, lăsându-mă în stăpânirea necuratului, dar să intru în iad cu bună știință cât sunt încă verde, aiasta nu!

Logofătul îi smulse torța, lumină tunelul și scoase un chiot.

– Așa-i cum am presupus. Unde începe tunelul, urma ciotului piere.

– S-o fi înfricoșat bietul creștin, căci Domnul a lăsat borțile pământului pentru șerpi și cârtițe, iar văzduhul ciocârliei.

– Asta ai înțeles tu, Pafnutie?

– E răstălmăcirea cea adevărată.

– Cuvioase, cuvioase! Mi-e teamă că odată cu barba ți-am luat și judecata. Omul nu-i beteag!

– Nu-i beteag și umblă cocostârcește?

– Cu îngăduința sfinției tale.

– Înseamnă că beteșugul la cap iaște.

– Nu. Omul nostru își pune după trebuință piciorușul de lemn doar ca să viclenească, gândind să fie luat drept altul. A șchiopătat ce-a șchiopătat, iar când a ajuns sub pământ l-a scos.

– Mari îs minunile tale, Doamne!

– Ba lucrarea necuratului iaște, Pafnutie! Ovreiul meu a văzut bine.

Răspopitul se încruntă:

– Ai în slujba domniei tale și un ovrei?

– Am.

– Tocmește, rogu-te, și un turcalete, barem să fim cu toții...

Radu Andronic zâmbi:

– Trei osmanlâi așteaptă poruncile mele, cuvioase. Ovreiul, ziceam, i se păruse doar că meteahna o are de scurtă vreme, căci prea anevoie călca. Am să te duc la el să iei pildă de înțelepciune.

– Să te învrednicești, logofete, căci până oi pune mâinile pe piept aș vrea măcar o dată să văd la chip făptura care poate să-mi dea învățătură.

– Ai limba ascuțită, râse Radu Andronic, și-mi dai a înțelege că mă socotești fără judecată.

Pafnutie îi aruncă o privire furișă:

– Domnia ta ești prea bogat la minte ca să mă certi pentru vorbe azvârlite de o limbă nedibace.

– Voiai să spui poate că n-ai întâlnit ovrei înțelept?

– Chiar așa, logofete.

– Dar popă cherchelit?

– Și mai puțin, răspunse Pafnutie fără luare-aminte.

Radu Andronic izbucni în râs:

– Eu știam unul, dar văd că a uitat năravul ulcelei pline. Știam și o crâșmă după colț. Acum însă prisosește de vreme ce n-ai trebuință... Hai, mi s-a făcut dor de soare.

Când dădu cu ochii de logofăt, hangiul lăsă tejgheaua și-i ieși dinainte:

– Aveam știre și nu cunoșteam unde s-o vestesc domniei tale.

Pafnutie privea spre oalele de vin înșirate lângă perete și înghiți uscat. Radu Andronic îl pândea cu zâmbet.

– Ce s-a întâmplat?

– Dragoș, negustorul de cașmiruri, a plecat.

– Când?

– Nu-i nici un ceas. Și-a lăsat carul de izbelițe în curte, boii, a cumpărat un cal și dus a fost. Parcă-i luase foc muierea!

Fruntea lui Radu Andronic se adumbri. Chibzui câteva clipe, puse un galben în palma hangiului și porni drept spre ușă. Se întoarse din prag. Pafnutie îl urma anevoie, cu ochii la oale.

– Toarnă-i o ulcică, hangiule, dar numai una, spuse logofătul. Nu zăbovi, cuvioase! Știi cum e cu păcatul de dimineață. Până seara face pui.

Se apropie de carul brașoveanului și sălță cerga. Sub paie, printre bodroanțe, logofătul dibui ceva tare.

Era un picioruș de lemn.

– Așadară, olacul bărbatului în burnuz, rosti încet Radu Andronic, e Dragoș, neguțătorul brașovean...

– Poruncă, logofete!

Pafnutie, înviorat, își mângâia mustățile ude. Radu Andronic privea peste capul lui drumul spre Dunăre.

Capitolul IX

URMA VICLEANULUI

– Stau și mă tot întreb de ce mânăm ca bezmeticii, spuse Pafnutie, abia trăgându-și sufletul.

Tușea și stupea înecat în colbul ridicat de armăsarul lui Andronic.

– Ne întrecem cu vremea, cuvioase.

– Nechibzuită tare îmi pare fapta! Oare domnia ta n-a auzit că cei din urmă vor fi cei dintâi?

– Înainte de aceasta, dădaca mea mi-a dat învățătură despre duhul trândăviei și al grăirii în deșert. Bagă pintenii, Pafnutie, că rămâi de căruță.

Soarele urcase de câteva palme peste târgul Bucureștilor. Ulițele erau tot pustii, lacătele grele de la dughenele negustorilor nu desferecaseră încă porțile din strânsoare.

– Poate că n-ar fi fără câștig, spuse Pafnutie privind spinarea logofătului, ca domnia ta să lămurească slugii

celei vrednice și mult prea înțelepte ce caută și mai cu seamă pe cine?

Andronic râse:

– Ai dreptate, două capete judecă mai cu folos. Umblăm după o iscoadă a necredincioșilor care poate aduce pierzarea lui Vodă, domn străin în țară și sfârșitul celor ce se pregătesc în taină spre a lovi păgânătatea.

Răspopitul trase adânc în piept aerul dimineții și nu spuse nimic. Pe podul Șerban Vodă, trențăroșii îi primiră cu mâinile întinse. Locurile erau bine chibzuite după beteșug. La treptele bisericii adăstau orbii, marginile podului în bătaia soarelui le țineau bătrânii bicisnici, ciungii și ologii se pironiseră chiar în mijlocul uliței.

Pafnutie zâmbi cu tâlc:

– Cei mai de dimineață treziți și cele mai harnice făpturi din tot târgul. Iacă, logofete, unde poate duce vrednicia fără măsură!

– Păcatul ăsta gândesc, cuviosia ta a știut să-l ocolească de mititel.

Cerceta în jur, căutând parcă pe cineva. Terfegoșilor le sosise primul mușteriu. Tânguirile însuflețiră dintr-odată podul. Pafnutie se apropie de logofăt.

– Dacă domnia ta are prisos de câteva părăluțe vom desfăta calicii, căci plăcut iaște Domnului să ajuți pre cei sărmani. Mă pot îndeletnici eu cu aceasta, urmă repede. Boier Radu Andronic are a chibzui la lucruri mai însemnate.

Logofătul îi umplu pumnul de arămioare.

– Fii cu grijă, cuvioase, când îi împarți! A smulge de la gura săracului e păcat mare.

Descălecă în coasta bisericii. O limbă de lumină răsurie tremura pe sfinții zugrăviți la poalele zidului. Așezat pe o cergă, un orb își încălzea mădularele mângâind cu degete subțiratice șirul de mătănii. Privea gol dinainte, cu zâmbet ostenit pe buzele supte.

– Ești zornic, Ilie, spuse Radu Andronic. Nu s-a scuturat bine roua și te-ai așezat stâlp bisericii.

Orbul dădu din cap și oftă.

– Slujbă grea, logofete. După toate semnele, nici domnia ta nu te afli aici în petrecere.

Andronic scrută lung drumul străjuit de plopi ce izvora din hotarul Bucureștilor. Șopti:

– Știi pe cineva pornit dis-de-dimineață spre Giurgiu?

Pafnutie se uită hăbăuc la logofăt. Din oastea de milogi tocmai pe orb își găsise Radu Andronic să-l cerceteze. Buimăceala îi spori când auzi vorbele cerșetorului. Abia mișca buzele.

– Nu-i un ceas de când bărbat în straie brașovenești, călare pe armăsar iuteș, a zburat pe podul lui Vodă Șerban, luând, după cum spune domnia ta, Calea Giurgiului.

Andronic sări ca fulgerul în șa:

– Să trăiești, Ilie! Ne-om socoti altă dată.

– Mie unul, spuse răspopitul, răscolindu-și chimirul, nu-mi plac datornițele.

Scoase o părăluță și-o lepădă în palma orbului.

Andronic râdea.

– Largă inimă ai, cuvioase! Nu te întrece în mărinimie nici papistașul acela care și-a tăiat dulama în două, dăruind jumătate unui sărman.

Călăreau aproape, strecurându-se cu mare greutate printre cotigele negustorilor de verdeţuri, care împânziseră uliţa.

Răspopitul îşi suflecă buzele.

– Voia poate domnia ta să-mi spintec de-a curmezişul iapa? Mult mă cuprinde însă mirarea că orbul ştia de braşovean. Şi iar mă uimeşte că ai dat încredinţare vorbelor lui.

– Orbul nu-i orb, cuvioase. Se preface doar a fi, pentru a vedea mai multe. E iscoadă veche în slujba stolnicului Cantacuzino. Reazămă zidul bisericii veghind intrările şi ieşirile din Bucureşti.

– Slobozeşte, Doamne, pre robul tău Pafnutie, căci văzură ochii mei cum întunericul lumină iaşte!

– Dar că mai iaşte puţin şi ne-apucă chindia, n-ai băgat sfinţia ta de seamă? Să gonim, părinte!

Logofătul se ţinea în şa puţintel strâmb, ca într-o lene. Dădu pinteni, îşi arcui boiul una cu armăsarul şi ţâşni dintr-o dată, speriind iapa lui Pafnutie. Răspopitul, gata să cadă, mugi:

– Irra! Din pântece îndrăcit şi prea îndestulat ţi se trag ţâfnele, răutatea şi nechezatul pofticios! Duhoare de armăsar e în nările tale, văpaie îţi arde ochii!

Îi curmară vorba bineţele unui sătean care-şi mâna carul spre Bucureşti. De sub coviltir, scoase capul muierea având în braţe un prunc de ţâţă. Răspopitul măsură semeţ omul de pe capră şi răspunse din vârful buzelor:

– Bună dimineaţa, ţărane!

Fudul peste măsură, îl ajunse pe logofăt. Poposise la moara de la crucea drumurilor şi sfătuia cu stăpânul, un

om scundac și slăbănog care-i ferea privirea, căutând în lături. Dinaintea morii se deschideau căile spre Călugăreni și Sintești.

Apa bătea în zbaturile roții, se prăvălea spumă deasupra iazului. Verdeața ceasurilor târzii de primăvară stăpânită de colb își pierduse culoarea, ca și plopii desperecheați ce vegheau drumeagul.

– Nu-ți ajunge vremea domniei tale să desparți o ulcică de vin de când a trecut, spuse morarul cel pirpiriu. Brașovean era după straie și mâna repeguș către Giurgiu. Chibzuiam chiar ce-l poate zori atâta.

Logofătul îi mulțumi cu doi arginți și apucă pe drumul povățuit de scundac. Când roata morii pieri din privire, strâmbă calea și tăind un pârâiaș o luă spre Sintești.

– Mult ne e dat să ne uimim azi, bălăbăni din cap Pafnutie. Căci spuse Sfântul Damian către un ucenic al său: e noapte! Se cuvine deci a ne odihni mădularele. Celălalt zicea că-i zi, și scoase plugul în țarină. Vultur i-acela, spuse el. Ciracul cu strâmbătate o întoarse. Ba-i dulce privighetoare! Știe domnia ta, logofete, ce se întâmplă acelui cirac îndărăpnic?

– S-a săvârșit lin de adânci bătrâneți. Scornește alte pilde, cuvioase, mai dibace. Moraru-i om al turcilor, pus anume la răscruce de drumuri. Și într-adins l-am cercetat știind că după aceea trebuia să fac tocmai dimpotrivă.

Pafnutie răsuflă cu amărăciune.

– Ești hârșit în viclenii, logofete. Mă tem că rău voi mânia pre Domnul slujind la astfel de stăpân. Lui i-e dragă mioara albă și porumbielul cel neprihănit.

– Drumu-i slobod, cuvioase, spuse cu zâmbet ascuns Radu Andronic. Lepezi calul și te îndrepți încotro ți-o plăcea. Straiele-s de pomană.

– Dar iar voi mânia pre Domnul părăsind suflet de creștin fără a încerca să-l izbăvesc.

– Scurtă și neîncăpătoare de fapte bune ți-e ziua, Pafnutie!

– Adevărat, oftă răspopitul și începu să cânte pe nas: Să nu vă făliți precum fariseii, poarta raiului să slujiți... Sfânta icoană în inimi păstrați-o, de vin, bucate și patimi postiți...

Goneau alături. Radu Andronic îl cercetă scurt:

– În buzunarul drept al sfinției tale se află o parte din bănuții de aramă cuveniți calicilor.

Pafnutie tresări. Întâi voi să se lepede, dar oftă, întâlnind ochii logofătului.

– O, nevrednicul și nesătulul de mine, știu că grea osândă mă așteaptă în ziua judecății celei mari!

– Până la judecată, o să te măsoare harapnicul meu! Nu-mi plac asemenea fapte.

Caterisitul își plecă vinovat privirea. Întrebă după un timp:

– Spune-mi, rogu-te, logofete, cum ai oblicit ticăloșia?

– Când ai întins palma pentru a primi mana calicilor am văzut pe degetele tale cele lacome urmă proaspătă de dohot de la roata căruții brașoveanului. Iar urmele acelea intră acum în gura buzunarului.

Mânară o vreme în deplină liniște. Soarele arduca treaptă de treaptă, drumul se umpluse iarăși de căruțe și carete ușoare trase de măgăruși cu panglici roșii la urechi.

Se îndreptau spre București, ținând capul în țărână și neluând aminte la îndemnurile vesele ale stăpânilor înveșmântați în straie de sărbătoare. Pe câmp pândeau albăstrițe și margarete, traista ciobanului, păpădia și macul își săltau capetele.

Caii uzi de sudoare scuipau spumă. Radu Andronic socoti că-i vremea să le îngăduie cuvenita odihnă. Descălecară lângă un pârâiaș limpede. Logofătul scoase tabachera meșterită cu mult dichis, din țara Bourbonilor, răspopitul îi urmă pilda aducând la lumină o pungă cu tutun.

– Nu mi-ai zis, cuvioase, cum de-ai ajuns duhovnic.

Pafnutie își scărpină ceafa, trecu degetele peste barba retezată, apoi prinse să-și răsucească țigara.

– Într-acea zi când Dumnezeu plăsmui necuvântătoarele, numai ce vine la El un pui de leu. Doamne, de ce nu m-ai născocit rață? În dulce trai mă legănam. Ici balta, colo viermii, dincolo cotețul cu grăunțe. Și-a zis Domnul: „Împărat și strajă a deșertului te-am sorocit. Întru aceea ți-am dat minte și vlagă. Lesne-i să scurmi în tină, trudnic să păstorești în pustie și doar aleșilor mei le atârn povară de umeri".

Andronic își răsuci ochii și dinții sticloși.

– În mare încurcătură mă pui, Pafnutie! Mi-e oare îngăduit să țin slugă, ales de preț al Domnului?

Întoarse capul iute. Un rădvan galben se ivise în creștetul dealului. Pe capră stăteau doi boieri. Trăgeau amândoi de hățuri unul într-o parte, altul în cealaltă, gata să răstoarne trăsura. Radu Andronic începu să râdă și le ieși în cale.

Boier Ioniță Fărcășan lepădă hamul și se frecă la ochi:

– Visez, clucere, ori am vedenii?

Negoescu, istovit, cu privirea înceţoşată bombăni:

– Visezi, Ioniţă! Te ţii minte vreodată treaz?

Radu Andronic prinse caii de dârlogi.

– De unde veniţi, cinstiţi boieri? Şi unde l-aţi prăpădit pe surugiu?

– Parc-a făcut ceva bâldâbâc în Argeş, mormăi clucerul.

Fărcăşan îşi coborî trupul gros şi se azvârli împleticit în braţele logofătului.

– Radu Andronic! Ţi-am zis eu, Negoescu, că până la urmă îl dibuim? Am scotocit tot târgul azi-noapte, căutându-ţi urma. Zic să ne întoarcem.

– Unde? întrebă logofătul zâmbind.

– La crâşma din Copăceni. Vin ca acolo n-ai băut într-o viaţă.

– Gămanul are dreptate, zise clucerul. Poate găsim şi surugiul.

Fărcăşan îşi înghesuia răsuflarea cleioasă în nasul logofătului.

– Stroe şi armăşelul Creţu deşartă singuri ulcelele.

– Cum se poate, Ioniţă!? se miră Andronic. Ai rătăcit oare bunele deprinderi? N-am pomenit zaiafet să nu pleci ultimul.

– Eu să plec?! După domnia ta umblu, lăsându-mi pântecele supus arşiţei. Gândeam să dăm o raită la Rădiţa, ştiind că pe la crâşma ei îţi sticlesc ochii.

– Da znamenia asta cine mai e? întrebă Negoescu, căutând spre Pafnutie.

Fărcăşan chibzui cu mărinimie:

– Dacă-l măsori mai lung, parcă aduce a om. Îl luăm şi pe el. Ei, mergem?

– Mergem! hotărî Andronic. Voi o porniți înainte că ne arătați drumul.

– Am zis și iar am zis! făcu Ioniță abia nimerind treptele rădvanului. Andronic e cel mai deștept dintre voi. Nu trebuie să-i spui de două ori un lucru ca să-l priceapă.

Logofătul îl ajută pe Negoescu să urce. Boierul bombăni ceva, apoi adormi pe loc.

– Mână! strigă Andronic spre Fărcășan.

Ioniță învârti biciul și arse avan spinarea cailor.

Rădvanul se smuci ridicând nouri de pulbere. Fărcășan, ametit, nu băgase de seamă că se îndrepta spre București și nu către rateșul pomenit. Strigă cât îl ținea gura:

– Ai să vezi ce or să se bucure Stroe și armășelul.

Andronic nu-l mai auzi. Puseră zăbalele cailor și goniră ca nălucile la rosturile lor.

Pafnutie căută cu părere de rău spre rădvanul boierilor, pierit în cotul drumului. Îngână, oftând:

– Știu unii cum să-și cheltuiască vremea...

Lumina dimineții își vărsase tot argintul în apele Argeșului. Un pâlc de mesteceni născocea umbră dulce căsuței podarului, o coșmelie albă, împrejmuită. Pe țepușele gardului, oale încondeiate, vârstate cu smalț, adăstau ca niște cușme, râdeau soarelui. Bumbii cârmâzii ai trandafirilor începciau zidurile văruite. În firul apei, se zărea podul umblător.

– Se duce ori se întoarce? întrebă logofătul Andronic cu mâna streașină la ochi.

Pafnutie, abia trăgându-și sufletul, descălecă iapa tătarcă.

– În ceas de cumpănă gândesc ca și cum aș fi încredințat de împlinirea dorinței.

– Eu tocmai pe dos. Și ce-ar pofti cuviosia ta acum?

– Să se ducă! Am avea răgaz de odihnă. Mă simt vlăguit de puteri și nici iepei aisteia nu-i e mai moale. Poruncă avem să cruțăm dobitoacele.

Radu Andronic nu-l auzi. Privea încruntat pluta ținută în mijlocul râului. Răspopitul se apropie de fântână și înfundă capul până la urechi în ciutură. Când îl scoase, ochii i se bulbucară, gata să scape din găoace. Logofătul înfrunta vrednicia a nouă haidamaci cu spăngi în mână și junghere la cingători. Se năpusteau asupră-i, pieptiș și cotiș, toți într-un gând.

De spaimă, Pafnutie își simțea brațele moi, iar picioarele fără reazem. Andronic lupta cu amândouă mâinile. Într-una ținea jungherul, în cealaltă spada turcească. Pe chip îi înțepenise zâmbetul cel rău, ochii scăpărau.

– Samănă cu necuratul! rosti Pafnutie, lipindu-se de fântână.

Radu Andronic izbea fără îndurare, țintind inima și pântecele. Doi răpuși căzuseră unul peste altul în cruce, mânjind cu sânge ograda podarului. Răspopitul își ridică degetele dăruind asupra lor binecuvântarea morților.

Logofătul își lepădase ceapchenul. Cămeșa despicată până la brâu lăsa să se vadă pieptul însemnat de fier în dese locuri. Păstra statornic spatele spre apă pentru a nu avea a se apăra decât din trei părți. Unul dintre năvălitori suci jungherul în palmă, apucându-l de vârf, dar nu mai apucă să-l zvârle. Primi hangerul logofătului în crucea inimii și se nărui. Boierul lupta acum doar cu spada, încercând să se strecoare prin vicleșug.

Pafnutie își luă inima în dinți și se desprinse de fântână, chibzuind loc sigur în spatele unui mesteacăn.

Cuviosul avea în buzunarul mâinii drepte piper mărunțit, în cel din stânga sare pentru trebuințele pântecelui, în ceasurile de alergătură când sfinția sa mistuia bucatele din mers. Alătură un pumn de sare altuia de piper și pândind clipa prielnică zvârli amestecul în ochii celui mai apropiat. Vrăjmașul scoase un răcnet și căzu în genunchi.

– Așa, Pafnutie, râse logofătul miruind potrivnicul între umeri. Sare și piper pentru ochii hainilor! Păzește-ți spinarea! Lefegiii moralului izbesc pieziș, precum stăpânul lor.

Se încrâncenase în luptă trup la trup. Opintindu-se, Andronic sălță dușmanul peste umeri și-l aruncă în apele Argeșului. Rămăseseră patru. Se apropiau ținând spinările încovoiate. Logofătul îi aștepta arc, cu mâinile goale. Prinse din zbor cuțitul azvârlit de Pafnutie. Îl aruncă în aceeași clipită spre cel din mijloc și omul se prăbuși, stingând aprinderea celorlalți.

Ciutura stârnită de răspopit se legănă în lungul frânghiei izbindu-l pe unul în moalele capului. Căzu în genunchi, având mare uluire pe chip. Andronic sări înapoi și ridică spada. Strigă, rostogolind din vârful cizmei, un bolovan spre haini:

– Luați seama, voinicilor, și ascultați povața mea! Încălecați cât mai aveți vreme și dați veste jupânului vostru...

N-avu vreme să-și sfârșească vorba. Pafnutie apucase o osie de car rezemată de uluci și-nvârtoșându-se, prinse a roti deasupra vrăjmașilor. Ținea ochii închiși de frică, grămădind pe buze blesteme cumplite.

– Foc și pară în casele voastre, ciuma cea rea deasupra casei, junghiul satanei în pântecul muierii! Vlagă rea în mădulare, bubă spurcată în vintre, moară în piept și

pucioasă pe lumina ochilor! Amin am zis și afurisenie zic vouă!

Haidamacii betegiți ori zdraveni se mistuiseră de mult în sihla întinsă pe marginea apei, dar cuviosul Pafnutie învârtea îndrăcit osia stârnind orătăniile, culcând aracii de viță din grădina podarului. Pomelnicul de blesteme părea fără sfârșit. Auzi un hohot de râs și deschise ochii cu teamă. Logofătul Radu Andronic îl măsura rezemat în sabie.

Leșurile răpușilor umpleau ograda, soarele cernea lumină și liniște caldă. Andronic își ridică privirea.

– Ai ostenit, cuvioase? Gândeam c-ai s-o ții așa până în seară. Multă desfătare ți se citea pe chip și n-am vrut a ți-o curma.

Răspopitul zvârli osia și se așternu la pământ.

– Îngăduie-mi puțină odihnă acum după ce l-am răpus pe vrăjmaș și-am izbăvit viața stăpânului meu! Nu suntem trufași și nu așteptăm mulțămită, deși dezmierdarea nu-i fără rost, ci încununarea faptelor prea bune iaște...

– De care dezmierdare cauți, Pafnutie? Talerii nu-ți plac, alinatul muierii te mânie, fără dulceață ți-i vinarsul. Socotesc că o slujbă de mulțumită tocmită la lăcașul sfântului Spiridon îți va îndestula dorul de mângâiere.

– Mă va îndestula, logofete, ba îmi va prisosi pentru alte dăți.

Scoase o părăluță din chimir și o depuse în palma cealaltă. Mormăi în barbă, căutând pieziș spre boier:

– Rogu-te, prea cuvioase Pafnutie, primește astă arămioară pentru slujba trudnică. De curaj și sămânță de răsplată să-ți fie!

Zăbovi lung cu părăluța în mână, așteptând să facă pui. Logofătul, cu ochii țintă la râu, nu-l asculta. Pafnutie oftă până în adâncul sufletului și strecură banul în cingătoare.

Radu Andronic zvâcni în șa după obicei, fără să atingă scărița. Pafnutie mai zăbovea în capul podului. Iapa nu voia să sară pe mal, necheza și tropăia în scândurile de lemn, încercând cu dinadinsul să smulgă dârlogii din mâinile răspopitului. Podarul sprijinit de un par dădea povețe. Pafnutie bombăni furios peste măsură:

– Dă-mi pace, omule! Vezi-ți de podul și năcazurile domniei tale, că mi-s roase urechile de sfaturi mai dihai ca fundul bernevecilor!

Dibui în chimirul larg o grimea și legă ochii iepei. Tătarca, dintr-odată supusă, păși pe mal. Logofătul nu-i dădu răsuflet.

– Nu te moșmondi, Pafnutie! Brașoveanul e la jumătate de ceas înainte. Trebuie să-l ajungem până intră în Grădiștea.

– Nu zăboviți, spuse podarul. I-am văzut armăsarul. Aveți cal vânteș de înfruntat.

Pafnutie își izbi palmele, cercetând cerul.

– Ferește-mă de noaptea cea fără de zi, de stufatul fără miel și grăitul în deșert, de stăpânul fără îndurare și povața nedorită, de iapă tătarcă și de podar flecar!

Dădu pinteni, privind într-altă parte. Boier Radu Andronic pierise în pulberea drumului printre tei, stupi de floare bălană.

Privit din marginea drumului, logofătul părea ființă nepământeană, călărind armăsar fermecat. Adunat peste grumazul calului, se ținea strâns în șa, lăsat puțin într-o

parte. Pulpanele ceapchenului fluturau pe pântecele tuciuriu al bidiviului. La fiecare răspântie, încetinea cercetând cu luare-aminte în lături și în față semnele lăsate de brașovean. Dar urmele de copite fuseseră alungate de roțile carelor și trăsuricilor, ori ale rădvanelor boierești.

Răsuci capul. Răspopitul abia se vedea, o buchie dolofană ce luneca în margine de zare. Radu Andronic se plecă și mai tare, îndesând îndemnuri la urechea calului. Armăsarul sforăia, potcoavele izvodeau scântei; zbura, abia atingând pământul.

Drumul coti spre Grădiștea. Clopotnița bisericii, un măr de argint aninat la poalele cerului, stăpânea întregul sat. Logofătul își simți inima. La trei sute de pași înainte, gonea om călare. Ochii i se împăienjeniră. Trase dintr-odată frâul cu putere, apoi împunse pântecele calului. Bidiviul sări în două picioare și țâșni în salt lung.

Radu Andronic reteza din depărtare. Putea să-l zărească acum pe brașovean. Negustătorul căuta mereu în urmă. Încă puțin și avea să intre în sat. Logofătul spintecă hora întinsă în ulița mare. Oamenii abia pridideră să se ferească din calea armăsarului. Rămaseră de o parte și de alta a drumului, ca o ață ruptă, privind buimaci vârtejul de colb și copite.

Boierul se apropia. Deslușea spinarea brașoveanului în strai verzui, armăsarul roib. Gonea bezmetic pe ulițele satului, stârnind câinii și blestemele babelor. Cârmi fără veste și pieri din vederea logofătului.

Radu Andronic opri în fața unei curți scotocind-o nehotărât cu privirea. Era o gospodărie de oameni cuprinși, cu acareturi multe, flori zugrăvite împrejurul ferestrelor și pridvor de piatră. Un pâlc de cumetre se

holbau la el șoptind în căușul palmei. Simți perdeaua adiind în spatele mușcatelor și descălecă lângă cerdac.

Ușa era ferecată. Logofătul se azvârli dintâi cu umerii, apoi proptindu-se în stâlpul pridvorului, izbi cu amândouă picioarele o dată. Zăvorul sări și ușa se crăpă cu vaiet.

Boierul pătrunse într-o odaie cu lumină puțină. Brașoveanul stătea lângă fereastra deschisă. Din mâinile lui își lua zborul un porumbel.

Dintâi, Radu Andronic nu pricepu. Îl nedumerea mai cu seamă tihna fugarului și zâmbetul de batjocură. Brașoveanul avea obrazul negricios și ochi mici, făcuți anume să străpungă.

Trase jungherul, frământându-l în palmă. Strecură șuierat, printre dinții rari:

– Ai rămas strană, logofete!

Gândul îl fulgeră pe Andronic dintr-o dată. Rosti înăbușit, cu ochii întunecați:

– Porumbelul...

– Văd că ai priceput. N-alergi după el?

Logofătul se simțea vlăguit. Taina cea mare a Brâncoveanului, izvodul, pierise în răscrucile cerului, acolo unde nici un muritor nu avea cum să-l ajungă. Zbura spre vrăjmaș, aninat de piciorul unei turturici.

Ascuțișul brașoveanului îi căută pântecele. Boier Andronic se răsuci, trimițându-i piciorul în încheietura pumnului. Jungherul sări înfingându-se în lemnul podului.

Logofătul își trecu palma peste față, încercând parcă să-și scuture neizbânda.

– Cum s-ar zice, ne-ai înfrânt. Pe mine și pe Vodă.

Negustorul râse, cercetându-şi mâna:

– Gândul meu nu bate atât de departe. Mi-e de ajuns că lucrul acesta a fost împlinit.

– Din a cui poruncă?

– Sunt încredinţat că n-ai să mă crezi, dar nu-mi cunosc stăpânul.

– Sunt încredinţat că nu eşti încredinţat!

– Te amăgeşti, logofete.

Radu Andronic oftă, ferindu-şi ochii:

– Am risipit destulă vreme şi la urma urmelor nu mie trebuie să-mi dai socoteală. Brâncoveanu te aşteaptă cu nerăbdare. Încalecă!

Braşoveanul râse din nou şi nu se clinti. Boierul îl cercetă cu luare-aminte. Colţul buzei îi zvâcnea în zâmbet rău.

– E multă pace în cugetul tău, Dragoş.

– Aşa-i, logofete. Nu mă tem de gâde...

– Toţi viclenii încep cu asemenea vorbe şi sfârşesc cu altele.

– ...şi nici de caznele din beciurile Brâncoveanului nu mă înspăimânt.

– Om vedea! Ia-o înainte.

– Pace vouă! izbucni un glas adânc.

Pafnutie binecuvânta în pragul uşii. O privire a logofătului îl făcu să tuşească. Rezemă peretele, căutând pe sub sprâncene.

– Oricât m-ar chinui, urmă negustorul, n-are să scoată nimic de la mine. Sunt uger de vacă stearpă.

– Toate acestea ai să i le spui lui Vodă.

– Ţi le spun dumitale, logofete.

– Dacă-ţi place a vorbi de două ori, nu mă împotrivesc. Ai să faci treaba asta însă pe drum.

– Răgaz, logofete! Îngăduie-mi puțin răgaz. Îți jur pe capul pruncilor mei că nu știu cine-i tartorul de la Curte. Am primit poruncă, prin cuvânt scris lăsat la han, să ridic izvodul din casele prăpădite ale Rudeanului, iar după aceea să mă îndrept fără zăbavă spre Giurgiu.

– Cum de au găsit bun pentru treaba asta tocmai pe negustorul Dragoș?

Omul rânji:

– Acesta mi-e meșteșugul adevărat și nu neguțătoria.

– Iscoadă?

– Îți vorbesc fără viclenie, căci orice altceva ți-aș spune nu mi-ai da crezare. Fii bun și trimite sluga afară. Am o taină cu domnia ta.

– Pafnutie, spuse logofătul fără să se întoarcă, mergi și adapă caii!

Răspopitul ieși, abia târându-și pașii. Negustorul scoase de sub crivat un sunduc plin de pungi. Le rândui fără grabă pe masă, șoptind:

– Fă-mă scăpat și sunt ale domniei tale.

Logofătul tresări. Își pironi privirea în dușumeaua îmbrăcată în scoarțe vârstate și luă altă vorbă:

– Cine locuiește aici?

– Un văr de-al meu, fără nici un amestec, spuse Dragoș. E dus în petrecere cu muierea și plozii la neamuri. Îmi ține gata în orice clipă porumbeii, dar rostul nu li-l știe. Ce zici, logofete? Încheiem târgul?

– Ai mare îndrăzneală, zâmbi Andronic.

Negustorul rânji:

– Dacă chibzuiești bine, nu îndrăzneală se cheamă că am, ci înțelepciune. Domnia ta nu dobândește nimic cetluindu-mă și nici Vodă, pentru că adevăr grăiesc, nu-i

știu chipul celui ce a scos izvodul. Văzu ochii logofătului rătăcind lacom deasupra pungilor și adăugă: Așadar, în loc să pierdem, câștigăm amândoi.

– Ce-i spun Brâncoveanului? întrebă moale Radu Andronic.

– Nimeni nu-ți va lua capul pentru că o iscoadă a avut cal mai iute și oameni care ți-au ținut calea. Podarul poate pune jurământ. Fă-mă scăpat și iei aurul. Dacă ți-e de slugă să nu răsufle...

Făcu semn reteziș sub grumaz.

– Mi-e cu credință, șopti logofătul.

– Ai cinci sute de galbeni, îl ispiti negustorul, și prieten pe viață acolo unde se fierbe piatră scumpă.

– Bine! șopti Radu Andronic. Ești slobod.

Se dădu în lături, lăsându-i drum spre ușă. Dragoș îi puse mâna pe umăr, zâmbind:

– Amândoi ne încălzim pe aceeași vatră, logofete. Deopotrivă slujim stăpân. Dacă te fugăream eu dincolo de hotarul Valahiei, se numea că dumneata ești iscoadă, iar eu în slujbă împărătească. Nu-mi uit prietenii și sunt încredințat că odată mă voi plăti și într-altfel.

Se strecură ca o stahie. Logofătul strânse pungile în sunduc, zăbovind cu fiecare în mână, parcă măsurându-le. Auzi calul brașoveanului care lua drumul Giurgiului și ieși în curte.

Armăsarul sta la umbră scociorând cu botul prin iarbă. Pafnutie îl aștepta lângă iapa tătarcă. Avea chipul înnegurat și căuta doar spre picioarele logofătului. Scoase încet dulama, încălțările, își descinse chimirul turcesc și le așeză cu grijă pe șaua iepei. O aduse de dârlogi lângă armăsar, apoi dădu să iasă din ogradă.

– Isprava asta cum se mai cheamă, cuvioase? întrebă Radu Andronic, încruntând sprânceana.

Răspopitul șovăi o clipă, apoi rosti apăsat:

– Ți-am spus în casa Marghioliței că de nu mi-ar fi slujba pe plac, drumul e al meu, calul și straiele ale domniei tale. Galbeni nu mi-ai dat.

– Hm! se strâmbă Radu Andronic. Și ce anume nu ți-a fost după poftă?

Pafnutie ridică privirea adumbrită, pironind ochii logofătului:

– Cea din urmă faptă a domniei tale. Știu ce târg ai încheiat cu negustorul.

– Ia te uită! pe buze îi tremura un surâs. Tocmai tu, cuvioase, căutat de străji și gata să-ți pierzi urechile, te învrednicești a-mi judeca lucrările?

– Eu, logofete! Eu, Pafnutie răspopitul! Am fost nemernic și hoțoman, și mujeratic, și robit pântecelui și nu o dată am supărat pre Domnul. Dar mâna care mi-a dat pâine n-am vândut-o și nici coadă de topor n-am fost! Rămâi cu bine, boier Andronic.

– Te-a întristat slobozirea brașoveanului?

– M-a îndurerat.

– Socotești netrebnic târgul?

– Netrebnic și ticălos este să-ți vinzi stăpânul și pre cei de-o lege cu tine.

Logofătul izbucni în râs. Prinse umerii slugii și-i zgâlțâi cu putere, până ce răspopitul simți că amețește.

– Mult ai dobândit în inima mea, Pafnutie. Când mă vei mânia tare, am să încerc mereu să-mi amintesc de ziua aceasta. Și drept răsplată pentru început primește, rogu-te, galbenii ăștia.

Smulse de la chimir o pungă și-o azvârli. Dar răspopitul n-o atinse.

– Sunt spurcați, logofete, îmi ard degetele.

– Sunt buni.

– Talerii Iudei!

– Nu-ți frământa cugetul cu lucruri care nu le înțelegi, Pafnutie. De ajuns să știi că nu sunt vânzător, căci nimeni din neamul tatălui meu n-a slujit aurului, vânzându-se necredincioșilor. Iar târgu-i viclean și de el va ști Vodă.

Răspopitul înșfăcă punga. În ochi îi jucau luminile vesele. Îmbrăcă dulama, se încinse repede cu chimirul și prinse a cânta cât îl ținea gura.

– Doamne și iar Doamne! Dăruiește-mi mie duhul răbdării și al dragostei, și-al gândului smerit! Și ajută-mi să-mi văd greșalele și în van să nu-l osândesc pe fratele meu...

– N-am isprăvit, Pafnutie!

Logofătul ținea gârbaciul în mână. Privirea avea lucoarea aceea drăcească pe care o temea sluga.

– Urmează a doua răsplată. Asculți la uși închise, tragi cu urechea la tainele stăpânului. Pentru cealaltă faptă ți s-au cuvenit galbeni. Pentru aceasta, biciul!

Ridică mâna pe neașteptate, spintecând cu șuier văzduhul. Odgonul de piele cu ținte se încolăci ca o limbă de foc pe șezutul răspopitului și Pafnutie mugi ca mușcat de șarpe. O luă la goană prin curte, urmat de biciul care-l înconjura din toate părțile, stârnind colbul. Răspopitul țopăia înspăimântat, fără să bage de seamă că biciul îl ocolea cu bună știință.

Capitolul X

JOCUL CU MOARTEA

Boier Radu Andronic află că Vodă hotărâse să petreacă a doua și a treia zi de Paști la Mogoșoaia, în mijlocul coconilor și domnițelor.

Casele acestea îi erau cele mai dragi Brâncoveanului. Aici chibzuia să statornicească palat lui Beizadea Ștefan, iar gândul aducea an de an spor frumuseților Mogoșoaiei. Și tot aici, mai mult decât la Târgoviște, Potlogi, Obilești, Doicești ori Brâncoveni, unde se găseau alte rânduri de case domnești, gusturile lui Vodă se împliniseră în adevărata și bogata lor închipuire. Măiestriei veneției-lor, Brâncoveanu îi însoțise osârdia întru frumos a meșterilor valahi cu zestre bogată întocmită în sute de ani de trudă pentru desăvârșire.

Școala pietrarilor în frunte cu Vucașin Caragea săvârșise minuni. Alungând florile necunoscute valahilor,

dumnealor ciopliseră bujorul, laleaua, zambila și vița-de-vie. Foișorul se zărea de departe, iar dedesubt, ocnițele rezemate în stâlpișori răsuciți.

Logofătul ocoli lacul și se înfățișă străjii, cerând să fie vestit Domnului. După puțină vreme, apăru paicul Grigore care – trecându-l pe sub poarta brodată parcă în gherghef – îl însoți până la primul cat al palatului. Între bolți, căutând cu dinadinsul spre dreapta, sta pajura Brâncoveanului gata să-și ia zborul. Logofătul se întrebă zâmbind dacă acvila caută spre nemți ori mai departe... Tot aici pusese Vodă să i se zugrăvească drumul său trudnic la Stambul, făcut cu un an în urmă. Meșteri vestiți acoperiseră peretele cu priveliști ce n-avea să le uite niciodată. Anul 1703 fusese an de grea încercare și dacă pe obrazul lui Brâncoveanu, cel din zid, închipuit în seraiul Sultanului și al marelui vizir nu răzbătea spaima, inima i se mai răcea la amintirea acelor zile. O zodie mărinimoasă, dar mai cu seamă pungile lui de galbeni nu-i curmaseră atunci viața și domnia.

De jos se auzeau râsetele coconilor. Domnița Bălașa alunecă pe scări ca o părere, cu poalele în mâini, fugărită de Smaranda, domnița mezină.

Paicul, sluga credincioasă a Brâncoveanului, îl petrecu până în pragul unei cămări cu bagdadia plină de flori și păsări. Nu scosese nici un cuvânt, păstra chip de piatră. Odaia era rânduită evropenește, cu mese înalte și scaune, lucruri ce se mai găseau în două ori trei case boierești: la vorniceasa Leurdenau, la stolnic și poate la clucerul Negoescu. În locuința dumneaei, jupâneasa Irina nu îngăduia astfel de lemne, căci nu le pomenise în conacul părinților și trăiseră în cinste, tihniți și până la adânci bătrânețe.

Mesele și scaunele erau albe, cu picioruşe plăpânde, daurite. Scrinurile, de asemenea, albe, aveau zugrăvite pe pântece priveliști cu chipuri și straie de pe alte meleaguri. Trandafiri albi în vaze de alabastru zvoneau aromă dulce.

Zâmbetul Brâncoveanului pieri îndată ce închise uşa. Pe faţa trasă zvâcnea doar neliniștea privirii. Purta veşmânt simplu, caftan de zarafir cu ciucuri de aur și ilic din atlaz. Nelipsitul smaragd strălucea singur pe degetul cel mic. Deschise o uşă dosită în zid și pătrunseră în odaia de taină, unde nu putea ajunge nimeni cu urechea.

– Ce-ai izbândit, logofete? şopti Vodă, căutându-i ochii.

– N-am izbândit, Doamne.

– A! făcu uşurel Domnul și umerii părură dintr-odată mai încovoiaţi. Rea veste mi-aduci...

– Pedepseşte-mă, Măria Ta, dacă gândeşti că am greşit. Iscoada a fost mai iute ca mine. A izbutit să lege izvodul de picioruşul unui porumbel și să-l sloboadă înainte ca eu să-l fi împiedicat.

Brâncoveanu se clătină, de parcă ar fi primit un jungher în piept.

– A mărturisit cine i l-a dat?

– Nu. Vicleanul din preajma Măriei Tale a ştiut să-şi ascundă chipul și de astă dată.

– Înţeleg. Iscoada a ridicat cel de-al doilea izvod dintr-un loc anume...

– Întocmai, Măria Ta.

Domnul oftă:

– Nu ne rămâne, logofete, decât să socotim cât va trece până ca izvodul să ajungă în mâinile turcului și până vor începe a prinde pe oamenii noştri purtători de scrisori.

– Crainicii Domniei tale fac drumuri cotite, spuse logofătul. Ei sunt mai cu seamă negustători, cerşetori, boscari şi pehlivani ori din cei ce se duc la Ierusalim în hagialâc.

Vodă râse amar:

– Gândeşti a-i opri pe drum?

– Nu. Dar trec multe săptămâni până să ajungă la cei cărora le e trimis cuvântul scris. Vrăjmaşul ştie ori prepuieşte încotro scrii, nu-i cunoaşte însă pe curierii Domniei tale. De aceea, el va pândi în preajma prietenilor scaunului valah din Rusia, Viana, Transilvania ori Veneţia, aşteptând, cu cifrul la îndemână, să răstălmăcească scrisorile însuşite prin viclenie.

– Ori plătite în aur...

– Ticăloşi au fost pretutindeni, Doamne. Asupra înştiinţărilor mai vechi cifrul n-are putere.

– Vrei să spui că avem un răgaz de câteva luni. Adevărat este, căci doar cele din urmă scrisori pot fi citite în tălmăcirea noului izvod. E puţină vreme de când l-am statornicit în locul celui vechi. Şi?

– Chibzuiesc să plec la Istanbul. Cu pungi de aur şi prieteni voi reuşi să mă strecor în casa mectubgiului Selim Beltaş.

Vodă încruntă sprâncenele:

– Ce?!

– Viclenia şi aurul deschid multe uşi, spuse logofătul, zâmbind subţire. Nu de la mine trebuia să afle Măria Ta asemenea lucruri.

– Îţi dă prin gând, logofete, ce înseamnă să pătrunzi în casa celui ce conduce şi orânduieşte cancelaria muftiului? Mectubgiul e unul dintre cei mai de seamă dregători ai împărăţiei.

– Știu, Măria Ta.

Brâncoveanu măsură mult timp odaia pe gânduri.

– Mă las amăgit de nădejde și-mi închipui că ai izbutit. Ce socotești să faci mai departe?

– Voi găsi cifrul și-l voi schimba cu altul strâmb. De ajuns să primenesc câteva cifre și buchii, pentru ca toată truda să le fie zadarnică. Nu vor mai putea răstălmăci nimic.

Vodă îl privi iute. Radu Andronic urmă:

– Dacă l-aș fura, le-aș atrage luarea-aminte. Pe când așa, izvodul măsluit li se va părea aiureală și vor socoti că au fost păcăliți chiar de iscoadele lor.

– Mda...

– Și iar se mai poate, zâmbi în anume fel boier Andronic, să lăsăm prinse scrisori ticluite anume pe potriva cifrului măsluit și care să vorbească de credința Măriei tale față de sultan.

Brâncoveanu îl privi lung. Ochii îi sclipeau.

– Nu ne-am înșelat prea tare luându-te în slujba noastră, logofete. Cum gândești a pătrunde în casa lui Selim?

– Iscoada lui, negustorul brașovean, gonește la ceasul ăsta spre Dunăre.

Brâncoveanu ridică ochii. Nu lăsă loc negurii și spuse liniștit:

– Deapănă-ți gândul ascuns. De ce l-ai slobozit?

– Pentru că am nevoie de prieten în tabăra vrăjmașului. Mi-a plătit cinci sute de galbeni să-l fac scăpat.

– Brașoveanul socoate dară că te-a cumpărat. Nu văd însă cum îi vei folosi la Constantinopol.

– El va fi omul care va zvoni despre necredința mea și se va pune zălog că urgia Măriei Tale mă țintește cu adevărat.

– Gândul e bun și-mi place, logofete. Urmează!

– Pentru ca turcul să creadă în mine, trebuie să mă arunci în lanțuri din care eu să scap și să fug la Constantinopol. Și mai trebuie ca toți boierii Măriei Tale să fie încredințați de hainia mea.

– E de ajuns să afle jupânesele...

– Cer îngăduința altei căi, spuse Radu Andronic surâzând. Boierul Ioniță Fărcășan. Dacă știe el, într-un ceas va afla tot târgul.

– O să știe. Va ști de asemenea că dăruiesc multe pungi celui ce se va învrednici cu prinderea domniei tale.

– Iar la Stambul, urmă logofătul, Dragoș negustorul va adeveri întâmplarea.

Brâncoveanul își trecu degetele prin barbă.

– Înțeleg... Ne ești slujitor cu mare preț în cinstea și inima noastră, de aceea vreau să chibzuim bine. Hainit, îți atragi mare primejdie. Orice boier te va putea doborî pieptiș sau pe la spate, gândind să fie pe placul nostru.

– Voi ști să mă feresc. Pot izbuti numai dacă taina înțelegerii noastre va fi deplină. Îmi voi îngădui doar părintelui meu să-i vorbesc, căci e om înaintat în ani și greu ar primi vestea de ticăloșie.

– Boier Costache Andronic ne-a slujit cândva cu nespusă credință în treburile noastre de taină. Avem toată nădejdea.

Logofătul făcu ochii mari:

– Tata?! Își aminti figura mucalită a bătrânului și zâmbetul îi înflori pe buze. Deplină nădejde, Măria Ta, nici mie nu mi-a pomenit cuvânt despre asemenea treburi.

– Știu. Nu va avea nimeni cunoștință, logofete Andronic. Străjerii te vor ridica la noapte din casele de la Mesteceni și te vor aduce în lanțuri la Curte. Avem în beciurile noastre cămară de cazană cu ieșire tainică. Te voi slobozi eu, noaptea cealaltă, prin grădină. Vorbește răspopitului să te aștepte în ulicioara Cucului cu cai și cele cuvenite de drum.

Logofătul îl cercetă pe furiș. Se și auzise de Pafnutie la Curte... Îngână moale:

– Îi slugă credincioasă...

– Iar domnia ta, buiac! L-ai furat străjilor nesocotind poruncă domnească. Negustorița i-a tăiat barba...

– Nu ea, Măria Ta...

– Și ați plecat amândoi râzând în musteți de păcăleala trasă Brâncoveanului. Așa-i?

– Nu pe Măria Ta am socotit că-l păcălim, spuse încet Andronic.

Se uită pe sub sprâncene la Domn. Vorbele erau aspre, dar în ochi îi stăruia lumină blândă.

– O să te certăm, logofete, când te vei întoarce în Valahia. Atunci avem să hotărâm și soarta prea cuviosului. Pentru ce s-a făcut vinovat?

– Diavolul cu ispitele a fost mai tare. La tot ceasul îi întindea în față ispite. Doborât de băutură, și-a rezemat mâna în chimirul unui târgoveț. Adăugă încet: Până la acea vreme, poate s-o îndrepta.

– Hm! făcu Domnul. N-am văzut plop strâmb și nici pârâu întors din drum. Toate-s cum le-a lăsat Dumnezeu.

Dar domnia ta, care eşti mai tânăr, pesemne ai întâlnit... Oftă: Nu ştiu, logofete, de vom mai putea tăifăsui în tihnă. Vei primi cuvânt către bancherul meu din Constantinopol. El îţi va da pungi cu bani după nevoie. Turcii sunt lacomi de taleri şi anevoie vei găsi ceva la Poartă care să nu fie spre vânzare.

– Am înţeles, Măria Ta.

– Nu precupeţi, boier Andronic, nici galbenii, nici osteneala, şi-ţi vom fi cu mare datorinţă. Îi atinse umărul, privindu-l în inima ochilor: Eşti singura noastră nădejde.

Miercuri în puterea nopţii, Ioniţă Fărcăşan zdruncina să dărâme şi mai mult nu porţile clucerului Negoescu. Tărăboiul asmuţi toţi câinii din mahala. O slugă cu ochii mustind de somn îi deschise în cele din urmă. Îşi zvârlise la nimereală o broboadă, căsca de-i trosneau fălcile. Deprinsă cu asemenea sosiri la ceas târziu, petrecu pe boier în iatacul lui Negoescu, fără a mai cere îngăduinţa stăpânului.

Fărcăşan izbucni pe uşă, năpustindu-se asupra crivatului. Smuls din al doilea somn, clucerul sări înspăimântat.

– Foc?

– Nu! Ioniţă! suflă gămanul. Am veste mare!

Negoescu se înfurie:

– Eşti capiu rău, bre omule! Nu trec două nopţi fără să-mi mai sară inima din loc. Mai du-te, frate, şi pe la alţii!

– Dacă ai şti ce ştiu...

– Iar?

Fărcăşan îl trăgea de piepţii cămăşii fără a-şi lua răgaz de răsuflet.

– Andronic... Ascultă aici! Sunt cel dintâi care o află... S-a hainit! L-a vândut turcilor pentru cinci sute de galbeni!

– Pe cine?

– Nu ți-am spus?

– Nu.

– Pe Brâncoveanu! Vodă a prins de veste și l-a băgat în lanțuri.

Celălalt îl privi cu luare-aminte.

– Unde-ai băut, Ioniță?

Boier Fărcășan se lăsă într-un genunchi și-i suflă în nas.

– Poftim, necredinciosule!

– Hm, pari neprihănit... Mare mi-e mirarea să te văd astfel la ceas de noapte.

– Lasă asta! Ce zici de Andronic? Ți-am spus că-i dracu' gol! Ți-am spus sau nu?

Clucerul trase macatul până la bărbie.

– Om mai vorbi mâine. Ai crivatul așternut în odaia cea mică.

– Degeaba! făcu Fărcășan dezamăgit. Îți vâră omul degetul în ochi, și pe tine te mănâncă ceafa... Mă duc! Sunt cel dintâi din târg carele a purtat vestea. Îl zgâlțâi: Ești martor!

– Culcă-te, măi nebunule!

Boier Fărcășan își strânse caftanul fără a-l mai asculta.

– Trec pe la Stroe și Armășel, și apoi la vorniceasă. Ăștia nu-s betegi la cap.

Ieși repede, abia pridindind să miște picioarele scurte. Negoescu se lăsă înapoi între perini.

– S-a smintit rău, gămanul!

Boier Negoescu își ajunse somnul când în porțile cele mari se auziră iar bubuituri aprige. Sări în picioare, astâmpărându-și cu amândouă mâinile bătăile inimii.

Ioniță Fărcășan pătrunse furtună în odaie.

– Tot tu ești?! Ptiu!

– Veste mare, clucere, veste mare!

– Bată-te Dumnezeu, Doamne, iartă-mă! Ai să mă vâri în mormânt, bre!

– Andronic! suflă repede Fărcășan.

– Știu, s-a hainit...

– Asta-i veche, Negoescule, s-a petrecut la crucea nopții. Ei bine, află că la ceasul ăsta bate drumul Giurgiului. A rupt lanțurile... Sunt primul din târg care capătă știință...

În ferestrele Marghioliței pâlpâia lumină. Negustoreasa, cu un blid de boabe dinainte, le grămădea după chibzuită rânduială, strica șirul cu încruntătură aprigă a ochilor verzi, le îmbulzea apoi iară, felurit. I se părea că boabele adevereau zvonul știricit în taină. Azvârli blidul furioasă și grăunțele se risipiră pe dușumea. Chipul frumos i se oglindea în mirază. Se deslușea pe el neliniște și îndoială.

– Andronic hainit! rosti încet. Așa taie boabele. Dar mint! Simt că mint!

Rămase multă vreme trează, ținând lângă inimă ochii negri ai logofătului încrețiți a râs.

Candela albăstrea întunericul. Dincolo de gheridon, boier Costache Andronic deslușea crivatul jupânesei Irina, iar pe perină, scufia de muselin. Răsuflarea ușoară pe nasul lungăreț umplea odaia cu țârâit de greier.

Boier Costache oftă. Îl muncea același gând pritocit decuseară. Taina nu era din cele ce puteau fi încredințate jupânesei. Măcar pentru armășoaie și pentru băneasa Știrbey, cucoana Irina tot s-ar fi slobozit. N-ar fi răbdat să-l prepuiască ticăloșit pe fecioru-său. Iar mâine, pe rouă nescuturată, jupâneasa avea să afle că târgul fierbe. Logofătul s-a hainit, Vodă a stârnit străjile, îl caută ca pe cumași și cârjalii.

– Vestea are s-o ucidă! șopti.

Cucoana Irina gemu în somn și boierul întinse mâna, prinzându-i degetele. Luase hotărâre grea. N-avea să vorbească, așa cum făcuse și altădată, stârnind temerile jupânesei pentru drumurile sale de noapte.

Omul în burnuz cercă tăișul hangerului, apoi îl rândui alături de celelalte scule.

„Andronic n-o să se lase prins. N-are Brâncoveanu străji să-i vină de hac. E bine... Pânzele s-au țesut pe potriva gândului."

Lepădă hainele, se aplecă peste mescioară și suflă în lumânare.

În pragul ferestrei, Vodă căuta printre gămăliile de argint ale stelelor. Aroma grea de crini istovea aerul cămării.

Se întoarse fulgerat. În întunericul ungherului sclipeau ochii stolnicului Cantacuzino.

– Mă întrebam dacă taina aceasta va scăpa domniei tale, unchiule.

– Rostul meu în cancelariile domnești, spuse bătrânul, e să dezleg tainele spre pacea Brâncoveanului, altminteri nevrednic aș fi de slujbă.

– Mi-e inima grea.

Cantacuzinul îi prinse umerii. Își îngăduia rar și doar în singurătatea odăilor de taină să amintească Domnului că sunt de un sânge.

– Acolo sus, lucește o stea. Până să se întunece, totu-i cu putință. Acum avem mângâierea unei chibzuite alegeri. Logofătul Radu Andronic e singurul boier din Valahia care poate întoarce Măriei Tale taina izvodului.

Vodă văzu rana de argint a unei stele ce spinteca cerul și se depărtă de fereastră. În ochi i se aprinsese văpaia ce avea să-i ardă somnul multor nopți.

În drumul către Dunăre, tăind de-a curmezișul sate adormite, râuri ori pădure plină de umbră, gonesc logofătul Andronic și sluga sa.

Potcoavele cailor și jungherele de la brâu scapără argint. Luna a agățat felinar untdelemniu, călăuzindu-le calea. Buza zării înghite călăreții.

Cartea a doua

FLUTURELE ALB

Capitolul XI

NABABUL VALAH

Primăvara anului 1704 fusese binecuvântată de Allah. Nicicând nu pomeniseră mahomedanii cei bătrâni soare mai dulce şi văzduh mai înmiresmat, atâta belşug de roadă, cer mai limpede – peruzea argintie ca lacrăma de cadână. În toate acestea, musulmanii deslușeau zâmbetul Profetului care-şi risipea darurile din amândouă mâinile pentru osârdia şi dreapta lor credință.

Iasminul, anemonele, garoafe şi chiparoase, floarea gingaşă de portocal îmbălsămau grădinile. Prea credincioşii păşeau cu încântare pe aleile prunduite în mozaic, şipotul fântânilor, cântul canarilor şi al privighetorilor le desfăta urechile, lalelele cât pumnul, floarea prea îndrăgită de marele vizir Ibrahim Paşa, cel *Maş-Allah*[1], le săgeta

[1] Plăcut Domnului (lb. turcă).

inima de bucurie. Potirele stacojii, galbene ori albe își risipeau neasemuita frumusețe în toate casele Stambulului, de la bordeiele sărăcăcioase din ulicioare strâmte și întortocheate până la conacele avuților ridicate pe *Divan-Ioli*, cea mai de seamă uliță izvorâtă din Serai și rostogolită până la poarta *Edirné-Capuși*. Adăstau în *Serai-humaiun*, palatul preafericitului sultan Mustafa și la *Serai Sadr-Aly*, lăcașul marelui vizir Rami-Mehmed. Năravul florilor se întinsese și asupra Perei, cartierul evropenesc din Stambul, trecuse apoi la palatele bogate din *Curù-Cișmè*, unde boieri valahi și moldoveni cu gust de domnie țeseau cu migală urzeli ce pândeau scaunul.

În dimineața aceea de cireșar, soarele zăbovea încă în spatele moscheilor. Cerul își atârnase la brâu semilunile aurii ale geamiilor, își rezema pântecele siniliu în cupola Sfintei Sofia, căreia drept-credincioșii urmau să-i spună în greacă *Aïa-Sofia*, simțea săgeata celor șase turnuri ale templului *Alty-Minareli*, ale moscheielor *Suleimanie*, *Laléli*, *Eyub-Nour-Osmany*[1] și *Validé-Sultané*, ctitorie a sultanei Terkan, mama fericitului, viteazului și prealuminatului Mahomed al IV-lea.

În ulițele înguste și încârligate cu coșmelii mai răsărite ori pitice, toate întunecate și fără fesfesele, spre mulțumirea Profetului ce îndeamnă neostoit la viață netrufașă, cu puțină podoabă și la umilință, adăsta încă umbra. Umbră se afla și în curțile temniței de femei de la *Ceuaș Emini*, în cea a dornicilor sultanului din *Başbachi Culi* și, tăind Stambulul de-a curmezișul, la *Ediculè*– Cele Șapte Turnuri – unde poposeau pedepsiți de apriga urgie a

[1] Lumina lui Osman (lb. turcă).

sultanului cei vitregiți de soartă. În bazare și piețe, negustorii descărcau desagii măgarilor, întindeau marfa felurită în țărână, pe ștergare, pricopsiții pe tejghelele dughenelor.

Negustorese se vedeau arar și acelea bătrâne, încotoșmănate până în albul ochilor cu grimele groase, căci Profetul sorocise, în înțelepciunea sa, muierilor viață fără prihană între zidurile haremului, acolo unde ispitele sunt puține, iar mintea lor cea slabă nu se împiedică în prilej de greșeală.

Strigăte ascuțite izbucniră deodată din minaretele moscheilor. Muezinii chemau credincioșii la săvârșirea *salat-subh*-ului – rugăciunea de dimineață. Aveau să mai strige pentru *salat-zuhr* – închinăciunea de prânz, *salat-assr* – cea de la apus, *salat-magrib* – din seară și, în sfârșit din puterea nopții, *salat-așa*, căci osmanlâii țineau a arăta lui Allah că smerenia și credința lor nu ostenise peste zi. Muezinii slujeau de ornic, iar ceasornice adevărate aveau doar bogații. Le purtau în clapce anume ticluite înlăuntrul caftanelor, iar muierile de neam le spânzurau de lănțuge scumpe în stânga pieptului, sporind, la nevoie, bătăile inimii.

Negustorii priviră în înaltul minaretului de la moscheea *Sahzadeiului*, ridicată prin silința sultanului Soliman I, spre cinstirea feciorului său Mahomed. Muezinul nu contenea strigătele, se bătea cu pumnii în piept, apoi sălta brațele spre cer. Hadîmbi, și seizi, și coglii, și halvagii, și falaitari, emiri, bostangii și dervișii, o mulțime de fesuri felurit colorate se strecurau printre cămile și catâri împovărați de mărfuri, și armăsari arăbești îndreptându-se către locul de închinăciune.

La Istanbul începea o nouă zi.

În Pera evropenilor cu priveliște neasemuită asupra Seraiului și a Bosforului, unde vântul adia blând în flamurile verzi ale galioanelor și fregatelor, și în pânzele caicelor cu câte șapte perechi de vâsle aurite ce sporeau desfătarea plimbărilor, ziua începea mai târziu. Palatele aveau puține caturi pentru a nu înfrânge porunca împărătească ce nu îngăduia pe pământul Islamului conac de ghiaur mai înalt decât casele drept-credincioșilor. Terasele late dădeau în grădini care nu semănau cu cele de pe *Divan-Ioli*. Foarfece necruțătoare struneau iarba, grădinari franțuji născoceau năstrușnice îmbinări de floare. În primăvara acelui 1704, se socoteau drept cea mai de seamă podoabă a aleilor, trandafirii ghiordii izbucniți din straturile de mărgăritărel. La baluri – petreceri de care urechile mahomedanilor n-auziseră, căci Profetul nu îndrăgea nici dansul, nici cântul, afurisindu-le fără istov – jupânesele din Pera prindeau la cingători buchete de miozotis din care răsărea ca un bumb catifeliu o roză mică, galbenă. Cu un an în urmă, *Mercure galant*, foaia de modă a lui Jean Donneau de Visé, sfătuia doamnele Parisului să însoțească panselele cu gingășia orhideei, îndemn ascultat repede și de nevestele împuterniciților la Înalta Poartă.

Doar la câțiva pași de palatul lui Monsieur Ferriol, trimisul Bourbonului pe lângă sultanul Mustafa, se ridica un conac de două caturi. Poarta din fier avea suliți vopsite cu aur și era păzită zi și noapte de slujitori în veșminte scurte, sinilii – livrele – altă vorbă la auzul căreia prea credincioșii ridicau cu mirare sprâncenele. Se șoptea, și zvonul ajunsese până la urechile marilor dregători din Serai, că bogățiile cămărilor erau neînchipuite. Aurul,

argintul și nestematele împodobeau cele mai mărunte bodroanțe, patul împărătesc avea cunună din brocart cu ciucuri purpurii, la petreceri vinul curgea în cupe cu safire, iar la zaiafeturi mai alese, în pocale încrustate cu perle. Stârnea mai cu seamă muierile din harem gândul la cada ghiaurului – doar cleștar și marmoră roz-albă. Căci ghiaur stăpânea neasemănatul palat. Poposise la Stambul de puțină vreme, dobândind nume ce nu țineau minte osmanlâii să-l mai fi dăruit cuiva: Nababul valah.

Muierile priponite între ziduri și păzite aprig de eunuci și slujitori, și roabe, și zăvoare grele, nu-l zăriseră la chip. Soației celei dintâi a marelui vizir Rami-Mehmed, însă, îi șoptise nevasta armatorului olandez că valahul e cilibiu, cu ochi și păr negru tuci, dar mai cu seamă are un zâmbet ce amețește inimile doamnelor din Pera. Se purta în strai alb de atlaz, pe armăsar negru, arăbesc, pentru care muftiul ar fi dat și o mie de aspri. Valahul i-l trimisese a doua zi plocon împreună cu șa scumpă și cercel de aur la urechea bidiviului.

Istorisea multe muierea olandezului. Sindrofii cu dar de flori și odoare, când fiecare jupânească găsea lângă blidele și tacâmurile de aur bucheţel de rosmarin ori violete în verigă de smaragd, lapislazuli ori peruzea după culoarea ochilor. Patru bucătari roboteau în cuhniile nababului, nu se pomenea în casele lui masă fără musafirlîc, o oaste de slujitori îi asculta și împlinea poruncile cât ai clipi. Mai știa nevasta armatorului că valahul abia scăpase din beciurile Brâncoveanului și rost să se întoarcă prea curând în Țara Muntenească cu greu se putea prepui. Nu, însurat nu era. Avea slugă credincioasă, om gras

cam într-o ureche, mai mare peste zece haidamaci și doi câini albi de la Scoția.

Muierea olandezului auzise chiar și de florile, ce – după un gust ciudat – trebuiau schimbate în fiece zi, toate de un fel – numai crini, numai trandafiri ori numai chiparoase.

Nu aflase însă nimeni despre o ușă tainică folosită doar de valah și sluga cea groasă ce îngăduia ieșirea din palat prin grădina conacului învecinat fără știința nimănui. De asemenea, nimănui nu-i trecuse prin minte că tot ghiaurul fusese acela ce cutezase a smulge de sub lăncile spahiilor carele cu aur, tributul Moldovei către Poartă. O asemenea ispravă nu se mai pomenise din timpul domniei beyului Șerban Cantacuzino, care își întorcea haraciul cu ajutorul cârjaliilor sârbi.

În dimineața aceea, cam pe la zece ceasuri, nababul împreună cu slujitorul părăsiră palatul pe poarta cea mare. Zece livrele li se închinară, dându-se în lături.

Răspopitul în strai supus de postav cu galoane de argint pășea în urmă, ținând caii de dârlogi. Deși de trei săptămâni pe malul Bosforului nu contenea să se mire de deprinderile musulmanilor, de muierile lor, de târgul Stambulului îndeobște, ce i se părea oleacă mai răsărit decât Podul Iloaiei unde slujise o vreme. Asculta cu amândouă urechile poveștele logofătului care avuseseră darul să-l sperie de-a binelea, și călca veșnic cu simțământul că-i înconjurat de capcane anume pregătite pentru a-l ispiti pe el, cuviosul Pafnutie. Mai cu seamă, îl dădăcea Radu Andronic să nu ridice ochii la muiere.

– Cât ar fi de bătrână, sare turcimea și te doboară. Abia după aceea te dau în mâna bostangiilor.

– Am înțeles! mormăi morocănos Pafnutie. Gândesc însă că turcul ista care le-a făcut legile n-a fost prea înțelept. Eu una știu: Dacă măru-i în mijlocul drumului, nici că mă uit la el. Pune-l între uluci, și atunci întind mâna.

Logofătul zâmbi:

– Poate că asta a dorit și Mahomed. Să dea preț farmecelor muierești.

Lăsaseră în urmă Pera, apropiindu-se de inima Stambulului. Pâlcuri de cerșetori vegheau ulițele de-o parte și de alta, adăstau la porțile caselor și prăvăliilor, se băgau fără teamă între picioarele cailor cu mâna întinsă. Puzderia de calici poposea pretutindeni în afară de pragul moscheilor și geamiilor unde miluitul cerșetorilor nu era îngăduit. În schimb, la *Valide-han, Vezir-han* și *Ieni-han*, pătrundeau prăpădiții și în cămările unde bancherii își făceau cifrărie și nu le dădeau răgaz până nu-și ușurau chimirul de un ban ori doi. Cuprinșii își aveau cerșetorii lor care-i călcau fără rușine în fiecare zi. O dată să nu le fi dat, că ridicau Stambulul de țipete și blesteme.

Turci călări azvârleau din mers câte un pumn de parale și-atunci calicii se strângeau ca furnicile scormonind în țărână. Caretele erau rare și cam sărăcăcioase, ceea ce stârnea alt prilej de uimire pentru Pafnutie.

– Turcii socotesc că rădvanul e sămânță de trândăvie, spuse Radu Andronic, trăgându-și horbota bogată de la mâneci, și doar muierile îl folosesc.

Zâmbi unui armean care-și lăuda covoarele în gura mare. Negustorul căută lung în urma logofătului, ba mai alergă câțiva pași să-l țină în privire și după chioșcul cafegiului, rezemat în colțul ulicioarei.

Toți cei ce dădeau ochii cu Radu Andronic întorceau capul holbându-se. Se cutremurau mai cu seamă în fața bogăției straielor și giuvaierurilor, întrebându-se cărui Dumnezeu se închină ghiaurul de îngăduie supușilor săi atâta strălucire. Logofătul purta straie franțuzești, întotdeauna albe. Bernevecii strâmți se isprăveau la genunchi. Prinși în curelușă de aur cu nod de pietre scumpe, ciorapii erau de mătase îmbinată cu tertel. Încălțările ascuțite, făcute din pielea cea mai moale, se închideau în cataramă de adamante. Peste cămașa ca neaua, numai horbotă, și de sub haina albă nu prea lungă cu puzderie de bumbi și găietane, izbucnea ca flacăra o vestă – după cum îi ziceau evropenii din Pera – cu flori stacojii brodate în fir de argint. În jurul pălăriei din piele albă de căprioară, cu margini largi, înfășurase de șaizeci de ori zgărdiță aurie, așa cum cerea bărbaților acel Donneua de Visé. La îndemână, înlăuntrul hainei, ținea maramă cu ciucuri aromită cu mosc și ornic de aur cu un singur ac și mirază mică pe fața cealaltă. Când scotea mănușile de amandină, ochii drept-credincioșilor se statorniceau la cele două ghiuluri rare, o perlă neagră prinsă în gheare de adamant și un rubin mare cu ape sidefii.

În mâna dreaptă purta baston alb sosit din țara Bourbonului. Mare ar fi fost mirarea bostangiilor să afle că în acel baston se găsea o sabie subțire, meșterită la Toledo, iar în manșeta hainei răsfrânte din belșug, jungherul venețian cu prăselele împodobite.

Portul armelor era oprit în Stambul sub pedeapsă grea.

Treceau acum pe *Divan-Ioli*. Pafnutie, cu ochii în pământ spre a face ciudă Satanei în încercarea sa de a-l ispiti să privească obraz de femeie, bombănea înfundat:

– Eu, unul, nu mă deprind și pace! Crâșme nu-s; băutură nici de sămânță...

– Deunăzi o afuriseai, râse logofătul.

De când păsiseră în ulița cea mare, privirea parcă i se strânsese. Își urma zâmbetul, dar răspopitul îl știa la pândă, cercetând fără ca cineva să poată lua aminte spre un anume conac ce se ridica la capătul lui *Divan-Ioli*.

– Ce znamenie de făpturi or mai fi și aiștia, urmă răspopitul, de pun ființă omenească să scociorească cu ochii în țărână cum râmă porcii?! Uită unde se află și cântă nițeluș pe nas: „Și precum vameșii și fariseii nu disprețuiți voi bunătățile cele multe și...“

Radu Andronic îi prinse mâna:

– Te-a apucat dorul de nuielele bostangiilor, cuvioase? Cântă acasă până ți-oi da sufletul, nu în mijlocul păgânimii!

Pafnutie oftă și privi o clipă spre conacul mectubgiului Selim. Era o casă albă cu trei caturi și un foișor retezat cu acoperiș de plumb ce o făcea să semene cu o geamie. Zid înalt de piatră îmbrăcat în iederă deasă se înălța dincolo de ferestile zăbrelite. Patru slujitori cu șalvari albaștri și turbane albe, de pază la poarta ferecată, tăifăsuiau căscând gura la omenirea ce se scurgea în susul și josul uliței.

Logofătul rămase cu ochii ațintiți în iedera zidului. Către poale, în dreptul unui platan, frunzele păreau ușurel date la o parte. Nu se băga de seamă decât la căutătură ageră și numai din anume loc. Radu Andronic se apropie ca din întâmplare. Când fu la trei pași, zări dincolo de buruieni o pereche de ochi albaștri, lucioși și piezișii ce iscodeau ulița printr-o bortă a zidului dosită în frunziș. Logofătul zâmbi și un gând năstrușnic îi străfulgeră

mintea. Slujitorii mectubgiului ţineau spatele întors. Dintr-un salt, fu lângă iederă.

Ochii albaştri clipiră înspăimântaţi şi pieiră într-o clipă. Se auzi strigăt uşor, apoi logofătul zări dincolo de zid o zvârlugă de 15-16 ani, alergând ciută speriată prin grădina mectubgiului. Rochia de muselină largă şi şalvarii din atlaz havai mângâiau în goană trandafirii şi lalelele. Iar trandafirii şi lalelele îşi clătinau capetele stacojii.

Radu Andronic se depărtă surâzând. Zvârluga semăna cu un fluture gingaş, alb.

Un zdrahon lat în spete vindea halviţă lângă conacul lui Selim. Logofătul îi prinse căutătura. Mușca. Trecu mai departe, tipărindu-i chipul în minte.

– Dacă şi asta-i faptă de om înţelept, mârâi Pafnutie, dezmierdându-şi iapa, apoi eu de-acum înainte mi-oi îndemna tătarca să chibzuiască în locul meu.

– Îţi judeci stăpânul?

– Îl judec, logofete, când pune în primejdie viaţa slugii. N-ai simţit cum ne împungea cu ochii malul cela de halviţar?

– Ai vedenii, spuse fără credinţă logofătul.

Bazarul vuia de îndemnurile negustorilor. Iminei răsuciţi în vârf călcau unii peste alţii, păşeau în cireadă ori se împotriveau puhoiului cu şi fără trebuinţă.

„Un băietan din cela iute de mână, de pe malurile Bucureştioarei, ştiu încaltea că ar sărăci brâiele istea de multe pungi", gândi răspopitul.

Dar turcii, îndeobşte cinstiţi, păşeau fără să le vadă. Ochii dumnealor căutau aprinşi la tărăbile lungi, ciotcă

de marfă. Se aflau acolo muselina cea dragă otomanilor, damascuri florii și cacom scump, și canavăț de anterie, și cedeme să ajungă la toată suflarea musulmană, arșini întregi de chilimuri împunse cu dichis și pânză subțire de iașmac trebuitoare fețelor muierești, lastră și zarpă pentru cei puși pe muchelefit, naftea de îmblănit giubele și zaramfiruri, și saftian moale de pungi, și zibelină rusească pentru straiele de iarnă și primăvară ale dregătorilor, hermină pentru cele de vară. Ochii sclavelor se aninau mai cu seamă de podoabe. La tot pasul, zăceau claie peste grămadă hurmuz prost ori jaspe și agate îngăduite de Coran și cele neîngăduite, precum smarandele, sardiul și rubelitele pentru cercei, inele de cornalină roșie cuvenite muierilor sărace, mătănii din boabe de ambră albă sau din perle.

Multe priviri mângâiau paftalele răsucite în fel și chip, ori lanțurile din aur cu cincizeci de țechini socotiți să ajungă până la brâu, ori șiragurile sub formă de pară numite *armudi*, pe dosul cărora erau săpate cuvintele *Maș-Allah*. Se aflau de asemenea maldăre de inele având scrijelite poruncile aspre ale Coranului, ce îndemnau credincioasele la cumpătare. Negustorii armeni ademeneau mulțimea cu șaluri indiene din lână pentru obrazele subțiri, vânturare mici din pene de păun și mâner de fildeș sau abanos, și vânturare mari – *sineclic* – anume făcute să le poată hâțâna slugile, cu rândul, cât e ziua de lungă în spatele stăpânului. Și mai ademeneau dumnealor prin hangere și pistoale împodobite, tabachere de argint și aur garnisite cu pietre scumpe, sipețele mărunte pentru opium cu toate că legile imperiului îl afuriseau. Aflând că Emir Celebi, primul doctor al Seraiului, a îndrăznit să guste

otrava, padișahul Murad al IV-lea l-a pedepsit să înghită tot ce se afla în sipețel. Doctorul se sfârși în chinuri de neînchipuit spre a fi de învățătură.

Zadarnic își trudeau glasul negustorii venețieni arătând muierimii binefacerile dresurilor. Chinorozul n-avea trecere, nici pulberea de orez pentru obraji. Femeile foloseau numai argila de unghii numită *china*, și *sur-me* pentru vopsitul pleoapelor.

Vânzare făceau cavafii. *Ceadicii* de marochin galben, peste care muierile încălțau papuci cu perle, erau căutați pretutindeni. Deosebită căutare aveau și mirosurile cele dulci atât de trebuincioase musulmanului. Hainele și pipa, și farfuriile, și cestile de cafea, și bărbile cele mari ale credincioșilor se socoteau curate numai după ce primeau botezul aromei de ambră sau mosc, sau de trandafiri culeși la poalele Dunării.

Vânzarea celor de trebuință pântecelui se făcea în loc anume. Maldăre de verdețuri se întindeau cât cuprindea privirea spre îndestularea mahomedanilor, mari iubitori de asemenea bucate. Coranul osândea pe cei ce se spurcă din carnea dobitoacelor mâncătoare de carne. Nici laptele lor nu era îngăduit decât dacă asemenea dobitoace erau supuse postului, spre a se spăla pe dinăuntru de păcat. De porc, să n-audă turcul, iar calul nu putea fi atins, bucurându-se de mare cinste pentru slujbele aduse în războaie. Pitarii desfăceau cele trei feluri de pâine îngăduite: *pidé* – rotundă și turtită pentru casele avuților, *somun* – neagră și grea cuvenită slugilor, *khass-ekmek* – pâinea Seraiului. Această pâine, anume plămădită pentru sultan și odraslele sale, putea fi cumpărată numai de marele vizir și dregătorii de frunte.

Negustorii străini care încercau să-i învețe pe turci necinstea, sporind prețurile sau împingând balanțele la minciună, primeau pe loc sărutul nuielelor. Însuși muhtesibul, înveșmântat în haine proaste spre a nu fi cunoscut, le cerceta buna-credință.

Chichirgiii, vânzătorii de cofeturi, halvangiii, halvițarii, baclavagiii și bragagiii forfoteau fără odihnă, strigându-și marfa. Grecii o țineau sus, ascuțit, armenii cântau vorbele, venețienii zbierau ca din gură de șarpe, turcii se tânguiau gros, voind cu tot dinadinsul să spargă urechile cuviosului Pafnutie. Răspopitul și le astupase cu degetele, cerând din ochi logofătului să-l izbăvească. Dar Radu Andronic mâna înainte, spre vânzătorii de *șoșab*. Cum ducea unul paharul la gură, cei dimprejur duceau și ei repede-repejor dreapta la piept, ori la frunte, urându-i priință:

– *Afiyethler - Ola!*

Mult se mai minuna Pafnutie de cele văzute, dar tare ar fi poftit oleacă de liniște. Bazarul se cutremura de umblătură și chemări, cămilele și caii, și măgarii forfoteau printre șalvari, oameni și dobitoace călcau covorul gros de coji și verdețuri veștejite, și flori ofilite, și tot ce nu mai era de trebuință.

Un car tras de boi ducea piatră grea pentru geamia cea nouă poruncită de marele muftiu, croindu-și anevoie drum. Bostangii călări spintecară mulțimea, gonind pe deșelate.

Atunci se petrecu nenorocirea. Boii primiră spaima sucindu-se repede într-o parte. Carul rămase o vreme pe două roți, după care se nărui, prinzând dedesubt trupul obidnic al unui vânzător de bragă. Omenirea se grămădise să vadă stricăciunea adusă turcului, toți îl căinau

clătinând capetele, dar unul nu întinse mâna. Bragagiul prins sub loitre urla de moarte.

– Ține haina și calul, Pafnutie!

– Stăpâne!

– Gura!

Radu Andronic, numai în cămașă, se desprinse din mulțime. Își potrivi spițele roții în spinare și se opinti. Mușchii zvârliți cu lopata pe pieptul logofătului tremurau vargă de oțel, de oțel îi erau și luminile ochilor, sudoarea îi scălda fața. Clipe lungi nu suflă nimeni. Urmăreau înmărmuriți lupta ghiaurului cu greutatea cea fără de măsură.

O răsuflare lungă de ușurare străbătu mulțimea. Carul se afla din nou după cuviință, slobozindu-l pe turc.

Radu Andronic sări în șa și porni spre Pera, lăsând în urmă o mare de omenire ce nu mai contenea cu miratul.

Capitolul XII

CUVIOSUL PAFNUTIE ÎNVAȚĂ PORUNCA PROFETULUI

Răsturnat pe divan în iatacul tăinuit, unde în afara răspopitului nu pătrundea altă slugă, boier Radu Andronic căuta lung spre Pafnutie. Înveșmântat în caftan de brocart și iminei din catifea cu moț cârmiziu, logofătul își rezemase capul într-o mână, iar cu cealaltă juca între degete boabe de ambră înșirate pe un lănțug.

Răspopitul simți arsură de jar în privirea neagră strecurată printre pleoapele mijite și se foi nelaîndemână.

– Pesemne sunt chipeș tare de mă ațintești cu atâta drag, domnia ta...

Logofătul se uită zâmbind la fața roșcovană cu țepi rari, la ochii bulbușați și nasul vânăt.

Pafnutie își semeți capul răsucindu-l cătinel pentru a se arăta logofătului pe toate fețele. Radu Andronic râse încetișor și rosti rar, neslăbindu-l din privire:

– Ai să pui strai turcesc, cuvioase, și-ai să mergi să cerșetorești.

De buimăceală, răspopitul rămase cu gura căscată. Înghiți uscat, luă aer, suflând pe nări.

– Martor mi-ești, Doamne, că i-am spus și i-am prorocit: cheltuiala în neștire are să ne ducă la sapă de lemn. Dar eu vorbesc, eu aud și tot eu urgisitul trebuie să întind mâna la pomana păgânilor spre a-l hrăni.

– Aur avem, răspopitule, zise logofătul și când s-o sfârși, întoarcem iară carele cu galbeni spre folosul nostru.

Pafnutie ridică ochii la ceruri:

– Auzi-l, Doamne! S-a juruit că numai cearcă asemenea nebunie care poate lipsi trupul robului tău Pafnutie, de capul lui cel doldora de înțelepciune.

– Așadar, urmă logofătul, vei cere milă la casele lui Selim. Vreau să-mi dai rost de toate cărările mectubgiului din zori și până în asfințit. Hăimănind amândoi pe *Divan-Ioli*, atragem luarea-aminte. În furnicarul de cerșetori, te pierzi ușor și mai cu seamă îi poți ține, nesupărat de nimeni, conacul în priviri.

– De ce nu săvârșește domnia ta trebușoara aiasta?

– Și domnia ta să șezi pe divan? Eu am alte rosturi, Pafnutie. Ne-am înțeles? Te duci frumos...

– În trupul capului, logofete! izbucni răspopitul. Dădea din mâini, țopăind prin odaie. M-am tocmit să-ți fiu slugă cu credință, nu boscar turcit! Bag de seamă că vrei să mă rupi de legea mea. Dintâi mi-ai retezat barba...

– Ai să-ți retezi și părul, cuvioase, spuse Radu Andronic. Musulmanu-i ras în cap, căci sub turban pletele sunt de prisos.

– Să-mi rad țeasta? Eu?!

Înăbușit de mânie, răspopitul începu a smulge straiele de pe el, azvârlindu-le la picioarele logofătului.

– Iaca trențele, tătarca e în grajd! Eu mă duc, boierule, mă duc, căci nicăieri nu-i poruncit slujitorului să fie de batjocură, iar de dragul stăpânului să-l mânie pe Dumnezeu cu purtări de-a-ndoaselea. M-au răspopit hainii și neghiobii, dar credința nu mi-e beteagă!

– Du-te! spuse liniștit Andronic, mângâind ambrele. Nu țin slugă silită la curtea mea. Oprește straiele și iapa, ți-oi da și galbenii cuveniți.

Răspopitul, repezit spre ușă, rămase cam într-un picior. Șovăia așteptând stăpânul să-l întoarcă.

– Nu te duci? întrebă cu dulceață Radu Andronic. Dacă nu ți-i peste puteri, mi-oi face slujbă de olac. Doresc să trimit anume cuvânt scris în Valahia.

Pafnutie începu să tune, dar întorcând încetinel spatele către ușă.

– A umblat el fără încălțări Sfântul Pahomie printre urzici și ciulini, s-a întins alături de desfrânată fără a se spurca Sfântul Vitalie, și-a aninat lanțuri la grumaz Sfântul Isachie de la Pecerska Kievului, dar nimeni nu le-a poruncit să-și lepede straiul legiuit ori să ia deprinderi păgâne și să-și smulgă perii din cap.

– Păcatele socoteam să le iau asupra mea, rosti cu zâmbet ascuns logofătul. Dar ție, cuvioase, nici așa nu-ți intru în voie. Oi căuta altă slugă, cu mai puțină țâfnă.

– Eu doar atâta zic, îngână Pafnutie, începând a aduna bodroanțele risipite. Țeasta nu mi-o rad.

– Cum crezi, ceafa însă oricum trebuie să ți-o răcorești, căci sare în ochi turcimii. În creștet vine turbanul, nu se cunoaște. Numai să nu te prindă osmanlâii că umbli cu strai măsluit. Îi de ajuns să se deznoade pânzele, că-ți iau pielea! Dar de ce să mai vorbim în vânt, de vreme pe cuviosia ta dezmierzi gând de ducă...

Pafnutie își plecă privirea.

– De... Am stat și am chibzuit. Nu pot să te las singur printre păgâni, logofete. Ai încă nesocotința vârstei fragede și m-am juruit Sfântului Neculai să-ți fiu reazem. Și-apoi, a lăsa omul fără povață, păcat mare iaște! Atâta doar, că vreau să știu ce slujbă amară am de săvârșit la casele lui Selim.

– Ești capeș rău, Pafnutie, oftă logofătul. Până nu pui de trei ori *nu* dinainte, n-ai să zici în ruptul capului *da*. În sfârșit! La conacul mectubgiului, ți-am zis, vei cere miluiala păgânilor.

– Cum să le cer? Am desprins doar cinci ori șase vorbe, și alea pocite.

– Vătămat la ureche și limbă vei fi, surd și mut. Știu că osteneala-i mare, dar va mai trebui să întinzi și mâna... Caută în sunduc, găsești straiele pe potrivă.

Răspopitul îl cercetă chiondriș, apoi începu a scărmăna bulendrele: șalvari terfegoși, un ilic numai petice, papuci căscați, turban alburiu. Le ținea din vârful degetelor, cu silă.

– Dacă tot mă spurc, aș pofti turban ghiordiu. Dintotdeauna mi-a fost drag roșul aprins. Găsesc că mult se

potrivește chipului meu cam fără vlagă de-atâta strădanie și hrană puțină.

– Ți-o fi drag răsuriul, Pafnutie, numai că nu-i e drag și Profetului. O mai strâmbă drept-credincioșii, dar cuviosia ta, ca cerșetor, n-are voie să se abată de la poruncile Coranului. Și pentru că vei sta strajă zidurilor mectubgiului nu spre a căsca gura, ci ochii, trebuie să înveți a deslușì neamul după podoaba capului. Așadară, ia aminte!

– Iau! oftă caterisitul.

– Turbanul musulmanului e alb și nu-l scoate niciodată, chiar când se închină. Arabul îl are vârstat, ori într-o culoare, cei de altă credință n-au îngăduința să-l poarte. Dacă-i verde, fii cu și mai mare băgare de seamă. Fă-te una cu zidul, lasă-i trecere dinainte și cată cu ochii în țărână.

– Maică Precistă! se cruci răspopitul. Când le-oi avea în cap pe toate aiastea, hoge mă fac! Și de ce mă rog să razem pareții când zăresc fes verde? Îs cumetrii lui Allah?

– Ai brodit-o, Pafnutie. Cei cu turban de muselină verde sunt *șerifi* sau, după vorba osmanlâilor, *emiri* și-s ținuți în mare cinste, căci le curge în vine sânge de-al Profetului, prin fiică-sa, Fathma.

– Halal neamuri! Am văzut berechet verzalii de aiștia cerând de pomană în port, ori la porțile târgului.

– Lucru fără însemnătate, cuvioase. Sărmanii stau lângă inima lui Allah, mai vârtos decât ortomanii.

– După cum văd, eu, unul, n-am să mă opintesc a dobândi dragostea lui. Mai ai învățătură pentru calici, logofete?

– Alt semn de recunoaștere este încălțămintea. Marochin galben poartă turcii, piele neagră, ceilalți. De ajuns și atâta, ca să-mi spui cine intră pe porțile mectubgiului.

– Am priceput, boier Andronic. Mă uit dintâi la turban și, numai după aceea, la opincă.

Logofătul aprinse cu dichis narghileaua. Pufăi cu plăcere, apoi păru a-și mai aduce aminte de ceva.

– Cei de aici mănâncă de trei ori pe zi. Când se ridică soarele pe cer, cam pe la 10-11 ceasuri, spre asfințit, și înainte de culcare.

– Știu, logofete! Zbiară calicul acela în vârful casei și dă zghihuit din mâini. Gândesc că bună simbrie trebuie să aibă pentru atâta glas irosit. Și mai socotesc la ciudat lucru: turcului nu-i vestește pântecele foamea, ci om tocmit cu dinadinsul.

– Iar te cearcă grăitul în deșert, cuvioase, râse Radu Andronic. „Calicul cela" se cheamă muezin și poftește oamenii la închinăciune. Voiam să-ți spun că de pierzi cumva urma lui Selim, pândești ceasurile acestea, când se întoarce negreșit pentru masă. Mai ține minte că de ți se dă cumva pomană codru de pâine și se prăpădește fărămitură, n-o lăsa în țărână, că-ți sparg capul musulmanii.

– Frumoasă slujbuliță, se căină răspopitul. N-ajungi să te chivernisești, că vorba cea, aici casapul, dincolo turcu' cu Coranul. Și ce anume să fac cu fărămitura aceea?

– O strângi din colb, o săruți și o bagi în chimir. După ce ai fost miluit, duci pentru mulțumită mâna la pământ, apoi la gură și la cap. Dacă mărinimosul e de alt neam, nu i te închina, căci feciorii lui Allah nu se pot înjosi într-atâta.

Pafnutie pusese bulendrele pe el, sclifosindu-se dinaintea mirazei.

– Doamne! spuse ținându-și șalvarii în vârful degetelor ca poalele unei rochii. Mult ești tu îndurător! Bine că ai închis ochii mămucii înainte de a-l vedea pe fecioru-său în veșmânt de halvagiu. Mai cu seamă mormanul ista de pânzărie ce-mi apasă creștetul, greu îmi chinuie cugetul.

– Nu te fă mai nătâng decât ești! Ți-am înșirat clapcele în care poți cădea din neștiință. Să cauți bine la drumurile mectubgiului, Pafnutie. Să nu-l scapi o clipită, căci gârbaciul abia așteaptă să dezmierde spinare preacuvioasă. Umblă sănătos!

– Eh, oftă răspopitul, dinspre partea asta chiar că nu-ți pot face zălog. Eram mai în fereală în deșertul Eghipetului, printre fiare și jivine, ori în grotă cu șerpi veninoși ca Sfântul Grigorie Decapolitul decât acum când mă slobozi cu mâinile legate în păgânime. Binecuvântează-mă, stăpâne! adăugă cu lacrima în ochi și cercetându-l pe sub sprâncene. Iar galbenii cei mulți care mi se cuvin, dă-i de sufletul meu la o mănăstire din Moldova, căci negru simțământ mă încearcă în ceasul aista. Mi-a fost dat să-mi lepăd potcoavele printre turcaleți, cu fes în cap și fără cruce la căpătâi.

Amarnic i se mai umflaseră picioarele răspopitului spre asfințit. De atâta închinat, îl dureau șalele, iar în urmă chibzuise să stâlpească zidul decât să se tot ridice pentru mulțămită. Adunase până în seară, din milostivenia păgânilor, aproape trei piaștri, mărunțiți în părăluțe mici. I-ar fi ajuns, la o adică, pentru o strachină de pilaf cu scurmușuri de oaie și două înghițituri de cafea în prăvălia unui turc chior de la poarta *Edirné-Capușî*.

Hotărî că pomana n-are dever la Stambul, și se trase în spatele cerșetorilor spre a-și îngădui odihna.

Slujba cea adevărată și-o făcuse cu vârf și îndesat. Drumurile lui Selim i se păreau mai limpezi decât apele Prutului. De la conac gonea spre cancelaria muftiului – și își zise că mectubgiul îi singura făptură din oraș prinsă de zor – iar de la slujbă, din nou acasă și aceasta de două ori pe zi. În ceasurile de rugăciune, caterisitul învățase să se ascundă altor priveli. Dibuise cotlon în ograda unei băi din preajma lui *Divan-Ioli*. Scăldători din acestea cu zid de piatră și căzi de marmoră ridicate din grijă pentru curățenia drept-credincioșilor se găseau în târg la tot pasul. Se întorcea apoi repejor luându-și locul lângă conacul lui Selim. Izbutise să-l vadă de aproape, la un întins de mână. Mectubgiul era bărbat în puterea vârstei cu ochi mici, ageri, barba și mustețile abia căruntite. Își purta făptura groasă în halat verzui și caftan de catifea cum e vișina putredă, fără prea multe fesfesele. Când îi prindeai privirea, ochii turcului păreau două cuie ce ți se pironeau în obraz.

Dar inima răspopitului încremenise din altă pricină. De trei ori zărise vânzătorul de halviță cel voinic, care-i cercetase îndelung, la primul drum pe *Divan-Ioli*. Dimineața umblase în șalvari cafenii și vindea bragă, către prânzul cel bun îl întâlnise îmbrăcat evropenește, iar spre seară întinsese, ca și Pafnutie, mâna la mila trecătorilor.

La o oră după apusul soarelui târgul se goli parcă solomonit. Mai umblau doar străjile, rar câte un slujitor cu treburi de-ale stăpânului, ce nu îngăduiau zăbavă. Încolo, turcimea pierise ca o suflare în spatele zidurilor. Răspopitul

își rodea unghiile gândind unde să se ascundă, căci în curând bostangii aveau să-i cerceteze rosturile.

Noaptea coborî leasă groasă asupra Stambulului, luându-i din greutatea inimii. În ulicioarele strâmbe, acolo unde nu ajungea bătaia lunii, îți vârai degetele în ochi din pricina întunecimii, căci stăpânirea nu socotise cu folos luminarea târgului. Slugile rare își desluşeau singure calea ajutându-se de felinare.

Pafnutie ciuli urechile. Dinspre grădina mectubgiului veneau paşi furişaţi. Zâmbetul îi despică faţa când desluşi făptura groasă a lui Bektaş-Effendi care se strecura din conac fără ştirea ienicerilor, pe o portiţă dosnică, ascunsă privirii. Mectubgiul schimbase straiul cu altul mai neguros. Zăbovi, cercetând uliţa şi coti iute, înfundându-se în întuneric.

Răspopitul îşi lepădă papucii, amuţindu-şi paşii şi îl urmă. Din când în când, se întorcea cercetându-şi umbra.

Zdrahonul dispăruse.

Mare fu uimirea lui Pafnutie trezindu-se în Pera. Selim călca iute, fără şovăială, ca unul ce cunoştea şi răscunoştea potecile. Ajuns în faţa unui conac cu un singur cat, privi uliţa în toată lungimea. Neaşteptat de repede pentru trupul său greoi, se furişă pe uşă. Cel care i-o deschisese părea că-i pândise sosirea, căci Pafnutie auzi zăvor greu cetluind-o pe dinăuntru. Nu-l auzise însă şi înainte, când uşa se crăpase fără zgomot.

Făcu înconjurul conacului, dar în afară de panglicile înguste de lumină scăpate de după catifelele de la ferești, nu desluşi nimic. Aşteptă o bucată de vreme, apoi hotărî că, atât cât culesese, va îndestula dorinţa de veste a

logofătului pentru o singură zi. Până acasă mai avea de mers, căci palatul boierului Andronic se afla tocmai la celălalt capăt al cartierului evropenesc. Chibzui să scurteze drumul și se întoarse câțiva pași, cârmind la stânga.

Capitolul XIII

SADETH

Două ceasuri după ce stelele aprinseseră candele pe cerul Stambulului, boier Andronic zgrepţăna la uşa unde cu o seară înainte bătuse cu fereală Selim-mectubgiu.

Printr-un lefegiu neamţ de la cancelaria dregătorilor trimişi ai Luminăţiei Sale împăratul Leopold la Constantinopol, a cărui prietenie ca şi a altora o dobândise la ospeţele din palatul său, dar mai cu seamă prin daruri chibzuite, boier Andronic aflase rostul ciudatului conac. Era o casă de jocuri ţinută de un florentin – signor Bartholomeo – spre desfătarea celor cu patima mare în încercarea norocului.

Se întâlneau aici, în taină, evropenii din Pera cu musulmanii care, încălcând straşnica poruncă a Coranului ce nu îngăduie drept-credinciosului bucuria jocului,

își primejduiau noapte de noapte agoniseala, dar mai vârtos capul.

Îndrăzneală mare avea și florentinul, își zise logofătul, căci cuteza să înfrunte poruncă împărătească. La primul zvon, bostangiii i-ar fi trecut prin foc și sabie avutul, căutând după aceea par înalt unde să spânzure spre pildă, în priveala mulțimii, trupul păcătosului.

„Îndrăzneală, slugi mute și patima mușteriilor sunt zălogul florentinului", gândi Radu Andronic.

Același lefegiu neamț netezise drumurile vorbindu-i lui signor Bartholomeo despre mărinimia celui mai bogat străin din Stambul, nababul valah. Andronic avea să fie oaspete ales al casei, iar galbenii săi nenumărați vor aduce spor și însuflețire jocurilor.

Ușa se crăpă și logofătul pătrunse într-o săliță rotundă, cu sofale moi înșirate în potcoavă. Florentinul îl întâmpină cu zâmbet și închinăciune. Avea privirea iute și ascuțită a celor deprinși cu primejdia, chipul galben, scofâlcit, nas subțiratic carele veșnic adulmeca. Degetele înguste cu două safire, unul întunecat, celălalt mai alburiu, ca lacrăma, se mișcau fără istov. Purta strai negru de catifea cu horbotă bogată la gât și mâneci.

– Sunt fericit, Andronic-Effendi să te socotesc printre oaspeții mei, spuse florentinul într-o turcească împiedicată. Nu nădăjduiam asemenea onoare...

Logofătul se închină:

– Eu sunt cel onorat, signor Bartholomeo. Se vorbește mult despre casa dumneavoastră, evident, doar în anumite cercuri și cu discreția cuvenită. Doream de mult să vă întâlnesc.

Florentinul căscă ochii mari.

– Cunoașteți perfect graiul venețienilor. Ce surpriză plăcută!

Logofătul îl privi repede, și zâmbetul îi miji pe sub mustață.

„Minte. De cel puțin câteva ceasuri, știe tot ce se zvonește în târg despre mine. Altminteri, nici în ziua de apoi nu-i intram în casă."

Îndulci ochii:

– Am petrecut câțiva ani în lagună.

– Fără să fi văzut Firenze? Italianul își izbi palmele: Nu se poate, signor Andronic. Firenze este inima noastră. Peste un an părăsesc definitiv Constantinopolul. Flutură pleoapele, cerând parcă iertăciune. De pe acum ard de nerăbdare... În fine... Nu v-am întrebat ce jocuri preferați.

– Prefer jucători interesanți.

Signor Bartholomeo îl scrută iute și Radu Andronic adăugă:

– În Firenze, inima dumneavoastră, li se spun parteneri rezistenți...

– Puteam să pariez că n-ați scăpat orașul înțelepciunii, surâse florentinul.

Îi făcu semn să-l urmeze și deschise o ușă.

Pungile doldora își istoveau vlaga în patru odăi, la mese de abanos acoperite cu postav cârmiziu. Aflai acolo tot ce născocise închipuirea întru îndestularea patimei: zaruri, maroco și trou-madame, biliardul cu treisprezece bile ce trebuiau să nimerească în treisprezece uși, table, cărora evropenii din Pera la spuneau trictrac.

S-ar fi zbârlit însă părul Profetului la mesele de pichet, brelan și biribi, hombre, reversi ori lansquenet. Cei mai

nesăţioşi, cu galbenii grămădiţi dinainte, trăgeau norocul de poale la faraon, hoca şi basetă. Musulmani şi creştini ieşiţi din fire urlau şi băteau cu pumnul în masă, blestemau după canon, ţinând seamă de credinţa în care crescuse fiecare.

Radu Andronic îşi aduse aminte cu zâmbet ascuns povaţa Coranului: *Cel ce joacă şah sau table e ca şi cum şi-ar băga mâna în sânge de porc*. Profetul nu îngăduia pariurile, nici sângele aprins la joc, nici vorba spurcată.

Talerii se rostogoleau pe postavul roşu destrămând avuţii, ori încropind cheag de căpătuială celor îndrăgiţi de noroc sau dăruiţi cu degete viclene. Logofătul îşi roti privirea. Mectubgiul juca faraon la o masă de trei evropeni. Ţinea cărţile strâns şi părea să nu-şi fi pierdut cumpătul. Doar în ochii mici şi ageri, Radu Andronic desluşi înflăcărarea jocului. Patimă era şi în degetele încârligate care azvârleau galbenii fără a-i număra de două ori.

Florentinul făcut braţul roată.

– Unde vreţi să vă încercaţi şansa? La faraon? Hoca? Poate la basetă?

– Nu cunosc pe nimeni, surâse logofătul. Mă rog, aproape pe nimeni. Jocul n-are importanţă, mi-e dor însă de o întâlnire care să-mi amintească tripoul lui signor Corado Moravia din Veneţia. Adăugă moale: Când eşti departe de cei dragi, te mulţumeşti cu amintirile...

– A, perfect! Avem astă-seară doi jucători interesanţi. Signor Van der Thale, armatorul olandez, la masa de lansquenet şi – scăzu glasul – Bektaş-Effendi la faraon.

Logofătul îl privi în ochi.

– Ce-mi recomandaţi?

– Desigur, faraonul. E, după cum spun englezii, mai exciting... Iar Bektaș-Effendi, vă avertizez, știe să piardă.

Radu Andronic zâmbi. La faraon și hoca se avântau doar pătimașii înrăiți. Selim era unul dintre aceștia.

Trei pungi de galbeni pierdu logofătul. Aurul i se rostogolea ușor printre degete, aluneca cu clinchet vesel spre grămada strânsă dinaintea mectubgiului. Ceilalți jucători se ridicaseră pe rând, ififlii, ușori la chimir și grei la cuget.

Bektaș-Effendi zâmbea numai din buze, cercetând chipul logofătului. Căuta cu dinadinsul să deslușească sufletul și gândul străinului de care începuse a vorbi tot Stambulul. Îl uimeau straiele bogate – brocart greu argintiu, catifea albă de Genova și hermină – giuvaiericalele de preț, perle și adamante, îl buimăcea risipa nepăsătoare a galbenilor. Și apoi, ca un pâlpâit plăpând în negură, ca o adiere, ochii ghiaurului îi stârneau tulburare. Ghicea ceva în ei și nu știa dacă-i înrobirea jocului, ori gând vechi, mai fierbinte decât orice patimă. Și ce gând să fi fost acela și încotro duceau cărările lui? Câștigă din nou, alungând neliniștea odată cu fumul narghilelei, după care zâmbi, simțindu-se parcă stânjenit de mușuroiul aurului grămădit.

– Ți-e cărpănos norocul astăzi, Andronic-Effendi, și poate s-ar cuveni să încetezi jocul. Sunt ceasuri când un dram de chibzuință cântărește mai mult decât desagii de aur ce-i poate încărca în spinare un catâr.

– Te va cuprinde mirarea, râse logofătul, dar paguba mă bucură. Mă aflu dintâia oară în această casă. Noroc strâmb în prima zi înseamnă câștig cu dobândă în celelalte.

– Iată o vorbă în care îți deslușesc hotărârea de a te mai abate în casele lui Bartholomeo. Fii încredințat că

mult mă voi bucura să·văd norocul suflând în pânzele domniei tale.

Își încopcie caftanul și stinse narghileaua.

– Vin în toate zilele la florentin pentru un ceas sau două. După cum îți va plăcea, îți pot fi tovarăș la orice joc. Faraonul e mai aprig, dar ne putem trece vremea la basetă, table ori pichet.

În ochii logofătului un licăr cald păru să se aprindă.

– Dacă excelența voastră nu e grăbit...

– Nu, îi curmă vorba mectubgiul, însă ajunge pentru o singură seară. Nu sunt aici de dragul talerilor ce se pot dobândi, ci pentru dulceața jocului. Și mai cu seamă, nu-mi place să câștig din prea mare pagubă a altuia.

Radu Andronic căută lung în urma lui, tăinuindu-și zâmbetul. Mectubgiul trebuia să ajungă la conac înainte de a da zorile, înainte ca slugile să prindă de veste că nu înnoptase acasă.

– Ați avut o zi proastă, signore. Regret...

Florentinul părea sfâșiat de păreri de rău.

– Nu trebuie să plângeți pentru asta, râse logofătul.

– O, mă bucur că priviți lucrurile atât de liniștit. Șansa e capricioasă și infidelă...

Îl privi în așa fel, încât Andronic se întrebă dacă nu cumva italianul îi deslușise țelele. Mectubgiul câștigase prin viclenia și meșteșugul logofătului.

Pe Selim avea să-l mai vadă în multe dăți, dar întâlnirea din casele lui signor Bartholomeo fusese primul pas pentru redobândirea izvodului.

Cocoțată pe sofá, Sadeth, fiica mectubgiului Selim Beltaș, își vopsea unghiile cu argilă roșie. În sandalele brodate

cu perle, degetele răsurii desemnau cireşi în pârg, lucioase, toate deopotrivă. Soarele se strecura prin ferestruicile de sticlă colorată închipuind poame, înfipte tocmai lângă bagdadia zugrăvită cu copaci, păsări şi flori, aruncându-i pe chip umbre jucăuşe.

Mânuia penelul cu grijă mare să nu mânjească marginile şi din pricina strădaniei limba îi ieşea pe la colţurile gurii. Când isprăvi ultimul deget, bătu bucuroasă din palme şi se trânti pe sofaua acoperită cu un covor alburiu de Smirna. În aceeaşi clipă, cuprinsă de nerăbdare nouă, se smulse de pe divan, zburând către mijlocul odăii. Se văzu o scânteie de timp în oglinda veneţiană. Scoase limba trăgând de nări şi făcu cornițe la tâmple cu arătătoarele. Strânse în fugă mescioarele împrăştiate cu dichis şi le puse una peste alta în dreptul ferestrei. Un pas, doi, la al treilea răsări deasupra rezemând nasul în sticla zugrăvită. Aici zgâriase Sadeth în mare taină vopseaua de pe piersică, limpezind un ochi spre *Divan-Ioli*. Pe uliţă treceau trei catâri mânaţi de un băietan, un negustor vindea măsline în cornete.

Sadeth sări jos şi strânse mânioasă pumnii.

– Maria, Maria, Maria! De ce nu vii o dată, Maria? Oglinda avu atunci răgaz să-i desemneze chipul mic, cât să intre într-o palmă, rătăcit în viforniţa de plete negre, nasul cârn repezit în vânt. Ochii, erau mari, traşi spre tâmple şi albaştri, albaştri...

– ...albaştri, răspunse repede Sadeth oglinzii, albaştri ca Bosforul, albaştri ca bagdadia de la geamia cea mare, mai albaştri ca safirul din degetul lui *aga-baba*[1], cu mult

[1] Tată (lb. turcă).

mai albaştri decât... decât... decât toţi ochii albaştri adunaţi la un loc!

Trupul suleag ţâşni într-o tumbă pe rogojina egipteană şi rămase răstignită acolo cu mâinile sub ceafă. Pieptul plăpând răsufla repede sub rochia uşoară de borangic, cu leasă de mărgăritare. Închise ochii şi genele grele coborâră umbre viorii pe faţa tăiată ca o inimioară. O lacrimă alunecă grăbită şi Sadeth se făcu ghem, strângând iarăşi pumnii.

– Hai, Maria! te rog frumos, vino degrabă! Nu zăbovi la halviţarul grec. Nu te lăcomi azi la sarailiile lui Ismail! Eşti destul de bondoacă şi-aşa. Dacă vii repede am să-ţi dau...

Privi în jur, muşcându-şi buzele, apoi se repezi la besacteaua persană din fundul odăii. O răsturnă pe divan şi scormoni iute printre giuvaierurile risipite. Îşi încinse fruntea cu diadema de rubine, puse brăţări, inele, prinse o agrafă cu clopoţei de aur la şalvari şi uitând de Maria începu să se plimbe prin odaie.

– Sunt o împărăteasă africană! Cea mai africană!

Nu ştia ce înseamnă africană. Auzise vorba în gura lui *aga-baba*. Era o vorbă frumoasă. Cea mai frumoasă!

Zvon de paşi harnici pătrunse în odaie. Sadeth sări pe divan, ţopăind de bucurie cu amândouă picioarele.

– A venit Maria! A venit! A venit! A venit! Am să-i dau brăţara mea de argint cu peruzele şi o să-mi povestească despre prinţul ghiaur cu ochi negri şi strai alb tot, tot, tot!

Roaba intră gâfâind. Zâmbi şi se lăsă să alunece ostenită pe rogojină. Ochii lui Sadeth străluceau. Întrebă cu inima pe buze:

– Cum îl cheamă?

– Îngăduie, stăpână, să-mi trag sufletul. De la Pera, o țin într-o întinsoare...

Privirea lui Sadeth ardea pe chipul mare cu ochi mângâioși, castanii ai moldovencei. Își desprinsese grimeaua și sufla greu.

– Cum îl cheamă?

– Radu Andronic.

– Ra-du-an-dro-nic, spuse deslușit Sadeth, tipărindu-și vorbele în minte. Ce nume ciudat!

O zbughi, lăsându-se în genunchi lângă roabă. Îi căută ochii atât de aproape, încât privirea Mariei se înecă în două iazuri mari, albastre.

– Spune-mi adevărat!

– Adevărat, stăpână.

– Cel mai adevărat! Îi prinse mâinile, strângându-le tare. Întrebarea căzu parcă ruptă din suflet: Câte neveste are?

Roaba izbucni în râs:

– Nici una, stăpână.

– Nu-i cu putință! Și *aga-baba* are două, iar unchiul meu ține trei soațe.

– Andronic îi boier valah. La noi oamenii își iau o singură muiere. Legea și credința nu îngăduie astfel.

Sprâncenele lui Sadeth se încruntară. Păreau aripi de rândunică pornită în zbor. Înghiți în gol și rosti încet, căutând cu teamă spre Maria:

– Nici o nevastă? Nici una?

Roaba clătină capul.

– Te cred, spuse Sadeth după o clipă de șovăială.

O strânse dintr-odată în brațe, râzând. Un gâlgâit pornit din piept îi năvăli pe buze și-i umplu ochii de lacrimi

albastre. Se rupse de roabă și începu a se rostogoli pe rogojină, de la un cap la altul al odăii. Un tăvălug de muslin, și mătăsuri, și plete negre. Se ridică amețită în genunchi, dând la o parte părul de pe obraz.

– Sunt tare fericită, Maria!

Roaba oftă și își coborî pleoapele.

Sadeth sugea un fistic.

– Spune-mi tot, tot!

– Ți-am zis, stăpână. E boier valah...

– Asta înseamnă împărat, nu-i așa, Maria?

– Nu! zâmbi roaba.

Sadeth se înspăimântă.

– E și mai mare decât sultanul?

– Boier înseamnă om foarte avut. Nici sultan, nici împărat.

– Ca *aga-baba*?

– Cam așa.

– Atunci e bine, hotărî Sadeth, răsuflând cu ușurare. Nici eu nu sunt prințesă... Își cuprinse dintr-odată genunchii, strângându-i la piept. Dac-ai ști, Maria! Strașnic mi-ar fi plăcut să fiu o împărăteasă africană. Noi două am fi mâncat toată ziua fisticuri, și ne-am fi dat în scrânciob, și ne-am fi plimbat pe măgari. Îmi plac măgărușii cu hamuri roșii și clopoței...

Roaba o cercetă mult cu privirea.

– Stăpână...

Sadeth întoarse iute capul. Îi deslușì neliniștea și se sperie.

– E ceva de rău, Maria? Uite, închid ochii tare, cel mai tare și ascult.

– Stăpână, rosti rar roaba, Andronic îi ghiaur. Are altă lege decât a ta. Dacă prinde cineva de veste...

Sadeth își scutură pletele.

– Am să chibzuiesc și la asta. Acum n-am vreme. Vreau doar să-ți încredințez o taină mare. Cea mai mare taină! Scăzu glasul, rostogolindu-și ochii prin cotloane: Când am împlinit treisprezece ani, *sud-ana*[1] mi-a deslușit în palmă. Și mi-a spus... mi-a spus... Îi șuflă repede la ureche: Mi-a spus că am să fiu tare fericită. De aceea nu mă tem de nimic. Povestește-mi mai departe despre *Raduandronic*.

– Îs două nume, zâmbi roaba. Radu e cel de dezmierdare. Dar nu istorisesc până nu îmbuci. De aseară ai luat doar un fistic.

Sadeth se zbârli ca o pisică. Dintr-o săritură ajunse în celălalt ungher al cămării.

– Mi-am încercat ieri mijlocul. Încă trei degete, și paftalele n-au să-mi mai joace.

– Mai e până atunci, stăpână.

– Ți-am zis, doar trei degete și *aga-baba* mă mărită. Cât sunt bicisnică la trup, mama lui Ibrahim nu mă vrea. Vine în fiece lună și mă încearcă la coaste, îmi sumecă mânecile să-mi vadă brațele. Parcă e *ebe-cadîn*[2].

Ochii albaștri se umplură dintr-odată de lacrimi.

– De bairamul Ramazanului împlinesc șaisprezece ani. Sunt prea bătrână pentru ca *aga-baba* să-mi îngăduie să zăbovesc măritișul și doar uscăciunea mea îl ține departe de Ibrahim.

– Nici nu l-ai zărit, stăpână. După nuntă...

---

[1] Doică (lb. turcă).
[2] Moașă (lb. turcă).

Sadeth bătu din picior.

– Nimeni nu-şi zăreşte mirele înainte de nuntă, iar eu nu poftesc să-l văd niciodată. Şi ca să ştii, nu poftesc nici să mă mărit! Am socotit pe degete şi le-am isprăvit de nouă ori, în câte rânduri ţi-am spus-o.

Se repezi iar la roabă şi îi încolăci braţele după grumaji.

– Hai, istoriseşte-mi despre beyul valah. Ştiu doar că-i chipeş, cu mult mai chipeş decât sultanul nostru... Duse speriată degetul la buzele Mariei: Să nu mă spui la nimeni! Şi mai ştiu că-i bogat şi n-are soaţă.

– Osman, măcelarul, zicea că deunăzi a ridicat singur un car cu pietre răsturnat peste bragagiu.

– Singur?!

– Singur. Şi mai zice Osman că nu-i nimeni în Stambul să-i ţină piept cu jungherul în mână, că-i cheltuielnic şi petrecerile îl costă multe pungi de aur. Vin muzici şi dansează grecoaicele până în zori, ca să desfete pe evropeni.

– Cine sunt evropenii, *cuzum*[1]?

Roaba săltă umerii:

– Oameni de o lege cu el, dar de prin alte ţări. Locuiesc cu toţii în Pera.

Ochii lui Sadeth sclipiră.

– Mi se pare mie că trebuie să fie vesel tare la Pera...

– Ce-ţi trece prin gând, stăpână?

Sadeth scutură capul şi zâmbi arătându-şi dinţii albi, croiţi deopotrivă. Deodată se întunecă:

– Eşti mincinoasă, Maria!

– Stăpână!

– Spuneai că la petrecerile beyului dansează femei...

[1] Mieluşelul meu (lb. turcă).

– Dansează.

– Înainte de nuntă?! Nu-i îngăduit!

– Uiți că-s de altă credință, stăpână?

Sadeth se însenină, albastrul ochilor își sporise lumina.

– Uit. Mereu uit. Și cum sunt femeile lor?

– Frumoase.

– Frumoase?! Sadeth își zgâlțâi roaba. Frumoase spui?

– Nu spun eu, spune Osman.

– Să nu mai spună! Nu vreau să fie frumoase!

Roaba îi prinse mâinile.

– Stăpână... Inimioara mea... Lasă-l păcatelor pe ghiaur. Ai să-ți umpli pumnii de lacrămi.

Chipul fetei se întunecă.

– Tu știi ceva, Maria!

– Știu că-i de altă lege...

– Mi-ai mai spus.

Roaba oftă adânc:

– Nimeni nu ocrotește astfel de dragoste. Nici oamenii, nici Dumnezeu. Li se pare strâmbă și pesemne că așa e. Văzut-ai armăsar la stână? Berbece în staul de vacă? Ș-apoi, n-ai citit ce e în inima lui...

– O să citesc.

– Poate că-i juruit alteia.

– Și eu sunt juruită.

– Nu uita, rogu-te, e neîngăduit de frumos...

Sadeth o privi mirată.

– Dar ce, eu nu sunt frumoasă?!

– Nu te mai gândi la el, *Effendim*[1].

Ochii lui Sadeth aburiră. Grăi cu neașteptată blândețe:

[1] Prințesa mea (lb. turcă).

– Mi-e peste puteri, Maria. Când trece o zi fără să-l văd pe *Divan-Ioli* simt... Știi cum simt? Portocalul din grădină n-are floare, ghiulurile nu-mi scânteie, fisticul n-are dulceață. Și mi-e frig... Atât de frig... Nu-mi ajunge tot soarele Stambulului să mă încălzească. Iar luna îmi pare un pește prăjit...

O lumină ca o flacără i se aprinse dintr-odată vâlvătaie în priviri și făcu o tumbă pe sofa.

– Ah, Maria! Mi-a trecut ceva prin cap... Ceva straşnic. Cel mai straşnic!

Se așeză în mijlocul cămării cu picioarele sub ea. Razele strecurate prin cioburile colorate o învăluiau în mantie aurie, smălțuiau roz-alb perlele sandalelor. Era plăpândă, o făptură firavă născocită din petale de floare și aripă gingașă de fluture.

Roabei îi veni să plângă.

Capitolul XIV

O CAPCANĂ PENTRU SELIM BEKTAŞ

În a treia seară, jucau iară faraon. Muşteriii ceilalţi se deprinseseră a-i lăsa singuri, căci nu puteau ţine piept patimei şi galbenilor ce curgeau pe masa logofătului. Multe pungi de aur trecuseră din chimirul lui boier Andronic în cel al mectubgiului.

În seara aceea însă, norocul turcului părea că ostenise. Din ungherul său, signor Bartholomeo veghea chipul lui Selim tot mai adumbrit pe măsură ce pumnii de galbeni se stivuiau dinaintea logofătului. Ducea des cupa cu vin grecesc la buze, iar de la o vreme, boier Andronic ceruse şampanie, băutură ce întunecă iute minţile şi a cărei tărie turcul n-o deprinsese.

Chibzui la vorba Profetului, *Scharib'ul Khamr ke Abid'vesen!*[1] și își zise că sufletul turcului era vopsit de mult...

Radu Andronic veșnic în strai alb, de zaramfir și contăș căptușit cu vulpe rusească ca omătul, zâmbea. În mișcarea iute a mâinilor, țâșneau fulgerele diamanticalelor. Căutând spre degetele sprintene, apoi la talerii dobândiți, florentinul își zise că norocul nababului e cu pricină. Cunoștea și senioria sa multe vicleșuguri, dar ale valahului i se păreau de soi ales, căci deși avea ochiul deprins, nu izbutea să le deslușească.

Dinaintea turcului nu rămăsese nici un piastru. Șovăi cu cărțile în mână, apoi rosti bolborosit, cu o limbă de câlți:

– Pun șaizeci de mii de taleri.

În cămară se făcu dintr-odată liniște. Priveau toți, fără suflare, spre masa unde se hotăra soarta unei avuții. Asemenea joc nu se mai pomenise pe malurile Bosforului. Signor Bartholomeo, ametit, simți aprig nevoia să se reazeme. Șaizeci de mii de taleri, asta însemna mai mult decât cinci sute de mii de scuzi francezi, un sac de ludovici ce nu-l pot duce în spinare doi haidamaci din portul Neapolelui.

– Țin! zise boier Radu Andronic.

Ochii fulgerau ca două junghere bătute noaptea de lumină. Mectubgiul ceru poliță și pană, apoi întări scrisul cu sigiliul de argint. Era alb la față, ungherele gurii îi zvâcneau. Lepădă riga de inimă pe masă și așteptă cu

[1] Cine bea vin e ca și cum ar adora idolii (lb. turcă).

fruntea îmbrobonată de sudoare. Logofătul își deschise cărțile și cu mișcare iute azvârli deasupra riga de cruce.

Selim, năruit, scoase un geamăt ușurel. Încercă să zâmbească.

– Ai câștigat, Andronic-Effendi. Datorința mi-o voi plăti până într-o săptămână. Îngăduie acum să mă duc. Jocul din astă-seară m-a cam ostenit.

Pășii clătinat spre ușă, cu umerii doborâți. Signor Bartholomeo vru să-i dea sprijin, dar mectubgiul i se rupse din mâini.

Nimeni nu fărâmă liniștea. Și nimeni nu băgase de seamă că riga de cruce a lui Radu Andronic izvorâse din mâneca contășului de vulpe rusească.

A doua zi, logofătul se trezi la cea de-a treia tânguire a turcului din minaret. Trandafirii albi și chiparoasele de pe verandă aromeau dulce. Săltat într-un cot, Radu Andronic își bucură ochii în apele zamfirii ale Bosforului. Clipoceau slobode de griji, sporind argintul dimineții. Vântul umfla moale pânzele unui caic. În vâslele daurite râdea soarele, vasul abia aluneca, tras parcă de o ață.

Îmbrăcă un halat cu podoabă multă de ciucuri și fireturi, aprinse ciubucul și numai după aceea se așeză la secretărașul venețian. Polița mectubgiului se afla dosită în puiul mesei, sertar tainic născocit anume pentru zapise ce pun în primejdie viața stăpânului.

Boier Andronic luă un pergament și începu să scrie. Slovele se așterneau fără osteneală, izvodite din gând vechi.

...căci uitând că excelența ta nu-i deprinsă cu vicleniile băuturii franceze, am tras folos din joc strâmb ce amarnic mă rușinează acum. Socotesc strâmb jocul, pentru că s-a

făcut sub porunca acelui vin blestemat. Poate voi dobândi iertăciunea domniei tale, amintind că nici eu n-am ocolit cupele. Arată-mi, Bektaș-Effendi, că nu-mi porți mâhnire și consimțește a primi înapoi polița iscălită ieri în casele florentinului, însoțită de dar neînsemnat, zălog al prieteniei ce-ți port. Îngăduie, de asemenea, a rămâne sluga devotată a senioriei tale...

Logofătul puse sigiliul deasupra numelui, apoi, înfășurând polița în pergament, legă sulul cu panglică verde de atlaz și pecetlui nodul.

Peste jumătate de ceas, îl cerceta pe Pafnutie din toate părțile. Răspopitul se strâmbase dintâi, auzind că are de îndeplinit slujbă. Dăduse însă cu ochii de straiele noi și de galbenul lepădat spre cheltuială, și o îndulci. Se învârtea țanțoș, nesătul de mirază. Livreaua ca lămâia, îmbumbată pe pântecele umflat, avea găietane de argint și tot de argint erau pintenii de la botforii scurți, din piele răsurie.

Părăsi casa cu pergamentul dosit în piepții hainei. Sub braț, ținea cufăraș scump din abanos cu fesfesele de aur și argint. Patru chihlimbare cât nuca îi însemnau colțurile. Înăuntru, adăstau pe culcuș de lalele albe câțiva ciorchini de struguri brumării.

Omul cel trupeș ținea în ochi drumul lui Pafnutie. Acesta îl zări și pașii i se muiară.

„Zdrahonul! Dacă ghicește sub veșmintele istea milogul, mănânc papara bostangiilor!"

Își făcu semnul crucii cu limba și pătrunse în curtea mectubgiului.

Răspopitul se întoarse degrabă și cam cherchelit. Crâșmele nefiind îngăduite în Stambul, logofătul își bănuia sluga că păstrează clondirașul cu vinars pitit în chimir.

Pafnutie aducea răvaș din partea mectubgiului. Selim îl poftea la conac cu mare ighemonicon, chiar în aceeași seară.

De bucurie, mai dărui doi galbeni răspopitului. Pafnutie le măsură credința în dinți:

– Dacă fiecare din pitacele istea galbene și-or găsi părechea, socotesc că de-abia atunci și-o găsi și păcătosul de mine inima prin berneveci, căci negrăită spaimă am pătimit.

Logofătul îi împlini voia, râzând:

– Iar te-a ispitit Satana, cuvioase?

– Află domnia ta că de-amu, s-o mântuit! N-am pășit bine pe *Divan-Ioli*, că m-a și rezemat în priviri malul cela de bărbat.

– Care bărbat, Pafnutie?

– Zdrahonul.

– A, omul din colț. O umbră îi năpădi fața, dar zâmbetul o alungă repede. Acum pricep de ce umblă sfinția ta cu clondirul la șale...

– Slujbă grea, logofete, la o adică îmi mai țin și eu inima... Adăugi cu căldură: Ferește-te de acela cu oasele mășcate...

Andronic ridică din umeri:

– De cine să nu mă feresc, Pafnutie? E cineva în Stambul care-mi dorește binele?

– Dacă domnia ta ți-ai lăsa ochii oleacă mai jos, unde robotește cu spor anume slugă credincioasă, gândesc că

pungii isteia, a mea, nu i s-o mai rușina obrazul de atâta slăbiciune.

Țipete lungi, ascuțite zvâcniră dinspre poarta cea mare. Se repeziră la ferestre. Un turc sfrijit, cu brațul stâng prins în lopățele, strigă rostogolindu-și ochii către înaltul cerului.

– Cercetează-l, cuvioase, să vezi ce poftește, porunci logofătul.

Pafnutie se întoarse râzând. Întinse boierului trei smochine intrate în pârg.

– Primește-ți răsplata, logofete, pentru isprava cea lipsită de judecată cu carul răsturnat. Znamenia ceea e bragagiul ușurat de greutate, iar răgetele se cheamă că sunt vorbe de mulțumită...

Puțin după asfințit, spre a nu pune în încurcătură pe turc căruia nu-i era îngăduit să se ospăteze de *eclulișa*[1] în tovărășia unui ghiaur, logofătul bătu la porțile mectubgiului.

După o căutătură adâncă, matahala din colț se făcu nevăzută.

Radu Andronic fu petrecut pe scările de marmoră de o slugă până în *divan-cané*, odaia cea mare de la primul cat. Pereții erau străpunși de șase uși. Dincolo de zăbrelele acoperite cu o perdea verzuie, logofătul ghici că se află cămările femeilor. Sluga îl pofti mai departe, ducându-și mâinile la frunte și la piept. Străbătură *chear-chir*-ul, odăile de marmoră unde musulmanii își îndesau avutul de preț când Allah, pedepsindu-i, pogora foc asupra

[1] Masa de seară (lb. turcă).

caselor lor, apoi într-o încăpere joasă și rotundă, înconjurată de sofale și covoare – marea patimă a orientalilor – lucrate la Smirna și Salonic.

Logofătul privea cu luare-aminte în jur. Cunoscând rosturile și deprinderile osmanlâilor, socoti că mectubgiul își statornicise odaia de taină lângă *chear-chir*, pentru ca la vreme de primejdie să poată scoate cu repeziciune hrisoavele, zapisele și alte însemnări de preț din ghearele flăcării.

Pereții albi erau căptușiți cu lemn de măslin. Incrustațiile de fildeș și porțelan din China alcătuiau floare gingașă de liliac. Sub bagdadia verde, geamlâcurile închipuiau priveliști de pe malul Bosforului. Două sfeșnice mari cu câte patru fețile vegheau într-o parte și alta a odăii. Pe un scrin mare de argint adăsta miraza, așezată parcă anume pieziș. Oglindea într-însa aproape toată odaia.

Turcul intră neauzit, după obiceiul pământului. Duse mâna la inimă și rosti vorba ce se cuvenea din partea unui musulman când întâmpină ghiauri:

– *Aleicum!*

Logofătul își purtă degetele la inimă, apoi la frunte. Închinăciunea dovedea mectubgiului că i se socoate slugă. Selim zâmbi:

– Cunoști bine deprinderile otomanilor, Andronic-Effendi.

– Am trăit câțiva ani la Stambul, pe lângă un unchi trimis al Domnului la Poartă.

Mectubgiul se așezase pe sofá cu picioarele sub el, sprijinindu-se în călcâie. Făcu loc logofătului, dar bägă de seamă că bernevecii strâmți ai straiului evropenesc îl stânjenesc. Surâse iar.

– Așază-te cum ești deprins ori cum îți îngăduie veșmintele, Andronic-Effendi. Adăugă cu glas moale, ațintindu-și ochii mici în chipul boierului: Te-am poftit la mine în numele cinstei ce-o port prieteniei domniei tale și a darurilor ce mi-ai făcut. M-ai îndatorat peste măsură, și tot chibzuiesc cum m-aș putea răsplăti.

– Îngăduie să rămân sluga excelenței tale, spuse cu dulceață Andronic și nu pomeni de datorinți. Nu știu să se fi aflat vreuna.

Mectubgiul îl cercetă lung, apoi clătină din cap.

– Sunt om vârstnic și slujbaș vechi. Plocoane ca ale domniei tale se dăruiesc rar. Ele izvorăsc fie din viclenie fără seamăn, fie din mărinimia pe care puțini au primit-o din mâinile lui Mahomed *sal Allah u Aleih ve selem*![1]. Dacă ochii și cugetul nu mă înșală, îți ghicesc inima și darul fără vicleșug. Fii bine venit în casa mea, Andronic-Effendi.

Bătu din palme și în odaie pătrunseră trei *ici-agași*, slugi de casă, purtând lighene de argint. Feriră genunchii mectubgiului și ai logofătului cu câte un *peșchir*, apoi le turnară apă dintr-un ibric. A treia slugă le întinse ștergar cu chilimuri în care-și uscară mâinile.

Slujitorii pieriră și se ivi ca din pământ tutungiul. Aducea o besactea plină de pipe. Erau de toate soiurile, cu coș din lemn de iasomie, ori de trandafir, înzorzonate cu aur și argint. Aveau gâvanul scobit în ambră albă și galbenă, și în mărgean. Tutungiul aprinse două pipe și le întinse fără a le căuta chipurile, ținând un genunchi în podea. *Silidar-aga*, mai-marele slugilor, deschise ușa

[1] Salutul și pacea lui Allah asupra lui! (lb. turcă) – urare fără de care nu se poate pomeni numele Profetului.

lăsând trecere altui slujitor. Ținea tipsia pe cap, iar peste cestile din porțelan subțire așternuse țesătură scumpă cu franjuri de tertel. Le puse dinainte cafelele, apoi ieși rămânând totuși strajă ușii pentru a umple degrabă cestile la întâia chemare a stăpânului. Toate se petreceau în cea mai deplină liniște. Slujitorii lunecau fără zgomot și fără îndemnul mectubgiului.

Alt rând de slugi umplură mescioarele joase cu dulcețuri de rodie, portocale, petale de trandafir și cireșe. Apărură linguriţele de aur și cupe cu podoabă de pietre scumpe pentru *șoșab*, băutura din alune, caise, pere și piersici cu apă de cedru și esență de mosc, îngăduită musulmanilor. Linguriţele cu șerbeturi de lămâie, violete și șofran înecate în apă rece, aromită cu ambră cenușie și aloe, colorau pocalele înalte. Gheața aburea pereții de cristal sporind desfătarea gurii.

Când slugile părăsiră încăperea, mectubgiul golea cu mare credință a doua ceașcă de cafea și bucuria se citea pe chipul său.

– Noi, osmanlâii, n-avem multe născociri, râse încetișor, dar Allah în mărinimia lui ne-a îngăduit-o pe cea a cafelei. Aud că o beau acum și francii, molima s-ar fi întins și la Curțile principilor nemți. Știe domnia ta cum a fost dezvăluită taina arbuștilor cu boabe verzi?

– La Mocca mi se pare, spuse logofătul.

Rămăsese cu privirea aninată în ciucurii sofalei aflate de cealaltă parte a încăperii. Fusese poate o părere, dar parcă o boare îi clătinase. Armata de pisici adăpostită în fiecare casă spre a bucura ochii Profetului, mare iubitor de asemenea dobitoace, își avea încăperea ei, iar ușile și ferestrele închise nu îngăduiau adiere.

– În anul 1258, urmă Selim, un derviș din tagma Șazilisilor a fost alungat din mănăstirea sa pentru păcate multe și surghiunit pe muntele *Kiuh-Evsab*. Flămând și fără sămânță de bucate, în loc pustiu, izgonitul s-a apucat să fiarbă boabele verzi ale unor arbuști ce creșteau la tot pasul. Se hrănea cam de multișor cu zeama aceea, când doi prieteni bolnavi de râie veniră să-l vadă. Firește, băutura binefăcătoare care salvase viața dervișului le-a stârnit curiozitatea. S-au îndestulat din ea toate cele opt zile ce le-au petrecut pe munte, iar în cea din urmă seară au băgat de seamă cu uimire că se lecuiseră de râie.

Mectubgiul începu să râdă:

– Mâncărimea pielei, făcându-și veacul, ostenise. Dar cei doi erau încredințați că datorează tămăduirea grăunțelor verzi și, bineînțeles, zvonul a prins aripi făcând roată orașului. Beyul de la Mocca l-a chemat pe derviș, l-a iertat de păcate și dăruindu-i nume nou – Șeic Omer – a ridicat la poalele muntelui *Kiuh-Evsab* mănăstire mare, care se mai află și astăzi. La Constantinopole, abia sub dintâiul Soliman...

Logofătul asculta cu o singură ureche. Clătina din cap plin de luare-aminte, dar privirea scotocea franjurile. Ciucurii începuseră a adia când într-o parte, când într-alta a sofălei largi ce făcea înconjurul cămării, ca și cum cineva s-ar fi plimbat pe dedesubt.

Și, dintr-o dată, prinse căutătura a doi ochi albaștri, piezișii, care-l ațintea. Erau ochii zăriți în borta zidului de pe *Divan-Ioli*. Boier Andronic simți parcă fâlfâit de aripi și zâmbi. Fluturele alb din grădina mectubgiului se afla sub sofá...

Inima lui Sadeth se zbătea ca papagalul cel galben, când *aga-baba* îl scoate din colivie pentru că poftește să-i sărute creștetul. Se lipi tare de perete și închise ochii.

„Acum are să mă spună. Dac-o s-o facă... dac-o s-o facă... Un fulger trecu prin ochii albaștri: Am să-i tai capul!"

Dar clipele treceau și nu se auzea decât glasul mângâios al lui *aga-baba*... Cunoștea ea glasul acela. Vorbește așa când vrea să dobândească ceva. De pildă, când îi povestește ce grădină minunată cu fântâni și flori, și păsări ca la *Serai – Sadr-Ali*[1] are Ibrahim. Ibrahim e sortitul lui Sadeth și *aga-baba* vrea s-o vadă cât mai repede în plinătatea trupului, pentru a sărbători însoțirea... Oare ce vrea să dobândească *aga-baba* de la prințul în strai alb?

Încetișor, se târî pe pântece. Ciucurii îi gâdilau obrazul. În mirază – bine că i-a trecut prin minte s-o strâmbe – se oglindea jumătatea din *aga-baba* și tot trupul ghiaurului până la genunchi. De și-ar putea ține răsufletul! Ciucurii sunt atât de ușori... Prințul se poartă mereu în veșminte albe, nu l-a văzut niciodată altfel. Ochii lui Sadeth îl țintesc lacom. Mai târziu, când va fi singură în odaia ei o să-și aducă aminte tot, tot... În deget are ghiul mare din perle și încă unul, rubin negru. Degetele lui sunt subțiri și puternice. Duc într-anume fel ceașca la buze... Ce buze frumoase! Mai frumoase ca ale lui *nene-cadîn*[2] care erau ca rodia. Și când a murit, tot ca rodia rămăseseră. La gât poartă horbotă multă și legătură de atlaz azurie. N-are *aga-baba* așa cămașă oricât ar vrea el! Prințul își trece degetele prin păr. Părul e negru ca pana de cioară.

---

[1] Palatul vizirului (lb. turcă).

[2] Mamă (lb. turcă).

Cel mai negru păr... Sadeth șovăi o clipă. Gândul îi șopti tremurând de bucurie. Și cel mai frumos! La noapte, o să-l mângâie șuviță cu șuviță. Aișe, păpușa frâncă, dar de la *aga-baba*, are plete lungi. Sadeth va zice că e părul lui... Îi va așterne perină alături și o s-o dezmierde ca pe vremuri când erau prietene bune... Prințul are dinți mari și albi. Deasupra lor, Allah a desenat mustăcioară subțire, întinsă... Cea mai subțire mustăcioară și cea mai frumoasă... Dar cei mai frumoși și mai frumoși sunt ochii! Râd mereu. Râd și când prințul nu râde. Acum...

Ochii albaștri și cei negri se întâlnesc. Inima lui Sadeth sări în grumaji și încremeni.

„Doamne! Prințul mi-a zâmbit."

– Chibzuiesc că te simți departe de Valahia, spuse mectubgiul luând o înghițitură de *șoșab*. Nu vreau să-ți stârnesc gândurile, dar eu m-aș deprinde greu pe alte meleaguri.

– Nimeni nu trăiește cât lumea, surâse Radu Andronic, iar domniilor le e hărăzit și mai puțin. Brâncoveanul are un război. Toți îl avem...

– Hm, Selim clătină din cap cu neîncredere, Altîn-bey, pe lângă război, are politichie și galbeni.

– Vrei să spui că primul e pe potriva celorlalte.

– Întocmai, Andronic-Effendi. Socotesc șaisprezece ani de când păstrează scaunul Valahiei, iar domnia i-a fost încredințată pe viață.

– Apele nu curg totdeauna la fel de limpezi. Ale Bosforului – excelența ta o știe prea bine – sunt mai cu seamă schimbătoare. Uneori, se tulbură sub un cer pe care Allah a trimis spre bucuria credincioșilor săi soare strălucitor. Poftele marelui vizir, Rami-Mehmed, adăugă cu zâmbet

logofătul, se iscă în zori și înainte de a cerceta cerul dacă e senin ori înnegurat.

Selim îl privi cu luare-aminte.

– Dinspre partea aceasta socotești a-l izbi?

– Pe Brâncoveanu? Logofătul ridică din umeri: De ce să-l izbesc? Nu port gând trufaș de domnie, iar pentru răul pricinuit nu-i nevoie să-l ajungă mâna mea. Cu îngăduința domniei tale, gândesc că vorba moșnegilor noștri nu-i proastă: Fiecare zburătoare pre graiul ei piere...

Ochii mectubgiului sclipiră.

– Aveți bătrâni înțelepți.

Pufăi din ciubuc. Rosti într-un târziu cu glas scăzut:

– M-ai îndatorat mult, Andronic-Effendi, și încerc după puterile mele să te îndepărtez de greșeală. Poate că nu urzești împotriva lui Altîn-bey. Dar dacă o faci, și nu-i nevoie a-mi da mie socoată, ferește-te de Rami-Mehmed. E lacom, necruțător și de proastă seminție. Calcă alte poteci.

– Îți mulțumesc, Bektaș-Effendi, dar temerile seniorie tale sunt de prisos.

– Nicicând paza cea bună n-a prisosit. Iar grijile mele izvorăsc din inimă pentru prieten bun ce, de aci încolo, îmi fac nădejde, nu-mi va ocoli casele. Valahia e o țară frumoasă pe care o cunosc prea puțin. Cu nespusă dulceață voi asculta ceea ce domnia ta va pofti să-mi istorisească.

Radu Andronic îi azvârli o uitătură iute, apoi coborî pleoapele.

– De asemenea, urmă mectubgiul, de vei avea necazuri, nu pregeta să mi le spui. Sunt destule urechi în Stambul care pot asculta cu îngăduință ruga lui Selim-Bektaș.

Pocni ușurel din degete și apăru o slugă cu un vas de argint fierbinte. Aromi straiele logofătului cu aburi de

aloe, apoi alt slujitor îi picură din *guk-abdan* – un fel de samovar – esență de trandafiri în marama de la cingătoare.

Din prag, Radu Andronic strecură printre ciucurii sofálei zâmbet de rămas-bun fluturelui alb.

Logofătul păşea fără grabă pe *Divan-Ioli* pustiit de întuneric. Vorbele din urmă ale mectubgiului i se păreau pline de tâlc. Era încredinţat că fusese fără vicleşug povăţuindu-l să se ferească de Rami-Mehmed. Întregul Stambul morfolea între dinţi răutăţile marelui vizir. Nu era taină pentru nimeni cum ajunsese sfetnicul dintâi al scaunului împărătesc şi în ce fel păstra pe umeri straiul de vulpe neagră îngăduit de sultanul Mustafa – umbra lui Allah pe pământ – doar celor ţinuţi în mare cinste. Mai mult îi dădeau de gândit boierului vorbele zvârlite despre Valahia. Ca dregător dibaci, hârşit în tot soiul de istorii, Selim ştiuse să le strecoare în treacăt. Mectubgiul se simţea fără îndoială îndatorat pentru întoarcerea poliţei, dar se purta – mai cu iscusinţă firește – precum ţăranul acela rămas de poveste: „Mi-ai dat car, bogdaproste, dă-mi şi boi acum, să am cu ce-l urni".

Se mai întrebă Radu Andronic ce anume voia să afle Selim. Slujba de mectubgiu – mai-marele cancelariei muftiului – era slujbă însemnată, dar de ochii lumii. Adevăratele lucrări ale lui Bektaş se depănau la întuneric şi în singurătatea odăilor de taină. Iscoadele îl hrăneau cu veşti, el alegea slujbaşi de încredere pentru a trage cu urechea la curţile bey-lor ghiauri, la palatele Habsburgului şi Bourbonului, ale ţarului Petru şi oriunde se trăgeau hăţurile politichiei. Tot mectubgiul născocise la Stambul ştafetele de porumbei şi tainiţele oarbe – o scorbură de

copac, o cărămidă desprinsă din zid, ori chiar traistele cerșetorilor – pentru acele iscoade ce spre deplină siguranță nu doreau să fie zărite dând târcoale conacului de pe *Divan-Ioli*.

Selim avea cu siguranță știință asupra unor lucruri și fapte despre care Brâncoveanu sau stolnicul nici nu visau. Ce mai socotea atunci să afle de la logofăt?

Radu Andronic sălță din umeri. Răspunsul rămânea dosit în gândurile mectubgiului. Coti pe ulicioara pustie ce ducea spre Pera, urmând cărarea semănată de lună. O clipă, ochii albaștri de sub sofá îi aduseră zâmbet pe chip...

Se opri locului simțind mișcare printre copacii de la marginea uliței. O săgeată spintecă văzduhul și trecându-i pe dinaintea ochilor se înfipse în scândurile unui chioșc de cafea. Logofătul scoase jungherul și, lipind întunericul, se avântă spre copaci. Deslușì o umbră ce pierea după un colț de casă. Mai auzi chiot, apoi copită de cal repezit în noapte.

Radu Andronic smulse săgeata din chioșc. Mirosi fierul vârfului și-l înfășură cu grijă în marama.

Fusese muiat în otravă.

Capitolul XV

ÎN NUMELE DRAGOSTEI

Încă nu se stinsese pojarul încâlcitelor treburi de dragoste ale Bourbonului. Cu puțini ani în urmă, din zori până la aprinderea făcliilor, ascultau dumnealor obrazele subțiri mersul războiului marchizei de Montespan bătut asupra Louisei de La Valliere pentru câștig în ochii regelui Soare. Întâlnirile de taină din grădinile Versailles-ului, sau de ochii lumii pe sub ulmii de pe *Cours-la-Reine*, născociseră moda curtezanelor, sarea și piperul fără de care nu se putea trăi la curțile evropene. Fiecare bal aducea pe buze a doua zi numele altei frumuseți. Bărbații își umpleau mintea și timpul cu tot felul de sforării la capătul cărora se afla curtezana. Putea s-o vadă oricine după prânzul cel mic în salonul liberilor cugetători a lui Ninon de Lenclos, plimbându-și umbreluța după prânzul cel mare în Bois de Boulogne ori la apele tămăduitoare din

Bourbon-l'Archambault, iar după chindie, în sala Jeu de Paume, unde băteau scândura comedianții. Pentru cei cu osânză la pungă, se deschideau ușile altor odăi în care dumnealor, curtezanele, stăpâneau mesele de joc. Și nu era de mirare să întâlnești pe ulițe femei călărind ca nohaii, fără șa, și nimeni nu se mai minuna văzându-le la petreceri cu lubenițele pieptului descoperite.

În vremea asta, osmanlâii cetluiau tagma femeiască în temnițe fără de număr numite haremuri, spre a o feri de ochiul vătămător al purtătorilor de musteți. Partea de jos a casei era stăpânită de slugi și străji neadormite care vegheau agoniseala. De îndată ce urcai la cel dintâi cat, se deschideau ușile odăii mari, *divan-cané*, făcută anume să despartă haremul de încăperile bărbaților. În harem, își împărțeau cămările blestematele lui Allah: soațe – Profetul îngăduia câte patru de fes –, bunică, fecioare. Vederea ferestrelor era orbită de geamuri vopsite, drugi zdraveni de fier înfipți adânc în zid fereau somnul stăpânului de grija că vreun șalvaragiu ar putea găsi cale de pătrundere prin ele. Fiecare în odaia ei, își împletea urâtul ceasurilor fără de sfârșit, torcând sau chindisind. Cele care deprinseseră buchiile întorceau foile Coranului, singura carte îngăduită, trăgând cu nădejde din pipe ori mestecând un soi de rășină parfumată. Slujba de toate zilele o făceau roabele și numai femeilor cu știința leacurilor le erau deschise ușile. Dezlegare să treacă pragul haremului aveau soțul, tatăl și rareori fratele care trebuia să țină ochii lipiți de podele. Pe ceilalți închinători ai lui Allah îi oprea *na mahrem*, vorbă ce înseamnă fără putere de intrare în harem. Ieșirea în grădină era îngăduită numai după ce dumnealui, stăpânul, cercetase îndelung și din

toate părțile zidul cel înalt spre a se încredința că ochiul străin n-are cuprindere. Dacă soțiile pofteau să iasă în oraș, pentru anume târguieli, atunci numaidecât trebuiau să-și ascundă obrazul în două feregele, să meargă înconjurate strâns de sclave și urmate de eunuci. Buzații aveau datorința să se înholbățească dacă nu cumva cineva priponește stăpâna în priviri. La doisprezece ani, fetele schimbau haremul tatălui cu cel al soțului. Nu și firea. Legănau prunci în brațe fără a-și fi lepădat copilăria, se jucau mai departe de-a baba-oarba cu celelalte muieri din harem.

Căprioarelor sălbatice rătăcite în funduri de râpe, Allah le îngăduise glasul vântului și al ploii, și al frunzelor care șoptesc tainele ăstei lumi, strigă atunci când apare vrăjmașul, dezmiardă când bate primăvara. Pentru femeile osmanlâilor, hărăzise glasul mut al pereților orbi și surzi, robia celei mai întunecate neștiințe.

– Stăpână!

Sclava cu obrajii uzi de lacrimi își împreunase mâinile a rugăciune.

– Stăpână! Nu te încumeta la faptă atât de nechibzuită. Nimeni, niciodată, n-a cutezat asemenea ispravă!

– Eu cutez!

– Vor prinde slujitorii de veste și amarnică pedeapsă ne așteaptă.

Ochii lui Sadeth, caicuri albastre, pluteau în lacrimi, buzele îi tremurau.

– Dacă nu-l văd, mor, Maria! Își apăsă furcile pieptului cu amândouă mâinile. Uite, aici, lipsește ceva, simt gol locul și doar privirea lui poate să-l umple.

– Știu, inimioară, socotește numai...

Sadeth se învârti într-un picior.

– Am socotit totul, Maria! Până se întoarce *aga-baba* pentru *eclul-ghida*[1], putem da nesupărate o raită la palatul beyului valah. Își vârî nasul în obrazul roabei și-i mângâie bărbia: Se poate! Se poate! Se poate! Ai să vezi, Maria. Dintâi scăpăm de soațele lui *aga-baba* și de sclavele lor...

Roaba clătină din cap:

– Nu trece ceas fără să-și bage ochiul în cămările tale, stăpână.

– Ei, iacă, o să treacă două și chiar trei dacă poftesc eu!

Făcu sâc din pumni spre zidul din fundul odăii.

– Cum?

Sadeth chicoti:

– Se dau în vânt după migdalele zaharisite de la prăvălia lui Ismail. Mai cumpărăm și sarailii multe, multe, punem totul în paneraș cu buchețele de rozmarin pe delături și mâine în zori îl duci dar din partea mea.

– Socotești că mâncând n-or avea vreme să-ți descurce cărările?

– N-or să aibă putere, Maria!

– Nu pricep.

– Darul meu le va odihni ochiul, le va adormi urechea.

Roaba suflă cuprinsă de spaimă.

– Otravă?

– Ţţţ! făcu Sadeth.

Își deschise pumnul mic. Maria dădu cu ochii de un bulgăre gălbui ca fildeșul vechi.

– Opiu!

---

[1] Masa din timpul zilei (lb. turcă).

– Îhî! Îl pisăm bine, bine și-l cernem deasupra și pe dinlăuntrul cofeturilor. Migdalele și sarailiile au aromă grea de mosc și iasomie, n-au să simtă nimic. Chicoti: În jumătate de ceas, doarme dus tot haremul.

– Și eunucii?

– Vor rătăci prin grădinile lui Allah și eunucii. Pentru ei cumperi baclavale.

– Doamne! Și străjile de jos?

– Gândesc că va rămâne niţeluș opiu și pentru ciubucurile lor.

– De unde-l ai, stăpână? întrebă Maria înfricoșată. Dacă află bostangiii că prin mâinile domniei tale a trecut asemenea lucru, mâine îți anină capul în vârful parului!

Sadeth își flutură genele grele:

– L-am furat din sertarul lui *aga-baba*... Nu mai spune nimic! Știu, am nesocotit porunca Profetului. După ce ajungem în *selamlîc*[1], trecem prin ușa tainică pe unde se strecoară *aga-baba* când nu vrea să-l vadă nimeni ieșind. Chicoti: Eu l-am văzut! Duce de-a dreptul în spatele grădinii. Știu cum se deschide portița cea mică.

– Stăpână...

– Și mai știu ceasul la care bostangiii își sorb cafeaua în prăvălia lui Ismail.

– Uiți uliţarnicii și cerșătorii.

– N-or să mă vadă. Iar pentru drumurile tale, nu lor trebuie să le dai socoată.

– Bine, dar...

[1] Între doi (lb. turcă) – rând de odăi între harem și apartamentul stăpânului.

– N-am isprăvit, Maria. Pe mine ai să mă vâri într-un sac. Am credința c-o să mă poți duce în spinare. Uite ce ușoară sunt!

Îi sări de gât, încolăcindu-i picioarele în jurul trupului. Roaba oftă:

– Ești ca fulgul de păpădie...

– Nu trebuie să mă porți decât până în grădină. Acolo luăm căruciorul grădinarului, și gata! O ținem într-o goană până la Pera. Ai priceput?

Roabei îi curgeau lacrimile. Nu mai știa nici ea: a plâns, a râs...

– Dacă vrea cineva să-mi vadă marfa?

– N-o să vrea nimeni. Spui că te-a trimes stăpâna cu bodroanțe la casele sărmane. Nu mai scotoci după cusururi, Maria, și dă fuga la Ismail. Uite cinci piaștri. Cumpără-le o căruță de dulciuri. Adăugă: Inima lui Sadeth plânge după zâmbetul ghiaurului. Trebuie să-l văd, Maria!

– Dumnezeu să ne aibă în grijă, stăpână!

– Ba, dimpotrivă! se strâmbă Sadeth. Ar fi bine ca Allah să-și itească mâine ochii și urechea într-altă parte.

Când femeia tânără și voinică, ce după straiele îngrijite părea sclavă în casa unui musulman avut, ajunse a treia oară în fața conacului trăgându-și căruciorul, Radu Andronic făcu semn răspopitului să se apropie.

Logofătul stătea pe balcon, gustând tihna ceasurilor de dimineață și cafeluța fără seamăn potrivită cu mare meșteșug de *cafegi-bașa* Hassan, sluga domniei sale. Haina albă, scăpată din strânsura bumbilor, lăsa să se vadă o vestă albastră din postav lyonez.

– Spune, rogu-te, Pafnutie, nu ți se pare cunoscută muierea?

Pafnutie cercetă cu grijă umbletul Mariei.

– Nu pot privi, căci păcat mare iaște!

– Îndrăznește, răspopitule! Iau păcatul asupra mea.

– Dacă juruiești să iei și nuielele bostangiilor, apoi m-oi uita. Iară după ce m-oi uita, ți-oi spune că femeia îi roabă în conacul mectubgiului.

– Ai ochi buni, Pafnutie! Dacă poți să citești și drumurile femeii, atunci sunt încredințat că galbenii ceia câștigați ieri și-or găsi azi perechea.

Caterisitul cumpăni un timp:

– După chibzuința mea, cară milostenia lui Selim-Effendi către bordeiele prăpădiților.

– Nu prin chibzuință ai să ajungi bogat, răspopitule! zise Radu Andronic surâzând. Vino după mine!

Coborî iute în uliță și înainte ca roaba să se dezmeticească, desprinse legătura sacului. Zări un cap ciufulit. Ochii albaștri ai lui Sadeth mijiră speriați în lumina soarelui. Boierul izbucni în râs și-i porunci lui Pafnutie:

– Ia sacul și adu-l în casă.

Roaba păși după el, hăbăucă. Vorbele i se buluceau pe buze, dar până să le deschidă vad, răspopitul pierise cu Sadeth pe scara cea mare.

Zdrahonul în veșmânt neguros care le luase urma încă de la conacul mectubgiului văzuse tot.

Sacul începu dintr-odată să se zgâlțâie și Pafnutie îl lepădă speriat în mijlocul odăii.

– Piei, satană!

Croi o cruce mare, popească, dar nu-și duse lucrarea până la capăt. Din sac țâșnise un pui de sălbăticiune cu trup de femeie. Zburătăci, ascunzându-se în cel mai întunecat ungher al odăii, după care ridică brațul în dreptul chipului rostogolind peste mâneca largă de atlaz ochi piezișii, albaștri. Dinții îi clănțăneau de frică.

– Sfinte, Dumnezeule! bolborosi răspopitul. Multe mi-a fost dat să văd în turcime! De unde a mai răsărit și lighioana aiasta?

Maria făcu un pas înainte. Spuse în moldovenește, aruncându-i privire aprigă:

– Tu, slugă flecară, pune zăbrea la meliță și ai grijă cum vorbești față de stăpâna mea că amu, amu smulg și ce ți-a mai rămas pe bostan din cânepa dracului!

Ochii răspopitului se bulbușară:

– Sfinte Pahomie! Grăiește precum cumetrele harnice de gură din Podul Iloaiei!

– Ești din Valahia? întrebă boier Andronic, trăgând cu coada ochiului spre cotlonul unde tremura înspăimântat fluturele alb.

– Moldoveancă, dar am poposit cu omul meu la gurile Dunării, boierule. Acolo locuiam când m-au răpit osmanlâii.

– Roabă?

– Roabă de trei ani. Oftă: Au bătut turcii balta și de-a dreptul în târgul de sclave din Stambul am ajuns. Mai am șase ani de robit, până ce după datina musulmană m-o slobozi stăpâna.

Sadeth, socotind că-i nebăgată în seamă, trăgea încetișor marama chindisită de pe o mescioară. Chibzuia s-o folosească drept feregea, căci era păcat de moarte să-i

vadă chipul ochi de bărbat. Se auzi dintr-odată zgomot de sticlă sfărâmată. Văsciorul venețian ce adăsta pe marămă lunecase pe podele. Sadeth se ghemui cu fața în palme. Tremura vargă și-i venea să plângă. Iar sluga cea groasă tot bodogănea pe limba ei, cu mustrare după toate semnele.

– Ia aminte, logofete, pocinogul ista nu l-am făcut eu!

Maria sări cu gura:

– Nu duce grija, omule! Are stăpâna mea destui galbeni să plătească urciorul, ba chiar să cumpere zece slugi fără trebuință ca tine!

– Ehei, oftă Pafnutie. Nu-i Allah aista capeș și neînțelept precum am gândit eu. Văzut-ai, logofete, muiere de turc atât de nesăbuită la limbă ca afurisita aiasta? Pe-ale lor le-au ferecat în odăi și la gură spre hodina bărbaților.

Radu Andronic șopti răspopitului:

– Du moldoveanca în odăița cea mică. Vezi să nu prindă slugile de veste și grijește de șerbeturi. Nu fi gazdă calică.

Pafnutie se împieptoșă. Trase roaba de poale și o luă spre ușă.

– Hai, frumoaso, să te ospătez! Treacă de la mine, că mult m-am pomenit milostiv.

Femeia se smulse, înrădăcinându-se în dușumele.

– Ține-ți bucatele! Dacă-ți privesc pântecele, bag de seamă că nu-ți prisosesc. Adăugă răspicat: Stăpâna nu mi-o las singură!

– Te strigă ea de-i lipsești. Doar nu i-o retezat Profetul limba.

– Boierule!

– Du-te!

Maria lăsă capul în jos și îndeplini porunca ieșind după răspopit.

Sadeth părea un pui de vrabie picat din cuib la picioarele uliului. Un pui de vrabie plăpând și zgribulit, speriat de moarte. Ridică ochii. Întâmpină privirea logofătului și-i închise repede. Inima și-o simțea mică-mică cât un bumb.

Radu Andronic o privea cu gândul departe. Știa câte opreliști avusese de înfruntat pentru a părăsi temnița haremului, cămările cu uși și ferestre ferecate, unde femeile mahomedane își duceau osânda zilelor. Știa, de asemenea, cât de cumplită e neștiința lor în treburile lumești. Se întrebă ce furtună răscolește sufletul făpturii lipite de perete, aflată dintâia oară în fața unui bărbat. Îndrăzneala fără seamăn a fetei mectubgiului îi picură o lacrimă pe inimă. Rosti încet, cu nespusă dulceață:

– Fluturele alb...

Sadeth tresări. Își ridică ochii umezi din ascunzătoarea cotului.

– Cum te cheamă? întrebă Radu Andronic.

Sadeth înfundă capul în mânecile largi. Rochia albastră cu ciucuri de aur tremura peste șalvarii de mătase. Centura cu paftale mari, meșteșugite în filigran, zvonea înăbușit. Se vedea un singur imineu de catifea cu peruzele. Pe degetele firave își înșirase toate inelele.

– Nu vrei să-mi vorbești?

Sadeth zgâlțâi capul. Îl privea furiș, prin despicătura palmelor.

Radu Andronic aduse un cufăraș lăcuit umplut cu cofeturi și-i întinse o smochină trecută prin zahăr... Sadeth șovăi, apoi o smulse repede din mâna logofătului.

Andronic zâmbi și se așeză pe covor la picioarele fetei.

– Vrei să-ți vorbesc eu?

Sadeth flutură pleoapele.

– A fost odată ca niciodată, începu rar logofătul, o grădină minunată. Grădina aceea se afla pe *Divan-Ioli*. Într-o zi, un fluture alb a dibăcit o bortă și...

– Nu-mi place cum vorbești, i-o curmă Sadeth bosumflată.

– De ce?

– Nu sunt copil. Minți la iuțeală: Și dacă vrei să știi, am și împlinit șaisprezece ani.

– Așa de bătrână?! se miră logofătul.

Îi vedea dintâia oară obrazul mic, ca petala de crin. Ochii albaștri fugiți spre tâmple păreau mereu învăluiți de o boare. Sadeth își aduse aminte că-i fără feregea și sălță repede mâneca, întrebând înspăimântată:

– Ai să mă spui lui *aga-baba*?

Radu Andronic păru să chibzuiască. Încruntă sprâncenele:

– Știu eu? Tare mi-e teamă că așa s-ar cuveni. Hai să încheiem un târg. Tu nu-ți mai ascunzi chipul, iar eu nu-i pomenesc nimic lui *aga-baba*.

Îi atinse ușor degetele vrând să le înlăture. Sadeth își ascunse repede mâna la subsuoară. În ochi îi fulgeră spaima. Suflă înfricoșată:

– Ce-ai făcut?! Ce-ai făcut?!

– Ți-am atins degetul.

– Nu-i îngăduit! Ghiaurul tot bărbat se cheamă...

– Așa mi-am închipuit și eu, râse logofătul.

– Iar Profetul oprește bărbatul să atingă mâna.

– Pe mine o să mă ierte.

– Pe mine nu. Eu nu-i necinstesc poruncile.

– Mi se pare mie că de azi-dimineață ai rușinat multe porunci. Încă una n-o să-l supere prea tare pe Allah.

– Nu-i lua numele în deșert, Radu Andronic! Allah se răzbună.

– Știi cum mă cheamă? zâmbi logofătul.

– Știu. Știu tot ce vreau să știu, se semeți Sadeth. Știu că ești prinț valah, că dai ospețe cu muzici și danț, și că n-ai soață. Mai știu – în ochii albaștri se aprinse o văpaie – că la zaiafeturile tale vin femei cu chipul descoperit și-s tare pocite. Întrebă șireată: Îți plac femeile slute, Radu Andronic?

– Din celelalte nu găsesc, surâse logofătul. Am zărit o singură dată una. Semăna cu un fluture alb...

Sadeth întrebă încet, cu obrajii împurpurați:

– În grădina de pe *Divan-Ioli*?

– În grădina de pe *Divan-Ioli*.

– Fluturele alb, șopti Sadeth coborându-și genele. Apoi, vrând să se încredințeze de-a binelea: Și nu l-ai mai văzut deloc, deloc?

– Doar ochii, printre ciucurii de aur ai unei sofale. Unde însă anume, am uitat. Mai vrei o smochină?

– Nu. N-am voie.

– Nu-ți îngăduie Profetul?

– Nu-mi îngădui eu. Dacă mănânc mai mult de cinci smochine pe zi, mă îngraș.

Radu Andronic îi cercetă făptura firavă și izbucni în râs.

– Degeaba te veselești, se burzului Sadeth. Dacă mă îngraș, *aga-baba* mă mărită cu Ibrahim.

– Iar ție nu-ți place Ibrahim. Am priceput...

Sadeth râse, dezvelindu-și dinții de păpușă.

– Pricepi greu, Radu Andronic. Nimeni nu și-a văzut sortitul înainte.

– Și ce-ai vrea tu să ajungi dacă nu te măriți?

– Împărătească africană.

Logofătul o privi uluit, apoi clătină capul:

– Ăsta zic și eu gând chibzuit. Mă iei slujitor la curțile tale?

– Îhî. Ai să grijești de măgărușii mei. Am să le cumpăr hamuri roșii și o să mă plimb toată ziua călare, ca arăboaicele. Stătu la îndoială o vreme, apoi întrebă: Știi ce înseamnă africană?

– Nu. Spune-mi tu!

– Țț! Nu-ți spun. Și-ar fi dăruit toate odoarele ca să-i poată desluși cuvântul. Asta-i taina mea și-a Mariei. N-o dezvălui așa, oricui...

– Ai dreptate. Asemenea taine se cer păzite.

Logofătul scoase apoi un inel din deget, un safir prins în patru diamanticale.

– Vreau să fac un dar fluturelui alb.

Îi atinse degetul și Sadeth sări la celălalt capăt al odăii.

– Nu se cuvine, Radu Andronic. E dar de logodnic.

– Mi-ai spus că fluturele alb n-are de gând să se mărite. Poți deci să-l iei fără grijă drept mulțumită pentru învățăturile pe care mi le-ai dat astăzi.

Sadeth îl cercetă lung.

– Ai dat ghiul din acesta și alteia?

– Niciodată, zâmbi logofătul.

– Am să mai chibzuiesc.

Zbură ușoară spre ușă. Întoarse capul și suflă repede:

– Să știi că mă cheamă Sadeth.

Un sfeșnic smălțuit ardea pe mescioară. Sadeth stătea în mijlocul rogojinii, culcată cu ochii în florile bagdadiei. Mângâia safirul dăruit de Andronic, ducându-l mereu la buze. Întrebă încă o dată:

– Cum ți l-a dat, Maria? Spune-mi tot, tot fără să sari vreun cuvințel. Știi că ești cam uitucă...

– Ți-am povestit, Effendim. Mi-a vârât inelul în mână și a șoptit: „Dă-i-l stăpânei tale după ce ajungeți acasă". Asta-i tot.

– Astai-i tot, asta-i tot! îngână Sadeth. Atâta știi! Cum îi suna glasul, cum îi luceau ochii, cum avea zâmbetul?

– Radu Andronic zâmbește la tot pasul, stăpână, n-ai băgat de seamă?

– Și când vin slutele să-i joace?

Se înnegurase. Roaba clătină din cap. Spuse fără credință:

– Nu. Atunci zâmbetul lui moare.

Ochii albaștri se umplură de lacrimi.

– Strașnic de fericită sunt, Maria! Cea mai fericită dintre... Dintre toate Sadethele din lume! I-am pregătit și eu un dar... Sări în picioare: Minți, Maria! De unde știi tu dacă zâmbește sau nu la zaiafeturi?

Se auzi o bătaie în ușă și intră o sclavă. Ocoli din ochi cămara și zâmbi răutăcios.

– *Celebi*[1] vrea să-ți vorbească, stăpână.

Sadeth așteptă să iasă, apoi zbură spre moldoveancă. Podoabele cingătorii sunară clopoței de argint. Duse mâinile la piept, astâmpărându-și bătăile inimii.

---

[1] Domnul (lb. turcă).

– Doamne, Maria! Ce ne facem?! *Aga-baba* vine la mine după *eclul-sahur* doar când e supărat tare. Să știi că a aflat.

– Liniștește-te, stăpână, șopti roaba tremurând. De-acuma, cum ne-o fi norocul.

Sadeth alerga de la un capăt la altul al odăii.

– Sunt încredințată că a aflat. Ne vâră la temniță și ne retează capetele! Ai să vezi, Maria!

– Poate s-o milostivi Cel de Sus, îngână roaba închinându-se.

Sadeth umbla bezmetică, fluture orbit de lumină.

– Am să-l rog frumos, Maria! Cât de frumos pot eu. Nu vreau să mergem la temniță. Alergă la roabă și-i prinse umerii: știi, mai am puțin opiu. Îl înghiți dintr-odată și murim pe loc.

– Ce copil ești, stăpână!

– Crezi că aflând ce s-a întâmplat, zâmbetul lui Radu Andronic o să mai răsară vreodată?

– Niciodată.

– Mâine împreună cu darul îi trimit știrea...

– Dacă ne îngăduie stăpânul până mâine... Mi-e teamă însă că slugile au și înhămat rădvanul.

– Adică să ne întemnițeze astă-seară? Nu cred, Maria. *Aga-baba* o iubește pe Sadeth. Nici nu are alt copil. Și pe *nene-cadîn* a iubit-o tare mult. Nu și-a luat alte neveste decât după ce a murit ea.

Auzi ușa și se răsuci repede. Selim rămase în prag. Se uită la roabă și rosti scurt:

– Ieși!

Maria se furișă pe lângă ziduri cu privirea plecată. Sadeth se apropie și sărută mâneca mectubgiului. Își lipi

apoi fruntea de umărul lui, cercetându-l pe sub sprâncene. Nu-l văzuse niciodată pe *aga-baba* atât de furios.

– De ce mă superi, Sadeth?

Ochii albaştri clipiră cu nedumerire.

– Când te-am supărat, *aga-baba*? Îşi săltă dinainte degetele firave: Uite, le-am numărat pe toate! Poţi socoti mai mult de zece zile, de când n-am ieşit din pofta domniei tale.

– Asta am poftit eu, Sadeth, să îmbolnăveşti tot haremul? Zac dincolo femeile cu dureri de cap şi pântece, se zvârcolesc şi nu-şi găsesc leacul.

– Ce le-o fi pricinuit atâta necaz, *aga-baba*?

– Tu ce socoteşti?

– Să fie apa vinovată?

– Nu.

– Ciulamaua? Şi pe mine, parcă-parcă, m-au încercat nişte dureri.

– Nu-mi plac minciunile, Sadeth! De la dulciurile tale pătimesc.

– Să ştii că au zăcut mult în dugheana hoţomanului de Ismail. Îşi spori lumina ochilor: Am eu vină?

Mectubgiul se încruntă:

– De unde ai luat opiu, Sadeth?

Ochii albaştri îl cercetară dintr-o parte. Dinaintea lui Selim răsări alt chip. Aidoma cu cel din faţă, dar mai blând, cu rotunjime dulce. Chipul Georgianei, soţia din Caucaz. Cântec de privighetoare fuseseră zilele acelea, dezmierdare cugetului şi ochilor. Dragostea nemăsurată pentru o muiere stârnise mânia cerului. Nu-i îngăduit drept-credinciosului să răsădească atâţia trandafiri roşii în inimă decât spre slava lui Allah. Şi Allah s-a răzbunat.

Sadeth are ochii Georgianei, pomeții înalți, gura ca bujorul abia îmbobocit, o volbură de plete negre îi alunecă pe umeri. Astfel de chipuri nu se întâmplă la Stambul...

Mectubgiul se uită la Sadeth oftând. Îi e tare dragă și Sadeth știe. De aceea Sadeth născocește toată ziua răutăți și obrăznicii. Sadeth întinde panglici subțiri și negre de-a curmezișul odăilor unde papucii soțiilor se împiedică, Sadeth presară pulbere de scărpinat în băile de marmoră, Sadeth trece prin chinină rășina parfumată de mestecat, adusă din Chios. Sadeth se strecoară în dulapurile lor și leagă noduri strânse, strânse la mânecile rochiilor și la șalurile de cașmir. Femeile blestemă și încercă să le desfacă cu dinții. Sadeth anină clopoțel de bronz la coada lui Ali – motanul siamez al Amirei, cea de-a doua soție, și-l sloboade în cămări la ceasuri când tot haremul doarme. Cotoiul vrea să scape de clopot și se tot învârte în jurul cozii, îl trântește de pereți. E hărmălaie mare, muierile îl ocărăsc, vor să-l prindă. Ali însă se strecoară plin de spaimă pe sub sofále. Sadeth intră și în cuhnii, și azvârle pumni mari cu prafuri de curățenie în oalele de mâncare. Tot haremul face rând în fața haznalei. Pântecele nu le cruță nici ceasurile de rugăciune.

Sadeth îi sări de gât ca o pisică. Nu-i e îngăduit unei fete de musulman asemenea necuviință, dar Sadeth pricepuse de mult că Selim îngăduie.

– Știam eu că nu-l pot păcăli pe *aga-baba*... Pe el și pe mine nu ne poate păcăli nimeni.

Mectubgiul se desprinse din strânsoarea brațelor subțirele.

– De unde ai luat opiu?

– Mi-a rămas o bucățică atât de mică! Își apropie degetele cât să încapă între ele o boabă de fasole. Anul trecut, când am zăcut de friguri, mi-a dat *ebe-cadîn* opiu.

– De ce-ai făcut asta, Sadeth?

Ochii albaștri se întunecară dintr-o dată. Lacrimile îi țâșniră fântână.

– Sunt rele, *aga-baba*, și mă urăsc. Îmi fură florile, și nu-s două zile de când mi-au călcat în picioare răsadul de garoafe roșii. Ba l-au omorât și pe Mustafa.

– Cine e Mustafa?

Sadeth arătă spre colivia goală care atârna la fereastră.

– Canarul meu. I-am dat numele sultanului pentru că după *aga-baba*, pe el îl iubeam cel mai mult și mai mult. I-au strecurat semințe de muștar în loc de cânepă. Iar Amira mi-a furat șarpele de aur care-l purtam la gleznă.

– De ce nu mi-ai spus?

– Nu-s pârâcioasă. Și nici năravul clevetirii nu l-am luat de la prima soție...

– Bun. Să zicem că femeile s-au făcut vinovate. Dar eunucii și străjerii?

– Eunucii și străjerii își slujesc cu mare credință pântecele. O fi uitat Maria darul meu în *divan-cané*...

– Destul, Sadeth! pentru ultima ispravă ai să-ți iei pedeapsa. Roaba ta va fi biciuită...

– *Aga-baba*! Sadeth se lăsă în genunchi și-i sărută poala halatului. Maria n-are vină. Eu am pus opiu în sarailii și nu i-am spus nimic. A dus doar darul, din porunca mea.

– Iar tu o să veghezi odăile o lună de zile. N-ai să ieși în grădină, nici prietenelor nu le e îngăduit să vină.

Fluturele alb își șterse nasul, apoi începu să-și dezmierde părul de pe creștet. Vorbea singură, alintându-se:

– Nu-i nimic, Sadeth! Ai să mori și ce, parcă o să-i pese cuiva de tine? Cât ești de slăbuță și plăpândă, acuma n-ai să te bucuri nici de soare, nici de nimic. Lasă să se bucure Amira și Fathma... Și *nene-cadîn* a ta a murit tot tânără. Așa au vrut ursitoarele voastre, să vă săvârșiți repede, ca lumânarea. Nu plânge, Sadeth, inimioară...

Mectubgiul îi aruncă o privire scurtă, apoi ieși. Fluturele alb își culese lacrimile în pumnii mici.

Îndată după căderea nopții, un cerșetor bătu la porțile logofătului, cerând să vorbească prințului valah.

Radu Andronic îi cercetă curios straiele terfegoase. Avea un ochi astupat de albeață, iar sub brațul ciung purta un cornet verde îngust, învelit în năframă brodată cu flori de argint. Calicul se pierdu în temeneli și lăsă darul pe o mescioară.

– E pentru domnia ta, beyule. Am primit însărcinare să ți-l aduc chiar astă-seară.

– Cine te-a trimis?

– O roabă de la conacul mectubgiului Selim.

– Cum arăta acea roabă?

– Plină la trup și repede de gură. Simți șovăiala logofătului și adăugă: Ahmed mă cheamă și trăiesc din milosârdia stăpânei celei tinere, Allah să-i înflorească zilele.

– Aștepți răspuns?

– Nu, beyule. Am vrut doar să știi că-mi poți face încredințare ori de câte ori drumurile tale duc spre *Divan-Ioli*.

– Unde poți fi găsit la nevoie?

– Lângă dugheana lui Ismail, simigiul.

Radu Andronic îi lepădă un galben în palmă și turcul ieși de-a-ndăratelea, mulțumind.

Logofătul înlătură tulpanul, deschise cornetul și privi uluit. Înăuntru se aflau acadele felurit colorate: o inimioară ca focul, cu pojghiță lucioasă de zahăr, o ancoră de șofran, un trifoi tăiat în fistic, un lanț de turtă dulce, un crin de marțipan și altele, multe, închipuind soarele, luna și stelele. Le acoperea un pergament răsuriu pe care erau scrise două cuvinte: *Fluturele alb.*

Inima boierului se îmblânzi. Simți adiere caldă mângâindu-i obrajii și surâse.

Sadeth îi trimitea zaharicale.

Un ceas după miezul nopții, Radu Andronic se întoarse de la petrecerea dată în casele armatorului Van der Thale. Călca rar, respirând cu nesaț mireasma grădinilor. Dinaintea ochilor, îi jucau fărâme luminoase de la zaiafetul olandezului. Gândul se întorcea mereu la *romeca*, dansul grecoaicelor care-i amintea de horele Valahiei. Muierile – vreo douăzeci – unduioase ca firul de iarbă în bătaia vântului de seară se mișcau încet. Cea din creștet, mai cu seamă, era mlădioasă cu ochi păcurii și mijloc subțirel să-l cuprinzi într-o singură mână. Cozile grele i se zvârcoleau pe spinare odată cu trupul, după anume și străveche știință. Chipeșă era și muierea contelui leah Walgierz, în trecere prin Stambul, o bălaie cu boi suleag și uitătură verde, ca otrava. Rochia de taftă, țesută parcă din frunze, foșnea în timpul contradanțului dând glas unei tainice chemări. Îi simțea în palmă degetele subțiri și răcoroase. Păcat că slujba leahului îi întorcea degrabă în Rusia.

Gândurile îi fură curmate de un călăreț, un munte de bărbat ivit în vileagul uliței. Calul bătea pe loc, măcinându-și dracii. Logofătul auzi în spate pași furișați. Se întoarse.

Un juvăț zbură prin aer și-i încolăci trupul. Se simți smuls pământului și târât prin țărână. Radu Andronic izbuti să tragă jungherul ascuns în mâneca răsfrântă și reteză frânghia.

Pași furișați scoaseră în lumina lunii trupul șistav al unui turc cu iataganul în mână. Izbi vulpește, dintr-o parte, spre pântecele logofătului. Radu Andronic cunoștea vicleșugul. Îl deslușise printre cârjalii de pe podurile Veneției. Se lăsă iute pe piciorul drept, prinzându-i mâna la încheietura cotului. O suci scurt și turcul scăpă iataganul, bolborosind cuvinte de mare mirare.

Călărețul trase jungherul de la oblânc, repezindu-l spre pieptul logofătului, dar Radu Andronic săltase de-acum turcul de brâu și-l zvârli în calea fierului. Odihna nopții fu atunci stricată de un vaiet adânc. Pedestrașul zăcea la picioarele calului.

– E rândul tău, flăcăule! tună glasul boierului. Fă-ți diata, căci pe legea mea, nu mai apuci răsăritul!

Zbură cu mâinile întinse spre grumazul călărețului și se prăbușiră de-a valma în colbul uliței. Namila încercă în van să iasă din strânsoare. Asupra lui stăpâneau ochii și rânjetul logofătului.

– Tu-mi voiai pielea, brașoveanule?

– Iertare!

– Iertarea e dreptul lui Dumnezeu! Fă-ți diata!

În colțul uliței, fluturară șalvarii bostangiilor. Radu Andronic sări în picioare.

– Pe mâna stângă e o hudiță năpădită de întuneric. Mergi în față, fără vicleșuguri, altminteri te ajunge jungherul meu, negustorule.

Ca să nu stârnească pofta slugilor de-a afla, logofătul opri în grădină. Alesese o bancă de piatră de unde se deschidea privelişte jur-împrejur, neîngăduind cuiva să se apropie nebăgat de seamă.

– Încerc să-ţi deslușesc gândul, rosti Radu Andronic, mângâind lama jungherului, şi cred că adevărul nu e departe. Pentru ce te-ai lepădat de cinste, călcând cu bună ştiinţă făgăduielile?

– Le-am călcat amândoi, logofete.

– Amândoi? Nimeni nu ţi-a ţinut cărările când am juruit să te scap de temniţa şi caznele Brâncoveanului.

– Adevărat. Numai că slobozenia era cu gând ascuns. Căutai reazăm în împărăţia turcului.

– Reazăm din care domnia ta a smuls destul folos. Ce zici, negustorule? Câte pungi de aur ţi-au îndestulat chimirul?

– Destule, boier Andronic, nu zic nu, căci mărinimos ai fost din avutul moldovenilor.

Dragoş râse mânzeşte, căutând lăturiş spre chipul logofătului.

– Şi-ai gândit atunci că pentru acei galbeni îmi datorezi lovitură de jungher?

– Ţi-am citit umbletul, logofete. Târgul încheiat la Grădiştea a fost strâmb. Nu-i eşti deloc hain Brâncoveanului.

Radu Andronic îl măsură iute.

– Socoteşte că aşa sunt eu, răsplătesc răul cu bine.

– Nu eşti domnia ta omul acela. Râse încetişor: Strâmbă a fost şi cetluirea în lanţuri, la hrubele lui Vodă Constantin...

– Oho!

– ...căci prea lesne le-ai biruit. Fuga din Valahia a înşelat pe mulţi.

– Nu și pe tine.

– Nu și pe mine, întări liniștit negustorul. Dai târcoale cancelariei muftiului, te-ai făcut luntre și punte să pătrunzi ca oaspete în conacul mectubgiului Selim. Toate acestea nu sunt fără rost.

Ochii lui Radu Andronic străfulgerară negura. Cădeau ciudat vorbele înveninate în grădina minunată, cu aromă de crini și trandafiri galbeni, și regina nopții sub cerul unde luna spărsese bortă mică, umplând-o cu aur.

– Și pentru că-mi place vorba deslușită, urmă Dragoș, am să-ți spun că umbli mai departe după izvod.

– Iar în aceste drumuri ale mele, ți-e teamă că mă vor arcăni osmanlâii și pus la cazne voi mărturisi tărășenia cu haraciul Moldovei.

– Domnia ta ai întocmit planul, eu și oamenii mei am pus osul.

– Plan bun, negustorule.

– Dar cu primejdie de moarte căzând în mâinile turcilor. Or afla atunci că negustorul brașovean nu-i tocmai sluga credincioasă pe care s-au bizuit.

Logofătul nu-l slăbea din ochi.

– Scârnavă ființă ascunzi, Dragoșe!

– Mă aflu sub puterea domniei tale și nu-ți pot răspunde după cuviință.

– E a doua oară când umbli să-mi curmi zilele.

– A doua oară? întrebă mirat negustorul.

– A doua oară, brașoveanule. Dintâi mi-ai trimes o săgeată cu vârful otrăvit. Socotești că în afară de mine nu se mai află părtaș ce ar putea istorisi despre jaful carelor moldovenești.

– Nu se mai află.

– Ai omorât oamenii care te-au ajutat. Ultimul în stare să aducă, la o adică, dovadă împotriva ta sunt eu. Așa-i?

– Așa-i.

– Aici te înșeli, negustorule. Trei slujitori de-ai mei, oameni de credință și bine ascunși privirilor tale, au pândit în noaptea aceea. Aveau poruncă să se amestece doar în clipă de grea cumpănă. Ea nu s-a întâmplat, dar de văzut au văzut.

Brașoveanul înlemni. Scormoni timp îndelungat cu ochii în întuneric.

– Iată-mă, dară, încă o dată în mâinile domniei tale, logofete.

Radu Andronic clătină din cap:

– Oameni ca tine nu-s buni de zălog. Când îți ies în cale, n-ai de ales. Întorci privirea să nu-i vezi, ori le astupi gura cu țărână, dacă ai avut nenorocul să te încurci în pânzele lor. Închină-te!

– Logofete!

– Închină-te! Ori și credința ți-ai vândut-o?

Brașoveanul își lăți zâmbetul:

– N-ai să-mi înfigi jungherul în inimă, boier Andronic. Încă nu. Fără mine nu răzbești.

– Unde să răzbesc?

– La izvod. Știu cum poți ajunge la el. Ce zici, logofete, încheiem al doilea târg?

Radu Andronic își arătă dinții ascuțiți.

– Dacă prețul mi-o părea bun, te mai îngădui pentru o bucată de vreme.

– Ești mărinimos...

– Pentru o scurtă bucată de vreme, braşoveanule! Am încredinţarea că tot eu o să-ţi aduc sfârşitul. Şi-acum vorbeşte!

– Trag nădejde să înţelegi că poţi scoate mare folos de pe urma unui hain ca mine.

– Teamă mi-e că mi-ai folosi mai vârtos cu cruce la căpătâi şi mâinile pe piept.

– Te pripeşti, logofete. Nu-i făptură omenească în tot Stambulul în afară de mine şi de mectubgiu care să-ţi poată spune unde-i dosit izvodul.

– Spune!

Dragoş râse încetişor:

– Nu uita, rogu-te, e preţul zilelor ce mi le mai îngădui. Izvodul se află în conacul lui Selim.

Boier Andronic săltă din umeri.

– Asta o ştiam din Valahia. Dacă la atâta preţ te-ai gândit, apoi n-ajunge nici pentru un răsărit de soare.

– Mectubgiul are o odaie lângă *chear-chir*, apărată de gratii groase din fier şi o încuietoare anume dibăcită pentru a nu putea fi deschisă decât de stăpânul său. Căută cu tâlc spre logofăt: De stăpân şi de cel ce a născocit-o, firește.

– Cunoşti vicleşugul?

– Nu. Dar cunosc meşterul care a scornit-o.

– Înţeleg... Urmează!

– Asemenea încuietoare am auzit că s-ar mai afla la bancherii din Viana, din Florenţa şi Veneţia, dar la Stambul e singură. Are chipuri şi cifre zugrăvite pe rotiţe, iar ele trebuie aşezate după anume ştiinţă. De pildă leului, a şaptea lună din zodiac, i se potriveşte un număr. Vărsătorului – altul. Dacă ştii perechile, deschizi grilajul.

– Cine-i meşterul?

– Un neamț gângav și cam bezmetic muncit de diavolul născocirilor. Plăsmuiește ornice și lacăte cum nu s-au mai văzut, a născocit o roată care umblă singură, fără opreliște, și se laudă că în scurtă vreme va isca aur curat din te miri ce pulbere.

– Unde-l găsesc pe acel neamț? întrebă repede Radu Andronic.

– Asta, logofete, dacă ți-oi spune-o, se cheamă că am încheiat târgul.

Radu Andronic râse:

– După cum ți-am făgăduit, numai pentru o bucată de vreme.

– Drumurile domniei tale sunt năpădite de primejdie. S-ar putea să nu-ți poți ține cuvântul.

– Dinspre partea asta, nu-ți fă griji. Vorbește!

– Îl cheamă Beer și stă în Fanar, chiar lângă fântâna cea mare. Casa o recunoști de îndată, căci are sticle roșii în ferești... Ia aminte, logofete! Osmanlâii nu-și luminează ulițele decât în nopțile Ramazanului. Iar întunericul ascunde mulți vrăjmași.

– Caută să nu te numeri printre ei, brașoveanule!

Negustorul rânji, privindu-l țintă și se îndepărtă. Vorbele logofătului îl opriră.

– Caută de asemeni să-ți retragi iscoada din *Divan-Ioli*.

– Bați cărări greșite, Radu Andronic, spuse negustorul. Pentru treburile domniei tale n-am folosit decât ochiul și urechea mea.

Radu Andronic rămase chibzuind în grădină până ce bumbul de aur al lunii se topi în geana zării.

Brașoveanul nu mințise. Cine putea fi zdrahonul cu mai multe negustorii și în a cui slujbă se afla?

Capitolul XVI

PRIMEJDIA CĂLĂTOREȘTE SPRE STAMBUL

Vodă lepădă cartea groasă prinsă în cuietori de argint. Ochii și zâmbetul ostenit rămaseră aninate de slovele pe care le așternuse în creștetul paginii dintâi cu optsprezece ani în urmă: „A lui Constandin Brâncoveanu vel-logofăt leat 7195 februarie 5, dar de la dumnealui Constandin Cantacuzino biv-vel-stolnic."

Scrierea a rămas aceeași. Nici astăzi slova nu șovăie, înfloriturile sunt la fel de frumoase. 1687... Peste privirea Brâncoveanului picură o boare. Un an înainte de domnie... Râvnă mare, gospodărească pentru casele de la Brâncoveni, și Pitești, și Târgoviște... Gândul la scaunul Valahiei e departe, ceasurile de tihnă petrecute în iatacul doamnei Marica de la Potlogi și Brâncoveni mai numeroase. Marica din anii de tinerețe... Ciudat, nu izbutește

să și-o amintească altfel decât înaltă, cu umerii abia încovoiați. Chipul i-a fost dintotdeauna ofilit, privirile i-au gonit mereu, mânate de spaimă. Spaima n-o cruță nici în somn. Se trezește în puterea nopții și cade lângă icoană. Îi încredințează Maicii Fecioare grijile cele multe pentru moșii, pentru odrasle, pentru domnie... Dar mai cu seamă pentru Din... Vodă zâmbește. Din, nume de dezmierdare ce n-a ajuns la urechile nimănui. E șoptit doar în taina iatacului, niciodată de față cu pruncii. Pruncii... Stanca a fost cea dintâi, apoi Maria, Ilinca... Numărau șase când a îmbrăcat caftanul de domn. Ceilalți cinci au fost zămisliți în scaunul Valahiei. Mezinul, Mateiaș, abia a deprins să pășească...

O umbră întunecă chipul Brâncoveanului. Încearcă să pătrundă cu privirea în viitorime. Știe că totul e sorocit dinainte, dar mai știe că faptele trăiesc o înlănțuire a lor. Gândul izvodului îi tulbură liniștea zilei, și mai cu seamă ceasurile de noapte.

Încă înainte de plecarea logofătului Andronic la Stambul, slujitori încercați au prins a goni în cele patru vânturi pe urma zapiselor a căror răstălmăcire devenise cu putință datorită izvodului furat. Slujba olăcarilor era să întoarcă scrisorile și să vestească primejdia acolo unde poposiseră. Răspuns bun venise doar de la împăratul Leopold și de la Papa Clement. Primiseră zapisele și le arseseră de față cu slujitorii valahi spre a aduce deplină încredințare Brâncoveanului.

Tăceau Ivan Teleki, căpetenia sârbă ce urzea fără răgaz împotriva padișahului, generalul Rabutin – comandantul Transilvaniei –, tăceau veneții cărora Constantin Vodă le vestise gândul turcilor de a porni război asupra

lor și a curților apusene. Știri de soi nu trimisese nici logofătul Andronic. Ajunsese oaspetele mectubgiului, ispravă mare fără îndoială, dar pe izvod tot nu pusese mâna, iar primejdia creștea cu fiecare ceas.

Pe chipul lui Vodă se așternuse negură groasă. Ieși în cerdacul de piatră și rămase cu ochii rezemați departe. Aștepta mereu să se iște călăreți în volbură de colb.

Soarele plutea în iazul Potlogilor. Casele se oglindeau în undele roșite, păreau cuprinse de flacără și Brâncoveanul își întoarse ochii. Dezmierdă stâlpul împletit. Se afla în al șaisprezecelea leat de domnie și nu se simțise niciodată, nici chiar în cel dintâi an, pasăre călătoare în scaunul Valahiei...

Mișcare abia simțită îi răsuci capul. Stolnicul rezema umbrele serii. Îi cercetă lung chipul, dar nu deslușì nimic.

– Am auzit tropot de cai.

– A venit ștafeta de la venețieni, Doamne.

Brâncoveanul ridică sprâncenele.

– Și?

– Hrisovul Măriei Tale a poposit în mâini bune. Aceleași mâini l-au nimicit în fața olacului.

Pe buzele lui Vodă adie suspin de ușurare.

O dată cu înserarea, Marghiolița își azvârli o broboadă pe umeri și, înhămând calul la caretă, tăie târgul de-a curmezișul spre mahalaua Oțetarilor. Casa lui Ilie, iscoada din podul lui Șerban Vodă, se afla la margine de uliță, într-o viroagă năpădită de mâl și buruieni. În bordeiul coșcovit, căzut într-o rână, pâlpâia lumină firavă. La bătăile Marghioliței, omul crăpă ușa strecurând priviri

chiondărâșe. Recunoscu chipul negustoresei și o lăsă să intre.

Muierea își lepădă broboada, cercetând cu silă neascunsă împrejur. Se aflau în cămara turtită un prichici acoperit cu paie și zdrențe, două mere și un codru de pâine de mescioară, boscârțe rău mirositoare azvârlite prin unghere. Un muc de lumânare ardea într-o candelă ciobită...

– Tot cărpănos ai rămas, Ilie! rosti cu amar Marghiolița. Mult aș da să ghicesc ce chibzuiești a face cu talerii.

– La ce ți-ar folosi?

– La ce-ți folosește să-i strângi? De când te cunosc, tot agonisești și trăiești mai rău decât câinii cei fără de stăpân. Ceia, barem, mai găsesc un os azvârlit în țărână.

– Las' că-s bune și poamele.

Marghiolița râse:

– Jură, rogu-te, că n-ai mânca o găină ori o ciozvârtă de miel. De-ajuns să te poftesc la prânz, că mi-ai bate la poartă din zori. Dacă stolnicul nu te-ar răsplăti din belșug pentru tot ce văd ochii tăi cei stinși, aș mai zice...

– Duc viață chibzuită, Marghioliță! Ce încredințare ar mai da oamenii unui cerșetor cu gospodărie chivernisită, acareturi și bucate îmbelșugate? Slujba domnească e anevoioasă.

Calicul își strânse zdrențele în jurul trupului slăbănog dând din cap cu mustrare. Negustoreasa săltă umerii.

– Astea să le istorisești câinelui care te slujește, nu mie. Încredințare oamenilor! Pofteși atunci să-mi spui ce caută lumânare aprinsă la casă de orb?

– Ți-i vestită limba, Marghioliță, și nu mă încumet a ți-o înfrunta.

– Bine faci. Șoptesc târgoveții că pe vremuri ai ținut muiere în casă...

– Ținut!

– Și mai șoptesc că din pricina cărpănoșeniei tale și-a luat boscârțele și a plecat.

– Socotesc că nu pentru asemenea vești ai venit...

Chipul femeii se adumbri. Șopti înfrigurată:

– Ce știi despre logofătul Andronic?

– Ce știi și domnia ta. Îi la Stambul.

Marghiolița îi zgâlțâi umerii.

– Uită-te în ochii mei, Ilie!

– Să-mi fie cu iertare, dar asemenea faptă nu cutez. Au căutat ei alții și acuma-i descântă babele... Căci ochii tăi, Marghiolița, au darul să robească inimile.

– Știi că asemenea vicleșuguri n-au trecere la mine, milogule, ne cunoșteam de mult.

– Ce-i drept cam de mult.

– Spune-mi adevărul.

Calicul dădu din umeri a neputință.

– Eram încredințat că logofătul ți-a trimis veste. Adăugă moale: Ați fost prieteni buni...

– Da, și nu mă rușinez. Cupa am golit-o de mult, dar prieteni am rămas. E pentru prima oară când pleacă și nu dă semn de viață.

– Gândești că-i în primejdie?

– Nu știu.

– E prigonit pentru hainie...

– Puțin îmi pasă! i-o curmă femeia.

– Ai vorba slobodă și teamă mi-e că nu e bine.

Femeia rosti apăsat:

– Radu Andronic nu-i vânzător!

– De, Marghioliță... N-ar fi rău să-ncerce și Vodă asemenea credință. Stolnicul nu pomenește niciodată de logofăt, iar dinspre Giurgiu, de două săptămâni n-au sosit olăcari.

– Dar or să sosească.

– Negreșit.

Negustoreasa își strânse broboada.

– Știi, Ilie, că la nevoie nu precupețesc galbenii...

– De la tine nu iau.

– Ba o să iei, că-s bani buni, câștigați cu cinste. Și apoi altă osârdie pui când știi că te așteaptă răsplată. Pentru orice veste, cât de mică, îți lepăd în palmă un irmilic de aur.

Răsuflarea caldă cu miros de iasomie dezmierdă chipul calicului.

– Știi ce gândesc eu, Marghioliță? Care bărbat nu s-ar repezi oare să-ți împlinească poruncile?

Ochii femeii aprinseră făclii.

– Cel prigonit, milogule...

Paicul Grigore se ivi în pragul odăii de taină. Vodă îl scrută cu luare-aminte. Ciudată făptură sluga cea credincioasă... Pășea neauzit, niciodată nu se isca zâmbet pe chipul de piatră, binefacerile domnești le primea cu sfială.

– Vești? întrebă Brâncoveanul.

Paicul încovoie capul.

– Să intre!

Sluga se dădu în lături, lăsând trecere unui bărbat uscățiv în straie de târgovăț. Colb de drum îndelungat, cu popasuri puține, așezase crustă groasă pe veșmintele și fața olacului. Din pricina sprâncenelor nălbite, chipul părea spelb.

Vodă își încleștă degetele neștiut în încrețiturile caftanului.

– Ce știri ne aduci de la sârbi?

Omul suflă repede, cu bucuria tipărită în obraz:

– Căpetenia Ivan Teleki îndreaptă către Domnul Valahiei gânduri de sănătate. Zapisul, după o veche deprindere, l-a încredințat flăcării îndată ce l-a primit și înainte ca privire străină să fi poposit asupra slovelor Măriei Tale.

Ochii Brâncoveanului se răsuciră spre icoana de aur a Sfinților Împărați Constantin și Elena.

Olacul aștepta până când Vodă își sfârși rugăciunea, apoi adăugă:

– Am primit poruncă să vestesc Măriei Tale că sârbii se adună în munți și își ascut cu răbdare coasele. Norii gândurilor negre vin numai dinspre apus. Principii nu și-au trimis răspunsurile.

– Mai au timp.

– Căpetenia se teme să nu fie prea târziu.

– Prea târziu, murmură Domnul pe gânduri. Da, se întâmplă ades să fie prea târziu...

Așezați pe divan moale, boier Ioniță Fărcășan și clucerul Negoescu trăgeau cu nădejde din ciubucuri. Dinainte fumegau cafelele, în cupe, rachiul de mintă sticlea verde adânc, ca smaragdul.

Boier Fărcășan, cu pântecele în sus, căuta plin de plictis spre ploaia de-afară. Cireșarul din acel an pogorâse mohorât asupra Bucureștilor. Zarzării și prunii grei de apă își lepădaseră floarea în glod, văzduhul cenușiu înnegura

uliţele, grădinile ude, chipurile jupâneselor. Căscând de urât, Ioniţă sălta degetul gros, apoi la rând pe celelalte.

– Stroe îi la moşie, că-i naşte muierea. Armăşelul Creţu, sleit de lingoare, zace în iatac, oblojit de moşnegele casei...

– Vrei să spui, bade Ioniţă, iar te-ai îmbătat!

– Ce-mi place mie mai mult şi mai mult, clucere, e că eu mă îmbăt, iar pe tine treaz te duc în spinare acasă. Îşi urmă numărătoarea, trăgând degetul din mijloc: Pe căminarul Iordache l-a trimis Vodă la Viana, vorniceasa Ileana ş-o înhămat caii la rădvan şi a luat iară drumul Veneţiei...

– Suspina de dorul lui Leurdeanu, râse Negoescu cu înţeles.

– Vezi bine! Başca armăşoaia Maria Ştirbey! S-o îmbolnăvit de gâlci şi nu mai poate duce o vorbă.

– Dar mai cu seamă lipseşte băneasa Brăiloiu. Mă tot socotesc pe unde i-or sticli ochii.

– Întreabă-mă pe mine şi ai să afli. La mănăstirea Hurezu. Varsă lacrimi pentru păcatele dumisale cele multe...

– Şi grele, apăsă Negoescu.

Ioniţă Fărcăşan se strâmbă:

– Bufniţa aceea balcâză de-ar uita să se întoarcă, multă dezmierdare inimii mele ar aduce. Cât despre Brâncoveanu, a slăbit-o de la o vreme cu zaiafeturile. Zici că-i sihăstrie, nu curte domnească. Îşi încrucişă degetele pe pântece jucându-le morişcă şi ridică din sprâncene a mirare: Ce căutăm noi singuri cuc în târgul ăsta, clucere?

– Îţi trăsneşte vreun gând?

Boierul îşi răsuci trupul şi sofáua gemu sub greutate.

– Adică de ce nu ne-am călători și noi niţeluș? Mai felurim priveliștea, mai cercăm și alte rachiuri, vorba ceea, înghiţim alt văzduh.

Negoescu ridică din umeri cu ochii la teiul bătrân răsărit în faţa casei. O cioară își scutura penele ude croncănind a pustiu.

– La ceasul ăsta, în Veneţia bate soarele...

Ioniţă Fărcășan dădu hotărât din mână:

– Oriunde, numai la Veneţia nu! M-au lăsat o dată holbaţii ăia fără ciubote, mi-ajunge...

– Să încercăm vinul nemţilor?

– Nu face de obrazul domniei tale, clucere. Nemţii sunt meșteri în rachiuri, dar așezarea strugurilor n-au deprins-o.

– Ţara Bourbonului îi cam departe...

Gămanul se răsuci mânat de un gând.

– Ce-ai zice de Stambul? Căscăm gura la turcaleţi, pe urmă dăm o raită prin grecime. Ne întoarcem la toamnă, numai bine, pe vin nou.

– Stambul! zâmbi clucerul. Duci lipsa logofătului...

– De ce nu? râse Ioniţă Fărcășan. Aud că dă niște petreceri de a speriat șalvaragiii!

Negoescu îl cercetă lung.

– Eşti capiu? S-a ticăloșit pentru cinci sute de galbeni! Mi-i silă...

– Ba să nu-ţi fie silă, clucere, și deprinde-te a preţui ce cugetă fiecare. Că l-a spurcat Vodă știu, dar pentru ce anume, știu numai ce a vrut Brâncoveanu să știu. Dintâi oi sta de vorbă cu Andronic, și numai după aceea mi-oi îngădui a-mi fi silă. Dar astea le-om descâlci acolo, pe moșia Profetului. Când socoteşti să ne pornim?

Negoescu stinse ciubucul.

– N-am zis că mă învoiesc. Chibzuiam în primăvara asta să-nnoiesc conacul de la Râmnicu Vâlcea, mai am și alte lucrări...

Fărcășan sări în picioare:

– Ptiu! osândi-te-ar Dumnezeu, Doamne, iartă-mă!

– Pentru care faptă anume, Ioniță?

– Va să zică mă ispitești cu Viana, Veneția și țara Bourbonului, iar la urmă îți tragi înapoi cuvântul?!

– Nu uita că sunt în slujbă la curtea Domnului.

– Slujba domnească nu-ți retează cărările, Negoescule, o știi la fel de bine ca și mine. Brâncoveanu și mai cu seamă diavolul ăl bătrân, stolnicul, încearcă mare bucurie când boierii de credință bat drumurile împărăției și au ochi buni să vadă. Trebuie doar să ceri îngăduință lui Vodă. Zi mai degrabă că stăpânul domniei tale altu-i, și altminteri arată gura care-ți dă porunci.

Negoescu râse încetișor:

– Mă știi tu, Ioniță, sub imineul jupânesei Ilinca?!

– Știu puterea vorbei femeiești... Mă rog, cum ți-o fi voia. Eu atâta îți spun: De azi într-o săptămână, cu domnia ta ori singur iau drumul Giurgiului. Și trag nădejde ca la toamnă să mă poftești în conacul cel nou de la Râmnic. Ți-oi istorisi atunci pe îndelete cum m-am desfătat printre pașe și cadâne.

Începu a-și zbânțui șerpește pântecul mare într-un danț ce și-l închipuia de harem. Dușumelele duduiau. Negoescu își ținu râsul. Deși socotelile chibzuite crâcneau, știa că-l va însoți pe găman la Stambul. De mici se țineau de mână, iar fără Ioniță se simțea stingher și adumbrit la suflet.

– Ne-am înțeles deci, Negoescu-Effendi? Adună-ți calabalâcul și duminică, pe rouă nescuturată, dăm bice cailor. Mâine mă reped la Drăgășani să grijesc de câteva balerci cu vin. Profetul a luat drept-credincioșilor crâșmele și le-a dăruit în schimb cișmele. Iar eu, clucere, n-am mai băut apă de când m-a băgat popa în cristelniță. Până om desluși cărările cele bune din Stambul, ne-om înfrupta din vinul valah.

După care boier Ioniță Fărcășan duse cupa la gură și o goli fără răsuflet. Clucerul, tot cu ochii la cioara din tei, chibzuia gospodărește, scărpinându-și ceafa.

– Douăzeci de balerci gândesc c-or ajunge de-un început.

– M-ai chemat, Doamne? întrebă stolnicul.

– Ne-au sosit vești rele.

Glasul Brâncoveanului, prins de-o răgușeală, șovăia. Fruntea stolnicului se încreți. Întrebă iute:

– Rabutin?

– Rabutin. Trei cai a sfârșit olacul pentru a ne aduce știrea cât mai degrabă. Alaltăseară, un grămătic de la cancelaria generalului a spart sipetul de fier și luând hârtiile mai însemnate, printre care și zapisul nostru, a pierit în noapte.

– Cine-i grămăticul?

– Un boiernaș scăpătat, spune olacul. Unul, Sporea...

– Sporea din Slatina?

– Îl cunoști?

– Da, Doamne. Îi cunosc pe hainiți și deopotrivă pe cei care slujesc la curți străine. Numele grămăticului e de mult trecut pe răbojul celor ce trebuie vegheați.

– Lung răboj, stolnice!

Cantacuzinul își subție privirea. Fruntea albă, fără zbârcituri, părea și mai înaltă.

– Socoate Măria Ta că Sporea vrea – ținând zălog zapisul – să-ți smulgă câteva pungi de galbeni?

– Mult mi-ar pare bine acesta să-i fie gândul, oftă Brâncoveanu, dar din spusele lui Rabutin se arată a fi altfel. S-a aflat că Sporea e iscoadă veche a muftiului. Hârtiile le-a furat spre a-i aduce dovadă asupra prietenilor fără credință. Zâmbi chinuit: Mihai Racoviță al Moldovei, generalul Rabutin, Domnul Valahiei... Sunt mulți.

– La capătul drumului se află deci Stambulul, unde nu va ajunge înainte de o săptămână ori două.

– Chibzuiești c-o va lua cotiș, ocolind Valahia?

– Sunt încredințat. Ticălosul e învechit în treburi de taină, știe dară că după asemenea ispravă, slujitorii Măriei Tale nu vor lăsa piatră necercetată până la Bosfor.

– La ceasul de față au și pornit.

– Porunca e înțeleaptă, Doamne. Oricum, străjerii trebuie să pândească cărările spre Dunăre chiar dacă or aștepta în van.

Sprâncenele Cantacuzinului se strânseră mai tare.

– Îmi încerc aducerea-aminte. Nu în ultima scrisoare către generalul Rabutin vorbește Măria Ta despre gândul de răzvrătire al sârbilor, și grecilor, și bulgarilor, dând a înțelege că vei veni într-ajutorul lor cu oameni și galbeni? Mi-ai pomenit despre toate acestea...

– Ținerea de minte ți-a fost totdeauna credincioasă, stolnice. Mă întreb cum îl putem împiedica pe Sporea să ajungă la cancelaria muftiului? Cum îi putem smulge zapisul?

Gândul amândurora dădu târcoale aceluiaşi chip. Smead, cu nas puţintel încovoiat şi ochi încreţiţi a râs. Stolnicul căută privirea Brâncoveanului.

– Are Măria Ta om încercat pentru a-l înştiinţa pe Radu Andronic despre solia grămăticului? Apăs – om încercat – căci nu poţi încredinţa oricui asemenea slujbă, iar rosturile logofătului în turcime s-ar tulbura aflându-se că fuga lui a fost ticluită de Domnul Valahiei.

Vodă chibzui îndelung, apoi rosti încet:

– Am. Înaintea feciorului, m-a slujit cu osebită iscusinţă şi râvnă tatăl.

Capitolul XVII

ADEVĂRATUL CHIP AL BOIERULUI COSTACHE ANDRONIC

În a douăzeci și una zi a lui Florar, anul 1704 – după socotințele musulmane 1102 de la *Hegira*[1] – un călăreț fulgeră Pera și sărind peste gardul de piatră opri la ușile logofătului.

Mare fu mirarea răspopitului să recunoască în acel călăreț pe dumnealui, boier Costache Andronic. Chior de somn, caterisitul se frecă la ochi și dădu buzna cu spaimă în iatacul logofătului.

– Stăpâne! Stăpâne!

Radu Andronic, trezit dintr-o dată, zvâcni cu hangerul în mână.

– Boier Costache e în Stambul!

[1] Data strămutării lui Mahomed de la Mecca la Medina (622 e.n.).

– Ieși afară! strigă logofătul. Ești beat, iar pentru isprava asta ne-om socoti noi!

Pafnutie lăsă ușa crăpată și urmă, strecurându-și doar privirea înăuntru:

– N-am apucat încă, stăpâne, să pun pe limbă nici sfânta împărtășanie! Privește, rogu-te, în curte și încredințează-te. A sosit peste noi, în volbură de colb, tatăl domniei tale.

O mână îl trase pe răspopit în lături, ușa se izbi de perete și în prag apăru boier Costache.

– Pregătește caii, răspopitule!

Goneau pe deșelate, stârnind mirarea turcimii ieșite în uliți. Începuse ziua de vineri, zi în care Profetul oprise întreaga suflare a șalvaragiilor de la orice lucrare. Bătrânul galopa în față, logofătul venea la un gât de cal în spate. Pafnutie rămas în urmă primea colbul ridicat de boieri tușind și blestemând. Numai după ce ieșiră la drumul Stambulului, Costache Andronic domoli umbletul armăsarului citind cu mare grijă depărtările.

– Dacă n-a trecut, pe-aici va trece. Se întoarse spre fecior: Acum poți să slobozi întrebările, băiete, am băgat de seamă cu câtă nerăbdare mă așteptai...

O roșeață ușoară vopsi obrajii logofătului. Prinse mâinile boierului, cercetându-l cu lăcomie.

– Ce-i acasă? Ce anume te-a pornit tocmai la Stambul? Cine trebuie să treacă și încotro?

– Să le luăm pe rând, zâmbi liniștit boier Costache. Află dintâi că acasă-i bine. Mamă-ta-i și ea bine, atâta doar că prigonirea ta i-a alungat somnul, sporindu-i numărul ceasurilor de rugăciune și că nu știe pe unde mă preumblu acum. Socotind prea chibzuite cârtelile dumneaei, i-am

vestit luni seara hotărârea de a drege acoperișul de la Lunca și căprioriii de la Conacul Morii. Marți dimineață am plecat împreună cu vătaful. Pe podul lui Șerban Vodă ne-am despărțit. El a luat-o spre moșii, iar eu spre domnia ta.

Logofătul își încreți sprâncenele a mare mirare:

– Doar trei zile ai făcut de la București la Stambul?!

Cântări, nevenindu-i parcă să-și creadă urechilor, făptura uscățivă a boierului, chipul plin de zbârcituri în care doar ochii păstraseră neașteptată tinerețe.

– Trebuie să zgâlțân ținerea de minte a feciorului meu carele mă bănuie mai moșneag decât sunt, spuse bătrânul, uitând că abia în postul Crăciunului împlinesc 55 de ani? Dar, vezi bine, nu tinerețea cea din cale-afară de multă m-a gonit spre meleagurile turcului.

Logofătul nu-l slăbea din privire și boier Costache își urmă vorba:

– Brâncoveanu m-a trimis la tine.

– Brâncoveanu?! Te-a trimis Brâncoveanu?

– În mare taină și grabă.

– Vorbește deslușit, tată!

Costache Andronic zâmbi drumului care venea spre Stambul.

– Nici tu n-ai priceput, băiete? Înseamnă atunci că-i bine.

– Ce să pricep?

Bătrânul se îndreptă în șa.

– Nu-i prima oară când prăpădesc șase cai gonind spre Stambul în slujbă de mare taină.

Logofătul își aminti vorbele Brîncoveanului și pentru a doua oară sufletul i se umplu de lumină. Mergeau la pas.

Bătrânul potrivi cu dichis tutunul în lulea, o aprinse și pufăi de câteva ori.

– L-am slujit pe Vodă ani în șir, așa cum îl slujești tu astăzi. I-am purtat răspunsuri felurite la Moscova, și la Viana, și în Stambul, și la Craiul Ieșilor...

– Christoase! Biata mamă poate jura la o sută de icoane că n-ai trecut nici Dunărea... Iarna îți încălzește papucii, te îmbrobodește ca pe un prunc și aduce mulțămită cerului că i-a fost ursit bărbat blând și de casă, fără dor de blăstămății.

Începu să râdă, clătinând din cap.

– Papucii calzi, spuse boier Costache, nu mi-au stricat cu nimic, iar în limba legată a stat norocul și puterea mea. Plecam la drum fără s-o las pe jupâneasa Irina în lacrimi, și oriunde mă duceam, mă strecuram fără a atrage luarea-aminte asupra mea. Pe boier Costache Andronic îl cunoșteau toți drept om cumsecade, sub papucul muierii, molâu și cam prostănac. Lăsă mâna pe umărul logofătului, trăgându-și chipul mai aproape: Tipărește în minte vorbă de iscoadă bătrână! Pisica cu clopoței în coadă nu prinde șoareci. Cu cât treci mai nebăgat în seamă, cu atâta calea ți-e mai nepoticnită. Iar eu privind la domnia ta și știindu-ți rosturile, mă tot minunam. Făceai totul parcă anume să te țintească oamenii cu degetul. S-a întâmplat oare vreun târgovăț din București care să nu știe că logofătul Andronic e omul de taină al Brâncoveanului?

Radu Andronic zâmbi.

– În ceasul de față toți au încredințarea că acel om de taină, stăpân pe multe dedesubturi politicești, s-a vândut turcului. Cine-i în câștig?

– Mda... Boier Costache prinse a pufăi din nou. Când câștigul e prea mare, mare-i și paguba.

– Nu pricep.

– Te-ai gândit la ziua când va trebui să spulberi credința în ticăloșirea ta?

– Asta-i treaba lui Vodă.

– Domniile sunt trecătoare, băiete, ca orice mărire, oftă bătrânul. Cu vârsta, am deprins o învățătură. Până nu-ți frigi degetele, nu știi ce-i acela foc...

– Sunt zece ani de când îl aprind și-l sting, tată.

– Nu te-ai fript! Cercetă cu luare-aminte lungul drumului: Ce-i cu izvodul?

– Știu unde se află, iar cărarea spre el am curățit-o de piedici. Mai rămâne să lămuresc taina încuietorii. După socoatele mele, o săptămână mă desparte de izbândă.

– Într-o săptămână, Vodă își poate pierde capul. Zapisul trimis generalului Rabutin al Transilvaniei a fost furat de către un grămătic de la cancelarie. Acest grămătic se îndreaptă acum spre Stambul pentru a-l depune în mâinile mectubgiului. Trebuie cu orice preț să-l oprim. Pentru asemenea lucrare m-a trimis Brâncoveanu la tine. Se ridică în scări, cercetând zarea cu mâna streașină la ochi: Nădăjduiesc să nu fi trecut.

Se întoarseră auzind tușit gros în spate. Răspopitul îi ajunsese din urmă, scuipând în lături cu credință. Radu Andronic zâmbi:

– Ce-i, cuvioase?

– Îngăduit e oare slugii celei vrednice să spună vorbă de bun venit tatălui domniei tale, logofete?

– Îngăduit.

– Dar să aducă aminte, dumnealor boierilor, că azi e zi care se cere cinstită?

– N-am uitat, spuse bătrânul.

– Dar că în asemenea zi, dat iaşte tuturor să cinstească o ploscuţă de rachiu?

Boier Costache Andronic râse cu bunăvoinţă:

– Ai dumneata, părinte, asemenea ploscuţă?

– Am. Căci cu deosebită chibzuinţă şi grijă slujesc pe feciorul domniei tale trăgând nădejde că într-o zi o băga şi dumnealui de seamă...

După ce lăsară săracă plosca răspopitului, boier Costache Andronic îşi rândui mustaţa chibzuind.

– La poalele târgului pe care osmanlâii îl numesc Stenia, se îmbrăţişează două drumuri. Socotesc că n-ar fi rău să-l aşteptăm acolo pe ticălos.

Logofătul găsi înţeleaptă judecata bătrânului şi porniră în galop.

Caii goneau cu zăbalele înspumate. Pafnutie, rămas în urmă, mângâia grumajii tătarcei dondănind îndesat. Cerceta pulberea drumului, ridica din când în când ochii spre a nu se rătăci de stăpâni.

– Te mirai, iapă, cu cine se aseamănă logofătul. Iaca şi tată-său! Cată la el şi îndestulează-te! Moşneag cu tâmpla înspicată, mai zălud ca un flăcău. Ucide şase cai de la Bucureşti la turc şi amu, fără picuriş de hodină, o ţine înaintea feciorului. Amândoi, strâmbi în şa, bezmeticesc, precum odraslele cele întraripate ale Satanei... Asculta-şi, tătarco? Te-am simţit eu dintr-un bun început bogată la minte şi scurtă la limbă. Măcar tu pleci urechea la vorbele

mele cele înțelepte. Ți-oi spune cum făceam eu... Dintâi, purtam la buze o cupă ori două de vinars... Aduce dezmierdare gâtlejului și spor îmbelșugat minții. Numai după aceea, trântit pe divan – căci orișicine cunoaște, două fapte într-aceeași vreme spre pagubă se săvârșesc –, deci lăsând răgaz trupului, începeam să chibzuiesc până la ceasul când zbiară turcul cel smintit, chemând osmanlâii să-și îndoaie șalele în rugăciune. De-amu, când oi ajunge acasă, hoge îmi fac cucoșul și-l cațăr pe acoperiș... Mă întrebi la ce chibzuiam în dulceața crivatului? Cum pot eu, bre iapă, să-ți port răspuns stând de-a-ncălare, cu schinarea ieșită din balamale? Irra! M-ai amețit de cap cu atâta voroavă...

Astupă gura tătarcei cu o mână de susan, apoi după o scurtă șovăială luă și cuvioșia sa câteva boabe.

– De... Dacă pici în baltă, plătică te faci. Prânzește Profetul, om prânzi și noi.

În zare, călăreții abia se mai deslușeau. Răspopitul înghiți pe îndelete și dădu pinteni iepei.

Ortachioi, Curù-Cișmè, Arnautchioi, Bebec, Rumeli-Hirsar rămăseseră rând pe rând în pulberea drumului. Nu se făcuse de chindie, când poposiră pe spinarea unui deal lângă *Stenia*. În vale, se așternea calea lată și bătătorită care ducea spre *Ielnichioi*, *Therapia* și *Buiuc-Déré*, până la *Cavac*, încrucișată cu un drumeag cotit, după toate semnele mai puțin umblat.

Costache Andronic sări sprinten din șa și azvârli dârlogii în mâinile slugii. Se ținea drept, un trunchi cercat de ani fără însă ca aceștia să-i fi supt vlaga; ochii îi scăpărau.

– Sufli greu, răspopitule, spuse cercetându-l dintr-o parte.

Pafnutie își săltă brâul peste polobocul pântecului.

– Dacă s-o învrednici Dumnezeu să-mi croiască drum până la anii domniei tale, încredințat sunt că oi deprinde și umbletul fără popas. Adăugă clătinând din cap: Și fără rost...

– Sfinția ta gândește că a trudit în zadar?

– Cărările fiecăruia sunt sortite de mult. De-amu, cum ne-o fi norocul, oftă Pafnutie.

Bătrânul cercetă în lungul drumului, străjuindu-și ochii de soarele ostenit ce își săgeta pieziș ultimele sulițe.

– Nu norocul, ci socotințele.

Se întoarse spre logofăt. Radu Andronic zâmbea ascuns. Din zori petrecea tot într-o mirare. Nu-l recunoștea pe bătrân, parcă înghițise băutură solomonită. Și glasul era altul decât cel picurat în odăile și în preajma cucoanei Irina.

– De un lucru sunt încredințat, spuse boier Costache. Sporea n-a avut vreme să ajungă la cancelaria muftiului. Rabutin a aflat sunducul gol acum șase zile. După judecata stolnicului, pe care cu îngăduința dumitale, părinte, o găsesc fără cusur, iscoada n-a ales cale scurtă pândită de străjerii Brâncoveanului. Nu grabă caută, ci drum fără primejdie.

Logofătul clătină capul:

– Trag nădejde ca grămăticul să fie îndeajuns de viclean pentru a chibzui într-astfel. Dintotdeauna, mai mult de lucru au dat neghiobii. Ți-e greu să le ghicești gândul. Învățătura asta am deprins-o în ziua când s-a tocmit slugă Pafnutie...

Răspopitul ridică ochii spre ceruri:

– Nu-i osândi, Doamne, pre cei ce-şi leapădă judecata odată cu veşmintele.

Bătrânul îi reteză vorba:

– Pun rămăşag că Sporea nu-i răspopit moldovean. Când încredinţezi asemenea slujbă, alegi bine omul. O dată ajuns aici, grămăticul o va lua pe drumeag. E încâlcit şi cu zăbavă, dar cel mai puţin primejdios pentru el. Sate în stânga şi în dreapta. Ziua păşeşte fără temere printre oameni, după asfinţit înnoptează la vreo gazdă. N-are deci de străbătut drum pustiu.

Pafnutie îşi scărpină ceafa.

– Cam cât chibzuieşte domnia ta că avem de adăstat sub cerul lui Allah drept acoperiş, şi bolovanii iştia drept saltea?

– Nu multă vreme, răspopitule. Suntem în Florar... Până s-o facem de caftan îmblănit, tot vine el.

Sluga se lăsă la pământ bombănind.

– Îi bine, Pafnutie! Iarba o mănânci tu, tătarca o mai răbda.

Pufăiau sub puterea stelelor. Găvanul ciubucelor îl ţineau în căuşul palmelor, astupând miezul de jar, spre a nu fi deslușiți în întuneric de ochi străini.

Boier Costache Andronic surâse.

– E a doua oară când stau de strajă prin aste locuri... Mă aflam fără tovarăş, nu îndrăzneam să mă depărtez de dâmb şi vorba răspopitului – vezi, prost, prost, dar tot mai dă ceva din el – ajunsesem să mă îndestulez cu buruieni. Nu-mi vine a crede că se împlinesc 30 de ani de la acea zi...

Sluga se învârti pe pântece. Glăsui cu amărăciune:

– Treizeci de ani... Tare mai eram chipeș și țunțurliu acum treizeci de ani... Cătau la mine babele, ba și cele crude ca la un arhanghel. Unde nu mai am zilele de atunci...

– Ce-ai face cu ele, cuvioase? întrebă, râzând încetișor, logofătul.

Pafnutie oftă până în străfundul rărunchilor:

– Doamne, ce n-aș face! La vremea aceea însă, mă aflam necopt la minte, iar cugetul îmi hălăduia pe dealuri și rovine. A fost dintâia oară când am văzut chipul Satanei.

Dibui îndelung în traista de la șalele tătarcei și scoase a doua ploscuță.

– Răcoarea lui Allah mi-a străpuns oasele. Nu poftiți a vă încălzi? Aista-i rachiu sărman, de teșcherea calică și nu îndeajuns de ales pentru obrazele domniilor voastre, dar, în astă pustietate, gândesc că nu l-oți rușina.

Boierii băură cu rândul. Logofătul zâmbi lămurit.

– După toate semnele, mastica mea de Chios îi băutură sărmană pentru cuvioșia ta. Încep a înțelege taina clondirelor secate cât ai întoarce capul...

O vreme se auzi doar liniștea nopții înțepată de țârâitul greierilor. Stelele zvoneau albastru, felinare aninate în altă lume, de alte ființe.

– Dormi, logofete? șopti Pafnutie.

Întrebase într-o doară, îi simțea treji pe amândoi.

– Nu. Dar sfinția ta?

– Chibzuiesc.

– Nu mai spune! La ce chibzuiești, cuvioase?

– Ce-ar fi, adică, dacă m-aș mai naște o dată peste vreo 250 de ani?

Radu Andronic râse:

– De ce 250 și nu 300?

– Să nu fie nici pe-a mea, nici pe-a domniei tale. Să zicem 270...

– Cugeți departe.

– Departe, logofete! Dacă n-o face stăpânul, o face sluga... Cum văd stele rodind, mintea-mi prinde aripi. Și-o dată mă trezesc peste veacuri... Pășesc pe uliță și mă minunez. Caii scot flăcări și fum, gonesc ca o părere... Când boierul e oleacă grăbit, o iau de-a dreptul prin văzduh... Casele au caturi multe, deasupra ori sub pământ....

– De ce sub pământ? întrebă într-o lene Radu Andronic.

– Omul e dornic de cunoaștere. Vrea să știe ce-i sub țărână și sapă, sapă... În atâta amar de vreme, socotesc c-or ajunge ei la un liman.

– Pășește mai departe, cuvioase!

– Pășesc și mă minunez. Și ca să-mi treacă buimăceala, intru într-o crâșmă.

– Pe-asta o vedeai dintâi, râse logofătul, înaintea cailor verzi și a coșmeliilor de cârtiță.

Răspopitul vorbea ca în vis.

– Crâșmarul mă cinstește cu vin bun, curat ca lacrima. Nu-mi înghesuie socoteala. Iar cupele, cât de multe aș goli, îmi înveselesc cugetul fără a-mi întuneca mințile.

– Tot cu gândul la rai, răspopitule, zise boier Costache.

Sluga sălță din umeri.

– Așa socotesc eu că va fi... Mă întorc în uliță și nu zăresc picior de muiere...

– Rai musulman, râse Radu Andronic. După pilda și învățătura Profetului.

Caterisitul se bosumflă:

– Bag de seamă că domniile voastre râdeți de mine.

– Nu râdem, Pafnutie, îl încredinţă bătrânul.

– Proroceşte, rogu-te, mai departe.

– Unde am rămas?

– Unde-ţi rămâne gândul mai vârtos...

– Da. Muierile stau cât îi ziua de mare în cuhnii şi numai la biserică ies. Poartă straie lungi – nu se vede chicătură de piele din grumaji până-n călcâie – făcute anume să le ascundă însuşirile satanicești.

– Şi chipurile? întrebă Radu Andronic.

– Fără sulemeneală şi alte farafastâcuri! Le ţin înfăşurate în opt rânduri de văluri groase, cu două borţi mărunte, cât să nu orbecăiască.

– Nici ochii nu li-i laşi slobozi, părinte?

– Nimic! Pafnutie tăie văzduhul în curmeziş. Adăugă cu tâlc: Cineva a văzut o dată printre buruieni căutătură albastră mai primejdioasă decât o herghelie de muieri.

Logofătul zâmbi. Pe lângă urechi îi trecu fâlfâit de aripi.

– Unde anume ai zărit ochii aceia?

– Nu ţin minte.

– Ţin eu, zise bătrânul. Numai că acei ochi băteau adânc în negru.

– Am pomenit de buruieni, stăpâne, care ascund ziduri înalte, nu de iatac... Voit-am să spun că Profetul a apucat-o el pe drum înţelept, dar n-a ţinut-o până la capăt. Viitoria, sunt încredinţat, va fi mai cu judecată.

Radu Andronic scutură ciubucul stins de-o piatră.

– Tot ai uitat ceva, Pafnutie. N-ajung vălurile şi straiele de povară.

– Ca să scap de ispită, eu, unul, sunt mulţumit cu atâta, logofete. Dar dacă domnia ta mai vrea ceva...

– Ai uitat semnul „umblă după mine“ făcut prin sucirea gâtului... Cât nu le înțepenesc grumajii, pot ispiti încă suflete cuvioase. Îi de ajuns să-i zdruncine a chemare...

Răspopitul tăcu. Un vânt iute șfichiuia harnic buruienile și frunzele copacilor, asemenea nuielelor mânuite de bostangii.

Pe cer sclipea crai nou, fugit din creștetul unei geamii.

Dinții lui Pafnutie clănțăneau. Vântul de peste noapte nu ostenise și acum, în zori, se strecura subțire prin straie înfigând piroane în carnea răspopitului. Se ținea aproape de pântecele tătarcei și bombănea neluând aminte dacă îl ascultă ori nu cineva.

– Ce cați, bre, în culmea dealului ista ajunat și nedormit ca zăltații fără nădejde de la Socola? Sfânt, prea sfânt te socotești? Au nu știi că Domnului nu-i e dragă trufia și nici suferința cea fără de smerenie? Oare ce nădăjduiești tu, cuvioase? Păsat cu osânză în zi de post? Struguri dulci la Bobotează, ori vulpe proastă să calce taman după voința ta în prinsoare străvezie ce...

– Gura! porunci logofătul.

Caterisitul înghiți în sec, cercetând drumul. Dinspre Ienichioi venea o caravană. Patru negustători și un derviș însoțeau cămilele încărcate vârf cu straițe și desagi. Înaintau cătinel, în priveala lesnicioasă a pândașilor.

– Printre ei să fie? întrebă încet Radu Andronic.

Răspopitul clătină din cap înțelepțește:

– Nu tot ce bâzâie face miere, nu tot ce alunecă pe baltă îi bun cu varză...

Logofătul îi zvârli o uitătură neagră și Pafnutie amuți. Boier Costache mormăi cu ochii subțiați, țintă la drumeți.

– Dacă eram în locul grămăticului, asemenea tovărăşie alegeam. Nimic mai obişnuit pentru cărările musulmane decât o ceată de neguţători însoţiţi de un călugăr. Trebuie dară trecuţi prin sită.

– Călugăr?! Pafnutie ciuli urechile. Iacă, sfinte Antipa şi tu Sfântă Nastasie, îmi fu dat să văd slujitor de-al Profetului!

– Ai văzut o grămadă de dervişi la Stambul, surâse logofătul, dar ochii sfinţiei tale căutau spre alt soi de veşminte.

– Chiorul cela cu fes să fie?

Boier Costache clătină capul şi-i arătă un bărbat scundac, cu musteţi şi barbă castanii. Răspopitul se holbă lung şi dădu din mână a dispreţ:

– Halal oştean în armia lui Allah! umblă în rochie, ca muierile.

– Rasa popilor moldoveni seamănă cumva a berneveci? întrebă bătrânul, zâmbind subţire.

– Câtuşi de puţin, boierule, câtuşi de puţin. Dar adu-ţi, rogu-te, aminte ce stejari de oameni acoperă. Ochii mei încă n-au văzut monah doborât de vânt pentru slăbiciune.

– Deşi Domnul porunceşte prigoana pântecelui în zilele de post, spuse Radu Andronic.

– Sfinţii părinţi au lăsat cuvânt să ne întărim trupul pentru ceasul când într-o mână vom ţine crucea, iar în cealaltă sabia, sfărâmând oştile iadului. Iar eu mă uit la slutul cela şi nu-i citesc strop de vitejie. Îl fulgeră un gând: Ia spune, logofete, turcaleţii au draci?

Radu Andronic nu-l auzi. Se întoarse spre boier Costache cu anume zâmbet:

– Ce zici, tată, s-a mai pomenit derviş fără plete?

Bătrânul sălta umerii.

– Poate fi un semn, dar gândesc că nu-i bună pripeala... Sunt orânduiți pe tagme și fiecare din ele și-a luat alte deprinderi.

– De una însă sunt încredințat, spuse cu același zâmbet logofătul. Încrețiturile turbanului alcătuiesc totdeauna număr cu soț. Merg din două în două.

– De-o pildă? se băgă muscă răspopitul, dornic să cunoască tainele păgânilor.

– De pildă, dervișii *gulșeni* au șase crețuri, *bektașii* douăsprezece, alții ajung la optsprezece.

– Ăsta de care soi socotești a fi?

– După straie, derviș *cadriu*. Șase falduri trebuia să aibă turbanul... Ochii îi luciră scurt: Văd șapte.

Caterisitul se minună:

– Oare cu viețile sfinților mucenici la fel s-o fi îndestulat robul tău Radu Andronic? Că despre păgâni cunoaște, văd, și ce râmă godacul în troacă...

Logofătul se ridică sprinten.

– Le ies în cale.

– Ai răbdare, să vedem ce drum aleg.

Radu Andronic fremăta asemenea armăsarilor ținuți în frâu. Când caravana coti spre Stambul, îi căută ochii. Boier Costache clătină din cap.

Logofătul rândui jungherul la cingătoare și coborî în goană dealul. Bătrânul se ridică fără grabă, poruncind răspopitului:

– Ia caii și urmează-mă!

– Chitesc că mai de folos sunt cocoțat aici, spuse Pafnutie. La o primejdie, nimeresc cu bolovani în căpățânile nelegiuiților.

Costache Andronic îl fulgeră.

– Vina pentru limbuția slugii o poartă stăpânul și teamă mi-e că feciorul meu va pătimi greu într-o zi pentru asemenea vină. Suflă mânios: Pune-ți zăbala și mișcă!

Pafnutie oftă întâi, apoi legă caii între ei de dârlogi și o luă spre viroagă.

Logofătul se închină negustătorilor cu mâna la inimă și se apropie de derviș. Călugărul se făcu a nu-l lua în seamă. Ochii gălbui cercetau cu grijă zarea.

– Allah să-ți lumineze drumul! spuse Radu Andronic. Vii de departe?

Bărbatul îl privi iute și după scurtă șovăială întinse mâna.

– De departe, *ia Allah!*[1] Milostivește, călătorule, un derviș rătăcitor. Socot al treizecilea răsărit de lună de când mă aflu plecat în canon, de la mănăstire.

– Vai de viețișoara lui! oftă Pafnutie, întorcându-se către bătrân.

Privirea lui Costache Andronic îi alungă celelalte cuvinte.

Logofătul începu să râdă. Spuse în valahă:

– Te credeam mai isteț, grămăticule. Ai pus veșmânt de călugăr și ți-ai zis că-i de ajuns ca să bați nesupărat la poarta cea dosnică a muftiului. Măcar atâta trebuia să prinzi învățătură, că pravila nu îngăduie dervișului cadriu să cerșească.

Călugărul ridică ochii spre cer.

[1] O, Doamne! (lb. turcă).

– *Ia, cahar!*[1] Privește cum slujitorul tău e năpăstuit de un ghiaur!

Dinții logofătului sticliră.

– Scoate zapisul Brâncoveanului, Sporeo, și lasă-l pe Allah!

– Har Domnului! se închină cu mulțumire Pafnutie. Au început a grăi ca oamenii.

Negustătorii, strânși pâlc lângă cămile, priveau fără amestec, ca la panoramă. Grămăticul rânji.

– Hrisovul sau jungherul, logofete!

Într-o clipită, îi sclipi în mână lama îngustă a unui pumnal. Radu Andronic se dădu doi pași înapoi. Pafnutie se uită repede la boier Costache. Bătrânul rezemat de un copac privea liniștit, cu brațele încrucișate peste piept.

Grămăticul mânuia dibaci pumnalul. Lepădase straiul călugăresc, rămânând în cămașă și nădragi strâmți, ca ai logofătului, încinși într-un chimir de piele. Căuta după toate semnele luptă încleștată spre a da putință brațului scurt să ajungă la inima lui Radu Andronic. Logofătul îl aștepta cu palmele goale. Când Sporea își trimise lovitura, îi prinse încheietura, sucind-o scurt. Grămăticul lepădă pumnalul și cu mișcare iute se desprinse din strânsoare. Duse repede mâna la brâu, scoțând hangerul și se azvârli orbiș asupra logofătului.

Pasul înapoi făcut de Radu Andronic întâmpină o piatră. Logofătul găsi vreme să ferească hangerul, nu și săritura lui Sporea. Se prăbuși.

---

[1] O, Dumnezeule răzbunător! (lb. turcă).

Pafnutie dădu să se repeadă, dar o mână grea îl priponi locului. Se întoarse cu mirare spre boier Costache. Bătrânul rosti uscat:

– Lasă-l singur!

– Cum să-l las?!

– Așa-i drept! Nici grămăticul n-are tovarăș.

Răspopitul urmărea lupta, alb la față.

– E în primejdie de moarte, boierule!

– Nu-ți cunoști stăpânul, Pafnutie!

Radu Andronic stătea copleșit de povară. Când hangerul lui Sporea îi atinse grumazul, se zvârcoli șerpește, își propti tălpile în pântecul grămăticului și-l azvârli peste cap. În căzătură, Sporea se izbi cu tâmpla de stânca izvorâtă la marginea drumului. Ochii prinseră luciu de sticlă, apoi rămaseră ațintiți în bolta albastră.

Negustătorii priveau de după cămile, șoptind îngroziți:

– *Ia hak! Ia haïh! Ia kaium!*[1]

Logofătul smulse turbanul iscoadei. Despături țesătura și o lumină scurtă i se aprinse în ochi. Înlăuntru, se afla cu grijă păturit zapisul Brâncoveanului.

– De, Pafnutie! spuse răspopitul, venindu-și din uimire. La slugă dârză și destoinică, tot astfel de stăpân se cuvine.

Boier Costache se uita la logofăt. Pe chipul însemnat de arșiță doar ochii zâmbeau.

La porunca logofătului, Pafnutie strânse chingile șeilor. Boier Costache așteptă plecarea caravanei, apoi sălta

[1] O, Dumnezeule drept! O, Dumnezeule viu! O, Dumnezeule care exiști! (lb. turcă).

piciorul și apucând într-anume fel călcâiul cizmuliței îi roti tocul, descoperind tainiță mică. Acolo dosi zapisul Brâncoveanului.

– Nu era oare mai nimerit să-l arzi? întrebă Radu Andronic. Mi-e teamă să nu te întâmpine vreun vrăjmaș.

– Pentru liniștea lui Vodă, duc zapisul neatins. Numai dacă o să-l vadă cu ochii, va răsufla fără greutate.

Își îmbrățișă feciorul și sări în șa.

– Te însoțim, tată. Măcar până la Cavac...

– De prisos. Scrută o vreme cerul și urmă: Aș dori să-ți isprăvești cât mai grabnic slujba la Stambul...

Logofătul simți strângere de inimă. Îi căută ochii, dar bătrânul și-i ascundea, cercetând peste vârful copacilor. Glăsui străin, cu mintea parcă într-altă parte:

– Mama ta trăiește greu gândul că ai fost afurisit...

Pafnutie clătină din cap cu înțelepciune:

– Așa e! Așa e! Parcă numai dumneaei...

Bătrânul se scutură de gând și dibuind în chimir o teșcherea mică de parale, o azvârli slugii.

– Rămâi cu bine, Pafnutie, și ai grijă de stăpânul tău. Nu uita! Răsplata cea mare o vei găsi în pivnițele lui boier Costache.

Mai zâmbi o dată către logofăt și înfipse pintenii în pântecele armăsarului. După o clipă se văzură copitele calului și spatele unui călăreț stând strâmb în șa.

Radu Andronic rămase cu privirea departe, până norul de colb se spulberă. În zare străluceau cununile stejarilor peste care soarele picura argint.

Trei brașovence încărcate peste măsură și o oaste de slugi însoțeau rădvanul în care se aflau dumnealor,

clucerul Negoescu și Ioniță Fărcășan. Se călătoreau de zece zile socotind a poposi la Stambul peste altele zece. Mai cu seamă de când păşiseră pe meleagurile Profetului, opreau în fiece târgușor găsind prilej de zăbavă.

În dimineața aceea, se treziră mahmuri și cu capetele încinse, căci cuvenit fusese să închine până în zori pentru jumătatea drumului străbătut. Clucerul își amintise cu lacrimă și de un strămoș, Costea, unchi de paie plecat dintre vii în urmă cu vreo douăzeci de ani. Pomenirea răposatului adusese spor mare petrecerii. Odată cu zorile, sosi și gândul bun al lui boier Fărcășan. Pentru obrazul celor doi Constandini, Cantacuzino și Brâncoveanu, se cuvenea deșertată măcar o balercă...

Se urniseră greu, pe la unsprezece ceasuri, înveșmântați subțire în caftane de atlaz ținând alături, la îndemână, ciubucele și clondire cu zeamă de roșii pentru dresul gâturilor încleiate. Din vreme în vreme, Ioniță Fărcășan azvârlea o privire spre drumul încins de arșiță. Nouri albi, ușori pluteau pe un cer străveziu. În rădvan pătrundea pulbere, miros de balegă, mireasmă de floare. Era cald și Ioniță, gros la trup și la limbă, asuda harnic.

– Știi ce gândesc...

Clucerul, stors de zaiafet și încă nu deplin treaz, mormăi:

– Știu.

– Ei iacă, pe asta n-o mai știi! Socotesc că ar trebui să ne pornim mai din vreme.

– Da' ce, bre, eu îs neamț să n-am somn? Află de la mine, frate Ioniță, că odihna cea adevărată după răsăritul soarelui începe.

– Nu zic nu, dar uite că ne prinde vipia pe drum și ne trec toate apele. Dacă am trage ciubotele și-am arunca un cofăiel de apă pe față dimineața la ceasurile opt, să spunem...

– Nu mai spune, că-mi vine rău!

– Ar mai fi o ispravă, dar așa? Înhămăm la zece și nu ne urnim înainte de unsprezece.

Clucerul Negoescu se strâmbă:

– Mie mi-e destul de bine și așa. Călătoresc spre desfătare, nu-s tocmit cu slujbă... Auzi vorbă! Să mă scol în creierii zilei...

– Și mai e un gând carele mă muncește, oftă boier Fărcășan. Se strică vinul în balerci.

– De...

– Prea îl cutremură bolovanii și hârtoapele osmanlâilor. Vinul zgâlțâit se tulbură și pierde dulceața.

– Socoată târzie, gămane! La urma urmei, cum chibzuiai să călătorim? Pe drum așternut cu puf?

– Mă doare sufletul, Negoescule! Trebuie să-i venim în ajutor.

– Doar n-oi ține butoaiele în brațe?

– Altminteri, ziceam. Să ne așezăm gospodărește pe capul lui la cel dintâi popas...

Clucerul se rupse din toropeală.

– Urmează-ți gândul, omule, că-mi place!

– Nu de alta, dar ne-o blestema Cel de sus că batjocorim lucrul cel mai de seamă și mai bun lăsat nouă păcătoșilor.

– Așa, așa...

Ioniță Fărcășan săltă degetul gros cu ochii în zare. Se apropia văzând cu ochii un călăreț într-o urgie de pulbere.

– Ia uită-te, Negoescule! Nu-i Andronic?

–Ți-a hurducat drumul vederea.

– Andronic îi! suflă gămanul. Fac prinsoare! Pe unul singur îl știu stând strâmb în șa, și acela-i logofătul.

Ioniță scoase capul din rădvan, apoi și-l trase repede. Prin față îi trecu călărețul ca o nălucă, fără a le azvârli măcar o uitătură. Ochii lui Fărcășan crescuseră cât verzele. Suflă sugrumat:

– Era tată-său, boier Costache! Ce-o fi căutat bătrânul în turcime?

Negoescu îl măsură lung:

– E și greu de ghicit. Cumpătarea cea îndelungată ți-a stricat mințile, Ioniță! L-a apucat dorul de logofăt și a venit în taină la Stambul.

Pe chipul boierului Fărcășan se iți zâmbet de tâlc.

– Oare?

– Măria Ta răsuflă cu ușurare? zâmbi stolnicul.

Brâncoveanu cercetă lung zapisul înainte de a-l încredința flăcării. Așteptă în fața sfeșnicului cu ploiță de cristale, până văpaia îi atinse vârful degetelor. Suflă, spulberând cenușa. Din pergamentul către Rabutin rămăsese o fărâmă cât unghia. O arse și pe aceea, oftând:

– Andronicii îmi sunt oameni cu credință. Nu-mi amintesc slujbă de însemnătate în care vreunul din ei să se fi poticnit. Din păcate...

Lăsă gândul neisprăvit. Cantacuzinul lepădă luleaua și-o depuse pe mescioară.

– Chibzuiesc o răsplată pe măsura faptelor, spuse Vodă. După ce Radu Andronic își va sfârși lucrarea, odată cu adevărul cinstei lui, voi porunci să se întocmească

hrisov de danie asupra moşiilor de la Răscrucea şi Siliştea de Sus.

Stolnicul clătină din cap:

– Aş cuteza să atrag luare-aminte Domnului meu că Andronicii nu pentru Măria Sa săvârşesc faptele cunoscute...

– Nu pentru mine?! întrebă mirat Vodă.

– Nu, Doamne. Altu-i stăpânul lor. Ţara Românească! Din păcate, Adronicii nu se pot afla pretutindeni şi totdeauna.

Vodă se aşează pe divan. Îşi mângâia degetele lungi, poposind asupra smaragdului tăiat ca un fagure. Surâse ostenit:

– Ştii cum se întâmplă cu scrisorile acestea, stolnice? Aveam la Brâncoveni, în copilăria mea, un argăţel, Niculăiţă. Într-o desprimăvărare – parcă văd şi astăzi curţile năpădite de zloată şi glod – se îmbolnăveşte acel Niculăiţă de rapăn. Cum asemenea necaz nu se întâmpla pe la noi, oamenii prepuiau că-l dobândise de la nişte ţigani ce-şi întocmiseră şatra la marginea satului. Nu-i dibuiau leacul şi Niculăiţă plângea şi se scărpina din zori şi până în seară. Amarnic îl mai chinuiau mâncărimile, până bagă el de seamă că numai apa îl ogoieşte. Şi uite aşa, şedea toată ziua cu degetele îngheţate în baltă. Noaptea îşi întocmise un soi de copaie care o ţinea pe pântece. Se ruga la icoane să dea mai repede soarele, socotind că atunci va putea sta cât o pofti, cu tot trupul în mlaştină, nesupărat de frig.

Vodă râse cu amărăciune:

– Însă apa nu-l vindeca, amâna suferinţa. Cam aşa fac şi eu cu zapisele. Ţin mâinile în smârc. Am înapoi scrisoarea lui Rabutin, am răspunsuri bune de la Leopold şi Teleki al sârbilor, şi Popa Clement, şi veneţieni. Dacă

mă apuc însă a socoti pe cei de la care încă nu am, Ludovic, Mazepa al cazacilor, țarul Petru și încă o puzderie, bag de seamă că n-am izbutit mare lucru. Izvodul este acela pe care trebuie să punem mâna și nu scrisorile. Cu pricina avem a lupta, nu cu rodul.

– Spre mângâiere și nădejde, voi aminti Măriei Tale că de-astă dată, acolo unde se află pricina se află și logofătul Andronic.

– Logofătul Andronic... șopti Brâncoveanu, apoi nu mai spuse nimic.

În odaie coborâse întunericul. Ardea un singur sfeșnic, într-un nimb tulbure de lumină.

Poposise seara și în odaia cea mare a cucoanei Irina. Boier Costache trăgea din lulea la locul știut, în ungherul sofálei. Jupânesei i se păruse prins de guturai și-i înfășurase umerii cu o broboadă mare, popească, îi așezase tichie și papuci calzi care se rezemau pe cărămidă înfierbântată. Părea din nou firav și încovoiat de vreme, iar peste ochii neașteptat de tineri coborau pleoapele scorțoase. Jupâneasa Irina împungea liniștea cu vorbele și țesătura dinainte cu acul.

– Am zis că trebuie dres la Lunca, și iar am zis că din pricina căpriorilor putrezi o să ne trezim cu Conacul Morii prăbușit. Dar unde am așteptat un an, mai așteptam câteva zile și se zvânta cerul. Numai vătaful acela-i vinovat, bătu-l-ar Dumnezeu! Le face pe toate când poftește, iar boieru-i dă ascultare de parcă i-ar fi câine în lanț, nu stăpân. Om șubred, plecat pe urgie și furtună... Oare nu tot din friguri s-a stins și medelnicerul Petrache?

– Tot.

– Doamne ferește și apără...

Căzu degrabă la icoana numărând metanii multe. Boier Costache strecură ușurel mâna după clondir. Izbuti două înghițituri zdravene și oftă de plăcere.

– Iacă! se zbârli dumneaei jupâneasa. Suspini și abia răsufli.

– Așa e!

– Astea-s friguri din piept... Lacrimile îi țâșniră izvor îmbelșugat. Și măcar dacă am cunoaște pentru cine atâta osârdie... Cui i-o rămâne amar de avuție?

– Feciorului, rosti blând boier Costache.

– Feciorul hainit! Stau în puterea nopții și mă zvârcolesc pe jăratic. Pentru cinci sute de galbeni...

Bătrânul zâmbi:

– Socotești că trebuia să ceară preț sporit?

– Cinci sute de galbeni! Vrei să-mi spui, boier Costache, că din ei întinde mese la Stambul pentru șaptezeci-optzeci de caftane și orbește turcimea de-atâta strălucire?

Bătrânul tresări. Vorbele femeii aveau temei nou, neștiut. Or, dacă prin mintea muierilor trecea asemenea gând, soarta logofătului între vrăjmași era pecetluită.

– Nu cunosc de unde își ia știrile domnia ta.

– Mi-a spus armășoaia Maria Știrbey. Are limbă lungă și ochi băgăreți, dar nu minte. Am eu o nădejde... Îngăduie să nu mă înșel.

Curmă repede închinatul, prinzându-l pe boier Costache cu mâna sub perinile divanului.

– Te muncește și piciorul?

– Așa și așa...

– Ziceam de-o nădejde. Fecioru-meu nu lâncezește la Stambul umblând după coada prepeliței. Se arată

din toate. Talerii cheltuiți, sărăcia de veşti. Au acestea rost ascuns...

– Crezi? întrebă boier Costache, privind-o îngrijorat.

– Inima mea crede.

– N-aş voi să te mâhnesc, jupâneasă Irină, dar îţi faci nădejdi deşarte.

– Iaca nu!

– Armăşoaia Ştirbey e cunoscută în toată ţara Valahiei şi a Moldovei pentru mintea ei anume făcută să născocească veşti de tot soiul. Dacă feciorul rămânea în braţele lui Vodă, armăşoaia îl ticăloşea. Izgonit, într-altfel o sucește.

– De ce a fugit la turci, unde-l poate ajunge mânia Brâncoveanului şi nu s-a dus la frânci, ori la nemţi?

– Prepuiesc că se simte acolo ca în leagăn... De-acuma, muftiul îi porunceşte...

– De când te cunosc, suspină jupâneasa Irina, pui negru dinainte.

– Nu-l pun, îl văd. Dacă însă gândul te dezmiardă, strânge-l la piept, căci nădejdea multe alină, dar nu-l zvoni prin târg.

– Şi de ce nu, mă rog?

– Află că te-or râde până şi calicii! Şi mai află, jupâneasă, că nu e bine să zgrepţănăm isprava logofătului. O dată se mânie Brâncoveanu şi spre răzbunare cu destule ne poate hitirisi.

– Mai mult decât casa şi moşiile n-are ce să-mi ia.

– N-are! De temniţă şi surghiun ne-or păzi icoanele jupânesei Irina. Armăşoaia care toate le cunoaşte nu ţi-a grăit oare despre hrubele domneşti?

– Sunt fiică de boier pământean, iar moșii și strămoșii tatălui meu tot boieri au fost! Și toți numai cinste au adus țării. Socotesc dară că mânia Brâncoveanului nu mă poate atinge.

– Iartă-mă, dar socoata domniei tale e strâmtă. Au căzut ele capete mari de dregători. Așadară, pune, rogu-te, lacăt vorbelor.

Se uită cu milă spre nevastă-sa. Se aplecase din nou asupra cusăturii. Lacrimile se amestecau în firul de mătase, născocind trandafiri ghiordii ca sângele.

Capitolul XVIII

ÎNTÂLNIRE DE MARE TAINĂ PE ACOPERIŞ

– Tare eşti tu şireată, Maria, suflă Sadeth ghemuită în sacul din spinarea roabei.

Cerceta locurile prin borţile dibăcite în ţesătură.

– St! făcu moldoveanca, urcând scările tainice.

– Numai atâta te întreb şi după aceea tac. Cum ai aflat tu de calea asta dosnică când, chibzuiesc eu, beyul şi sluga lui cea groasă s-au străduit a nu o dezvălui nimănui? Tare mă mai minunez şi nu-mi trece!

Maria nu răspunse privind cu luare-aminte împrejurimile. Istorisise stăpânei până la saţ pătărania, dar Sadeth voia să o audă încă o dată. Luase urma lui Pafnutie – beat de se clătina – şi ajunsese pe drum cotit prin grădina vecinului, în palatul lui Radu Andronic. De-aici, urcase câteva trepte şi-l părăsise pe răspopit dinaintea unei uşi.

În fața acelei uși se afla acum, cu stăpâna în cârcă, dar ce se putea întâmpla mai departe nu știa.

– Apasă pe clanță, Maria! șopti fluturele alb.

Pătrunseră într-o cămăruță îngustă, fără ferești, limpezită de-o candelă albastră. Roaba șovăi înainte de-a da la o parte perdeaua din brocart auriu. Trecu o firidă și ajunse într-o încăpere lată, împodobită cu stucaturi și puzderie de perini. În lungul zidului, străjuiau o mirază venețiană, înaltă din bagdadie până în dușumele, iar de o parte și de alta, dulapuri încăpătoare.

Roaba coborî sacul din spinare. Sadeth scoase capul.

– Gata?

– Odaia n-are ușă, stăpână, decât ocnița prin care ne-am strecurat. Prepuiesc că logofătul vine aici doar pentru anume țintă.

– Ce fel de țintă, Maria?

– De unde să știu eu? Un lucru e limpede, asta se cheamă odaie de taină.

Sadeth făcu roată încăperea, după care deschise dulapurile. Rămase mută de uimire. Erau acolo straie valahe și musulmane, puzderie de caftane, șalvari, papuci, iminei și cizmulițe, plete bălane și negre, zulufi roșcovani smulși cu totul parcă din creștet de muiere, veșminte ciudate tăiate după gustul frânc, blănuri moi, samur și zibelină, hermină și vulpe albă, veveriță, cingători încheiate în zgărdițe ori paftale, turbane și cușme.

Sadeth îngână, apropiindu-și obrazul de un caftan căptușit cu vulpe:

– Ce i-or fi trebuind atâtea straie, Maria?

– Boierii valahi sunt mari iubitori de veşminte, spuse roaba, iar Radu Andronic are patima lucrului frumos, inimioară.

Radu Andronic descălecă şi dând ocol grădinii urcă treptele spre odaia tainică. Din veche deprindere, cercetă uşa. Fruntea i se întunecă. Cineva o deschisese în lipsa lui. Semnul – o gămălie de argilă roşie lipită la împreunarea canatului cu uşa – pierise.

Intră neauzit în cămăruţa albastră şi sălţă uşor perdeaua de brocart.

Sadeth, dinaintea mirazei, se prăpădea de râs. Lepădase rochia, şi doar în cămaşă de pânză subţire cu horbotă şi panglici albastre punea unul peste altul fără ştiinţă straiele logofătului. Berneveci de atlaz în care înota, botfori roşii, dulamă blănită, iar deasupra, caftan uriaş cu alt rând de blană.

Degetul lui Sadeth arăta, iar Maria scotea din dulap. Pusese plete bălane prinse pe o pânză de mărimea capului şi un turban – turban să fi fost? – din piele albă cu margini largi. Se foia ţanţoşă, tăind odaia cu paşi mari.

– Oare aşa s-or îmbrăca femeile voastre?

– Îs straie bărbăteşti, stăpână...

Sadeth cercetă grosimea blănurilor.

– Aşa de friguroşi sunt valahii, Maria?

– Iernile sunt aspre la noi.

– Trebuie să-mi istoriseşti totul despre locurile voastre. Totul, totul!

În aceeaşi clipă, Sadeth scoase un ţipăt. Logofătul se afla în pragul odăii. Nu zâmbea.

Sadeth se ascunse în spatele roabei. Radu Andronic, lipsit de zâmbetul lui dintotdeauna, strigă scoțând capul în ocniță:

– Să vină bostangiii! Pafnutie, cheamă slugile! Hoții! Hoții!!

Într-o furtună de panglici, zulufi și mătăsuri, fluturele alb sări drept în sac. Maria îl înhăță în spinare și vârând un cot în pântecele logofătului, o luă la sănătoasa.

Radu Andronic râdea în hohote. Strigătele nu le auzise nimeni. Picior de slugă nu pătrundea în odaia de taină, dar mai cu seamă de bostangiu. Iar Pafnutie se afla în slujbă, la celălalt capăt al Stambulului.

Sadeth întinsese straiele beyului pe divan. Le socotea mereu pe degete, căutând vreo lipsă. Pletele, nădragii, dulama, caftanul, turbanul și botforii. În ochii piezișii ardea vâlvătaie albastră, tot trupul îi tremura.

– M-a socotit hoțoaică, Maria! Ai văzut și-ai auzit cu urechile tale... Nu poți să spui că m-am înșelat.

– Nu, stăpână...

Fluturele alb își mușcă buzele să nu plângă.

– A chemat și bostangiii!

– I-a chemat, Effendim...

– Și pe sluga cea groasă!

Fluturele alb umbla prin încăpere, lovindu-se de pereți.

– Am mai chibzuit la ceva, Maria...

Roaba oftă și tăcu.

– Știi la ce? întrebă Sadeth cu voce mică.

– În vremea din urmă, am băgat de seamă că-i mai sănătos să nu-ți aflu gândurile.

Sadeth îşi frângea mâinile căutând din ochi sprijinul roabei.

– Eu tot îţi spun... Cred că beyul valah a vrut numai să ne sperie. Nu gândesc bine, Maria?

– Nu, stăpână.

Pe buzele lui Sadeth tremura sufletul.

– Cum, nu?

– A ţipat, de parcă-i luase bordeiul foc.

– A ţipat, dar nu s-a arătat nici o slugă. Ulițele mişună de bostangii şi totuşi nu s-a ivit sămânţă. Este?

– Este.

– Asta înseamnă... înseamnă...

Fluturele alb ţâşni în braţele roabei.

– Înseamnă că beyul a vrut să râdă. Ştia bine că n-are cine-l auzi. Aşa-i, Maria? Spune-mi că-i aşa!

Roaba îi simţi bătăile inimii şi-o strânse la piept.

– Aşa e...

Fluturele alb zbură la sunduc. Scoase o brăţară şi i-o întinse.

– Păstreaz-o, Maria. Ţi se cuvine pentru judecata ta limpede.

– Mulţumesc, stăpână. O măsură zâmbind: Repede l-ai iertat...

– Ba nu l-am iertat de loc! Tocmai de aceea am să-l chem să-şi deslușească fapta.

Moldoveanca făcu ochii mari.

– Să-l chemi?!

– Îhî! Sadeth se gândeşte la toate. Toată ziua se gândeşte. Dintâi, am să-i trimit un cornet cu fistic şi migdale, şi marţipane...

– Până aici, treacă-meargă! Ahmed abia așteaptă asemenea slujbe. Dar unde-l chemi?

Fluturele alb sălta din umeri, mirată că roaba n-a ghicit.

– Pe casă.

Sadeth ținea în mână pergamentul acoperit cu slove negre.

– Vrei să-ți citesc, Maria? Să-mi spui dacă am fost destul de deslușită. *Beyule! Sadeth e foarte mânioasă și nici prin cap nu-i trece să mai fie fluture alb. Dacă vrei să se îmblânzească, vino la noapte pe casă. Sadeth așteaptă pe acoperiș de la zece ceasuri. Încalță papuci moi și cațără-te în ulm. Sluga cea groasă să pândească și Sadeth o s-o răsplătească cu zece piaștri. Bagă de seamă, aga-baba aude și musca! Dacă nu vii, Sadeth nu vrea să te mai vadă niciodată în viața ei și o să-l ia de bărbat pe Ibrahim. Îți plac marțipanele? Sadeth moare după ele.*

Răspopitul bodogănea de unul singur, furându-l din colțul ochiului pe logofăt. Radu Andronic pusese strai întunecat spre a nu fi deslușit în puterea negurii, ceapchen, nădragi, cizmulițe din piele moale de saftian, două junghere lipsite de podoabă.

– Încredințat sunt că nu se cuvine slugii a cârti împotriva faptelor stăpânului...

– Nu prea ești, Pafnutie. O faci de un ceas, dondănind la ziduri. Leapădă până la capăt ce ai de spus și isprăvește, căci îmi țiuie urechile.

Răspopitul o ținea mai departe pe a lui, fără să se întoarcă.

– Și iar mă întreb ce poate izbuti sluga vrednică având de ținut în frâu buiestru nărăvaș? „Rogu-te, cuvioase, ai grijă de feciorul meu...“ Și lăcrămiță am deslușit în vorba ceea...

– Așa te-a rugat tata? râse logofătul.

– Boierul Costache Andronic dovedește ochi buni și minte limpede, căci degrabă a înțăles în cine se poate bizui și în cine nu.

– Așa e...

– Și-a mai înțăles dumnealui că feciorul bate cărări strâmbe, care cărări numai cucuie și vergi de-ale bostangiului pot dobândi. Trebușoara aiasta eu, unul, am priceput-o de mult, căci multe mi-a fost dat să văd de când am intrat în slujbă boierească...

– Ai isprăvit?

– De... lesne îi e stăpânului a cetlui gura slujitorului.

Îi azvârli o privire iute. Logofătul se făcea mânios fără să fie. Urmă:

– Dar să te duci pe casă? Pe casă, oameni buni, bre cuvioase și tu sfinte Grigore decapolitule! Bărbat copt, cățărându-se pe acoperișuri precum motanii?! Zdravănă să fie oare fapta aceasta?

Radu Andronic privi ornicul și aprinse luleaua.

– Să nu încep eu a-mi aminti de fapte zdravene ale slugii. Gătește-te de drum, cuvioase! Vei ține strajă lângă ulm. Grijește de cai să nu aibă vreo lipsă și să înceapă a necheza sub ferestile mectubgiului.

– Vai și iar vai! Tot lui Pafnutie cel ticălos și nevrednic îi e dat să ducă poverile!

– Duce el și-o pungă în care galbenii s-au înmulțit peste măsură în vremea din urmă.

– Auzi-l, Doamne! Suflă prin ea vântul Bosforului, iar la încheieturi stăpânește mucegaiul.

– Lacom de aur ești, Pafnutie!

– Sunt lacom de hodină și liniște. Stăpânul s-o desfăta în văzduh sub stelele Profetului, iar răspopitul o gusta în țărână papara bostangiilor.

– Poate că și de astă dată vei izbuti s-o ocolești. Ești gata?

Caterisitul se urnea greu. Căută chipul lui Radu Andronic și rosti cu glas tremurat:

– Logofete... Mai chibzuiește, rogu-te, oleacă... Ce trebuință are domnia ta de copchila mectubgiului?

– Când o începe stăpânul să dea socoată slugii, ți-oi spune.

– Logofete... Tulburi doar și amăgești puiul cela de femeie. Las-o păcatelor! Turcalete i-a fost ursit de Allah, vrea domnia ta a schimba pravila?

Radu Andronic se făcu a nu înțelege.

– Chiar atât de teamă îți e, cuvioase?

– Nu m-am îngâmfat nicicând cu vitejia mea, logofete, căci nu deprinzi îndrăzneală trupească zăbovind asupra slovelor de ceaslov. Cuget însă la biata căprioară și inima picură lacrimi.

– Ai inimă plină de simțire, caterisitule, și aceasta plăcut tare iaște! Hai!

Prin mintea răspopitului străfulgeră un gând:

– Știu... Acuma am priceput. Socotești ca prin odrasla mectubgiului să dobândești izvodul. Ea poate ajunge mai lesne la sunducul cel zăvorât...

Ochii logofătului se întunecară. Scoteau sclipirile satanicești ca o văpaie neagră, pe care le temea Pafnutie.

Caterisitul se făcu mic și dintr-un pas ajunse în celălalt ungher al odăii.

– Vorba asta, scrâșni Radu Andronic, dacă o mai slobozi vreodată, ți-o șterg de pe buze cu gârbaciul!

Pafnutie plecă privirea spășit. Îngână fără vlagă:

– De, eu, vorbeam și eu... Ca omul prost.

– Prost te știam, ticălos te aflu! Căci doar o minte ticăloasă poate născoci asemenea gând netrebnic. Ascultă bine ce-ți spun, răspopitule! Nu m-am rușinat niciodată de faptele mele. Drumurile poruncite de Vodă au trecut prin inimă de muiere vicleană. Dar inimile cele curate nu le-am amăgit!

Ieși din cămară, trântind ușa cu putere. O amforă ce adăsta alături se clătină și căzu mărunțindu-se. Caterisitul păși pe urma logofătului.

– N-am ce zice, Pafnutie! După toate semnele, noapte blândă a început.

Auzi zgomot de copite și dădu fuga în grajdul tătarcei. Radu Andronic pornise singur spre conacul mectubgiului.

Sadeth se privește cu mulțumire în mirază. Pe mâini, chiar și deasupra coatelor, și-a prins toate brățările pe care le are, în degete și-a înșirat toate inelele. Creștetul și l-a încins în cunună de zamfiruri, mari cât boaba de fasole, ca și cerceii spânzurați în urechi. A îmbrăcat cea mai frumoasă rochie din mătase ca cerul, cu flori mici de aur. Mijlocul i-l strâng paftalele cele mari, dar de la *aga-baba*. Nu le-a pus încă niciodată, așteaptă nunta cu Ibrahim.

„S-aștepte până or rugini, chicotește Sadeth. Asemenea însoțire nu se va întâmpla în veac." Paftalele sunt din aurul cel mai bun. Tot atât de curat ca luna înjumătățită

din creștetul geamiilor. Paftalele închipuie doi boboci de trandafir înrourați, adamantele presărate pe petale sunt boabele de rouă.

În cămară ard trei lumânări. La flacăra lor, Sadeth strălucește ca o tingire bine lustruită de mai-marele bucătarilor. Sau ca un soare! Ba nu! Ca o împărătească africană. Strașnic mai strălucește! Deasupra îmbracă mantie catifelie ca floarea de cireș, cu mâneci și poale de hermină.

Sadeth se plimbă prin odaie, zornăindu-și brățările. Are brățări și la glezne, imineii sunt din brocart cu clopoței. Sadeth zornăie toată...

Maria o privește și-i dau lacrimile.

– Ce frumoasă ești, Effendim!

Fluturele alb pășește înfoiat. Își aduce aminte de ceva și zboară iar la mirază. Destupă două clondirașe cu parfum scump. Mosc și violete. Stă o vreme în cumpănă, apoi le ridică deasupra capului și le deșartă pe-amândouă până la ultima picătură.

Roaba începe să tușească, râde printre lacrimi.

– Socotești că mai lipsește ceva, Maria?

– Unde să anini? N-a rămas loc nici măcar pentru o spelcă, stăpână. Mi-e teamă că n-ai să încapi pe geamlâc cu atâtea veșminte.

– Încap! Mă știu dintotdeauna. Dacă-mi intră capul, mă strecor toată. Adăugi cu voce tristă: Tare mai e slăbuță Sadeth!

– Tem și zgomotul, stăpână. Nu faci pas fără clinchet.

– Asta pentru că vreau eu. Pe acoperiș am să calc ca o pisică. Se răsuci repede, tăind orice altă vorbă roabei: Nu scot nici măcar un inel, să știi, Maria! Tot în sac m-a văzut beyul și cu straie proaste. Vreau... vreau...

– Ce vrei, stăpână?

Fluturele alb își mușcă buzele.

– Nimic.

Moldoveanca se lăsă în genunchi, prinzându-i mâinile. Vorbi încet, cuprinsă de tulburare:

– Ascultă-mă, Effendim...

– Nu te ascult!

– Focul la care-ți încălzești inimioara arde prea tare. Are să ți-o frigă.

– Iar începi?

– Beyul se joacă numai, oftă roaba.

– Și eu mă joc...

Își prinse feregeaua peste chip.

– Acum ajută-mă să ies, Maria. Nu! Nu mai spune nimic. Te rog! Rămâi de veghe la fereastră.

– Încă nu-i vremea, stăpână.

– Și ce dacă? Mă uit la cer, mai chibzuiesc... Am atâta pe cap...

Roaba cocoță dinaintea ferestrei trei mescioare una peste alta. Dintr-un salt, fluturele alb ajunse sub bagdadia cu flori. Deschise geamlâcul zugrăvit, lung de două palme întinse și lat de una și jumătate. Încercă dintâi capul, culcându-l pe o parte și zâmbi stelelor. Începu a se zvârcoli șerpește strecurându-și umărul, apoi brațul. Trecu tot trupul până la mijloc și dintr-odată înțepeni priponită. Jumătate din Sadeth rămăsese în odaie, cealaltă strălucea în noapte.

– Scoate paftaua, stăpână, suflă Maria.

Sadeth dădu din picioare.

„Nu! Cu nici un preț paftalele! Sunt atât de frumoase!"

Se zvârcolea ca un țipar.

– Le desprind eu, Effendim, și ți le trec după aceea prin geamlâc.

Picioarele fluturelui alb își conteniră zbuciumul. Slobozit de paftale, trupul alunecă. O aștepta pe Maria să-i întoarcă cingătoarea și păși spre creanga cea lungă a stejarului.

În negura albastră desluși o mogâldeață. Beyul valah era acolo. Inima lui Sadeth, ciocârlie speriată, își luă zborul, se avântă sus, sus, printre stele.

O lună mică și zglobie înota în albastrul cerului ca un peștișor de aur.

Logofătul își astâmpără zâmbetul. Sadeth strălucea făclie. Nu trebuia privire prea ageră pentru a desluși, cocoțat pe casa mectubgiului, mormanul de odoare. Îi făcu semn să treacă în umbră deasă ridicată de coroana stejarului. Sadeth șopti cu inima vrăbiuță:

– Nu spui nimic, Radu Andronic?

– Nu.

Ochii albaștri fluturară nedumeriți. În glas tremura teama.

– Gândeam... Te-am chemat... Sunt tare mânioasă că ai strigat după bostangii. Eu și Maria nu suntem hoțoaice.

Mai aștepta o vreme cu lacrima încolțită: Dumnezeule, tocmai acum îi curge și nasul... Așa pățește când nu vrea să plângă. Întrebă încă o dată:

– Nu spui nimic, Radu Andronic?

– Nu.

– De ce?

Logofătul întoarse capul. Ochii negri sclipeau blând:

– Fluturele alb mi-a făgăduit să nu-şi mai ascundă chipul, iar eu i-am făgăduit să n-o spun lui *aga-baba*.

Sadeth se trase înapoi, nu îndeajuns însă pentru ca mâna logofătului să n-o poată ajunge. Degetele beyului îi desprinseră cu nespusă dulceaţă feregeaua de pe obraz. O atingere moale şi caldă, de parcă ar fi dezmierdat-o coada cea groasă a motanului siamez. Motanul Amirei...

Fluturele alb suspină:

– Ce de lucruri rele face Sadeth! Ochii albaştri alergară dintr-odată spre tâmple: Te-am poftit, Radu Andronic, să-mi descâlceşti de ce ai vrut să mă dai pe mâna bostangiilor.

– Fluturele alb a înţeles singur şi l-a iertat pe Radu Andronic. Şi tot fluturele alb i-a scris că-i plac marţipanele.

Îi întinse un cornet. Sadeth îl luă şi începu să ronţăie.

– Ale mele cum ţi s-au părut?

– Strașnice.

– Ce-ai mâncat întâi şi-ntâi?

Logofătul care de mulţi ani uitase gustul cofeturilor minţi la iuţeală!

– Steluţa.

– Steluţa?! Ochii lui Sadeth se umeziră. Înseamnă că n-ai priceput nimic, Radu Andronic! Marţipanele mele se cereau mâncate altfel, căci numai astfel rânduite le puteai desluşi vorbele.

Logofătul înţelese. Darul lui Sadeth ascundea o şaradă. Puse cap la cap în anume rânduială, inimioara, luna, săgeata şi celelalte acadele urmau să-i spună ceva. Hotărî să le cerceteze taina, dar îşi aduse aminte că trecuseră de mult prin pântecele lui Pafnutie.

– Ai să mă ierţi?

– Nu. Și niciodată n-am să-ți spun ce voiau ele să-ți grăiască.

Nasul lui Sadeth prinsese din nou să plângă și n-avea batistă.

„Blestemata de Maria a uitat să mi-o dea."

Sadeth își mușcă buzele de rușine, dar mai cu seamă de ciudă. Ori de câte ori își zdrăngănea podoabele, Radu Andronic căuta îngrijorat spre *Divan-Iali*. Sadeth clopoți brățările și logofătul cuprinse repede în privire lungul uliței. Fluturele alb își șterse grabnic nasul cu mâneca rochiei.

– Ți-e frică, beyule?

– Pentru tine.

– Atunci e bine. Azi-dimineață chibzuiam că... Oare să-ți spun?

– Spune!

– Trebuie să știi că toată ziua chibzuiesc. Semăn cu *aga-baba*. Mă gândeam că dacă nu ți-e frică, poți veni pe casă în fiece noapte. Ca să ne treacă vremea, o să ne spunem câte o poveste cu rândul...

– Ai chibzuit bine, zâmbi logofătul.

– Știu povești foarte frumoase, se avântă Sadeth. Tu știi?

– Nu.

– Nu-i nimic. Am să te învăț eu. Dacă mă rogi, pot începe și azi.

– Te rog.

Băgase de seamă că pe Sadeth o chinuiește nasul și n-are batistă. O scoase pe a lui fără ca fluturele alb să vadă.

– A! Uite ce-am găsit.

– E a mea, spuse repede Sadeth, smulgându-i-o din mână. Mereu o rătăcesc... Oftă fericită, azvârlindu-şi capul pe spate. Azi am să-ţi istorisesc povestea lui Ali cel netot care avea o ceainărie. A fost odată un om tare sărman, pe nume Ali. Şi într-o zi...

Logofătul o privea cu luare-aminte.

„Sfinte Dumnezeule! Unde-i Ioniţă Fărcăşan, ori clucerul Negoescu să-l vadă pe logofătul Andronic căţărat în miez de noapte pe un acoperiş, ascultând o fetiţă care-i băsneşte despre Ali, netotul cel cu o ceainărie..."

Peştişorul de aur al lunii plutea peste capetele lor.

Pafnutie tremura lângă cai. De câte ori treceau bostangiii pe *Divan-Ioli*, îi clănţăneau şi dinţii. Cinci paşi să fi făcut şalvaragii în înfundătură, şi-ar fi dat peste slugă burduhănoasă ţinând tovărăşie unui armăsar şi unei tătarce.

Ridica mereu ochii spre acoperiş. Nu se auzea nimic, nu vedea dincolo de ramurile stejarului. Mirosea doar a spiţerie – violete şi mosc – de-l durea capul. Luă o gură zdravănă de rachiu din ploscuţă şi socoti, cercetând cerul, pe puţin două ceasuri de când logofătul se căţărase în ulm.

În odaia mectubgiului se stinsese lumina. Simţea cum i se sting şi lui ochii de somn. Se lăsă moale la picioarele tătarcei cu gând să adoarmă, când privirea i se anină de întunericul des oploşit sub bolta porţii.

Zdrahonul îl păndea, măsurându-l lung.

– Ţi-a plăcut povestea mea, Radu Andronic? întrebă Sadeth.

Nu îndrăznea să-şi şteargă nasul în marama beyului şi apăsa doar nările.

– Mi-a plăcut, şopti logofătul, scuturându-se de gânduri.

– Mă bucur. E tot ce mi-a rămas de la *nene-cadîn*.

Ochii logofătului cercetau făptura plăpândă.

– Ai o rochie foarte frumoasă, fluture alb.

Sadeth se semeți.

– Am altele și mai și!

Chibzui la iuțeală: „Chiar mâine am s-o trimet în târg pe Maria să-mi ia țesătura. N-am nimic care să se asemuie cu asta". Dar ce păcat că beyul nu poate vedea paftalele. Nici imineii cu clopoței...

– De ce suspini, fluture alb?

Glasul beyului e dulce, cu mult mai dulce decât o sarailie.

– Cine ți-a spus că suspin?

– Inima ta.

– Inimile fetelor mint, beyule.

Radu Andronic cercetă limba ceasornicului.

– Zăbovim prea mult...

– Mie nu mi-e som. Vii și mâine?

– Cu siguranță.

– În fiecare noapte?

– Ori de câte ori va fi cu putință. Nu mă aflu totdeauna la Stambul.

Sadeth înghiți în gol.

– Eu am să aștept mereu. Dacă vii bine, dacă nu...

– Nu trebuie să mă aștepți, zâmbi logofătul. De câte ori voi fi pe acoperiș, voi da de veste fluturelui alb azvârlind o pietricică în fereastra lui...

– Ba am să aștept! Am să aștept! Chiar și pe ploaie...

Ochii lui Sadeth erau plini de lacrimi. Își mușcă buzele și întoarse capul.

– Să nu gândești cumva că pe tine te aștept.

– Nu...

– Așa-mi place mie: să stau pe acoperiș.

Radu Andronic îi privi fața mică de copil. Ochii albaștri păreau stânjenei înrourați, înfipți pieziș pe chipul alb. Strălucea toată. Cununa din păr, lacrimile din ochi, dinții abia zăriți. Sadeth era o prințesă mică și frumoasă.

Fluturele alb îi căută privirea. Întrebă încet, abia mișcând buzele rubinii:

– Ascultă, Radu Andronic... Petrecerile acelea nu se dau oare noaptea?

Logofătul râse încetișor. Îi trecu fierbinte prin inimă. Ar fi strâns căpșorul acela între palme, ar fi luat în brațe trupul plăpând al fluturelui alb. Fluturele alb... I-ar fi stricat aripile.

Îl ajunse din urmă chemarea lui Sadeth:

– N-ai luat piaștrii făgăduiți slugii celei groase.

Radu Andronic surâse și apucă creanga ulmului. Peste câteva clipe, Sadeth auzi tropot de cai. Se întinse pe acoperiș cu mâinile sub ceafă.

Pe cerul vioriu sclipeau doar stele. Peștișorul de aur se înecase.

Capitolul XIX

VRĂJITORUL NEBUN DIN FANAR

Radu Andronic se afla pentru a patra oară poftit la conacul mectubgiului când sluga – Osman – îl petrecu într-o cămară pe care dintr-o privire logofătul o desluși. Era odaia de taină a lui Selim. Încăperea căptușită cu marmoră și covoare ca toate cămările din *chear-chir* avea lucruri puține, sofá îngustă, pupitru venețian, iar după o perdea bogată, se ghiceau zăbrele grele.

Osman zâmbi cu surâsul acela dăruit de slugi doar oaspeților îndrăgiți. Logofătul avea mână largă, chimirul plin, iar stăpânul îl ținea în mare cinstire.

– Celebi vine îndată.

– Mi-e capul greu, Osman, spuse Radu Andronic.

– Să deschid ferestrele?

– Nu lipsa aerului curat mi-a pricinuit durerea.

– Dacă Andronic Effendi poruncește, pot aduce doctorul stăpânului meu.

– Mulțumesc pentru gândul tău bun, Osman, dar am ce-mi trebuie – un anume praf care se cere luat în cupă de apă zaharată.

Sluga nu-l așteptă să isprăvească și pieri pe ușă. Logofătul îi urmări pașii cu urechea, apoi dintr-un salt fu lângă perdea. Înlătură colțul și își simți bătăile inimii. Acolo, după peretele de zăbrele, în dulapuri înalte, cu multe sertărașe, își ținea mectubgiul tainele. Patru rotițe înfipte în grilaj alcătuiau încuietoarea născocită de neamț.

Radu Andronic dibui în cingătoare un vârf de plumb, un capăt de pergament și înscrise – trăgând mereu cu urechea spre ușă – rânduiala semnelor, căci șase semne deosebite, astupând șase borți, avea fiecare rotiță: animale, stele, cifre și litere.

Când se întoarse Osman cu tipsia, logofătul se afla pe sofá cu tâmplele prinse între palme.

Mectubgiul îl petrecu în altă odaie, cu ferestrele spre grădină, unde aerul plin de miresme proaspete ar fi răcorit de îndată fruntea și obrajii logofătului.

Era o încăpere mai mică, la celălalt capăt al conacului, potrivită după gustul evropenesc. Într-un ungher, stăpânea un vas înalt cât un băietan, ars și zugrăvit cu migală pe pântece, adus tocmai de pe meleagurile lui Soare Răsare. Trei crengi înflorite de piersic împrăștiau aromă gingașă.

Slugile îi părăsiseră. Era o după-amiază cu lumină multă ca mierea, din grădină venea șoapta fântânilor. Narghilele așezate dinainte torceau fum albăstrui, cafeaua

fierbinte atâta nările, portocale roșii, pline de zeamă, păreau zugrăvite pe tablaua de argint.

– Aș dori, Andronic-Effendi, rosti cu zâmbet cald Selim, să te socoți oaspete îndrăgit al conacului meu, poftit și bine-venit la orice ceas.

Logofătul i se închină, purtând mâna la inimă.

– Și dacă domnia ta ar îngădui, urmă mectubgiul, te-aș socoti la fel de aproape ca pe un frate.

Radu Andronic își plecă pleoapele. Era încredințat de prietenia neprefăcută a lui Bektaș, prietenie sporită mult de serile petrecute în casa lui signor Bartholomeo. Cu multă băgare de seamă avusese logofătul grijă ca lui Selim să-i surâdă mereu norocul, chiar și atunci când la masă se aflau mai mulți jucători.

– Excelența ta îmi dăruie prea mare cinstire. Zâmbi: Nu știu însă dacă Coranul îți îngăduie a ține drept frate un ghiaur.

– Coranul... Selim oftă cu multe clătinări de cap: Ți se va părea fără îndoială ciudat să auzi asemenea vorbe din gura mea, dar Coranul, canoanele lui strâmbe ridică azi stavilă grea pentru imperiu. Ne aflăm la margine de hău, iar Coranul ne dă brânci să-i căutăm străfundurile.

Logofătul ridică sprâncenele.

– Îndrăznește gând...

– Și prevestitor de gâde, râse Selim.

– Dacă excelența ta îngăduie, ți-aș aminti că la Stambul sunt destule urechi doritoare de asemenea vorbe spre a le răstălmăci în paguba domniei tale.

– Fii pe pace, Andronic-Effendi, nimeni nu le-a auzit și nu le va auzi.

– Încrederea ce mi-o arăți mă copleșește.

– Ți se cuvine! Privi un timp pe fereastră. Am călătorit mult și poate că aceasta a fost spre nenorocul meu. Căci acolo, departe de hotarele padișahului, m-a străpuns dintâia oară îndoiala... Nu cunoști ce se află în conacul tău, spunea un înțelept musulman, până ce nu ești poftit pe la alții.

Mectubgiul părea căzut pe gânduri. Cerceta florile din grădină răspândite cu anumită știință în iarba scurt retezată.

– Unde a călătorit senioria ta? întrebă Radu Andronic.

– Am văzut țara nemților, a Bourbonului, am poposit în republicile italiene... Nu spun că tot ce mi-a trecut prin fața ochilor mi-a plăcut, dar prinzând învățătură de ceea ce au bun și chibzuit, am priceput cu-o sută de ani înaintea oricărui musulman, că peste cel mult altă sută de ani flamura verde nu va mai însemna nimic sau foarte puțin... Mă înșel, Andronic-Effendi?

Logofătul căută răspuns lăturalnic.

– Excelența ta se află în zi mohorâtă. Într-astfel de ceasuri, și cântul privighetorii seamănă a croncănit de cioară.

– Nu-i gând de-o zi, surâse cu amărăciune Selim, ci de ani. Cum s-ar zice, gând cu *praxis*[1].

– Să cred oare că-mi cercetezi cugetul?

– Cugetul ți l-am cercetat de mult, Andronic-Effendi. Și apoi află încă un păcat al nostru, dacă nu l-ai aflat până acum. Rămânem cu mare credință cuvântului dat.

– Asta numește excelența ta păcat?

– Fără seamăn, prietene! Căci numai înșelăciune am primit drept răsplată. Amintește-ți, rogu-te, mulțumita

[1] Experiență (lb. greacă).

principilor valahi și moldoveni. Aproape toți au uneltit împotrivă-ne.

– Și totuși mi-ai oferit prietenia dumitale.

– După îndelungată chibzuință, iartă-mă că ți-o spun.

– Dimpotrivă, îți mulțumesc. Radu Andronic zâmbi: În privința flamurii verzi, socotesc că excelența ta te înșeli. Un sultan înțelept poate îndrepta soarta imperiului...

Mectubgiul îi curmă vorba:

– Cunoști asemenea soi de împărat, Andronic-Effendi? Eu, nu! Și-apoi nu am crezut niciodată în ceea ce poate izbuti un singur om. Un singur om ținând piept unei pravile vechi de aproape o mie patru sute de ani. Nu de un singur om avem trebuință, spuse apăsat apropiindu-și chipul de al logofătului, ci de mii! Sute de mii care să înțeleagă că din temelia imperiului și până la *Humaiun-Serai*, mai cu seamă acolo, totul trebuie zdruncinat și apoi orânduit altfel.

Bektaș scutură luleaua stinsă și aprinse alta.

– Dregători necinstiți se află pretutindeni, spuse Radu Andronic.

– Fără îndoială. Și am întâlnit mulți în Evropa. Slujba mea era să-i caut, să-i găsesc și să-i cumpăr. Dar am întâlnit și din ceilalți. Mâna lor nu s-a întins oricâte pungi de aur le-am trecut pe dinainte... Știi pe cineva în Stambul, Andronic-Effendi, care să nu-și aibă prețul său? De la arămioara lepădată în palma cerșetorului până la desagii de galbeni vărsați la picioarele vizirului? Cunoști o singură slujbă care nu-i de vânzare între hotarele semilunii? Urmă mai domolit: Să nu gândești că nu-mi iubesc țara. Iubesc și Coranul, acolo unde povățuiește înțelept.

Tăcu. Radu Andronic spuse încet, căutându-şi parcă cuvintele:

– Mi se pare ciudat... Ciudat şi neaşteptat să aud din gura excelenţei tale aproape aceleaşi vorbe pe care cu ani în urmă le-am auzit la Veneţia, Savoia, Toscana ori la Curtea lui Leopold...

– Ochiul străin, Andronic-Effendi! Mare mirare trebuie să încerce un astfel de ochi când poposeşte la Stambul... Stambul, Cavac sau Ienichioi. Râse încetişor. Suntem stăpânii lumii, nu şi ai noştri. Pentru noi n-am făcut nimic. Ştii oare, Andronic Effendi, că prima carte în slove musulmane s-a tipărit în Valahia din porunca Brâncoveanului? Şi mai ştie domnia ta că cea dintâi aşezare pe hârtie a cântecelor o vom datora învăţatului moldovean Dimitrie Cantemir? Aud că în vremea din urmă trudeşte să întocmească o istorie a împărăţiei. Culege fapte, scotoceşte isprăvile de demult ale vitejilor noştri, descâlceşte hrisoave uitate de vreme. Nici unul dintre noi nu ne-am gândit să lăsăm viitorimii asemenea lucruri. Cât cuget şi vlagă poţi cere unor bărbaţi toropiţi de trândăvie, ghiftuiţi fără măsură, storşi între zidurile astupate ale haremului? Patru neveste îngăduie legea...

– Şi excelenţa ta are două, surâse logofătul.

– Cu bună dreptate îmi atragi luarea-aminte şi nu mă supăr. Am două soţii, pentru că pravila nu îngăduie despărţenia. De când însă am adus-o pe a doua n-am mai călcat în odăile celei dintâi. Iar înaintea celei dintâi, a fost cea adevărată. Allah m-a pedepsit, sunt încredinţat, pentru că ei îi închinasem toată inima, şi mi-a luat-o... Oftă: Da, haremul e blestemul osmanlâilor, Andronic-Effendi. A făcut din femeie roabă, de nici un ajutor bărbatului;

femeile îmbătrânesc și mor cu deprinderi și cuget de copile și în loc să-l păzească pe drept-credincios de patima desfătărilor trupești, dimpotrivă... Am o fiică, șopti înnegurat. Îmi pare rău pentru ea, dar nu pot face nimic. Pravila nu îngăduie. Iar fiica mectubgiului nu se poate abate de la slova canoanelor.

– Nu cutez a da poveţe excelenţei tale, rosti cu strânsoare în glas Radu Andronic, dar o minte luminată asemenea celei ce o are mectubgiul, socotesc că ar fi putut veni în ajutorul fiicei sale.

– De pildă?

– Se află la Stambul dascăli vestiţi...

– Fiica mea ştie să scrie şi să citească. Asta înseamnă că ştie cu mult mai mult decât orice musulmană.

– Mă gândeam la învăţătură mai de soi.

Selim râse amar:

– La ce are s-o ducă astfel de învăţătură? Pentru ce viaţă are s-o pregătească? Arată-mi un singur otoman care-şi doreşte soaţă ageră şi, cum spun francii, instruită. Fiica mea trebuie să intre în casa unui musulman. Aşa spune legea, aşa gândesc şi eu că e bine. Chibzuieşte cum s-ar simţi o francă ori o nemţoaică – orice evropeancă – într-un harem, cât de nefericită ar fi... Iar eu vreau ca fiica mea să fie fericită. Nu duci dorul mierii până n-o pui pe limbă.

– Totuşi...

Selim trase gânditor din lulea.

– Şi aşa, are mai multă slobozenie decât oricare copilă musulmană. Toate muierile din casa mea, soaţe ori roabe, au îngăduinţi ce nu se pomenesc la alţii. Şi mă întreb: oare e bine? Nu-i va fi haremul soţului, temniţă nesuferită?

Duse ceaşca cu cafea la buze şi sorbi în înghiţituri mici.

– Isprăvesc, surâse, căci atât de amarnic ţi-am vorbit despre Stambul, încât mi-e teamă să nu-ţi fi iscat dorul de alte meleaguri, şi mai vârtos de Valahia. Nu-ţi ascund că aş îndura greu plecarea domniei tale...

Logofătul ridică din umeri.

– Abia am venit de la Veneţia, iar în Valahia, cât trăieşte Brâncoveanu, nu mă pot întoarce.

– Adevărat... Anul trecut, marele vizir s-a făcut luntre şi punte pentru a-i smulge sultanului Mustafa domnia pe viaţă. Ţi-am mai pomenit de Rami-Mehmed... Astfel de dregător, lacom, crud, plin de patimi şi fără şcoli, duce imperiul la pieire.

– Te-a lovit greu? întrebă încet Radu Andronic.

– Nu. Dacă mă lovea, ţineam de urât acum cloţanilor de la *Şapte Turnuri*, ori nu mă mai afla deloc. Privi lung în ochii logofătului: Eu vreau să-l lovesc, Andronic- Effendi!

Boierul îl cercetă cu mirare.

– Astfel de lucruri se împlinesc în taină, şi în şi mai mare taină se chibzuiesc. Cum de-o spune cu glas tare, senioria ta?

– E o dovadă a prieteniei ce-ţi port. Şi poate că ursita... Da, fără îndoială ursita a făcut să ne încrucişăm drumurile. Doi prieteni cu acelaşi vrăjmaş.

– Nu te înţeleg, Bektaş-Effendi.

Mectubgiul râse:

– Am să-ţi descurc eu pânzele, Rami-Mehmed e reazemul Brâncoveanului şi nu-i sfetnic să nu cunoască lucrul acesta. Cu nenumăratele pungi de aur plătite bacşiş vizirului, Brâncoveanul şi-a dobândit domnia pe viaţă. Prin iscoadele mele ştiu de vreme îndelungată că valahul

nu-i credincios sultanului. Clocește mereu gând de răzvrătire alături de greci, sârbi, încearcă să-i tragă de poale spre ajutor pe țarul Petru și pe Leopold. O știu de mult, dar dovadă n-am avut. Acum o am, o aștept să vină.

Chipul lui Radu Andronic păru să se lumineze.

– Văd unde țintești... Dovedind viclenia Brâncoveanului, sapi puterea încredințată lui Rami-Mehmed de către sultanul Mustafa. Valahia e piatră scumpă la coroana padișahului.

– Întocmai.

Logofătul clătină din cap.

– Și? Mi-ai dovedit înainte, cu prisos de înțelepciune, adevărul vorbei născocite de bătrâni: stârpind o singură buruiană, nu scapi grâul de prăpădul pirului...

– Știu, Andronic-Effendi, înlăturarea lui Rami-Mehmed nu schimbă soarta imperiului. E puțin, foarte puțin, dar oricum e ceva.

– Da, e ceva, spuse logofătul pe gânduri.

– Nu-ți răsădesc nădejde zadarnică. Mă înșel arareori... Curând, curând de tot, te vei putea întoarce acasă. Prietenia mea va alina dorul domniei tale, aducându-mi în schimb mâhnirea de a nu te mai ști aproape. Surâse: N-ai gustat șerbeturile...

Logofătul bâigui ceva nedeslușit. Își mușca buzele să nu râdă. Printre crengile albe de cais, zărise pentru o clipă flori albastre, piezișe. Ochii fluturelui alb.

Sadeth stătuse toată vremea ascunsă în vasul cel mare, zugrăvit de meșteri japonezi.

Sadeth tremură. Ce frig e în astă seară pe casă! Vântul împunge rochia subțire cu fluturași albaștri. Rochia

Amirei, cea de-a doua soție a lui *aga-baba*, pe care Sadeth i-a furat-o din sunduc, e largă și lungă, dar Sadeth a mototolit-o bine la spate, unde nu se cunoaște, și a legat-o strâns cu cingătoarea.

Amira o ținea sub lăcățel pentru zile de bairam, pentru moschee, pentru ceasurile când poftește prietene. Rochia minunată pe care Amira nu i-ar fi împrumutat-o niciodată. De aceea a și șterpelit-o... Încuietorile din casă n-au taină pentru Sadeth, le deschide la iuțeală cu o spelcă. Știe ce păstrează Fathma, soția dintâi, în besacteaua persană. Niște neghiobii să mori de râs: bucle legate cu panglici, o gâză moartă în cutiuță de sticlă, un dinte adevărat pe care l-a rătăcit *aga-baba* mușcând din halviță, prins într-o gheruță de aur. Sadeth a scotocit și sertărașele Amirei... Clondire și clondirașe cu uleiuri și alifii. A găsit Sadeth și o alifie de tinerețe veșnică. Un fel de argilă neagră și unsuroasă. Și-a mânjit Sadeth cu nădejde tot trupul isprăvind cutioara dintr-o dată. Socotise că va ajunge din nou copil... Ibrahim nu se poate însura cu o fetiță... A zăcut după aceea două săptămâni, umflată și roșie, vegheată de *ebe-cadîn*.

Sadeth mai cunoaște – dar asta n-a spus-o nimănui, nimănui, nici măcar Mariei – ce rânduială trebuie să ții pentru a deschide zăbrelele din odaia de taină a lui *aga-baba*. Dintâi bagi degetul în leu, și rotești... Numai după ce ajungi la capăt, învârți bila aceea cu steluțe. Apoi...

Lui Sadeth îi e tare frig. A așteptat luna să alunece trei palme dincolo de creanga stejarului și beyul tot n-a venit. Inima lui Sadeth e mică, mică, lacrimile îi umflă pleoapele. Un strigăt ușurel o făcu să sară din loc, gata-gata să se prăvălească pe *Divan-Ioli*. Nu, nu e beyul, e Maria.

– Stăpână... Stăpână...

Sadeth se târâie pe pântece până la geamlâc.

– Stăpână, zadarnic aştepţi.

– Ei şi? Dacă aşa-mi place mie...

– Nu mai vine beyul.

– Minţi, Maria!

– Nu te-am minţit niciodată, Effendim. Am fost în Pera.

– Pentru ce?

– M-a trimis *celebi* la spiţerie pentru leacurile lui Fathma.

– Fathma are roaba ei.

– E bolnavă. Vino înăuntru, stăpână. Să nu te prindă frigul nopţii.

– Nu!

Sadeth dă din picior. Acoperişul geme. Îşi duce mâna la gură speriată şi aşteaptă. Nu se aude nimic. Şopteşte înfrigurată:

– Spune, Maria...

– Beyul e la petrecerea dată în casa frâncului.

Sadeth simte că-i îngheaţă inima.

– Petrecere? După ce-ai cunoscut că e petrecere?

– Am văzut rădvane şi slujitorime, se aud muzici, casa-i luminată de parcă ar fi luat foc. Prin ferestre se vede danţul...

Ochii fluturelui alb au pierit spre tâmple. Întreabă înecat:

– Eşti încredinţată că beyul se află acolo?

– Nu te necăji pentru puţin lucru... Hai, Effendim, în casă ţi-oi mângâia pletele...

– Nu de mângâierea ta am trebuinţă.

– Ți-oi ghici în grâu...

Sadeth scrâșnește:

– Ești încredințată că beyul se află acolo?

Roaba oftează.

– Sunt.

– După ce?

– I-am zărit sluga aceea burduhănoasă, Pafnutie, printre slujitorii de la poartă.

Dinaintea ochilor lui Sadeth se lasă negură groasă. Lipește obrazul de olanele acoperișului. O clipă, două... Smucește dintr-odată capul.

– Mergem și noi, Maria!

Roaba coboară sacul pe scările tainice care duc de-a dreptul în spatele grădinii mectubgiului. Fluturele alb luase drumul beyului valah.

– Pentru fapta aiasta, bombăne roaba, nu văd altă răsplată decât securea gâdelui. Ajută, Doamne, să fie măcar ascuțită, ne-or căzni mai puțin.

Se furișează pe uliți dosnice și întortocheate, ferind potecile bostangiilor.

– Înfruntăm primejdiile degeaba, stăpână.

– Nu! șoptește din desagă fluturele alb.

– Cum gândești să pătrundem?

– Eu sunt mică. Găsesc bortă pe unde să mă strecor în curți. Tu atâta să grijești, să nu te vadă sluga beyului.

Maria alege ulicioarele lăturalnice. Răsuflă cu ușurare abia când intră în Pera.

Ornicele evropenești arată miezul nopții. Drept-credincioșii dorm țepeni, somn dulce îngăduit și binecuvântat de Allah.

Clipă de răgaz între două contradanțuri.

Muzicile odihneau în ocnița înconjurată de palmieri și portocali răsădiți în hârdaie poleite ori smălțuite. Îngâna dulce și singur doar clavecinul. Sunete mângâioase și zglobii pe care unii dintre oaspeți le-au mai auzit la curțile evropenești. Sunt cântece născocite de sieur Lully spre desfătarea urechilor Regelui Soare. Slugi în straie roșii, zăbrelite cu argint, se mișcau neauzit, purtând tipsii încărcate cu cupe și pocale. Poposeau dinaintea oaspeților, alunecau mut spre cuhnii, se întorceau cu tipsii noi.

Alții schimbau lumânările ostenite din candelabre. Candelabre se aflau pretutindeni, aninate de pântecele bagdadiei, în toate ungherele. Odăile păreau stropite de sus până jos cu diamanticale în care bate soarele. Cleștarul orbea, culegea stropii de lumină, pe care-i azvârlea înapoi cu pumnul.

Arome felurite împâcleau aerul cămărilor: mosc, ambră, iasomie, violete, narcise și chiparoase, amestecuri meșteșugite, tot ce a născocit mai de soi întru miresme negustătorul Simon Barbe. Cărticica lui pătrunsese în toate curțile evropenești. Soția trimisului francez abia sosită din Paris își flutura marama înecată în *Mille fleurs*, cel din urmă parfum de pe cheiul Nesle. Rochia cea mai frumoasă o avea însă Lady Alix. Era aidoma celei purtate de regina Anne, din stirpea Stuarților, la balul Sfântului George. Sânii erau chenăruiți de un fir străveziu de muselină, sub care înfloreau opt trandafiri de aur. Poalele din catifea, ca iarba, alunecau de vreo șase coți pe dalele de marmoră. Toscana era înveșmântată în rochie ca lămâia, cu mănunchiuri de argint, chibzuit potrivită feței oarei înguste și smeade. Olandeza, bălană și trandafirie, alesese

strai negru de taftă, cu ape și dantelă multă de Anglia, tot neagră. Deasupra genunchiului, chemând toate privirile, poposise rândunică bătută în smaragde și diamanticale. Spanioloaica părea o flacără în rochia ei roșie, bine trasă pe pântece, plină de rubine pe brațele goale, la piept, în păr și urechi. De la mijloc în jos, venețiana avea trei rânduri de straie cărora franțujii le dăduseră nume felurite. Cea de dedesubt, din taftă subțire, se chema *credincioasa*. A doua, din taftă mai groasă, era *poznașa* și i se zăreau doar marginile. Cea de deasupra, *sfioasa*, din brocart auriu, avea lanț de panglici și boboci roz-albi ce făceau înconjurul poalelor.

Erau peste o sută de oaspeți în casele trimisului lui Ludovic, care dovedise multă politichie născocind *Balul primăverii*.

Așa gândea Radu Andronic, trecând prin sită oaspeții. Cu nici un chip n-ai fi putut altfel grămădi în vreme de război la aceeași petrecere dregătorii nemți, olandezi, franțuji, spanioli, din Veneția, Savoia și Anglia. Și niciunde decât aici, zâmbind tainic deasupra cupelor, privind pieziș, dar mereu cu dulceață, ori schimbând vorbe în doi peri, nu puteai iscodi mai bine gândurile principilor evropeni.

Nu vorbea nimeni despre coroana Spaniei, dar izbânda mareșalului de Villars la Hochstaëdt, unde Bourbonul înfrânsese pe nemți cu mai puțin de un an în urmă, se afla în cugetul tuturor. Vânzarea ducelui de Savoia, trecut în tabăra nemțească, mai adumbrea încă fruntea trimisului francez, cel englez nădăjduia mult în vitejia și priceperea pe câmpul de luptă al lui Malbourough.

Bătălii grele se zvoneau pentru sfârșitul verii, dar buzele subțiri ale slujitorului reginei Anne erau cetluite.

În clipa aceea de răgaz, însă, zâmbeau toți arătând chipuri senine, fără umbră de neliniște. Se risipiseră în pâlcuri, schimbând vorbe ușurele despre fapte neînsemnate, alții străjuiau canapelele unde poposiseră rochiile cele galbene, ghiordii ori albastre.

Alcătuiau ciudată privelițe pentru caftanele de pe malul Bosforului. Din hainele de brocart, atlaz și zaramfir felurit colorate, țâșnea horbota înspumată a cămășilor, vestele lucioase îmbumbate cu perle, rubine ori safire. Ciorapii tot din mătase, bine întinși până la genunchi, țineau culoarea hainei și erau prinși în zgărdițe de aur și purpură. Panglici, noduri și egrete împodobeau încălțările, umerii, legătura de la gât. Perucile pudrate, castanii, cărunte, roșii ori ca pana corbului cădeau în zulufi moi.

Singurul cu perucă albă se afla logofătul Radu Andronic. Între buclele de argint, chipul răsărea mai oacheș, tăiat de mustăcioara subțire și ochii râzători ce sclipeau ca adamantele negre. Închipuia făptură neasemuită spre care se întorceau cu anume priviri capetele doamnelor, și tot cu anume priviri, dar alt cuget, ale bărbaților. Haina din brocart auriu se lipea precum pielea cea moale de umerii largi ai logofătului, horbota de Anglia subțire, pânză de paing, flutura la cea mai mică adiere. Încălțările din catifea albă, vesta argintie, panglicile și zgărdițele, ghiulurile aveau un singur soi de podoabă: adamante strânse în mănunchi.

„Zeu păgân din cleştar şi briliante", îşi zise veneţiana, potrivindu-şi cele trei rânduri de straie în aşa fel încât să poată fi numărate.

Muzicile începură din nou şi perechile înaintară într-o alcătuire ce ar fi stârnit mare mirare oştenilor din toate taberele încleştate la acea vreme în lupte grele. Sunetele jucăuşe spulberau parcă frământările ce umpleau de sânge harta Evropei.

Logofătul simţea privirile veneţienei, dar ochii lui căutau spre anume făptură trupeşă, în strai de mătase ca violeta: Dagmar, fiica lui Beer, vrăjitorul din Fanar ce născocise încuietoarea mectubgiului.

Strecurându-se printre oaspeţi, Radu Andronic îi ieşi dinainte, închinându-i-se adânc. Dagmar îl măsură iute şi-i întinse mâna. Logofătul îi simţea la învârtituri trupul şi subsuorile năpădite de năduşeală, dar zâmbea cum ştia el mai frumos.

Sadeth stă cătărată într-un castan. De-acolo, printre ferestrele deschise, vede tot: danţul, muzicile, slujitorii cu tablalele lor mari. Aude râsete şi vorbe rostite în graiuri ciudate. Nimeni nu spune un singur cuvinţel pe înţelesul ei. Urmăreşte cu ochi lacomi tot ce se întâmplă şi se miră, se miră mult de tot...

Poate că visează un basm. Basmul cu prinţesa din conacul fermecat pe care i-l povestea *nene-cadîn*. Nicicând n-a văzut asemenea lumini. Puzderie de stele au venit să dea strălucire odăilor. Pe slugi le recunoaşte după tipsii, dar ceilalţi...

Sadeth se ciupeşte, se încredinţează bine, bine de tot, că-i trează, că nu doarme în cămara ei din conacul

lui *aga-baba*. Acestea nu pot fi făpturi adevărate... Sunt prinți și zâne vrăjite... A mai văzut Sadeth astfel de straie? Asemenea mijlocele subțiri? Și Sadeth are mijloc subțire, dar ea e mică și slabă și nu mănâncă. Umerii lui Sadeth înțeapă rochia ca două piroane, de aceea pune acolo horbotă, ori se înfășoară în cașmiruri... Fluturele alb e încredințat că visează. Zânele au chipuri smălțuite, prinții poartă peruci mai frumoase decât orice pieptănătură știută de Sadeth. Și ce muzici! Femeile dau mâna beylor, se leagănă mai unduioase decât nuiaua pe care *aga-baba* o păstrează în odaia lui, pentru zilele când Sadeth se obrăznicește. Fluturele alb închide ochii. N-ar vrea să se trezească. Îi deschide din nou, repede. Va mai visa vreodată la fel de minunat?

Roaba îi ascultă de jos gâfâitul, țipetele mici și întreabă mereu aţâţată:

– Ce vezi, inimioară? Ce vezi?

– De bagdadie, spune Sadeth cu gura uscată, atârnă luminile. Lumânări în candele de cleștar, Maria, iar din ele picură tot cleștar. Mai sunt altele prin unghere. Vai, ce multe sunt! Nici nu pot să-ți spun!

Fluturele alb abia mai răsuflă.

– Ah ce rochie!

– Cum e? Cum e?

– Verde de catifea, cu trandafiri de aur, și cu *atîrnă* mare de tot. Mătură podelele. Când dănțuiește.... uite-o acuma, și-a pus *atîrna* pe braț. Ce frumoasă e, Maria! Bărbații sunt în straie ca ale beyului, știi, când se plimbă pe *Divan-Ioli*... Toți au plete și zulufi.

Fluturele alb amuțește. Inima-i tace, trupul i-a înțepenit. Beyul valah ține în brațe o rochie violetă. Și-i zâmbește... Îi zâmbește...

Peste ochii albaștri năpădește pânză de lacrimi. Nu mai deslușește decât o volbură de aur și argint de care se lipește strai vioriu.

– Ce-i, stăpână?

Sadeth înghite lacrimile, își șterge nasul cu podul palmei. Suspină înecat:

– Îl văd. E aici...

– Valahul?

– Poartă veșmânt de brocart roz-alb, berneveci argintii. Un ilicel cu grămadă de adamante, panglică lată de aur cu ciucuri. Are și el plete, Maria. Plete de argint. Dar azi e urât... Oricum, nu-i chipeș precum gândește...

Fluturele alb își mușcă buzele. Știe că minte. Știe și Maria. Beyul seamănă cu un soare, strălucește mai tare, cu mult mai tare decât un împărat african.

– Și... ea? întreabă îndoită roaba.

Ochii lui lui Sadeth se întunecă:

– E cea mai urâtă slută din o sută de ani și chiar o mie de ani! Mai slută decât nevasta lui Ahmed cel chior! Balcâză și cu bube pe față...

– Vezi de-acolo și bubele, stăpână?

– Văd. Și rochia e pocită. Ca o vânătă coaptă. Parcă-i un șobolan. Ce i-o fi îndesând atâta la ureche, Maria?

– Cine, Effendim?

– Beyul... Când e cu mine, tace ca un crap. Și-i zâmbește...

Glasul fluturelui alb e plin de lacrimi. Inima îi sângerează.

– Hai acasă, stăpână! Ne-apucă zorile...

– Să ne-apuce! Acum îi sărută mâna.

Sadeth plânge, zguduind crengile castanului.

– Te știu de multă vreme, Herr Andronic, surâse Dagmar.

Zăboveau pe o sofá stingheră, sorbind lichioruri reci.

– Te știe toată Pera și prepuiesc tot Stambulul.

– Mă bucură vorbele voastre... Nu nădăjduiam să atrag luarea-aminte a lui fraulein Beer, cea mai frumoasă femeie din Fanar.

Dagmar râse:

– Văd că ai deprins graiul cavalerilor de la curtea Bourbonului.

– O vreme îl uitasem, zâmbi Radu Andronic. Fraulein Beer i-a stârnit din nou izvorul.

Dagmar îl lovi ușurel pe obraz cu vânturarul din pene de struț.

– Ești un știrbar, Herr Andronic. Vino într-o zi pe la noi când alte lucrări îți vor lăsa clipă de zăbavă.

– Bucuria de a vă vedea va născoci multe asemenea clipe. Ați încredințat altcuiva contradanțul?

Dagmar păru să chibzuiască și spuse cu zâmbet șiret:

– Cred că lui Herr Andronic. Îl trase de mână: Vreau dintâi să-l cunoști pe tata. Îi place să-și poftească singur oaspeții...

Abia atunci se deschisese pofta de petrecere a logofătului. Muierile toate erau *cilibii*, nicicând muzicile nu dezmierdaseră mai dulce. Beer, neamțul bezmetic, îl

poftise în casele lui. Asta însemna cheia ce ducea la redobândirea izvodului.

Se avântă în danț. Ceilalți oaspeți se dădură în lături, lăsând loc nababului cu plete de argint.

– E chipeș valahul! șopti Lady Alix.

Veneția na îl privea cu anume zâmbet.

– Are ceva de *condottiere*...

– Uite că și nemțoaica poate să placă!

– Capriciu, milady.

Chipul logofătului strălucea. Nici un gând pentru fluturele alb.

Mectubgiul pătrunse pe neașteptate în odaia lui Sadeth, puține clipe după plecarea Amirei. Totul se afla valvârtej, pe fruntea fluturelui alb crescuse cucui cât oul.

Selim îi privi obrajii zgâriați, măsură neorânduiala straielor și a covoarelor. Rosti aspru:

– De astă dată, cumplită pedeapsă ți-ai dobândit, Sadeth!

– De ce, *aga-baba*? Ochii albaștri se și umpluseră de lacrimi. După ce vine Amira și mă bate, și mă urgisește, tot pe mine mă pedepsești?

– Ce-ai avut cu rochia ei?

Sadeth arătă cu degetul maldărul de mătase ferfenițit, rămas într-un colț al odăii. Ținea tot timpul la spate pumnul bine strâns.

– N-am avut nimic, *aga-baba*. A năvălit pe ușă cu ea în zdrențe și mi-a azvârlit-o în cap. Sadeth abia putea vorbi printre sughițuri de plâns. Iar după aceea, a năvălit cu pumnii și cu picioarele peste mine.

– Minți, Sadeth! Din răutate i-ai sfâșiat-o.

– N-am rupt-o eu, *aga-baba*.

– Minți!

Glasul mectubgiului răsuna primejdios. Fluturele alb, cu fața roșie de plâns, abia mai răsufla.

– Știam eu că așa are să se întâmple. Știa Sadeth că Amirei îi vei da încredințare. Pentru că Sadeth e cea mai mică, și slabă, și orfană, n-are cine s-o apere. Doar ocări și palme primește. Amira-i cât o geamie, toată ziua îi dă ghionturi și-o ciupește, și-o trage de păr pe Sadeth și tot pe Amira o iubește *aga-baba*.

– Uită-te la mine, Sadeth!

Selim îi smulci bărbia. Ochii fluturelui alb spălați de lacrimi îl priveau în față. Ochi de miel oropsit. Buzele îi tremurau. Mectubgiul întrebă îndesat:

– Ce ții la spate, Sadeth?

Fluturele alb își coborî genele lungi strângând și mai tare pumnul.

– Dă mâna!

Îi deschise degetele încleștate. O șuviță groasă din pletele Amirei se rostogoli pe papucii mectubgiului.

Plin de nădejdi sosi logofătul în casele cu ferești roșii ale lui Beer. O slugă tâmpă, parcă atunci smulsă din somn, cu ochi alburii și grai gângav, îl petrecu în lungul unor odăi fără lumină, burdușite cu bodroanțe ale căror rost Radu Andronic nu-l descâlcea. Beer robotea într-o cămară cu zidurile zugrăvite în negru și umplute de socoteli, cu mese înalte și lungi cum văzuse boierul numai prin mănăstirile papistașe, cu puzderie de sticle și mașinării ciudate.

Ulcele cu gât suleag, înconvoiat ori cotit, stăteau înșirate pe rafturi, trei scăfârlii găunoase își rânjeau dinții către oaspete. Neamțul mormăia înciudat, cumva, deasupra

unui cazan din care se ridicau nori întunecați și rău mirositori. O roată de fier se învârtea cu huruit mare.

Logofătul găsi vremea să cerceteze cu de-amănuntul odaia, căci Beer turuia înainte, fără să-l bage în seamă. Când ridica mâinile, halatul de mătase violet se da în lături. Radu Andronic îi vedea atunci pieptul scofâlcit, gâtul firav pe care se cocoța capul țuguiat, cu piele gălbinicioasă întinsă pe oase. Se răsuci după anume văscior și-l văzu pe Andronic. Își potrivi sticlele de la ochi, cercetându-l cu mirare.

– Cine ești tu? Doftor?

Logofătul încercă să zâmbească:

– Pesemne m-am înșelat asupra zilei ori a ceasului... Mi-ai făcut cinstea, Herr Beer, de-a mă pofti în casele domniei tale.

Vrăjitorul se holbă în spatele sticlelor.

– Te-am poftit eu?! Când?

– Ai uitat, Herr Beer! surâse Radu Andronic. La petrecerea dată de monsieur Ferriol. Am cunoscut-o pe Fraulein Dagmar și...

Neamțul îi reteză vorba ursuz:

– De la petrecerea aceea afurisită Dagmar bolește. Opt doftori au cercetat-o până acum. Cei mai vestiți din Stambul. Cei mai vestiți neghiobi! Dagmar nu mai are picătură de vlagă.

Pe chipul lui Radu Andronic se iviră întristare și grijă:

– Mult mă mâhnește vestea ce-mi dai, Herr Beer. Poate că boala nu-i primejdioasă...

– Poate! Poate! strigă înciudat neamțul, zbuciumându-și mâinile deasupra capului. Atâta aud! Poate! Dagmar zace umflată și roșie. Are limba înțepenită, iar netoții

spun, „poate"! Poate a mâncat într-un fel, poate a înghițit într-altul, poate are stenahorie, poate a fermecat-o! Auzi! Doftor învățat să-mi vorbească de farmece. Du-te, tinere! Du-te! Când Dagmar s-o înzdrăveni ți-o da de veste. Îl opri înainte de a pune mâna pe clanță: Nu mi-ai spus cum te cheamă.

– Radu Andronic.

– A! Nababul. Mi-a împuiat capul Dagmar. Du-te! Nababii nu-mi plac mai mult decât neghiobii.

Logofătul își sticli dinții.

– Mie în schimb îmi plac învățații nemți. Cu vremea, poate că și domnia ta îți vei primeni gusturile.

– Hm! Poate! mârâi vrăjitorul. Nu zic eu? Poate!

Se aplecă asupra cazanului, întorcându-i spatele. Scăfârliile goale rânjeau către logofăt.

Aprig o pedepsise mectubgiul pe Sadeth. Dintâi, nici unei muieri din conac, soață ori roabă, nu-i era încuviințat să-i vorbească ori să-i intre în cămări. O va sluji doar moldoveanca, cum și cât s-o pricepe. Apoi...

Fluturele alb socotea pe degete la câte cazne și osânzi o norocise *aga-baba*, lui Sadeth nu-i era îngăduit să se preumble prin grădină, ori să-și poftească prietene. Nici taleri, teșcherele de cinci și zece galbeni nu va mai primit Sadeth. Maria nu va mai cumpăra pentru Sadeth marțipane și cofeturi. Nici atlazuri, nici odoare. N-o să mai poată lepăda Sadeth nici măcar o părăluță joi seara în palma lui Ahmed cel chior și a cerșetorilor ei. Chiar și besacteaua cu giuvaieruri a luat-o *aga-baba*, deoarece lui Sadeth, osândită, nu i se cuvin podoabe.

Au mai fost și alte pedepse, dar Sadeth n-a vrut să se supună. Să-i ceară, de pildă, iertăciune Amirei, cămila aceea umflată, și să-i sărute mâna; Sadeth n-a vrut în ruptul capului și a primit două palme grele după ceafă de la *aga-baba*. Nuiaua n-o găsea, căci pricepe orișicine, Sadeth o pitise sub sofá. După ce a plecat *aga-baba*, Sadeth și-a izbit doi pumni în bărbie să nu rămână cu gâtul strâmb, apoi și-a făcut la mirază socoata vânătăilor și cucuielor, iar pe sofá a talerilor din punguța de mătase. Chibzuind că nu-i ajung, și-a desprins safirele din urechi și-a trimis-o pe Maria cu ei în târg la anume om de credință al fluturelui alb, să-i dea galbeni buni în locul lor.

Roaba luase sacul în spinare spre a nu îngădui privire străină asupra târguielilor: atâția coți de atlaz, atâția de taftă, catifea și tertel. Avea să treacă și pe la Ismail simigiul să cumpere gavanos mare de șerbet după pofta stăpânei și spre ciuda Amirei și Fathmei, și chiar a cotoiului Ali care n-o iubește pe Sadeth.

În așteptare, fluturele alb adormi, țesând somn lin, plin de dulce împăcare.

Când Sadeth ieși din sacul Mariei, logofătul se frecă la ochi. Își mușcă buzele să nu izbucnească în râs, mai ales că fluturele alb se învârtea țanțoș prin cămară.

În viața lui nu văzuse Radu Andronic asemenea straie. Pe trupul firav al lui Sadeth curgea o rochie strâmbă și dezlânată din care se deslușeau doar petice de țesătură scumpă. Poalele de taftă violetă nu atârnau deopotrivă, mijlocul se urca de trei palme peste pântece, o mânecă era din atlaz mai scurtă, cealaltă de catifea. Dantelă încrețită fără meșteșug străjuia despicătura adâncă ce pornea

de la un umăr la celălalt, potcoavă, peste pieptul descoperit al lui Sadeth. I se vedeau oasele, zăbrele strecurate sub piele.

O zi și-o noapte nădușiseră Sadeth cu Maria întepându-și degetele spre a potrivi rochia asemenea celei purtate de nemțoaică la petrecere. Fluturele alb aștepta cu sufletul la gură zâmbetul lui Radu Andronic, dar ciudat, beyul părea mai degrabă să-și stăpânească râsul. Nu mai avu răbdare și întrebă cu glasul ușurel al lucrului lipsit de însemnătate:

– Îșî place rochia mea, beyule?

Logofătul răsuflă adânc:

– E minunată!

Sadeth sări cintezoi:

– Nu-i așa? Nu-s două la fel în Stambul, oricât ai căuta.

– Sunt încredințat...

Fruntea logofătului se adumbri fără veste. Începuse să deslușească câte ceva din straiul fluturelui alb. Câte ceva ce-i amintea de altcineva... Culoarea viorie, despicătura de la piept, dantela...

– Ai o rochie evropenească, Sadeth...

Sadeth încremeni cu inima la pândă. Întâia oară beyul îi spunea Sadeth și nu fluture alb. I se părea și mai încruntat ca altădată.

– Evropenească! Și ce? N-am voie să port asemenea rochie?

– Cine ți-a cusut-o?

– Eu.

Logofătul o apucă de umeri. Sadeth se făcu mică. „Vai ce uitătură urâtă, neagră, și ce glas aspru are beyul! Ca peria de dușumele a Mariei".

– Unde-ai văzut rochie evropenească, Sadeth?

Fluturele alb își coborî repede pleoapele. Radu Andronic nu-i lăsă răgaz:

– Nu minți, Sadeth! Spune adevărul!

– M-a învățat Maria. Ea cunoaște foarte multe feluri de rochii. Am să-mi fac și altele...

– Minți! Nu roaba te-a învățat.

Fluturele alb începu să plângă. Se lăsă în mijlocul odăii săltându-și poala de taftă peste cap. Nedumerită de tăcerea logofătului, sălta peste cot un crâmpei de privire albastră. Întâmpină ochii logofătului și se puse iar pe bocit. Se răzgândi repede, oftă de câteva ori și rosti înțepată:

– Mă duc acasă!

– Așază-te, Sadeth, pleci când îți spun eu!

Ochii fluturelui alb se ascuțiră dintr-o dată, flăcări albastre fugite spre tâmple:

– Sadeth face ce poftește ea, beyule, nu ce-o silești tu! Am să te spun lui *aga-baba*.

– Am și eu destule să-i spun. Te-ai furișat la petrecerea frâncului.

– Nu-i adevărat. Nu pot părăsi noaptea casa.

– Iar minți, Sadeth. Sacul Mariei e la fel de bun noaptea, ca și ziua. Te-ai uitat prin ferestile deschise și-ai văzut-o pe Dagmar.

Sadeth flutură genele. Rosti greu, parcă:

– Dag... mar? Cine-i asta? O pisică?

– Știi foarte bine cine e. Fiica meșterului neamț din Fanar. Bag de seamă că rochia ei ți-a plăcut. După aceea i-ai cumpărat sluga. Pesemne tot prin Maria...

– Visezi ori născocești, beyule! Și dacă vrei să știi, eu pot să mă supăr.

Logofătul se apropie, pășind rar.

– Ce praf i-ai dat nemțoaicei, Sadeth?

– Nu i-am dat nimic.

– Ce i-ai dat?

Glasul beyului îi izbi urechile. Aducea a muget și lui Sadeth începu să-i fie frică.

Radu Andronic, mânios, îi prinse umărul. Văzu zgârieturile, semne albastre la grumaz, un cucui ascuns sub pletele aduse pe frunte. Bătălie strașnică se dusese în casele mectubgiului.

– Nu glumesc, Sadeth. Ți-a rămas loc și pentru alte cucuie. Ce-ai dat nemțoaicei? Fluturele alb își supse buzele, semn că nu va scoate o vorbă. Bine, Sadeth! Te încui aici și nu pleci până nu-mi spui.

Logofătul se îndreptă spre ușă. Sadeth îl opri înainte de a pune mâna pe clanță:

– I-am dat... Nu mai țin minte chiar atât de bine.

– Sadeth!

Fluturele alb oftă:

– Aloe, cu semințe de mușțar bine pisate, măcieș și pulbere de gândaci negri. I le-a amestecat sluga în alifiile ce-și dă pe față. Să știi că nu moare, beyule! Se umflă doar, și după aceea îi trece.

– Aloe, mușțar, gândaci negri, măcieș... Ești încredințată că n-ai uitat nimic?

Sadeth se strâmbă, cu ochii plecați:

– Am adăugat și puțin scărpinici... Asta ca să se roșească bine.

Logofătul își înfipse unghiile în palme, să nu râdă. Ar fi luat în brațe fluturele alb, i-ar fi tras o bătaie strașnică, i-ar fi sărutat ochii, ar fi azvârlit-o pe geam... Toate deodată...

Rosti mereu mohorât și aspru.

– Acuma ei să-mi zici leacul.

Sadeth îi întoarse spatele.

– Leacul, Sadeth!

– Văd bine c-o iubești pe fata meșterului, spuse fluturele alb printre suspine. Dar nu-ți dau leacul nici moartă! Aținti în obrazul logofătului ochii albaștri foc și pară. Poți să mă pârăști lui *aga-baba*, nici nu-mi pasă! Și degeaba te uiți așa. Lui Sadeth nu-i e teamă de nimeni!

Radu Andronic chibzui câteva clipe, se apropie de fereastră și glăsui cu spatele întors:

– Bine, Sadeth, poți să pleci!

Fluturele alb îl cercetă cu gura căscată. Se clătina de pe un picior pe altul. Îngână, ațintind podelele:

– Muierea aceea balcâză și bulbucată se va drege bând lapte de catâroaică grea în a patra lună. Fața să și-o ungă cu alifie de migdale și camfor.

Capitolul XX

IZVODUL ISCOADEI

De astă dată meșterul din Fanar întâmpină logofătul cu zâmbetul pe buze. Leacurile trimise prin Pafnutie se dovediseră a fi de mare ajutor, iar nemțoaica, după spusele lui Beer, se tămăduia văzând cu ochii.

– Dacă îngădui, am să-ți țin eu tovărășie. Dagmar, deși nerăbdătoare, încă nu poate primi oaspeți.

Avea zâmbet ciudat meșterul, cu buzele strânse peste gingiile știrbe, în vreme ce ochii apoși se rostogoleau – două făpturi vii, mici, gonite neîncetat. Vorbea mult, cu patimă, în vreme ce meșterea asupra ulcelelor schimbând licorile și îmbinându-le, iar roata cea mare huruia fără odihnă.

Beer istorisi multe și amestecate despre copilăria lui într-un târgușor din Prusia, apoi despre preumblările

pe la curţile evropeneşti, despre mama lui Dagmar care pierise de pestă în Sardinia, despre căutările lui.

Maşina de zburat a lui Leonardo nu-i dădea pace, vorbea cu lacrimă despre pan Copernic, un polonez a cărui carte scrisă cu vreo sută cincizeci de ani în urmă, *De revolutionibus orbium coelestium libri VI*, cuprindea tot ce se putuse gândi mai de seamă de la începuturile omenirii. De altfel, jocul stelelor pe bolta cerească îl frământa mult pe neamţ. Ţinea în cămară ochean lung, alcătuit anume pentru cercetarea cerului, iar pereţii negri erau acoperiţi cu semne ciudate, înscrise cu tibişir de argilă albă. Într-acolo căutau mai cu seamă ochii logofătului, căci deslușise în învălmăşeala aceea anume adevăruri despre harta cerească însemnate în tipare scurte ca nişte ghicitori: *Venus, Jupiter, Saturn, Crai Nou, Steaua ciobanului* se iveau de fiece dată în rânduială şi alcătuire nouă.

Radu Andronic asculta cu jumătate de ureche năvala de vorbe. Semnele de pe zidurile neamţului îi purtau gândul spre acadelele trimise de fluturele alb. Inimioară, lanţ, ancoră... într-anume înşiruire, aveau un tâlc. Iar după cum o cunoştea pe Sadeth, logofătul prepuia că fără îndoială cercetase şi deslușise taina încuietorii din odaia mectubgiului. Din această taină, izvodise şarada cofeturilor.

Logofătul părăsi casa cu ferești roşii din Fanar, încredinţat că pentru a deschide rătezul lui Selim, trebuie îmbinate semnele rotiţelor după o noimă ce cuprindea adevăr ştiut şi răsştiut al hărţii cereşti. Şi mai era încredinţat că oricât l-ar suci, neamţul nu şi-ar lepăda taina.

Două ceasuri după miezul nopţii aşteptase fluturele alb pe acoperiş sosirea logofătului. În cel dintâi, tresărise

la fiece zgomot, orice zvon de copite, foşnet de iarbă ori frunze îi smulsese inima. O simţea bulgăr fierbinte, gonind din piept în grumaji, căzând iar greu în cuşca ei. În cel de al doilea, plânsese pe săturate. Mai plângea încă în zori umplând poalele roabei de lacrimi.

– S-a supărat, fiindcă am vătămat-o pe fata vrăjitorului cel nebun. Sadeth abia putea vorbi printre sughiţuri. Bagi tu de seamă, Maria, cât de mult o iubeşte?

– Nu cred, inimioară... Te-am auzit cu urechile mele că n-ai să-l mai întâmpini pe acoperiş. De aceea n-a venit.

– O iubeşte, Maria! Sadeth îşi arătă pieptul. Uite, simt aici. Nu mă înşel niciodată. Viaţa mea s-a isprăvit. Mi-e ursit să mor tânără ca şi *nene-cadîn*...

Fluturele alb îşi plângea de milă. Roaba îi dezmierdă pletele negre.

– Fii cuminte, Effendim. Să aşteptăm. Poate la noapte, ori noaptea cealaltă... sunt încredinţată...

Moldoveanca adormise de mult când Sadeth, chibzuia încă scuturată de suspine. Candela se stinsese, în geamlâcurile zugrăvite pâlpâiau ruşinoase zorile. Sadeth zgâlţâi trupul roabei.

– Spune drept, Maria; tu n-ai fi făcut ca mine?

Moldoveanca sforăia uşurel, pe o singură nară. Sadeth îşi potrivi loc moale în poalele ei. Pleoapele îi căzură grele peste ochii mari, fluturi albaştri osteniţi de plâns.

Boier Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu poposiseră de două zile la Stambul. Chibzuiseră ca în răstimpul ce aveau să hălăduiască sub cerul lui Allah să închirieze conac arătos, pe potriva unor obraze alese. Ochiseră o casă de trei caturi pe *Divan-Ioli* şi cu mâna la chimir spre

a plăti galbenii cuveniți aflară cu uimire că ghiaurilor nu le era îngăduit a sălășlui în asemenea conac. Aveau încuviințare pentru locuință de unul, cel mult două caturi, căci între hotarele padișahului, conacele cele mai înalte se cuveneau drept-credincioșilor. Negoescu rămăsese năuc cu ochii la șalvaragiu. Ioniță Fărcășan, după clipă de chibzuială, îi descurcase tâlcul poruncii.

– Vor să fie mai aproape de Allah, clucere. Din aceeași pricină își rad și scăfârlia. Să-i simtă, fără oprelişte, dezmierdarea.

Se mulțumiseră în cele din urmă cu o casă răsărită pe un dâmb, în apropiere de moscheea iscată din milosârdia sultanei Validé.

După puține ceasuri, când slugile abia isprăviseră rânduiala bodroanțelor prin odăi, aveau să-și căiască alegerea.

Cinsteau de casă nouă din rodul podgoriilor valahe, minunându-se de una și de alta și născocind prilejuri de desfătare. Văzduhul era dulce și îmbălsămat, cerul întindea cearșaf siniliu, fără nor, din grădină adia aer primenit, un pumn de soare azvârlea lumină roșiatică pe covoare. Ioniță cerceta cu plăcere odaia, împăcat cu sine, cu Negoescu și întreaga seminție a Profetului. Băuse binișor încă dis-de-dimineață și descoperise în turcime un soi de caltaboș uscat, tare și iute – ghiudem – ce asmuțea vârtos la deșertarea cupelor. Se hiritisea pentru gândul cel bun care-l mânase la Stambul și chibzuia în ce fel avea să dea de urma logofătului. Negoescu trăgea din lulea socotind numărul balercilor neîncepute și mai cu seamă în ce fel aveau să rostuiască altele. Poposise clipă de liniște în cămara răcoroasă, boierii își azvârleau priviri de mulțumire blândă, când deodată săriră arși.

Răcnete de mare spaimă răzbăteau din uliță. Alergară la fereastră, cercetând împrejurimile. Zbieretele nu conteneau, cereau parcă în mare grabă milă și ajutorință.

– Se înecă vreun fes, îngână buimac Ioniță Fărcășan.

Negoescu avea ochii păienjeniți, abia se ținea de ușor.

– Îl vezi?

– Nu! Se holbă uluit la lumea de pe uliță. Ce znamenie de ființe or fi și ăștia, clucere? Nici că le pasă. Iar cela răcnește de-și dă duhul. Dar unde o fi?

– Uite-l!

Negoescu țintea cu degetul undeva sus. Fărcășan cercetă într-acolo, apoi din nou spre clucer. Se cruci, clătinând capul:

– Mă, tu te-ai smintit de-a binelea! Nu ții la băutură, asta e!

– Ba tu ai bolunzit, Ioniță! se mânie Negoescu. Uită-te în vârful casei! Acela urlă.

Fărcășan întinse gâtul și rămase cu ochii căscați. În vârf de minaret, răcnea un muezin cu mâinile ridicate spre cer, chemând turcimea la rugăciune.

– Ce-o fi vrând, bre Negoescule? Eu, după cum zbiară și încotro se uită, chibzuiesc că flăcăul parcă se ceartă cu Allah.

– Îi tot dai zor cu Allah! Și mai zici de mine că-s beat. Poate îl ocărăște pe altul, cocoțat și el, dar pe care noi nu-l vedem.

Clucerul ridică din umeri, căutând spre muezin.

– Pare a fi scăpat din bolnița celor cu stricăciune la cap.

– Sănătos, oricum, nu pare...

– Ori cere pomană. Să-i trimitem câțiva taleri prin slugă și i-om închide gura.

– Ba eu zic să-l cercetăm întâi.

Fărcășan duse mâna pâlnie la gură și începu să strige din toți rărunchii. Luat fără veste, Negoescu se clătină, gata să cadă.

– Hei, bre omule! țipă Ioniță. Ai vreo trebuință?

Clucerul se zgâlțâia de râs.

– Gândești că pricepe valaha?

Fărcășan îl măsură buimac și-și scărpină ceafa.

– Încearcă tu, Negoescule, am băgat de seamă că le-ai deprins vorbele.

– Cum să nu! până a priceput acela ce fel de casă caut, mi-au ostenit mâinile...

– Cum îți astupăm, bre, gura! Îmi țiuie urechile de-atâta behăit zbuciumat.

Amuți dintr-o dată. Gând năstrușnic îl străfulgeră. Dădu fuga spre capătul odăii, cercetă pe sub boarfe și se întoarse cu un colac mare de frânghie, meșterind la iuțeală un laț.

– Ce vrei să faci? întrebă Negoescu.

– Îl arcănesc ca pe armăsarii cei nărăvași.

– Poți?

– Pot. Când eram copil la moșie mă întreceam cu argații.

– Dacă poți, e bine, socoti clucerul. În sfârșit, Ioniță, văd și eu un gând cu judecată la tine. Mi-e însă că te fălești.

– Ții prinsoare pe o balercă din vinul rămas?

– Țin.

– Dă-te la o parte!

Boier Fărcășan se cățără pe pervaz. Descolăci frânghia și, învârtind lațul în văzduh, își luă avânt și-l azvârli cu putere înspre muezin.

– Stai tu numai puțin! Îl smulg eu și din brațele Profetului!

Se rezemă bine în zid și își sumese mâneca halatului, pregătindu-se să se opintească vârtos.

Înțelese pe neașteptate că se petrece ceva. Un pâlc de turci, îmbrăcați toți deopotrivă, cu nuiele în mâini, se opriseră dinaintea ferestrei. Priveau întunecați spre cei doi. Până să apuce să deschidă gura, bostangiii îi înhățară și-i petrecură cu lovituri până la temnița cea mai apropiată.

În vârful geamiei, turcul se descotorosi de frânghie și își urmă chemarea.

Pătărania celor doi boieri făcu înconjurul Stambulului, stârnind uimirea mânioasă a drept-credincioșilor, dar mai cu seamă râsetele evropenilor din Pera. Solii: francez, venețian, leah, armatorul olandez își țineau pântecele povestind fără istov cum valahii scoși din răbdări de chemările muezinului și necunoscându-le rostul au încercat să-l tragă jos din minaret, ispravă căreia îi lipsise foarte puțin ca să izbutească. Trimisul neamț căuta la ei mirat, nu pricepea ce-i de râs...

Lui Radu Andronic, întâmplarea i-o istorisise mectubgiul Selim. Dintâi, logofătul râsese pe săturate, apoi rămase pe gânduri. Fapta i se părea întru totul pe potriva a doi boieri ce-i cunoștea bine: Ioniță Fărcășan și clucerul Negoescu.

Se mai aflase că valahii sunt tineri și cuprinși, unul dintre ei este înalt și gros, un mal de bărbat, iar amândoi se aflau la acel ceas cercheliți. Gândul logofătului fu adeverit de către căpetenia bostangiilor. Pomenind năzdrăvănia ghiaurilor, turcul scotea flăcări, chibzuind la

cazne strașnice, ce trebuiau să pedepsească, spre pilda altora, ocara adusă muezinului.

Trei pungi cu galbeni îi domoliră mânia. Păcătoșii aveau să fie sloboziți în puterea nopții și în mare taină spre a nu asmuți musulmănimea, și cu făgăduință jurată din partea logofătului că valahii vor pieri chiar în același ceas din Stambul.

Scărmănați bine, dar treji, Ioniță Fărcășan și clucerul Negoescu părăsiră pe ușă dosnică temnița.

Dibuiau la întâmplare, în întunecimea groasă, drumul spre casă, vorbeau în șoaptă căutând mereu lăturiș și în spate să nu-i pândească cineva.

– Nici taica nu m-a croit cu nuiaua când i-am tăiat cizmele cele bune, să-mi fac praștie, bodogăni Fărcășan ținându-și șalele.

Era buimac și înfricoșat peste măsură. Negoescu, galben, tăcea, scrâșnind. Ioniță își scărpină barba.

– Măcar ai priceput ce dor avea nepricopsitul ăla din clopotniță?

Negoescu mârâi mocnit:

– Am priceput altceva. Să mă mai iau și altă dată după capul tău... Hai la Stambul, om înghiți alt văzduh, ne-om mai primeni gândurile.

– Așa, așa...

– Oftând după gârbaci m-ai împins la atâta amar de drum? Să mă dezmierde țopârlanii ăștia?

Ioniță Fărcășan se opri locului.

– Te-am silit eu, bre clucere, să mă urmezi? Și-apoi cine mă îmbărbăta să trag vârtos de turc, ba să-l smulg, cu minaret cu tot?

Își urmară calea în tăcere, orbecăind pe ulicioarele pustii. După o vreme, gămanul glăsui iar:

– Tot mă minunez cum de ne-au slobozit așa de lesne! Spunea străjerul acela, carele rupea nițică valahă, că dinții ne-or strica în cazne, iar numai după aceea ne trimit în lanțuri la catargă împărătească. Și dintr-odată ne scot de sub lăcată cu făgăduiala să punem sare pe coadă.

– Fii încredințat că zorile nu mă apucă aici. Doisprezece cai poruncesc să tragă rădvanul!

– Ascultă...

Fărcășan îl trase de mânecă. Negoescu se simți apucat de stenahorie.

– Iar ai vreun gând? Fără mine, Ioniță! Orice ar fi, dar fără mine!

– Ai răbdare, omule! Nu vezi o făptură acolo, printre copaci?

– A început să ți se năzare și când nu bei...

Rămase totuși nemișcat, cu ochii zgâiți în întuneric. Un bărbat răsărit, cu umeri largi, în straie nemțești, se apropia leneș ca într-o preumblare.

Boier Fărcășan își simți inima sărindu-i din loc. Bucurie mare i se așternu pe chip și alergă în întâmpinarea străinului.

– Andronic!

Logofătul îi scoase la liman pe drum retezat. Cum ajunseră acasă, Negoescu trezise slugile, azvârlind potop de porunci scurte și iuți. Trebuiau din nou strânse bodroanțele abia rânduite, încărcate în brașovence, înhămați caii și pornit la drum înainte ca soarele să se dezmeticească.

În așteptare, clucerul și gămanul își primeniseră straiele, își oblojiseră vătămăturile.

– Cum dăinuiești printre diavolii ăștia, logofete? întrebă boier Fărcășan.

Radu Andronic sălță din umeri, zâmbind:

– Dacă le înveți deprinderile, duci trai dulce la Stambul.

– Hm, trai dulce! Gămanul îl privi cu luare-aminte. Mult mă cuprinde mirarea să aud ieșind din gura lui Radu Andronic asemenea vorbe.

– De ce? râse logofătul. Unde ți-i moale, acolo-ți faci așternutul. Când îl arcănești însă pe muezin, vrând cu tot dinadinsul să-l rupi din vârful geamiei, e de înțeles că-și ascuțesc turcii gheara.

– Văd că le ții partea, mormăi cu nemulțumire Fărcășan. Află, rogu-te, nici nu ne-am dat seama că acelea erau zbieretele de popă turc.

– Acum ați luat învățătură.

– Am luat... Ioniță se foi pe divan, cercetând podelele. Îmi pare bine că te văd, logofete.

– Nu mai sunt logofăt. Mă bucur și eu.

Clucerul își mușcă buzele.

– Ne socotisem încă de la București să-ți dăm de urmă.

– Cu țel anume?

Fărcășan și Negoescu schimbară privire iute. Gămanul se hotărî primul:

– Uite, bre Andronic, mie-mi place vorba și vinul să fie limpezi. Ne știm de copii, n-am umblat niciodată cu ascunzișuri, iar pe tine și pe băiatul ăstălalt v-am ținut totdeauna în inimă ca pe frații mei.

Clucerului îi încolți lacrima. Clătină capul:

– Așa e...

– Pentru mine, urmă Ioniță, ai fost totdeauna pildă. Te-am socotit mai presus decât noi, mai așezat și mai chibzuit, când a fost petrecere ai petrecut vârtos, când erai în slujbă, apăi slujbă împlineai! Asta-mi plăcea la tine, le făceai pe toate deopotrivă. Eu, Negoescu, Stroe, armășelul suntem doar niște bezmetici, tăiem frunza la câini și prisosim – ți-o zice boier Ioniță Fărcășan carele e un bețivan și-un ticălos, dar nu de tot neghiob – și prisosim oriunde. La București, la Stambul, ori la Viana... Cu noi ori fără noi, nici pagubă și nici folos.

– Unde bați, Ioniță? zâmbi logofătul, trăgând din lulea.

– Ajută-ne să te pricepem, Andronic. Ce-a fost în mintea ta, vânzându-l pe Vodă?

– Pentru cinci sute de galbeni, rosti oftând Negoescu gândul său vechi.

Radu Andronic păru să se dumirească:

– A! Asta era...

– Asta! Gămanul își apropie trupul gros. Eu am chibzuit mai departe, m-am sfătuit și cu Negoescu. Tărășenia are un ascunziș.

Logofătul îl privi iute, apoi coborî pleoapele:

– Ce fel de ascunziș?

– Socotesc că tu știi mai bine și datornic ești ca prieten să faci lumină. Clătină hotărât capul. Radu Andronic nu poate fi un netrebnic, o Iudă... Mi-ai dovedit-o în atâția amar de ani! Și mai am o dovadă. În drum, ne-am încrucișat cărările cu boier Costache. Se întorcea de la Stambul...

– Și?

Ioniță Fărcășan zâmbi cu tâlc:

– Costache Andronic nu-și va căuta niciodată feciorul ticăloșit.

– Niciodată! întări Negoescu.

Logofătul ridică din umeri cu nepăsare:

– Poate că a venit cu alte trebuințe la Stambul.

– Ți-am mai spus, Andronic! Suntem zăluzi, dar nu slabi de minte. Uite, îmi retez o mână dacă nu v-ați văzut.

Clucerul dădu repede din cap:

– Și eu!

– Pentru că tot ați mers cu socotelile atât de departe, spuse cu uscăciune logofătul, aduceți-vă aminte că boier Costache are un singur fecior. Bun ori hain, tot unul rămâne. Iar anii istovesc și puterea trupului, și a sufletului. Ce nu îngădui cu nici un chip la douăzeci sau treizeci de ani, iartă cu ușurință părul sur.

Fărcășan se holbă:

– Cu alte cuvinte, recunoști vânzarea?

– Dacă îmi îngădui, zâmbi Radu Andronic, altfel aș numi fapta. Înțelepciune.

– Pentru cine sute de galbeni?!

– Cinci sute în Valahia, ceilalți la Stambul.

Ioniță nu se dumirea.

– Tu?! Tu slujitorul credincios al Brâncoveanului?!

– Eu am o singură credință, spuse răspicat logofătul. Aurul! Ți-e greu să pricepi, Ioniță, ție, și mai greu, clucere, poftele voastre nu trec dincolo de pragul unor zaiafeturi. Nu cunoașteți puterea galbenilor! Eu le-o cunosc. Brâncoveanu le-o cunoaște. Și-a umplut vistieria, și-a poleit cu aur Brâncovenii, și Mogoșoaia, și Potlogii, și Curtea din Târgoviște, și câte le mai are, a adunat comori la bancherii din Viana și Veneția. Izbucni: M-am săturat

de fărâme! Vreau scaun și tacâm la masa cea îmbelșugată. Măcar dacă mă tocmesc la stăpân, îngăduiți-mi să-l aleg pe cel mai puțin cărpănos.

Negoescu fierbea, nu putea rosti un singur cuvânt. Ioniță îngăimă:

– Te-ai tocmit iscoadă turcilor?!

– Și înainte ce făceam?

– Mi-e silă! șopti boier Fărcășan.

Radu Andronic începu să râdă:

– Singur ai spus că ești bezmetic, Ioniță. Eu aș adăuga și netot. Cere șoimului să clocească ouă și găinii să cugete. Țineți minte! Va veni vremea când rău vă va părea că n-ați chibzuit asemenea...

Palma grea a clucerului Negoescu pornită fără stăpânire îi reteză vorba, poposindu-i pe obraz.

– Ticălosule!

Logofătul, alb la față, duse repede mâna la hanger.

– Hai! Lovește! strigă Negoescu. Nu te sfii! N-am jungher. Prilej neasemuit pentru netrebnici!

Logofătul îi privi lung pe amândoi. Puse hangerul în cingătoare și părăsi odaia fără o vorbă.

Boier Ioniță Fărcășan își prinse capul în mâini. Nicicând nu-l copleșise asemenea tristețe grea.

În aceeași seară, pășind pe *Divan-Ioli*, logofătul zări zdrahonul. De astă dată, împingea o roabă umplută cu pepeni și ajuns în preajma caselor mectubgiului, se opri în căutare de cumpărători.

Trăgea des cu coada ochiului spre zăbrelele de la ferești, iar când se întunecă de-a binelea, își luă marfa și trecând de poarta *Edirné-Capusi*, se afundă într-o ulicioară

strâmtă. Radu Andronic îi ținu umbra. Ocolind în goană un dâmb, reteză din drum, ieșindu-i fără veste înainte.

Speriat, zdrahonul vru să fugă, dar simți în spinare împunsătură de hanger. La porunca logofătului, se răsuci încet, arătându-și chipul. Andronic desluși în ochii străinului licăr de recunoaștere.

Era bărbat în puteri, ceva mai vârstnic, cu privire căprie, musteți și barbă castanii. Spre uimirea logofătului, zdrahonul întrebă liniștit, într-o moldovenească blândă:

– Ce ai cu mine, boierule? Dă-mi pace, rogu-te!

– Asta numai după ce mi-oi spune de ce pândești cărările mele și ale slugii.

– Nu ți le pândesc, boierule... Păru să chibzuiască și adăugă: Doar că uneori se împletesc cu ale noastre.

– Ale voastre?

– Cum să spun...

– Limpede și fără vicleșuguri! Cine ești, și după ce umbli?

Zdrahonul oftă:

– Asemenea domniei tale; după lucru tare greu de dobândit în turcime.

Logofătul încruntă sprâncenele.

– Vorbește descurcat, omule! Nu pricep boabă! Ce țel deopotrivă avem noi doi?

Zdrahonul împunse văzduhul, zâmbind stângaci:

– Sus...

– În ceruri?

– Oleacă mai jos, pe acoperiș... Știe domnia ta... Dar moldoveanca mea nu-i atât de subțirică. Nu se poate strecura prin cel geamlâc.

Un gând străfulgeră mintea logofătului. Începu să râdă și zdrahonul răsuflă ușurat.

– Acum ai priceput, boierule, așa-i? Nu-s prea meșter la vorbă. În sat, la noi, oamenii îmi zic Mutulică.

– Și Maria? întrebă Andronic.

– Și Maria. Suntem moldoveni, dar acum locuim amândoi la gurile Dunării. Șase ani mai am de așteptat.

– Ia-o pe îndelete, surâse logofătul. Dintâi, cum ai ajuns la Stambul?

Omul făcu ochii mari:

– Păi se cheamă că am venit după ea. Eu sunt pescar. Eram cu ceilalți pe baltă, cu lotcile. Când ne-am întors, ne-au zis babele și pruncii că pe muierile cele tinere le-o furat turcu și le-o dus. Unde, Tănase știa!

– Cine-i Tănase?

– Nimeni. O vorbă de-a noastră. Gândeam să-mi pun capăt zilelor. Taman atunci mi-a venit răvaș de la Maria printr-un grec care ne cumpără peștele. Mi l-o tălmăcit părintele Ștefan de la noi din sat... Îl cunoaște domnia ta?

Andronic clătină capul, zâmbind.

– Nu. Și ce scria în răvășel?

– În răvășel scria să fac așa, și așa, și așa... Așa am făcut, după porunca Mariei, și am poposit la Stambul. Noaptea descarc marfă în port, să rostuiesc o para, ziua dau târcoale, poate e chip s-o zăresc. Ochii i se umeziră: Uneori iese și mai capătă inima aiasta oleacă de hodină. Șase ani am de așteptat...

– De ce?

– Așa-i pravila în turcime. Cum s-or împlini cu voia lui Dumnezeu își șase ani, o sloboade. Ne-om cununa atunci la noi în sat, și-oi pune să-l taie pe Iani.

– Negustorul de pește?

– Nu, porcul. I-am poruncit lui tata să-l îngăduie până la nuntă.

Radu Andronic surâdea blând.

– De ce nu fugiți?

– Iprava aiasta are s-o chibzuiască Maria. Cum spune și ea. „Ție, Mihail, ți-a rânduit Dumnezeu umeri și spete tari numai bune de povară și te-a mai blagoslovit și cu minte destulă ca să asculți de cei înțelepți..." Acum, eu aștept, iar ea ticluiește.

– Bine, Mihail, să vă ajute Dumnezeu.

– Și pe domnia ta, boierule.

– Dacă ai vreo nevoie, știi unde mă găsești.

– Mulțumesc, boierule... Spune și slugii matale că nu-i port gând rău. Când mă vede, o dată se face alb la față și parcă dă strechea în el... N-am mai văzut moldovean atât de iepuratic.

Logofătul începu să râdă. Mihail își coborî privirea, adăugând încet:

– Fetei mectubgiului nu-i grăi despre mine, boierule. N-o să priceapă...

Radu Andronic își simți inima. De câte ori se pomenea de fluturele alb, îl cuprindea o văpaie pe care n-o mai cunoscuse.

Îndată ce muezinul sfârșea tânguirile primei rugăciuni, la porțile logofătului izbucneau strigăte de mulțumită aduse de Mustafa, bragagiul slobozit de sub povara căruței.

Cuviosul Pafnutie, ajuns la capătul răbdărilor, chibzuia cum și în ce fel să-i astupe gura. Mustafa își trăia viețișoara orânduită de Allah în mare risipă de lipsuri. Avea nouă turcișori mărunți, nevastă ostenită de nevoi și soacră ce

nu ostenea la vorbă. Douăsprezece suflete adăpostea ghimirlia bragagiului și toate douăsprezece se minunau amarnic, în fiecare dimineață, văzând că încă nu s-a năruit.

Grădină n-avea Mustafa, ci doar un smochin oropsit de colbul uliței. Cum băteau zorile, bragagiul culegea poamele coapte și le ducea izbăvitorului. Zadarnic încercase Radu Andronic să-i curme osârdia. Zi de zi, turcul întindea lui Pafnutie trei smochine cu rugămintea să le așeze la picioarele beyului valah.

– Primește-ți, rogu-te, răsplata! spuse răspopitul, arătându-i poamele și cugetă cât adevăr ascunde vorba din bătrâni: „Pe cine nu-l lași să moară, nu te lasă să trăiești!" Znamenia aiasta de turc m-o ucis. Dacă află cumva izvorul galbenilor trimiși de domnia ta, ne putem lua lumea în cap. Nu se mai dezlichește de poartă.

Cu cărți groase împrejur, unde răspopitul nu deslușea decât cifrărie și scrieri drăcești, o hartă a cerului și bucăți de pergament pe care trecuse semnele luate de la rătezul mectubgiului, logofătul cercetase cât e noaptea de lungă taina închizătorii. Rânduia fel și chip sălbăticiunile, buchiile, apoi stelele în vreme ce răspopitul se crucea, bombănind îndesat:

– Păzește și apără, sfinte Tomo, și tu, prea cuvioasă Paraschiva, de deprinderile satanicești! Zghihuie dobitoace și cifrăraie, ba, scormonind printre nouri, zgâlțâie și stelele...

– Gura! strigă mânios Radu Andronic.

Caterisitul se făcu mic. Îngână moale, luând-o spre ușă:

– Îi ceasul la care Profetul îngăduie îndestularea pântecelui.

– Adă ceva aici și ieși afară.

Dincolo de ușă, sluga vorbi anume ca să fie auzit:

– De la vrăjitorul cel calic din Fanar i se trage. De la cela, și din cățăratul pe acoperișuri sub lună rânjită. Harăpoaicei celei mititele nu-i de ajuns că i-o rupt inima, vrea de-amu să-i frângă și picioarele...

Radu Andronic scutură capul. Încerca să alunge din minte chipul fluturelui alb.

...dar Sadeth e pretutindeni, în stelele rânduite pe rotiță, între literele împrăștiate. Trudește să-și alcătuiască numele, târând anevoie pe S, apoi pe A, apoi pe D...

„E bine așa, beyule?"

Ochii logofătului alunecară pe fereastră.

...Prin zăbrele degetelor mijește căutătura albastră a lui Sadeth.

„Să nu crezi că te aștept. Așa-mi place mie, pe acoperiș".

Panfutie se întoarse după scurtă vreme cu o tabla întinsă și o așeză pe mescioară. Se aflau acolo bureți în oțet, drob de miel, un pui. Aromă ciudată străpunse nările logofătului. Întrebă înecat:

– Ai băgat ceva în gură, răspopitule?

– Niciodată înaintea stăpânului. Eu, din fărâme...

– Du-te repede la cuhnii și oprește slugile de la mâncare. Bucatele au fost otrăvite!

Radu Andronic gonea vânteș spre anume conac așezat într-o viroagă din *Curù-Cișmè*, departe de priveala bogatelor seraiuri, unde nume alese valahe și din Moldova pritoceau gânduri trufașe de domnie. În acel conac, primiseră adăpost și poruncă strașnică să nu se arate prin Stambul cei trei slujitori ai logofătului de față la jaful carelor moldovenești.

Dorința de a-l smulge dintre vii, chibzuia Radu Andronic adunat peste coama armăsarului, încă sălășluia în inima și cugetul negustorului brașovean. Ca iscoadă a muftiului, spre a-și urma calea netulburat, Dragoș trebuia dintâi să înlăture cu grijă dovezile de necredință ale drumului străbătut.

Brașoveanul dibuise ascunzătoarea celor ce puteau depune mărturie despre fapta sa, altminteri n-ar fi cutezat să strecoare otrava. Sluga cumpărată de negustor sfârșise prin a mărturisi fapta și cine era omul care îl îndemnase.

Ochii lui Sadeth nu mai au lacrimi. Sunt pietre uscate, albastre și oarbe ca ai grăsunului acela de porțelan din odaia lui *aga-baba*. Ține picioarele încrucișate, mâinile pe genunchi, rânjește ca un prost, iar ochii piezișii nu văd nimic. *Aga-baba* spune că-i un Allah de la Soare Răsare.

Și inima lui Sadeth s-a uscat. Numără a patra noapte de când se târâie zadarnic pe acoperiș. Și-i a patra zi de când n-a mâncat nimic, de când somnul nu-i apasă pleoapele. A patra zi de când Maria plânge, se tânguie în genunchi să ia măcar o înghițitură de apă, să nu mai aștepte sub stele, în răcoarea nopții. Sadeth n-o ascultă. Se strecoară prin geamlâc la zece ceasuri și așteaptă până ce luna piere, alungată de rouă. O lună bolnavă și spelbă, fără puteri. O lună pe potriva lui Sadeth.

Maria plânge la fereastră, o cheamă înăuntru. E o proastă Maria! Nu înțelege că Sadeth vrea să moară.

Leșurile slujitorilor adeveriră cele mai negre gânduri ale logofătului. Muriseră, doborâți viclean, fără îndrăzneală din partea vrăjmașului de-a le înfrunta jungherele.

Trupurile nu purtau urmă de cuțit, iar chipurile vineții dovedeau otrava.

Radu Andronic chibzuia înfrigurat. Se afla de astă dată în întreaga putere a brașoveanului.

După toate semnele, negustorul părăsise de puțină vreme conacul. Leșurile nu înțepeniseră, filigenele cu cafea din care slujitorii își sorbiseră sfârșitul erau calde încă. Dragoș nu putea fi departe, și fără îndoială, alesese calea cea mai scurtă spre Stambul.

Radu Andronic sări în șa. Trase ușurel de hățuri pentru ca armăsarul să simtă frâul, apoi îl slobozi. Calul se ridică în două picioare și țâșni săgeată.

Din întrecerea cu Dragoș avea să se aleagă soarta izvodului și a lui Andronic.

Îi ajunse din urmă, între Ortachioi și Stambul. Ziua ostenise și lumina viorie a înserării alungase musulmănimea la rugăciuni și odihnă. Pe drumul pustiu, vegheat de stejari, se aflau doar negustorul și logofătul. Simțindu-l la o lungime de cal înapoi, Dragoș trase sabia. Fierul întâlni spada logofătului și scrâșni ascuțit. Armăsarii goneau alături, crupă lângă crupă, oamenii schimbau lovituri și vorbe aprinse.

– Ți-a sunat ceasul, brașoveanule! Ți-am făgăduit-o și a sosit vremea să-mi cinstesc cuvântul.

În ochii negri clocotea ură fierbinte, grea, izvorâtă din adâncuri.

– Nu se știe al cui ceas a sunat, logofete!

Radu Andronic reteză hățurile negustorului. Scăpat din dârlogi, calul se năpusti bezmetic, zvârlindu-și povara în colbul drumului. Logofătul sări din șa.

– Ridică-te!

Dragoș zvâcni în picioare, dar în aceeași clipă spada logofătului îi străpunse brațul. Căzu în genunchi. În ochii lui Radu Andronic licăreau lumini crude.

– Ridică-te!

Negustorul apucă sabia cu mâna stângă și se înălță. O palmă mai jos de prima împunsătură, o simți pe a doua.

– Ridică-te, negustorule! Ți-am plătit necredința în vorbe, mai am a-ți plăti faptele. Trădarea celor de-o lege cu tine, moartea cârjaliilor care te-au ajutat să înfăptuiești smulgerea birului venit din Moldova, moartea slugilor...

Brașoveanul își roti ochii năpădiți de sânge jur-împrejur. Nimeni nu se arăta spre a-i veni în ajutor. Îngână:

– Iertare!

– Ți-am dăruit iertarea mea la timpul cuvenit. Acum primește!

Spada logofătului fulgeră.

Dragoș izbea bezmetic, fără credință. Simți o arsură în inimă și se prăbuși.

Sadeth nu auzi copitele, nici foșnetul de frunze printre care se strecura boarea nopții, ori făptură omenească. Stătea cu capul rezemat în mâini, gândurile îi rătăceau prin cotloane tulburi. Șoapte vechi spulberate de vânt aduse acum înapoi din cine știe ce tărâm îi clopoțeau la urechi. Șoapta dulce a lui *nene-cadîn*, șoapta tristă a lui Mustafa, canarul omorât de Amira, șoapte din vis – are Sadeth doi prieteni buni, o ciupercă roșie mare, și un iepuraș care sosesc totdeauna la ceas însomnurat când ochii albaștri se desfată în țară de basm. Ciuperca e înțeleaptă,

iepurașul zglobiu și poznaș. Cu ei se înțelege cel mai bine Sadeth, poveștele lor nu greșesc niciodată.

Cașmirul alunecase de pe umerii fluturelui alb. Cineva i-l puse la loc, cu nesfârșită blândețe. Sadeth ridică ostenită capul. Nu mai știa bine unde se găsește. În odaie, pe acoperiș...

– Lasă-mă, Maria...

Încremeni apoi fără grai. Lângă ea, de o clipă ori de un ceas, se afla beyul. Se priviră lung, ochi negri, aprinși, înecați în iazuri albastre, de cleștar, ochi albaștri mistuiți de flăcări negre.

Șoapta logofătului tremură:

– Fluturele meu alb...

Îi cercetă cu înfrigurare chipul împuținat, buzele fără sânge, ochii mari, prea mari acum, două rândunici ostenite.

Sadeth nu putea rosti o vorbă. Nod greu arducase în grumaz, nările, buzele îi tremurau. Lacrimile năvăliră singure, vijelioase ca o ploaie de primăvară și Sadeth își ascunse chipul în palme.

Plângea cu umerii, cu inima, cu tot trupul mic și firav. Glasul lui Radu Andronic îi dezmierdă urechea, apoi își simți mâinile desprinse de pe obraji. Degetele logofătului păreau petale de floare, o atingeau blând, mângâios. Cuvinte gingașe sărutau inima fluturelui alb.

Încet, brațele beyului o cuprinseseră toată. Umerii, trupul plăpând, mijlocul subțire. Sadeth nu mai vedea nimic decât ochii negri care ardeau, pieptul larg care astupa noaptea. Buzele logofătului îi alunecară încet pe obraz, căutându-i gura.

Inima lui Sadeth prinse aripi. Muzici dulci, neasemuite o purtară departe, pe tărâmuri necunoscute și fără hotar,

unde visul fluturelui alb nu pătrunsese niciodată. Nu era meleagul ciupercuței și al iepurașului, nici palatul din cer, al lui *nene-cadân*. Nici, nici... O lumină aurie sălășluia în ochii lui Sadeth. Sadeth zbura printre piscuri de argint, scrânciob de flori legăna inima lui Sadeth, pe fruntea lui Sadeth strălucea cunună de împărătească africană... Sadeth știe unde se află acum. În grădina de-o clipă a fericirii. O lacrimă îi alunecă repede pe obraz. Sadeth voia să moară... Allah nu îngăduie nimănui să intre de două ori în grădina fermecată, zăvorăște porțile cu strășnicie...

– De ce plângi, Sadeth?

Fluturele alb deschise ochii. Beyul o legăna ca pe un copil, așa cum o legăna altădată *nene-cadîn*. Beyul părea nespus de fericit, își lipea obrazul de-al lui Sadeth și o strângea tare, tare, de parcă cineva ar fi încercat să i-o smulgă din brațe.

Privirea lui Sadeth alunecă peste umerii largi ai logofătului, sfredeli cerul. Își șterse ochii cu pumnii mici, smiorcăind pe nări. Logofătul oftă cu tâlc, scoase o maramă, îi uscă obrajii, apoi îi sărută vârful nasului.

– Știi că blestemul lui Allah cade cumplit asupra celui ce jură strâmb? întrebă, fără să-l privească, fluturele alb.

Radu Andronic surâse. Căutătura neagră ardea vâlvătaie.

– Știu. Ce vrei să-ți juruiesc?

Sadeth își dezmierdă pletele. Îi strecură printre șuvițe privire iute, nezvântată încă de plâns.

– Am mai multe încredințări pe care vreau să mi le faci. Rostește după mine: *Eșhede! Ah lefe! Nezere...*[1]

[1] Atest! Jur! Fac încredințare... (turcește).

Logofătul se supuse. Făclia din ochi ardea obrazul fluturelui alb.

– Dintâi, socoti Sadeth tremurând toată, să juri că n-o îndrăgeşti pe neamţă.

– Jur.

– Bagă de seamă! Mânia lui Allah...

– Cunosc şi tem mânia lui Allah, zâmbi Andronic. N-aş cuteza vreodată s-o înfrunt.

– Apoi... Sadeth îşi răsfiră pletele, ascunzându-şi chipul ca după o perdea. Să-mi faci legământ că n-ai îndrăgit niciodată vreuna din femeile acelea slute...

Îşi zise, zâmbind, că putea să se lege în faţa lui Sadeth fără teamă de urgia lui Allah. Inima lui lăcrămase numai pentru fluturele alb.

– ...că cel mai mult şi mai mult, isprăvi fluturele alb într-un răsuflet, ai îndrăgit-o şi o îndrăgeşti pe Sadeth!

Ascultă cu urechile ciulite încredinţările logofătului, neîngăduind abatere de la rânduiala vorbelor. Trăgea în aceeaşi vreme cu coada ochiului la mâinile beyului, căci aflase de la Zélidé, cea mai bătrână roabă din harem, că poţi strâmba jurământului fără teamă de osândă, încălecând în taină mijlociul peste arătător. Dar degetele lui Radu Andronic poposeau cuminţi şi fără viclenie pe braţul ei.

Sadeth dădu din cap mulţumită.

– E rândul meu. Nici un bey n-a sărutat buzele lui Sadeth. Mă crezi?

Pe chipul logofătului răsări zâmbet duios.

– Te cred.

– Acum am să jur.

Ţâşni în picioare, îndreptându-şi obrazul spre Mecca.

Și se porni pe dată în legăminte cumplite, înspăimântând urechile logofătului... Albeață pe ochi, buba cea rea, șerpi în pântece, șoareci în piept, dureri de măsele și unghii... Logofătul îi astupă gura cu degetele.

– De ajuns, Sadeth, mă înfricoșezi! Își despresură nedumerit brațele. Fluturele alb se foia ca un pește.

– Ascultă, beyule... Glasul îi șovăia. Ascultă... Cam câte cărți socotești că ar trebui să cunosc pe dinafară ca să ajung învățată?

Radu Andronic își aminti de florile albastre din vasul japonez rătăcite printre cele de cais. Sadeth ascultase vorbele lui și ale mectubgiului. O dezmierdă, înduioșat:

– Trei, patru, socot că ar fi prea destul.

– Trei-patru? Atunci mai am două. Știu pe de rost „Isprăvile lui Mehmed, băiețul sultanului Al-Rașid" și „Vaca cea înțeleaptă a văduvei Aișe".

Aproape că-și vârî degetele în ochii logofătului.

– Uite-așa de groase sunt!

– Dacă sunt atât de groase, ajung.

– Ba nu! Mai învăț două.

Stelele începuseră să ostenească. Cerul se limpezea în zare, devenea safir spălat de negură.

– Trebuie să plec, Sadeth. La noapte vin iară... Negreșit.

Sadeth oftă:

– Știu eu, beyule... Mi-e teamă că la noapte n-am să mă pot strecura... Îi ocolea ochii, fluturând genele grele. Amira și Fathma se țin după mine, mă iscodesc, toată ziua îmi cercetează cămările.

Îl pândea din colțul ochiului. Andronic râse încetișor. Sadeth simțise unde se află inima logofătului și acum se juca. La ce mai foloseau oare zăbrelele și temnițele

Profetului? Viclenia satanicească a femeii, după cum ar fi spus cuviosul Pafnutie, nu ţinea seamă nici de lacăte, nici de feregele, se isca pretutindeni, se strecura şi-n gaură de şarpe.

– Nici să nu încerc?

Sadeth răspunse iute:

– Încearcă, beyule! Dar oare se cuvine să ne vedem atât de des?

Dincolo de geamia cea mare, soarele ridicase o sprânceană roşie.

Vreme de trei zile cercetase zadarnic logofătul semnele de la zăbrelele mectubgiului. Ursa mare, cea mică, leul, scorpionul, lebăda, taurul i se învălmăşeau în minte în rânduieli drepte şi strâmbe. *Lebăda urcă peste Pegas şi Vultur, Hercule se află sub liră, Dragonul dă târcoale Stelei Polare...*

Născocea însoţirile cele mai năstrupnice, răstălmăcea, animalele deveneau cifre, potrivit zodiacului. Astfel Leul, cel care stăpânea peste luna lui cuptor, ajunsese şapte, Scorpionul zece, Taurul cinci, Berbecul patru... Taina rătezului însă nu se lăsa smulsă.

Zadarnice fuseseră şi ospeţiile în casele cu fereşti roşii ale neamţului din Fanar. Meşterul vorbea cu plăcere despre învăţătura lui şi-i dădeau lacrimile sărind peste veacuri nenumărate pentru a ajunge la vremea când oamenii, oameni ca el, ori ca logofătul, vor atinge cu mâna inelul lui Saturn, vor sfărâma între degete bulgări culeşi în Alicor ori Osiris. Vorbea despre orice Beer, dar niciodată despre ceva anume. Talerii nu aveau asupra lui nici o putere. Se fălea la tot pasul cu viaţa şi simţirea sa fără prihană,

socotind că strânsese zestre îndestulată lui Dagmar. Aur căuta să plăsmuiască doar de dragul născocirii.

Un lucru înțelesese pe deplin Radu Andronic. Meșterul-vrăjitor nu-i va descâlci niciodată taina încuietorii lui Selim. Mai mult, logofătul se temea că apăsând prea tare, ori amintind de rătezul mectubgiului va atrage luarea-aminte a neamțului, fire prepuielnică și scormonitoare. Din străduințele sale pe lângă casa din Fanar, cercetând îndelung zidurile acoperite cu argilă albă, Andronic se alesese cu puțin lucru. Cam în ce fel își încâlcea Beer semnele încuietorilor.

În cea de-a patra zi, spre amurg, la ceasul când Pafnutie străbătea odaia în vârful picioarelor purtând tablaua cu șerbeturi și cafele, Radu Andronic sări în sus, chiuind, de se cutremurară pereții.

Nimeri peste slugă. Pafnutie scăpă fără vină tipsia și, înfricoșat, o luă repede la fugă spre ușă. Logofătul îl prinse de umeri. Începu să-l scuture până auzi dinții răspopitului clănțănind. Caterisitul îl privea tremurând. Pe chipul lui Radu Andronic strălucea bucurie drăcească.

– Am găsit, Pafnutie! Am găsit! *Între Leu și Perseu se află Castorul*. În turcească era... Nici în nemțească, nici în venețiană... Între Leu și Perseu se află Castorul... Ți-ar fi trecut prin minte?

– Cum să nu? îngână sluga.

Începu repede și cu anume ciudă să strângă de pe masă.

– Gândesc că de harțaloagele aistea nu mai are nevoie domnia ta. Le-oi da focului.

Logofătul râdea, lepăda straiele zbuciumat, îmbrăca altele repede, și la nimereală. Pafnutie se opri dintr-o dată, cu ochii aprinși de-o lumină. Glăsui înecat:

– Mai socotesc... Mă amăgesc oare, logofete, socotind că ne-om porni degrabă spre Valahia?

– Nu ți-a prea priit la turci, Pafnutie, de te zorește atâta întorsul.

– Cred că mult și prea mult mi-a ajuns. Iaca, sătul sunt de pilaf și de zbieretele celuia smintitul, și a celuilalt scăpat de sub căruță și de lună știrbă, de fesuri și de înțelepciunea Profetului! Zici că plecăm, logofete?

– Plecăm, Pafnutie!

Răspopitul răsuflă adânc. Îl măsură chiondorâș.

– Și cu zvârluga ceea numai ochi, de-o întâmpini noaptea pe acoperiș în priveala slobodă a lui Allah, ce chibzuiești a face?

O lumină blândă adie chipul lui Radu Andronic. Simți inima cum îi bate mai repede, val fierbinte îi năvăli în obraji: „Sadeth... fluturele meu alb." Zâmbi:

– O luăm cu noi, cuvioase.

– Aha! sluga clătină capul dumirit. Chibzuită socoteală. Gândești pesemne că tătâne-su ți-o da-o cu amândouă mâinile, ba te-o și blagoslovi! Eu însă atâta vis am. Să fiu de față când vei bate la porțile jupânesei Irina de mână cu harăpoaica cea mititică. Dă, Doamne, zile păcătosului tău Pafnutie să viețuiască clipa aceea.

Logofătul pierise din odaie și sluga pricepu că vorbea la ziduri. Scuipă un „ducă-se pe pustii" și așezându-se în jețul stăpânului, luă între dinți luleaua nestinsă a stăpânului și își umplu vârf cupa cu rachiu franțuzesc, tot din clondirul stăpânului.

La cancelaria muftiului, Radu Andronic află că mectubgiul, dimpreună cu alți trei dregători se urniseră

pentru două zile la Cavac, unde aveau de împlinit anume slujbă.

Logofătul se întoarse într-un suflet acasă, luă un săculeț de pânză dosit de privirile și cercetările lui Pafnutie în tainița pupitrului venețian, apoi dădu fuga la coșmelia lui Mihail.

Pescarul trebăluia prin curte, dregându-și roaba. Ridică ochii spre logofăt mut de uimire.

– Dumneata, boierule?

– Am trebuință de ajutorul tău, Mihail.

Îi descurcă apoi în vorbe limpezi ce urma să îndeplinească. De la prăvălia lui Osman avea să cumpere maldăr din cele mai alese cofeturi pe care le va purta apoi la casele mectubgiului. Aici le va vinde slugilor la jumătatea prețului cuvenit.

Nu pomeni nimic despre săculețul de pânză. Va presăra pulberea peste dulciuri fără știința lui Mihail.

Peste casele lui Selim apăsa somn greu. Ispitite de preț, slugile târguiseră roaba și se înfruptaseră pe săturate. Cofeturi asemănătoare se aflau doar în dugheana lui Osman, iar slujitorii și le îngăduiau doar în zilele prea fericite de bairam. Negustorul ghiaur îl întrecuse însă chiar și pe vestitul Osman. Pomenise cineva baclavale mai dulci? Plăcinte mai aromate?

Încălțat în cizme moi, logofătul păși printre trupurile adormite. Avea pe puțin două ceasuri dinainte pentru a cotrobăi în pergamentele mectubgiului. Se temea totuși de slugă rămasă din întâmplare trează și călca plin de luare-aminte, trăgând mereu cu urechea.

În odaia lui Selim pâlpâia flăcăruia întemniţată în candelă de sticlă verde. Radu Andronic trase în lături perdeaua şi începu a potrivi rotiţele *Între Leu şi Perseu se află Castorul*... Inima îi bătea năvalnic. Era la un pas, un singur pas de izvod.

Sadeth ciuli urechile. O linişte ciudată pogorâse deasupra casei. Nu se auzea gâlceava muierilor, Amira nu cânta ca de obicei, mai rău decât măgarul lui Ahmed cel chior, roabele nu rânduiau tacâmurile pentru cină, nu păşeau, nu răsuflau... Şi motanul parcă pierise.

Sadeth crăpă uşa, îşi rostogoli ochii mari şi păşi afară.

Se strecură în odăile Amirei, apoi ale Fathmei. Toată suflarea din conac, stăpâne şi slugi, dormea.

Sadeth, uluită peste măsură, păşi mai departe. Descuie cu o spelcă grilajul spre *selamlîc*, tăie de-a curmezişul *divan-canéi*-ul şi intră în *chear-chir*. Peste tot dădu de slugi adormite, care de care mai caraghioase. Puteai să le fărâmi nuci lângă urechi, şi tot nu s-ar fi trezit.

Sadeth se opri lângă odaia de taină a lui *aga-baba*. Auzi foşnete. Intră încet-încet... Cineva umbla la zăbrele. Îi vedea umbra neagră, mare. Sadeth se opri fulgerată.

La încuietoarea zăbrelelor, trudeau degetele beyului valah.

Sadeth îşi înfipse unghiile în palme ca să nu ţipe. Gheare ascuţite de foc îi prinseseră şi inima. Pieri nălucă albă, înainte ca beyul să prindă de veste.

Rătezul se deschise. Scăpate din strânsoare, zăbrelele lipiră pereţii. Logofătul păşi liniştit spre dulapuri.

Răsuflă lung. Osteneala risipită cu amândouă mâinile îi fusese răsplătită. Iscoada Brâncoveanului luase semnele izvodului în mare grabă, pe un colț de hârtie proastă, folosind un capăt de plumb. Buchiile alfabetului erau înlocuite cu cifre și logofătul trebuia să le strâmbe înțelesul fără ca mectubgiul să simtă mâna străină. În izvodul valah A, de pildă, era însemnat cu 33. Radu Andronic întregi buclele făcând 88, pentru R – 18 adăugă în față 1, pe I – 72 putu lesne să-l ridice la 720. Adăugă sau șterse cu miez de pâine semnele după rânduiala chibzuită dinainte, apoi așeză izvodul iscoadei în besactea.

Logofătul cercetă mai departe, căutând numele iscoadelor plătite de mectubgiu în Valahia. Mai cu seamă numele vrăjmașului de la curtea lui Vodă îl căuta. Un astfel de zapis însă nu se afla nicăieri.

Radu Andronic încuie zăbrelele, strecurându-se nesupărat din conacul lui Selim. Bucuria îi sosea înjumătățită, după cum înjumătățit își împlinise și slujba. Hrănea o singură nădejde. Numele iscoadei să se afle în cancelaria muftiului. Să încerci însă a pătrunde în cămările acelea, mai cetluite decât vistieria padișahului, însemna să pui singur securea în mâna gâdelui. Un nour, ca o aripă neagră, ridică în clipa aceea feregea pe obrazul lunii și Radu Andronic se întunecă de parcă ar fi primit un semn.

Capitolul XXI

DRUMUL FĂRĂ ÎNTOARCERE

Sadeth zace pe rogojină cu ochii aninați în bagdadie. Aici stă când e bucuroasă tare, ori tare abătută. Inima lui Sadeth n-a fost niciodată atât de bolnavă. Chiar atunci când beyul nu venea pe casă, n-a încercat mâhnire mai mare. Gândul că valahul n-o îndrăgește cu adevărat i-a picurat multă otravă în suflet. Acum însă are dovadă. L-a văzut umblând la rătezul cu rotițe al lui *aga-baba*.

Sadeth știe că dincolo de zăbrele, *aga-baba* păstrează cele mai de seamă taine. Înseamnă că inima lui Radu Andronic se află acolo, printre zapisele ferite cu strășnicie, și nu pe acoperiș, lângă fluturele alb. Pe Sadeth, a luat-o în brațe și i-a șoptit cuvinte mângâioase doar pentru a-și atinge mai degrabă țelul. De aceea și vine atât de des la *aga-baba*, nu de dragul lui Sadeth, care-i o slabă și o proastă și cunoaște doar două cărți pe de rost.

Lacrimi mari spală și iar spală ochii fluturelui alb. Nici un gând de-al beyului nu se îndreaptă către Sadeth. Beyului îi pasă de Sadeth mai puțin decât îi pasă lui Sadeth de Ahmed cel chior, ori de motanul Amirei. Sadeth se chircește toată. Beyul n-ar suspina chiar dacă Sadeth ar muri.

Sadeth plânge cu hohote. Beyul n-o îndrăgește, dar fluturele alb se stinge de dorul lui.

Sadeth ieși din sac, ținând sub braț un testemel burdușit bine și legat strâns cu patru noduri. Aștepta să plece Maria și-l întinse logofătului.

Radu Andronic puse bocceaua pe divan fără s-o cerceteze și se apropie. Fluturele alb îi ocolea ochii.

– Am așteptat zadarnic aseară, spuse logofătul.

Sadeth își mușcă buzele albe. Simțea lacrima în gât, gata să izbucnească. Andronic vru să-i prindă umerii, dar Sadeth se smulse și se îndreptă împleticită spre fereastră.

– Întâi aș vrea să știu dacă ești mulțumit. Ți-am adus!

– Ce?

– Ce cauți.

Rămase cu ochii ațintiți în uliță fără să vadă nimic. Era o dimineață cu soare mult și cer verzui, minaretele geamiilor străpungeau văzduhul, o dimineață cu larmă iscată de glasurile ascuțite, tânguitoare ale neguțătorilor.

– Christoase! strigă dintr-odată logofătul, și Pafnutie, speriat, vârî capul pe ușă.

Radu Andronic desfăcuse bocceaua. Înăuntru se aflau cele mai însemnate zapise ale mectubgiului, pergamentele cele mai tainice. Nu erau patru fărțuri în tot Stambulul

care să le cunoască, iar despre unele n-aveau știință nici măcar marele vizir ori muftiul.

Sadeth, cu spatele întors, rezemată de fereastră și cu chipul ascuns în încheietura cotului, se cutremura de plâns.

– Ce-ai făcut, Sadeth?

Fluturele alb își strânsese aripile, se ghemuise mică de tot lângă zid și plângea de-și da sufletul. Logofătul o ridică oftând și o așeză pe sofá.

Printre pergamente, se afla și izvodul strâmbat cu o seară înainte. Dacă mectubgiul va băga de seamă că cineva i-a umblat la rătez, mai mult, că l-a jefuit de tainele sale cele mai de preț, toată strădania logofătului de-a îndrepta izvodul pe măsura scrisorilor de credință trimise de Brâncoveanu în cele patru vânturi devenea zadarnică. Întrebă din nou:

– Ce-ai făcut, Sadeth?

Fluturele alb își ridică ochii. Rosti printre suspină:

– Sunt toate aici... *Aga-baba* păstrează cele mai însemnate zapide în scripețelul cel scundac... De-acolo le-am luat.

– De ce?

Ochii albaștri se adumbriră.

– N-o minți pe Sadeth, Radu Andronic! Te-am văzut aseară la zăbrelele din *chear-chir*. Încercai zadarnic să le deschizi. Trebuie să cunoști vicleșugul încuietorii. Eu îl cunosc...

– De ce-ai făcut asta, Sadeth? întrebă încet Radu Andronic.

Fluturele alb își mușcă buzele. Cuvintele izbucniră cu patimă.

– Tot n-ai priceput?!

Un val de milă năpădi inima logofătului. De dragul lui, fluturele alb cutezase faptă nebunească, primejduind fără șovăire viața ei, a mectubgiului, a tuturor slujitorilor din conac.

Buzele logofătului îi culegeau lacrimile, presărau flori mici, dese pe obrajii fluturelui alb.

– Ascultă-mă, Sadeth... Ascultă-mă doar atât cât numeri tu până la zece. Nu-mi pasă de zapisele lui *aga-baba*. Auzi? Nici nu mă uit la ele! Le strângi la loc în năframă și le duci repede, cât poate Sadeth de repede, înapoi în scripețelul cel scundac și nimeni n-o să știe de isprava asta în afară de noi doi.

Ochii albaștri clipiră mărunt, nedumeriți.

– Nu le vrei?

– Inima ta o vreau, Sadeth... M-auzi? Inima ta.

– Atunci... Atunci ce-ai căutat în *chear-chir*?

Un sughiț scăpă de pe buzele fluturelui alb și își ascunse iute capul la pieptul lui Andronic. Logofătul vorbi rar, cântărindu-și parcă spusele:

– N-ai să înțelegi, Sadeth, și nu vreau să te mint. N-ai să înțelegi chiar dacă ți-aș vorbi două zile în șir.

– Sadeth nu-i toantă. Nu inima ei ai căutat-o, ci taina rătezului.

Logofătul clătină din cap:

– Te amăgești, Sadeth. Fluturele alb e tot ce am mai de preț.

Sadeth încercă moale să se desprindă, dar brațele logofătului o țineau clește.

– Nu fi prostuță, Sadeth... Te-am întrebat oare vreodată cum se deschide rătezul lui *aga-baba*? Și eram încredințat că-i cunoști vicleșugul. Adăugă zâmbind: Nu

se află nimic în casa mectubgiului despre care Sadeth să n-ai știință... Ți-am cerut oare să furi pergamentele? Nici nu m-am uitat prin ele, le vei duce înapoi nedesfăcute. Te-am iscodit despre slujba lui *aga-baba*, despre oaspeții care intră în conac?

Sadeth rămase mult timp, chibzuind, apoi oftă din adâncul sufletului.

– Adevărat, nu m-ai iscodit, și nici despre rătez n-ai adus vorba... tare sunt proastă, Radu Andronic! Patru cărți nu-s de ajuns. Trebuie să citesc și altele... Întrebă încet, cu ochii în pământ: Ai spus, oare, sau mi s-a părut că... că Sadeth e lucrul cel mai de preț al beyului?

– E inima lui, șopti Radu Andronic, dezmierdându-i fruntea.

Degetele i se împiedicară în două cucuie mari ascunse sub piele. O cercetă, descoperind vânătăi proaspete.

– Ai purtat iar război aprig în cămările Amirei?

Sadeth clătină din cap.

– M-a bătut azi *aga-baba*. A sosit în zori și-au tăbărât slugile asupra lui, și m-au pârât că le-am turnat iar opiu în bucate, și-au adormit, și-acum îi doare pântecele... Nici nu știi, beyule, ce bătaie a mâncat Sadeth fără nici o vină!

Radu Andronic îi sărută înduioșat părul. El era pricina cucuielor și vânătăilor noi ale fluturelui alb.

Pletele lui Sadeth miroseau a lapte și floare de portocal.

După plecarea lui Sadeth, strânsă boccea în desaga Mariei, logofătul chibzui îndelung. Ar fi putut porni spre Valahia în aceeași noapte. Cu oștirea de slugi din conac, calabalâcul ar fi fost strâns până în seară, rădvanele se

aflau în bună rânduială, gata pentru orice ceas, caii aşteptau doar să fie înhămaţi, Sadeth...

Radu Andronic oftă. Lui Sadeth nu-i pomenise încă dorinţa ce-i topea tulbure în suflet de la o vreme, de a pleca împreună. Se ridicau multe opreliști şi primejdii în calea unei astfel de isprăvi, mânia lui Selim îi putea ajunge chiar şi în Valahia, dacă nu ar fi avut cumva nenorocul să fie arcăniţi între hotarele padişahului. Andronic nu zăbovea însă asupra gândului. Fluturele alb nu i-l mai putea smulge nimeni din inimă şi-apoi era încredinţat că se vor strecura prin vicleşug până la Dunăre. După aceea, nădăjduia în milostenia Brâncoveanului şi-n dragostea mectubgiului pentru singurul său prunc. Cât despre jupâneasa Irina, o lăsa în seama lui boier Costache.

Pe logofăt îl frământa însă numele iscoadei strecurată la curtea lui Constantin Vodă. Izbutise lucru mare strâmbând izvodul, dar Radu Andronic ştia că aceasta înseamnă izbândă vremelnică. Câtă vreme vrăjmaşul dăinuia nesupărat în preajma lui Vodă, izvorul vânzărilor nu seca.

În ceasurile acelea, luă logofătul hotărâre mare. Se va strecura cu orice preţ în cancelaria muftiului. Se afla în această hotărâre a lui Radu Andronic înfruntare drăcească a ursitei, pe care n-ar fi îndrăznit să i-o ceară nici măcar Brâncoveanu.

Cunoştea o omenire străşnicia cu care erau străjuite, vegheate zi şi noapte, zidurile acelea înalte de opt stânjeni şi groase de trei. Bourbonul, Leopold, principii italieni, ţarul ar fi dat mult să-şi poată strecura o singură privire printre sutele de pergamente ce cuprindeau tainele grele ale imperiului. Din cancelaria muftiului se trăgeau sforile

care hotărau destine pe harta Europei, aici bătea păzită fără odihnă inima otomanilor.

Radu Andronic lăsă luleaua să se stingă, furat de gânduri... Socotea unu la o sută sorții săi de izbândă. Iar înfrângerea nu însemna doar numele iscoadei rămas în negură, ci însuși capul logofătului.

Hotărârea o luă în zi de luni. În cancelaria muftiului va încerca să pătrundă vineri, când osmanlâii se odihnesc din porunca lui Allah chiar dacă se află pe câmpul de luptă. Vineri noapte va avea de înfruntat doar ochii străjilor, nu și ai slujbașilor care trudeau până în zori tălmăcind și răstălmăcind zapise și lucrări de ultim ceas. Îi rămâneau dară trei zile logofătului pentru a pipăi locurile și a-și întocmi planul.

Marți dimineață, logofătul în straie alese de canavăț, având pe umeri mantie împodobită cu hermină, urmat de Pafnutie ce ținea sub braț ploconul, trecu pe la cancelaria muftiului.

Scornise prilej de dar împlinirea unui an de la măritișul fetei lui Feiz-Effendi. Pe muftiu, logofătul îl cunoscuse la palatul trimisului neamț, îl revăzuse adeseori în casele armatorului olandez.

Feiz-Effendi îl întâmpină ca pe oaspete drag, primi cu zâmbet larg și amândouă mâinile prinosul lui Andronic; un cufăraș persan cu cinci narghilele de preț.

În vreme ce zăboveau la taclale, cafele și dulcețuri, ochii logofătului scotoceau așezarea odăilor. Tainele muftiului nu se aflau zăvorâte, zăceau în rafturile ce dădeau ocol camerei. Dar pentru a pătrunde aici, trebuiau trecute patru șiruri de străji, care vegheau zi și noapte

fără contenire. La două ceasuri, li se îngăduia odihnă intrând în slujbă alt rând de slujitori.

Ridicându-se de pe sofá să se dezmorţească, Radu Andronic se apropie de feresti. Dădeau asupra unui lac a cărui ape albastre spălau zidurile. Cancelaria muftiului se afla la cel de al treilea cat.

Logofătul oftă tulburat. Era aproape fără putinţă să pătrundă şi să iasă slobod dintre zidurile groase ale conacului. Peste inimă, cineva îi azvârlise o grimea neagră.

Nicicând noapte mai plină de vrajă nu pogorâse asupra Stambulului. Nicicând negura de sticlă albastră nu fusese mai străvezie, nicicând stelele nu-şi aninaseră atâtea adamante la cheutori, nicicând atâta purpură nu stropise sandala de aur a lunii.

Şi nicicând Sadeth nu i se păruse logofătului mai frumoasă. Se strecurase pe acoperiş în rochie uşoară de atlaz ca cerul, mijlocul subţire şi-l strânsese în cingătoare de tertel, cu paftale mici aurii. Purta podoabe puţine. Safire mari în urechi, zgărdiţă tot de safire pe braţul gol, deasupra cotului, safire brodate pe imineii din catifea albă. Ochii mari, muiaţi în lumină, priveau blând. Obrajii ca laptele, pletele neguroase, cireaşa buzelor, albastrul florilor piezişe repezite spre tâmple alcătuiau o frumuseţe nouă, cum logofătul nu întâlnise vreodată în hălăduielile sale de pe meleagurile Evropei. Sadeth era frumoasă ca o primăvară, o primăvară sălbatică cu flori, din care roşul ţâşneşte ca sângele, miresmele sunt tari, iuţi, izvoarele răbufnesc năvalnic din pântecele muntelui, soarele se joacă, lepădându-şi aurul.

– La ce te gândeşti, Sadeth?

– Ghici!

Fluturele alb se adună în braţele logofătului. Radu Andronic o strânse şi-şi lipi obrazul de-al lui Sadeth. Nu ţinea minte să fi fost vreodată mai fericit. O fericire ciudată, care-i umezea ochii.

– Striveşti fluturele alb! şopti Sadeth abia răsuflând.

Radu Andronic slăbi strânsoarea. Sadeth îi prinse obrajii în palme, căutându-i privirea.

– Ce are beyul astă-seară? E bucuros că se află cu Sadeth, dar Sadeth simte o povară care-i apasă cugetul.

– Nu vreau să te pierd, spuse încet, abia auzit Radu Andronic.

– Nici eu nu vreau... Braţele mici ale fluturelui alb se agăţară colan de grumajii logofătului. Şi dacă nici Sadeth nu vrea, nici beyul, n-au decât să se ţină de mână şi n-or să se rătăcească unul de altul.

Radu Andronic o desprinse încet. O privi mult, îşi umplu ochii de ochii ei. Tristeţe grea îi apăsa umerii, cugetul, pleoapele.

– Sadeth, şopti, Sadeth fluturele meu alb... Vrei să pleci cu mine?

– Unde, beyule?

– Întâi în Valahia, apoi mai departe. Ai să cunoşti alte ţări, alţi oameni.

Sadeth îşi flutură genele, nedumerită.

– Mergem aşa, toată viaţa? N-o să avem un conac?

– Ba da. Din vreme în vreme însă o să călătorim. Vreau să-ţi arăt Veneţia, Padova, ţara nemţilor... Vii cu mine, Sadeth?

– Vin. Chibzui câteva clipe: Îl luăm şi pe *aga-baba*?

Logofătul surâse trist:

– Nu, Sadeth. *Aga-baba* nu dorește să fii a beyului. Suntem de altă lege, iar *aga-baba* are alte gânduri cu tine.

– Știu. *Aga-baba* îl vrea pe Ibrahim. Dar Sadeth nu-l vrea. Își ridică sprâncenele: Înseamnă... înseamnă c-o să fugim?

Radu Andronic îi dădu la o parte pletele de pe obraz.

– Ți-e frică?

– Nu, dar...

– Dar?

Fluturele alb privi în lături:

– Mi-e milă de *aga-baba*. Spune-mi, n-am să-l mai văd niciodată, niciodată?

– Ai să-l vezi, Sadeth. După o vreme, sunt încredințat, ne va ierta.

– Și eu sunt încredințată. *Aga-baba* o iubește strașnic pe Sadeth pentru că-i seamănă lui *nene-cadîn*, iar Fathma și Amira n-au purtat rod. Chiar când mă bate, grijește să nu mă vatăme prea tare. Se opri dintr-o dată, cercetându-l cu luare-aminte: Ai s-o bați și tu pe Sadeth, beyule?

Andronic o luă în brațe:

– Cumplit are s-o bată beyul pe Sadeth! În fiece zi, cu gârbaci împletit în opt. Ca să nu-i fie dor de *aga-baba* și de unghiile Amirei.

– E frumoasă țara ta, beyule?

– Da, Sadeth... E foarte frumoasă.

Glasul lui Radu Andronic clocotea fierbinte, năvalnic.

– Ai s-o îndrăgești, Sadeth, sunt încredințat. Ai să iubești iarna când munții albaștri își trag cușma de zăpadă pe-o sprânceană, ai să iubești zăbreaua de aur a lui brumărel. Totul e atunci de aur, Sadeth. Ochii logofătului râdeau, chipul i se înseninase. Înțelegi? Totul! Și ciorchinii

de struguri, și dealurile, și frunzele mestecenilor, și văzduhul... Ai să iubești primăvara cu hotar bogat de flori, și caișii, și zarzări, și cireși în strai de mireasă. Livada întreagă se gătește de nuntă... Ai să iubești vara, vara cu soare aprig, fierbinte. Parcă tot soarele arde doar pentru Valahia... Și-ai să iubești oamenii, Sadeth. Sunt blânzi, mărinimoși, veseli. Cântă și râd, valahii știu să râdă... Femeile nu poartă feregea, fetele ies în uliță, se plimbă în rădvane minunate, își țes straie neasemuite. Și mai sunt încredințat, șopti Radu Andronic, că și valahii au să-l îndrăgească pe fluturele alb...

Gândul îi rămase aninat undeva departe, nu-și putea urma cuvintele.

Peste Stambul creșteau zori păcurii.

Vineri seară înainte de *eclul-sahur*[1] logofătul îl chemă în iatac pe Pafnutie.

Sluga, cu gust de voroavă ca de obicei, rămase tăcută într-un ungher, căutând spre stăpân pe sub sprâncene. Radu Andronic înveșmântase straiul lotrilor, întunecat, cu nădragi strâmți, dulamă scurtă și cizme moi. Două pistoale și un jungher scoteau capul din cingătoare. Pe chipul încremenit, fără culoare, ochii negri ardeau.

– Vino mai aproape, Pafnutie! Avem de vorbit.

Răspopitul păși rar, fără chef. Poftit de stăpân, se lăsă moale pe marginea sofălei și rămase mut cu privirea în dușumele. Radu Andronic încercă să surâdă.

– Nu ți-s boii acasă, cuvioase?

– Sunt, dar zac în poiată... Te ascult, stăpâne.

[1] Ultima masă a musulmanilor, noaptea (lb. turcă).

Logofătul ridică din umeri. Alte griji decât morocăneala caterisitului îi apăsau cugetul. Își aprinse luleaua cu mișcări încetinite, apoi începu să vorbească căutând pe fereastră:

– Dacă mi se întâmplă ceva...

Pafnutie îl privi iute și lăsă ochii în pământ.

– Dacă mi se întâmplă ceva, vreau să cunoști poruncile ce ai de împlinit.

– Nu-i înțelept acela care vede zidul și mână caii bezmetic tot într-acolo, gândind că poate nu și-o sparge capul.

Radu Andronic zâmbi:

– N-am fost niciodată înțelept, Pafnutie. S-a scurs atâta vreme și încă nu-ți cunoști stăpânul. Întâi vei vesti Brâncoveanului că izvodul a fost strâmbat după voința sa.

– Chibzuiesc că Vodă s-o bucura mai vârtos s-o afle din gura domniei tale.

– Dacă va fi cu putință, l-oi bucura. Nu-mi mai curma vorba, Pafnutie, vremea e măsurată.

– Bine ar fi să-și găsească și unele fapte măsura...

Căutătura neagră a logofătului îl fulgeră și amuți.

– Înainte de a porni spre Valahia, să-l cauți pe Mihail, moldoveanul. Îl afli la orice ceas al dimineții în *Divan-Ioli*, iar noaptea în port. Să-i spună Mariei, iar Maria să spună fiicei mectubgiului... Glasul lui Andronic se frânse: Să-i spună că beyul n-a fost un ticălos. Că beyul o roagă să-l aștepte.

Pafnutie îl cercetă uluit. I se părea oare, sau ochii logofătului striveau lacrima?

În puține vorbe, logofătul îi desluși planul. Cele patru rânduri de ieniceri care străjuiau cancelaria muftiului

nu puteau fi străpunse. Chibzuise deci Radu Andronic pătrundere vicleană prin cafasul ce ocolea potcoavă conacul, în dreptul ultimului cat.

– Pe pridvorul acela, mormăi Pafnutie, îs alte 12 turbane, iar aceste 12 turbane au asupra lor multe ascuțișuri. Gândește, domnia ta, că până spre chindie or deprinde orbul găinilor?

– Ai răbdare! Pe ienicerii din cafas îi vom împinge în altă parte. Cam la o sută de stânjeni în partea potrivnică ferestilor muftiului se află un conac părăsit. La ceas înțeles, îi vei da foc. Am rânduit în cămări șase grămăjoare cu pulbere. Flacăra și detunăturile au să stârnească mirarea ienicerilor. Vor da înconjur cafasului spre a privi în voie pălălaia.

– Hm! Și ce socotești a săvârși domnia ta în vremea aiasta?

Logofătul îi arătă un colac de frânghie, cu ancoră la capăt. Pafnutie clătină amar din cap.

– Dă, Doamne, să se anine ancora de pridvor și să nu te vadă nimeni când te cațări. Doamne, dă orbeață străjilor și pune-le ceară în urechi când a fi să fărâmi sticla de la ferestile muftiului și dă aceleași noroace la întors!! Aista ți-i gândul, logofete, așa-i?

– Pricepi degrabă când vrei, cuvioase. Să nu uiți! După ce ai pus foc, vii într-un suflet înapoi și-aștepți cu caii lângă lac.

– Răzgândește-te, stăpâne. Pafnutie vorbea înecat. Chibzuiește! E faptă bezmetică fără sorți de împlinire.

– Am chibzuit și răschibzuit, cuvioase. Mergem!

– Logofete... Norocul nu-i câine în lanț să-l tragi după tine. Lasă-l pe muftiu Coranului, și hai la Valahia! Vodă

n-are să te certe pentru că nu ți-ai smuls singur inima din piept. Și chiar de te-o mustra, mai bine ocară decât cruce la căpătâi.

– Vorbești în pagubă, Pafnutie. Nimeni din neamul meu nu s-a întors din drum pentru că-i anevoios și nu eu voi fi acela care o voi face primul.

Răspopitul i se agață de pulpane. Îi tremurau buzele, ochii sticleau umezi. Radu Andronic îl cercetă mirat.

– Stăpâne, șopti caterisitul. Nu te-am rugat niciodată nimic... Nu zic, m-am lăcomit la taleri, căci oricine îngăduie să culegi poamă din copacul peste măsură de încărcat. Te rog amu, stăpâne, și nu pentru bicisnicul de Pafnutie o fac. Mă jur pe credința lui Christos! La tine mă gândesc, logofete... Așteaptă împrejurare prielnică. Nu-ți opinti singur jungherul în piept.

Răscolit, Andronic îi puse mâna pe umăr:

– Mulțumesc, cuvioase. Grija ta spune multe și mai cu seamă – zâmbi tremurat – că nu m-am înșelat, îndrăgindu-te așa cum ești... Dar nu se poate. Trebuie să răzbesc.

Pafnutie își înghiți nodul!

– Gândește-te măcar la puiul cela de turcoaică. O ucizi, logofete!

Radu Andronic simți împunsătură dureroasă în inimă.

„Sadeth... fluturele meu alb."

– Să m-aștepte, Pafnutie. Fă în așa fel încât să-i ajungă la urechi rugăciunea mea. Beyul roagă fluturele alb să-l aștepte.

Când auzi prima detunătură și se încredință că ienicerii pieriseră de partea cealaltă a cafasului, logofătul zvârli cu putere ancora. Colții de fier mușcară buza cerdacului

și înțepenire. Radu Andronic apucă frânghia, o prinse între coapse și începu să se cațăre ca o pisică. Încălecă cerdacul. Al doilea bubuit cutremură văzduhul. La al treilea, sparse fereastra și se strecură în odaia de lucru a muftiului.

Adevărată comoară se afla dinaintea ochilor logofătului. Zapisele și pergamentele erau împărțite în sertărele lungi, puse unul peste altul, după țara ale cărei taine le cuprindea. Cartonașe cu slove trase în tuș roșu descâlceau noianul de știri ce le avea muftiul despre ducatele nemțești, despre republicile Italiei, despre franțuji, englezi, ori imperiul lui Leopold.

Ochii lui Radu Andronic zburară către Valahia. Smulse sertarul și începu să cerceteze zapisele înfrigurat. Un zâmbet larg îi lumină chipul. Numele iscoadelor erau trecute pe o hârtie răsurie. Printre ele se afla și cel al vrăjmașului de la curtea Brâncoveanului. Cineva, muftiul, ori mectubgiul, adăugase pe margine: *de mare taină*.

Logofătul și le înscrise repede pe o fărâmă de pergament și înlăturând în grabă urmele cercetării se întoarse pe cerdac. Bubuiturile încetaseră.

Mustafa, bragagiul slobozit de Andronic din striveala căruții, privea pârjolul cu gura căscată. Flacăra înaltă, lacomă, se cățăra în văzduh, vrând să mistuie parcă lăcașul lui Allah. Se mira în gura mare căutând din ochi tovarăș să-i împărtășească uluirea. Dar era ceas târziu de noapte și musulmănimea dormea. Atunci îl zări pe Pafnutie.

Sluga lui Andronic-Effendi păzea doi cai și cerceta cafasul de la cancelaria muftiului. Mustafa ridică ochii. Zâmbet de fericire îi răsări pe chip.

Andronic-Effendi ieșise tocmai în cerdac. Mustafa începu să alerge, dând din mâini. Striga cât îl ținea gura:

– Binefăcătorule! Tu cel binecuvântat de Allah, binefăcătorul lui Mustafa!

Răspopitul tresări și se întoarse cu mare spaimă. Turcul răcnea mai departe, fericit peste măsură:

– Andronic-Effendi...

– Taci, blestematule!

Îl prinse de zdrențe, astupându-i gura. Mustafa se zbătea hotărât să-și ducă la capăt mulțumită.

Logofătul încălecă marginea de piatră a cerdacului și își dădu drumul pe frânghie. Atrași de țipetele turcului, ienicerii năvăliră în pridvor. Zăriră trupul lui Radu Andronic plutind în văzduh și retezară frânghia.

Logofătul căzu greu, din dreptul celui de al doilea cat. Încercă să se ridice, dar durere sfredelitoare îl țintuia locului. Avea piciorul vătămat. Străjile strigau, chemând în ajutor ienicerii rânduiți la rădăcinile cancelariei.

Răspopitul, sosit în goană, vru să-l salte în spinare.

– Ține-te bine, stăpâne! Caii sunt aproape.

Logofătul își roti privirea. Turcii înaintau în rânduri groase din trei părți. Încă puțin, și-aveau să întregească cercul.

– Prea târziu, răspopitule, socoti Radu Andronic. Nu mai putem ajunge la cai. Singura izbăvire rămâne cărarea spre geamie. Îi înfundă în chimir pergamentul cu numele iscoadelor: Fugi!

– Nu fără domnia ta! Te duc în spinare.

– Fugi, răspopitule!

– Stăpâne!

– Cu mine în cârcă te înhață. Fugi! Îți poruncesc!

Răspopitul plângea mocnit. Făcu nehotărât câțiva pași de-a-ndăratelea. Dinspre drum, răsăriră fesurile ienicerilor. Fluturau săbiile, răcnind îndemnuri către ceilalți. Radu Andronic își slobozi pistoalele.

– Fugi, Pafnutie! Nu uita de Sadeth...

Caterisitul dispăru. Mustafa se ivi tupiluș având în mâini săbiile ienicerilor răpuși.

– Iartă-mă, Effendi! Iartă-mă... N-am știut.

Cu mare greutate, se rezemase logofătul de un copac. Turcii trebuiau ținuți în frâu pentru a lăsa vreme răspopitului să se îndepărteze. Ienicerii se apropiau în potcoavă. Sabia și jungherul lui Radu Andronic fulgerau în rândurile celor dinspre drum, bragagiul ținea piept străjilor care ocoliseră foișorul. Căzu răpus de un iatagan, șoptind încă o dată:

– Iartă-mă, Andronic-Effendi.

Logofătul nu-l auzi. În ochi îi năpădise sângele, era crestat la piept și pe brațe, dar ascuțișurile nu-i istoviseră vlaga.

Ajuns pe spinarea unui dâmb, răspopitul azvârli o privire spre grădina cancelariei. Zări luminat de torțele ienicerilor capul negru al lui Radu Andronic. Turcii îl mânau către temnița muftiului.

– Dumnezeu să te ajute, stăpâne! rosti încet Pafnutie.

Alerga în noapte orb, cu ochii plini de lacrimi. Stele reci îi deslușeau un drum pustiu.

Cartea a treia

OSÂNDA

Capitolul XXII

VODĂ BRÂNCOVEANU NU SE SUPUNE OBICEIURILOR DOMNEȘTI

Mare fu mâhnirea Brâncoveanului când află din gura lui Pafnutie cele petrecute la Stambul. Și mai mare îi fu uimirea când citi ultimele slove scrise de Radu Andronic în cancelaria muftiului. Porunci să fie chemat de îndată paicul Grigore.

Zdrahonul se ivi după obicei, cât ai bate din palme, mut și cu ochii în pământ, gata să slujească. Vodă îl cercetă lung. Buzele i se descleștară târziu. Întrebă, mângâind smaragde îngropate în mânerul jungherului:

– De ce ne-ai vândut muftiului, paice?

Paicul Grigore! Pentru a-i afla numele își pierduse volnicia logofătul Radu Andronic.

Caznele din temnița palatului îi smulseră iscoadei, picuriș, adevărul de pe buze. El ațâțase la răzvrătire pe boier Pârvan cu gând viclean de a se vârî în priveala și încrederea lui Vodă. Socotise pe drept cuvânt, zdrahonul, că ferind de moarte viața Brâncoveanului, acesta îl va blagoslovi cu recunoștința sa, dar mai cu seamă îl va ține în preajmă ca pe slujitor de credință. Iar apropierea de Vodă însemna apropierea de tainele domniei, dedesubturi de mare preț în ochii muftiului. Mai vrusese Brâncoveanu să afle și pricina hainiei. Era veche, ticăloșise și avea să ticăloșească în veac inimile și cugetul multora: aurul.

A doua zi, paicul Grigore își dădu duhul, descăpățânat, în temnița palatului.

Muri fără știința nimănui, iar trupul îi fu azvârlit într-o varniță părăsită. Muftiul și slujbașii săi n-aveau să afle niciodată cum pierise cea mai de preț iscoadă a lor.

Încă o taină despre care letopisețele nu glăsuiesc nimic.

Lumină aurie stăruia în ochii castanii ai Domnului. În vara neasemuită a acelui leat 1704, toate păreau să se împlinească după poftele Măriei Sale.

La ceasul dulce dinspre asfințit se preumbla prin grădină însoțit la jumătate de pas în urmă de stolnic. Fântânile multe șipoteau răcoare, pe cerul fără nori soarele ostenea cu încetul în petalele crinilor și trandafirilor, aprinzând doar ochii din mantia păunilor. Se auzea ciripit de pasăre și țipetele ascuțite ale lui Beizadea Mateiaș, ce gonea în rădvănelul tras de capre albe.

– Nădăjduiesc că asupra Măriei Tale a pogorât, în sfârșit, liniștea, spuse stolnicul.

Îmbrăcase caftan de canavăț căptușit cu samur, iar capul și-l purta ca totdeauna descoperit. Vodă zâmbi dezmierdând în treacăt arcul unui voinic dăltuit în marmoră.

– Adevărat. Izvodul și-a redobândit taina, de vrăjmaș încălzit la sânul nostru ne-am scăpat. Privi spre castanii cu ciorchini grei de floare roz-albă și oftă: Datorăm mult logofătului Radu Andronic.

– Ești mărinimos, Doamne, rosti cu tâlc stolnicul.

Vodă își ridică ochii:

– Ce vrei să spui?

– În asemenea slujbe, datornic rămâne totdeauna slujitorul, niciodată stăpânul.

Brâncoveanu rămase locului, uitându-se cu luare-aminte la Cantacuzin.

– Ciudat cugeți! Sau nu-ți pătrund eu gândul...

– L-ai pătruns, Doamne, zâmbi stolnicul. Sunt încredințat. Nu datorezi nimic Andronicilor.

Vodă tresări. Șopti apăsat:

– În șaisprezece ani de când mă aflu pe scaunul Valahiei, am socotit că datornic sunt să aduc răsplată domnească oamenilor de credință. Aud acum vorbă nouă. Pesemne trebuie să-ți asmut aducerea-aminte, stolnice! Logofătul Andronic, împlinind faptă de neînchipuit curaj, aproape peste putința hărăzită făpturii omenești, ne-a scăpat nouă viața și domnia.

– E un slujitor viteaz, Doamne, n-am tăgăduit-o. Dar oare ți-a scos din primejdie capul și cuca spre a te zori să le prăpădești după aceea? Căci orice încercare a Măriei Tale pe lângă Poartă de a-l slobozi va adânci prepuielile turcilor împotriva ta. Vei recunoaște, astfel,

că logofătul se afla în slujba lui Constantin Vodă. Slujbă cu tâlc la Stambul...

Caprele albe trecură ca un vifor pe dinainte. Din rădvănel, Beizadea Mateiaș întinse brațele spre Brâncoveanu.

– Îl cunosc pe Radu Andronic. Caznele turcilor nu-i vor smulge adevărul de pe buze. Vrei să-l mărturisești însăși Măria Ta? Pentru coconii tăi, pentru domnițe, urmă stolnicul cu același glas domol, fără să se deslușească nimic pe chipul împietrit, pentru Valahia, ești silit, Doamne, să arăți nepăsare logofătului. Turcii stau cu ochii ațintiți asupra Măriei Tale. Greșeală de nimic îți poate atrage grea năpastă. Să lipsească și pungile cu aur, și vorbele șoptite în anume locuri și anumitor urechi ce ar putea fi de ajutor logofătului. Soarta tainelor e să nu rămână taine. Când doi oameni cunosc același lucru, unul trebuie să piară... Și decât să piară, mai bine să nu afle.

– Crudă socoată, stolnice!

– Dar după adevărul vremilor ce trăim. Nu poți duce în cârcă toate nenoroacele supușilor tăi. Să nu mă judeci rău, nepoate... Îmi sângeră inima pentru logofăt, și pentru părintele său, și pentru cucoana Irina... Dar aceasta e soarta slujitorilor tainici. Șopti: Soarta iscoadelor. Toți principii s-au lepădat și se vor lepăda de ele. Au făcut-o vechii greci, Alexandru din Macedonia, Iuliu Cezar... În îndepărtata Chină, spune învățatul Sun Tzu, erau trimise cu bună știință iscoade ce aveau să moară. Rămase cu privirea ațintită în zări.

Își urmară preumblarea până înserarea vopsi cu sineală grădina cea mare a Brâncoveanului. Înainte de a urca în cerdac, Vodă rosti încet, ca pentru sine însuși:

– Am să mai chibzuiesc!

Rodul chibzuinței lui Vodă fură zece pungi cu galbeni depuse pe ascuns în mâinile răspopitului, pentru drumul spre inima împărăției și un anume semn către un prieten grec al Măriei Sale, doctor vestit la Stambul. Acesta avea să găsească talerii de trebuință la locul știut, avea să bată la anume porți, de unde s-ar fi putut isca izbăvirea logofătului. Totul trebuia făptuit în cea mai mare taină, și spre a-l încredința pe grec că e căutat din poruncă domnească. Pafnutie trebuia să-i arate jumătate dintr-o pafta de argint. Cealaltă jumătate se afla la acel prieten.

Ultimele cuvinte ale Brâncoveanului aduseră lacrimi în ochii cuviosului. Pafnutie sta în genunchi, necutezând să-și ridice privirea dincolo de poalele caftanului domnesc.

– Îți dăruim iertarea noastră pentru faptele nesocotite, săvârșite înainte de-a intra în slujba logofătului. Ți-ai urmat stăpânul cu credință, iar pentru vrednicia...

Răspopitului îi vâjâiau urechile de tulburare. Toată viața avea să și le blesteme, căci le apucase huruitul tocmai când glăsuia Vodă, aducându-i laudă lui, bicisnicului Pafnutie.

– Ne aflăm, urmă Vodă și ochii îi luciră, cu inima alături de Radu Andronic. Dorința noastră cea mai mare este să-l putem din nou îmbrățișa aici, la curtea domnească.

După ce se dezmetici, Pafnutie dădu fuga la conacul lui boier Costache. Își punea mare nădejde în mintea și brațul bătrânului și chibzuia că vor lua împreună drumul Giurgiului.

Jupâneasa Irina îl cercetă prepuielnică și-l petrecu în odaia mare, departe de ochii și urechile slugilor. Încercă să-l iscodească, dar Pafnutie tăgădui că l-ar fi urmat pe

logofăt la Stambul. Avea o vorbă cu boier Costache și atât. Află în cele din urmă că bătrânul Andronic plecase la Conacul Morii, unde tocmise țigani pentru muncile de vară.

Îndemnându-și tătarca, răspopitul ajunse în câteva ceasuri la moșie. Boier Costache nu trecuse pe acolo, nici măcar în goana calului, de peste un an.

Pafnutie pricepu cu inima strânsă că bătrânul Andronic se află în slujbă domnească, poate chiar dincolo de hotarul Valahiei, undeva unde nu-l putea ajunge.

Se întoarse apoi la București și bătu la porțile Marghioliței.

Răspopitul încălcă cu bună știință poruncile mai vechi ale logofătului de a nu descâlci nimănui adevărul despre slujba sa la Stambul. Acum însă, socotea că pentru a afla izbăvirea, trebuiau strânși toți prietenii.

Caterisitul se spovedi negustoresei. Cu ochii tulburi, sărind de la una la alta, istorisi isprăvile lui Radu Andronic la Constantinopol. Dinspre o singură parte se ferise cu grijă să nu pomenească o vorbă. Sadeth, fiica mectubgiului, parcă nici nu s-ar fi aflat pe lume.

Pieptul Marghioliței parcă i se rupea în timp ce-l asculta. Răsufla greu, iar ochii verzi, codați, se umpluseră de lacrimi. Rosti gânduri, cu privirea dusă departe, dincolo de drumul Giurgiului, printre minarete și turnuri subțiri, aurii:

– Știam... Am simțit de la bun început. Radu Andronic nu putea vinde Valahia!

Pafnutie o cerceta rătăcit. Mâinile-i spânzurau fără vlagă, umerii păreau doborâți sub povară grea.

– Amu' ce să fac? Zi matale, jupâneasă, ce să fac? M-o ajuta oare grecul acela al lui Vodă? Dacă mă însoţeam cu boier Costache, nici capul nu mă durea. Dar aşa, singur...

Marghioliţei i se făcu milă de slugă.

– Te întorci degrabă pe calea arătată de Brâncoveanu, după care vei merge la doi neguţători, datornici mie. Unu-i turc, celălalt neamţ. Când au fost la ananghie, le-am dat. Acum m-or răsplăti ei. Sunt încredinţată că vor face tot ce le e cu putinţă. Îţi dau şi trei pungi cu aur...

Pafnutie sări ars.

– Nu le iau!

– Ai înnebunit, omule?

– Nu le iau, să mă tai! Fac treisprezece, numărul Satanei.

– Ce?

– Treişpe pungi! Nu pricepi? Zece ale lui Vodă cu trei ale tale...

Marghioliţa clătină din cap:

– Te-au prostit turcii, cuvioase! Ţi-aş da mai multe, dar n-am. Las în ladă atât cât să-mi pot urma negoţul.

– Nu-i supărare, jupâneasă, mormăi caterisitul. Îmi lepezi doar două.

– Ai uitat pesemne ce tare ţi-i aşternutul când îţi lipseşte din chimir para chioară. Şi pentru că te-ai pomenit calic încă din pântecele mumei, n-ai învăţat ce repede alunecă galbenii, când nădejdea şi nevoia ţi-i la alţii.

Se mai sfătuiră o bucată de vreme. Marghioliţa îl dădăci cum, şi unde, şi în ce fel să apese, să nu se lase în nici un chip doborât de neputinţă ori amar.

– Te-aş întovărăşi cuvioase, căci aud cum îţi tremură izmana sub straie. Dar în turcime, muierea-i de prisos, nu le cunosc nici graiul, iar taleri acolo n-am cum rostui.

La o nevoie, îndreaptă-mi vorbă, tot ce mi-o prisosi, ba chiar mai mult, trimit fără șovăială. Îi bine să știi că orbul de la podul lui Șerban Vodă e omul meu.

Pafnutie o cercetă cu uimire.

– Ai minte și vlagă de bărbat, jupânească.

Marghiolița clătină din cap, oftând. În ochi îi stăruiau lacrimile.

– Dar inima de muiere, deci tot în pagubă rămân. Îi sărută amândoi obrajii: Noroc, cuvioase! Și nu mă lăsa să fierb. Aștept la tot ceasul știre despre logofăt. Umblă sănătos!

Capitolul XXIII

MOARTEA FLUTURELUI ALB

În temnița de la *Ediculè*, păzit aprig din porunca muftiului, Radu Andronic zăcea cu mintea tulbure, pe un mindir de paie mucegăite.

Era o hrubă strâmtă, cu ziduri din care șiroia apa, fără ochi de fereastră. Întunericul se destrăma pentru câteva clipe dimineața, când ienicerul plimba o feștilă peste chipul logofătului, încredințându-se că mai trăiește. Ochii lui Radu Andronic sângerau orbiți, iar la lumina flăcării, slujitorul îi vedea obrajii vineți, pleoapele umflate, dârele negre de sânge uscat la frunte și tâmple.

Părăsea apoi hruba, pășind înfiorat de silă printre șobolanii ce mișunau pe lespezile bâhloase. Străjerul număra zece zile de când ghiaurul era supus unor cazne neînchipuite, fără a-și descleșta gura. Fusese întins pe roată, îi cetluiseră capul în zgardă de fier, îl arseseră cu

vătrai înroşit la foc, pe piept şi spinare, îi înfipseră ţepuşe ascuţite sub unghiile de la picioare şi mâini.

Ienicerii îl purtau în fiece zi la Fornetta, bine cunoscut şi înfricoşător loc de schingiuire. Zadarnică fusese însă osârdia gâzilor. Valahul nu mărturisise cu nici un preţ din a cui poruncă, ori cu ce ţel pătrunsese în cancelaria muftiului. Mare fusese mirarea casapilor când osânditul smulgând un jungher şi-l înfipsese în braţ. Ascuţişul pogora la vale, spintecând carnea, dar valahul zâmbea. Zvârlise apoi jungherul: „Nu aşa îmi veţi afla taina!"

„Da, gândi musulmanul, zăbovind poarta grea. Ghiaurul e dintre aceia pe care poţi să-i farmi, că tot muţi rămân".

Clătină din cap, coborând treptele de piatră, încovrigate melc, ce duceau în odaia ienicerilor. Soarele spânzura chiar în creştetul Stambulului şi i se făcuse foame.

Nu-şi mai simţea trupul. Mintea păienjenită nu deosebea dacă e treaz, ori aluneca pe aripă de vis. Gândurile îi rătăceau zorite, smulgând din întunericul vremii chipuri, privelişti ori doar fărâme de privelişti abia deslu-şite... Ungherul cu icoane din iatacul jupânesei Irina, clondirul lui boier Costache ascuns în sofa, luleaua din lemn de trandafir, râsul gros al lui Ioniţă Fărcăşan, zâmbetul şiret al lui Pafnutie, degetele subţiri ale lui Brâncoveanu...

Apoi gândul zăbovea între zidurile de la *Ediculè*. Tot aici zăcuseră în cazne rezidentul genovez Spinola, Giuilio Andreea Rosina, veneţianul prins în război, iar mai înainte, cu mult înainte de a se fi născut el, Petru Cercel, domnitorul Ţării Româneşti. Ţara... Brâncoveanu... În mintea înceţoşată a logofătului se înfipsese pironul unui

gând. Vodă n-avea să săvârșească nimic înspre ajutorul său. Când vrăjmașul îți prinde iscoada, juri că n-o cunoști.

Radu Andronic gemu. Și iarăși gândul nestatornic apucă alte poteci. Își simți grumajii cuprinși de brațe mici, subțirele, plete negre se strângeau la pieptul lui. Ochii albaștri, piezișii, îi dezmierdau fruntea strivită, obrajii fierbinți.

Peste inima cernită a logofătului poposise lin fluture mare, alb.

Când se trezi, o torță înfiptă în zid umplea cămara de lumină rîncedă, gălbuie. Trecu multă vreme până ce putu să deslușească, crăpându-și pleoapele sângerii, chipul mectubgiului Selim. Îl cerceta lung, trăgând din lulea. Radu Andronic surâse ostenit.

– Bektaș-Effendi... Un oaspete la care nu mă așteptam.

– Ne-a fost pesemne ursit, spuse alb mectubgiul, să ne uimim unul pe celălalt. Te privesc de jumătate de ceas.

– Ai vrut să-mi îngădui somnul?

– Doresc să te înțeleg.

– Ești bărbat înțelept, Bektaș-Effendi. Ce putea oare scăpa priceperii domniei tale?

Selim oftă:

– Ce am deslușit singur las la o parte. Îți descâlcesc acum vicleșugurile din casa lui signor Bartholomeu, pășesc de-a-ndăratelea pe drumul urmat și-ți descurc pânzele. Ai venit cu țintă la Stambul, nu te-ai rupt o clipă de Brâncoveanu, prin mine și prin alții, pesemne, ai nădăjduit a-ți împlini țelul.

Logofătul încercă să se ridice în capul oaselor, dar durerea îl țintui pe prichici.

– Ce a mai rămas de limpezit, Bektaș-Effendi? surâse chinuit. Oare ți-e teamă să nu pomenesc gâzilor despre anume jocuri neîngăduite din casele florentinului, ale unui anume mare dregător? Zâmbi: Fii pe pace!

– Nu mi se cuvine disprețul domniei tale, Andronic-Effendi. Sunt uneori neghiob, nu și fricos. Și-apoi de ce ai face-o? Soarta oricum ți-ai pecetluit-o. Cu ce te-ar mângâia să-ți țin tovărășie aici, la *Ediculè*?

– Ai judecat bine. Atunci? Încerci să-mi smulgi ceea ce n-a putut să-mi smulgă gâdele?

– Nu. Vreau să pricep de ce ai călcat credința față de Poartă. De ce o calcă Brâncoveanu? Nu l-am dovedit, e viclean și plin de luare-aminte Altîn-Bey, dar o calcă!

Selim oftă trecându-și degetele prin barbă, apoi rosti încet:

– Te prețuiesc mult, Andronic-Effendi. Îți prețuiesc mintea, vitejia. Prețuiesc că ai fost la un pas de izbândă, dar norocul te-a părăsit. De ce oameni ca domnia ta își calcă credința față de stăpân? De ce?

Ochii logofătului ardeau. Mușcându-și buzele de durere, izbuti să-și salte trupul, rezemându-l de zid.

– Am să te lămuresc, mectubgiule. Eu am pierdut și când pierzi nu-ți mai e teamă de nimic. Vorbești de credință... Credință față de stăpân... Cine v-a hărăzit stăpâni în Valahia, Bektaș-Effendi? Allah? Profetul? Poruncește oare Coranul să bați război peste mări și țări pentru a dobândi rod, și avuție, și țarină ce nu ți se cuvin?

– Până departe, în trecut, unde a pătruns cunoașterea, toate imperiile au făcut la fel.

– Și dintotdeauna cei supuși cu sabia, tot cu sabia s-au răzvrătit. Dacă mâine venețienii, ori Bourbonul,

ori Leopold, ori Petru al Rusiei ar pune cizma în Stambul și jug pe grumajii osmanlâilor, ai gândi că li se cuvine credință?

– Judeci înfierbântat, Andronic-Effendi. Valahia e țară mică, lesne de stăpânit. Noi am pus frâu poftelor neamțului, și ale rusului, și ale tătarului... Noi vă apărăm hotarul.

Logofătul râse amar:

– Cine v-a poftit? Au trecut mai bine de o sută cincizeci de ani de când tot belșugul Valahiei, aurul câmpiilor, și al munților, și al pământul ia drumul Dunării. Sunt aproape două veacuri de când în târla noastră suntem siliți a cere îngăduința semilunii de a ne înjuga la car străin, de a trăi, de a ne trage răsufletul. În scurtă vreme vom fi siliți a cere firman spre a ni se îngădui moartea.

Mectubgiul întrebă încet:

– Socotești oare, Andronic-Effendi, că altă stirpe decât otomanii v-ar fi fost stăpân mai mărinimos?

– Socotești că țară ca Valahia nu poate ființa decât supusă?

– E ursita popoarelor mici. Nu noi am zămislit pământul și nu noi am bătut piatra de hotar a Valahiei. Ne închinăm doar unei sorți, care a fost darnică cu Islamul.

Logofătul surâse unei aduceri-aminte... O amiază înmiresmată, cu văzduhul auriu și un vas mare, japonez, în care forfoteau printre flori de cais, ochi piezișsi, albaștri...

– Cândva mi-ai împărtășit un dor, mectubgiule, șopti Radu Andronic. Ne aflam în conacul domniei tale și mi-ai vorbit despre fărădelegile lui Rami-Mehmed, apoi despre Imperiu. Ți-a fost teamă să nu-ți tălmăcesc strâmb cuvintele și mi-ai vorbit iar... Am înțeles atunci, Bektaș-Effendi, că-ți iubești mult neamul.

– Adevărat, îngână Selim.

Ochii lui Radu Andronic ardeau torțe înfipte în obrazul chinuit.

– Iar eu îl iubesc pe al meu. Neamul, meleagurile, credința... Credința noastră. Iubesc Valahia. De aceea n-am să gândesc niciodată că Dumnezeu i-a hărăzit în veci stăpân.

– Puțini pot pătrunde cu ochii în viitorime. Despre soarta celor ce cugetă ca domnia ta, *Ediculè* spune de ajuns.

Radu Andronic surâse:

– Judeci nenorocul unei singure făpturi. Judeci strâmb! Un om nu înseamnă un popor. Iar nădejdile acestui popor nu se reazămă doar pe umerii lui Radu Andronic.

Mectubgiul îi atinse degetele strivite:

– Îmi pare rău pentru domnia ta, Andronic-Effendi... Ești făcut din plămadă aleasă. Credeam că drumurile în Apus mi-au deschis ochii. Poate că nu am văzut îndeajuns. Cei ce vor urma după noi îți vor da sau nu dreptate. Nu știu... În sufletul meu însă, cinstirea pe care ți-am dăruit-o cândva e întreagă, sporită... Mă bucur că am avut prilejul să te văd acum... Ultima oară.

Logofătul tresări. Îl privi lung.

– E un rămas bun, Bektaș-Effendi? Citi răspunsul în ochii mectubgiului și întrebă încet: Când mi-e sorocită descăpățânarea?

– Poimâine, în zori. Selim nu mai îndura ochii logofătului. Adăugă tremurat, înainte de a pieri pe ușă: Allah să-ți îmbărbăteze inima!

Ienicerul smulse torța din zid și întunericul astupă din nou ochii lui Radu Andronic.

Într-aceeași noapte, sosi răspopitul la Stambul. Găsi conacul din Pera despuiat de slujitorii muftiului. Îl zăvorâseră cu lacăte grele, șnuruite cu peceți, peste ochiul ferestrelor bătuseră scânduri de-a curmezișul.

În chip ciudat, casa pustiită și oarbă îl tulbură pe Pafnutie până la lacrimi. Se simțea părăsit și fără reazăm, un moldovean nu prea tânăr și nici isteț din cale-afară, purtându-și amarul singur, printre vrăjmași. Logofătul parcă nici nu ființase. Pierise dintr-o dată, nu rămăsese nimic din boierul Valah al cărui nume fluturase un răstimp pe buzele tuturor.

Așteaptă ivirea zorilor și în primele ceasuri ale dimineții dădu buzna la conacul grecului. Caterisitul îi lepădă dintr-o suflare paftaua înjumătățită a cărei pereche se afla în secretărașul doctorului, apoi talerii și rugăciunea Brâncoveanului. Chipul grecului se adumbrise. Se adumbriseră și chipurile negustătorilor la care îl îndreptase Marghiolița. Și vorbele fuseseră aceleași. Prea arar își întorcea muftiul poruncile, iar de la *Ediculè* nu ieșeau nici măcar dușii de pe lume. Leșurile descăpățânaților și ale gâtuiților erau azvârlite în vestitele puțuri cu sânge dinlăuntrul temniței.

Pafnutie hălădui toată ziua bezmetic, câine de pripas pe ulițele Stambulului. Spre seară, rezema doborât zidurile porții de la *Edirnè-Capusi*. Se desprinse de-acolo târziu, la anume ceas când, după înțelegere, avea să culeagă rodul istovului de peste zi al grecului și al celor doi negustători.

Izbutiseră pungile de bani și vorbele șoptite în anume locuri potrivite să păstreze capul pe umerii logofătului.

Îndulcit de galbeni, muftiul schimbase pedeapsa. Radu Andronic avea să fie trecut, până la sfârșitul zilelor sale, sclav pe o catargă împărătească. Osândă mai grea, mai vicleană decât descăpățânarea. În lanțuri, la vâsle, moartea venea poticnită și cu picurișul, mânată în fiece clipă de gârbaciul arguzinului. Lui Radu Andronic i se îngăduia doar un răgaz de cumplite cazne, în care avea să căiască securea gâdelui.

Acesta era ultimul cuvânt al muftiului. Rugăciune sporită n-ar fi cutezat să-i facă nici cei mai apropiați slujbași, afară doar dacă doreau să-i țină tovărășie logofătului.

Grecul avu de furcă până să se facă înțeles de Pafnutie. Răspopitul o ținea una și bună. Poate că număr sporit de galbeni ar îndulci de-a binelea inima muftiului. La urma urmei, ce ticăloșie neasemuită săvârșise Radu Andronic? Fărâmase un geamlâc prăpădit de la cancelaria turcului și își vârâse oleacă ochii prin harțaloage.

Când se trezi din nou în uliță, năuc și fără căpătâi, un gând i se aprinse vâlvătaie în minte. Fiica mectubgiului trebuia să afle despre osânda lui Radu Andronic. Nu-și închipuia limpede Pafnutie ce putea izbuti turcoaica cea mititică, dar era singura făptură din Stambul căreia îi păsa de logofăt. Trebuia să-i îndrepte și ultimele cuvinte ale boierului: „Beyul roagă fluturele alb să-l aștepte..."

Ceva mai înviorat, răspopitul se îndreptă spre ghimirlia pescarului moldovean din celălalt capăt al târgului. Inima îi bătea repede, dezmierdând nădejde tulbure și crudă.

Nu se mai simțea singur.

Sadeth sfârșise de mult degetele socotind numărul nopților de când beyul n-o mai întâmpinase pe casă. Și erau zile multe de când beyul nu mai fusese oaspetele lui *aga-baba*. Prin ochii Mariei, repezită în Pera, aflase că palatul fusese pecetluit de bostangii.

Fluturele alb abia se mai târa de la un cap la celălalt al odăii, zăcea toată ziua pe rogojină. Fluturele alb uitase să zboare...

Oftă, chircindu-și trupul. Grijă amară își înfipsese gheare în inima lui Sadeth. Știa, știa fără să i-o spună nimeni, că ceva cumplit se întâmplase prințului valah. Fusese tulburat tare în noaptea aceea din urmă, iar Sadeth n-avea să uite niciodată cum o strânsese la piept. Din aceeași noapte, calabalâcul lui Sadeth, bucșit într-o traistă, aștepta pitit în sunduc. Îndesase acolo doar ce i se păruse însemnat: două rochii, cele mai frumoase rochii ale lui Sadeth, besacteaua cu odoare, o pană roșie, neasemuită, smulsă din coada papagalului lui *aga-baba*, o lalea galbenă – cea mai mare și cea mai galbenă din câte crescuse vreodată în grădina ei. O păstra de trei ani într-o cutiuță de sticlă furată de la Amira.

Mai băgase Sadeth în boccea o coadă de cămilă adevărată, ce avea darul să alunge durerile de cap și pântece, ferindu-și stăpâna și de primejdii, un imineu mic de catifea – perechea i-o rătăcise, însă îi plăcea strașnic ticluiala broderiei.

Abia smulsă din brațele beyului, Sadeth își gătise bocceaua. De-atunci aștepta mereu vestea, tresărea la cel mai mic zgomot. De un lucru era încredințată. Beyul nu plecase fără fluturele alb.

Maria se întoarse la prânz, galbenă la chip și cu privirea rătăcită. Când dădu ochii cu Sadeth, izbucni în plâns. Trupul mare se zguduia de hohote.

Fluturele alb își simți inima oprindu-se în loc. Chipul îi înțepeni. Rosti încet:

– Spune, Maria! Tot...

Roaba își ridică fața scăldată în lacrimi.

– Hâd, ți-a fost norocul, inimioară... Hâd, Effendim, și fără milă!

Sadeth îi azvârli o privire iute. Își înfipse unghiile în carne. Țipă pe neașteptate, fără stăpânire:

– Lasă jelitul! Vorbește! Vorbește o dată!

– L-au prins, suflă roaba înspăimântată. S-a strecurat în cancelaria muftiului și l-au prins.

Sadeth respiră greu.

– Cine ți-a spus?

– Mihail, omul meu.

– De unde știa?

– I-a știricit sluga cea groasă a lui Radu Andronic. L-a căutat în zori, anume...

– De ce anume?

– Așa i-a poruncit valahul.

Inima lui Sadeth picura sânge.

– Unde-i... Unde-i Radu Andronic?

– La Șapte Turnuri.

– *Ediculè*! suflă înfiorată Sadeth. *Ediculè*...

– Cu pungi grele au izbutit prietenii valahului să-i strămute osânda. Nu va fi descăpățânat, dar...

Sadeth se întoarse iute ca un șarpe:

– Dar?

– Îi osândit la catargă împărătească. Adăugă încet: Până la capătul zilelor.

Sadeth alunecă pe lângă zid. Ochii albaștri, tulburi țintеau bagdadia. Maria cerceta înspăimântată chipul ca varul, fără urmă de lacrimi.

– Înainte de a străpunge cancelaria, valahul ți-a îndreptat o vorbă.

Sadeth nu se întoarse. Întrebă uscat:

– Ce vorbă?

– Sluga o știa pe de rost. M-a învățat să ți-o spun asemenea: „Beyul roagă fluturele alb să-l aștepte."

Sadeth își mușcă buzele. Șopti cu ochii departe:

– Am să te aștept, Radu Andronic.

În acele ceasuri ale unei după-amieze de vară, plină de lumină și floare, luă Sadeth hotărâre mare.

Și tot în acele ceasuri – avea să-și dea seama mult mai târziu – fluturele alb murise.

Ceasuri întregi rămase Sadeth cu ochii spânzurați de ziduri. Părea o păpușă de lemn, chircită, cu privirea stinsă, învăluită în muselinuri albe. Abia seara, când roaba aprinse candela, își dezvălui gândurile. Maria înnăbuși înspăimântată un țipăt.

– N-ai să faci asta, Effendim!

– Nu mă poate opri nimeni s-o fac. Nici Allah! Trebuie să-l găsesc pe Radu Andronic.

– Effendim, inimioară... Chibzuiește bine!

– Trebuie să-l găsesc.

Abia își descleșta buzele. Ochii țintuiau floarea roșie zugrăvită în bagdadie.

– Eşti un copil, o fetiţă... Oameni în putere n-ar cuteza asemenea faptă. Uită-te la mine! Las-o păcatelor de bagdadie! Îţi omori tatăl...

– Trebuie să-l găsesc.

– Auzi? Îl ucizi! Îl ucizi, stăpână! Îi vâri jungherul în inimă!

Sadeth răspunse împietrită:

– Trebuie să-l găsesc.

În zori, Maria se strecură din conac nesimţită de slugi şi goni într-un suflet până la cocioaba lui Mihail. Moldoveanul îşi ţesăla măgarul. Pafnutie înnoptase la pescar, iar acum privea adumbrit din pragul ghimirliei spre sulițele aurii ale sutelor de minarete.

Maria sosită ca un vifor îi trase în casă şi încuie uşa în urma ei. Sfătuiră vreme de un ceas, apoi se despărţiră. Răspopitul şi Mihail se îndreptară spre port, iar Maria se întoarse la conacul mectubgiului.

Pe la zece ceasuri, stăpâna cea tânără vesti slujitorii că pofteşte să se plimbe cu caicul. Plecă în rădvan, însoţită de roaba moldoveancă şi doisprezece eunuci călări.

Maria luase şi un coşuleţ cu de-ale gurii. Poate că stăpâna dorea să zăbovească peste ceasul amiezii, iar apa sporeşte glasul pântecelui.

În caicul mititel, roşu, întocmit doar spre desfătarea fiicei mectubgiului, îşi avea loc un singur slujitor. Acela vâslea, în vreme ce Sadeth şi roaba, cu spatele la el, cercetau priveliştile. Ceilalţi zece eunuci îi urmară în caicul cel mare al mectubgiului.

După o vreme, Sadeth îşi muie degetele în undele albastre şi-i şopti Mariei:

– Acum!

Roaba răsuci capul spre eunuc.

– Stăpâna porunceşte să ne duci la chioşcul albastru de pe gorgan.

– Îi loc primejdios şi pustiu, mârâi slujitorul.

– Cutezi să cârteşti, eunucule? Înfrunţi vorba stăpânei?!

Omul mormăi ceva în barbă şi îndreptă caicul spre dâmb.

– Vin! spuse Mihail.

Pafnutie, tremurând din toate mădularele, îi privea trupul despuiat până la brâu, puternic şi ars de soare.

– Să n-ajungeţi la fund de-adevăratelea.

– Nu-ţi fă griji! Maria îi mai iute ca ştiuca. La noi, în baltă, nu se aflau două ca ea.

– Şi claponul?

Moldoveanul păru să n-audă. Cuviosul închină cruce mare. Îşi scotocea mintea după sfânt care fereşte de primejdie pe apă, dar nu mai avu vreme. Caicul se apropia.

Mai târziu, Pafnutie avea să-şi spună că totul se petrecuse într-o clipită.

Mihail aştepta vârât în apă până la gât. Când barca se apropie îndeajuns, se scufundă. Răspopitul zări apoi degetele moldoveanului apucând marginea caicului. În aceeaşi clipă, după înţelegere, Maria şi Sadeth îşi lăsară povara pe aceeaşi parte. Cuviosul văzu un maldăr de fuste plutind, apoi, înainte ca să se dezmeticească claponul, pieri în adâncuri. Pafnutie o luă la fugă spre limba de pământ unde aşteptau caii înhămaţi la un rădvan.

Moldoveanul înota sub apă, cercetând drum anume printre stânci. De grumaji sta agăţată Sadeth. Îşi simţea

sângele bufnindu-i șuvoi în ochi, în urechi, în inimă. Clipele treceau greu, nu se mai isprăveau. Prin pleoapele întredeschise o zări pe Maria. Un trup mare, voinic, despicând îndemânatic undele verzi.

Când ajunseră la liman, Sadeth răsufla greu. Mihail o purtă în brațe până la rădvan și Pafnutie dădu bici cailor.

Eunucii căutară multă vreme trupul stăpânei. Până spre seară, întregul Stambul aflase amarnica veste. Fiica mectubgiului pierise în apele Bosforului.

Vestea cea rea avea să ocolească mulți ani urechile lui Selim-Bektaș. Plecase în aceeași dimineață, cu slujbă de taină, în depărtata Chină. În vremea asta, Sadeth socotea să-și îndeplinească fără oprelişti poruncile inimii.

Știrea ajunse și la conacul lui Validé-cadîn. Începu de-a doua zi să caute soață potrivită lui Ibrahim. Sadeth murise.

Capitolul XXIV

ÎN CĂUTAREA CATARGEI

Gustar[1]*, 1704*

De pe punte, se zăreau ţărmurile spaniole. În pântecele catargei, toba cea mare mugea înăbuşit dând măsura şi spor osârdiei osândiţilor. Trei arguzini goi până la brâu învârteau gârbaciul. Aveau brăţări late de piele prinse la încheietura mâinilor, căutătura cruntă, rânjetul rău. Biciul putea plesni după dorinţă şi fără greş spinarea ultimului osândit, strecurându-se îndemânatic, ca un şarpe, printre trupurile goale.

Catarga număra cincizeci de picioare în lungime, cinci în lăţime. Se aflau şaizeci de vâsle de o parte şi alta. Câte patru sclavi abia trăgeau la o vâslă. Erau cetluiţi în

[1] Vechea denumire populară a lunii august.

lanțuri, acolo unde aveau să moară. Doar leșurile erau descătușate. Își trăgeau greu răsufletul în aerul fierbinte, năclăit de sudoare, de mucegai, de rană putredă. Ochii osândiților erau goi. Pe chipurile istovite nu se citea nimic. Umerii păstrau pecețile cnutului.

Radu Andronic se afla la capătul rândului. Dâre de sânge închegat îi însemnaseră pieptul și obrajii. O barbă neagră, ca smoala, îi năpădise chipul. Azvârli o privire spre gâdele în ilic roșu. Durerea ascuțită, ca o mușcătură de viperă, îi aminti că nu-i e îngăduit să-și ridice ochii. Andronic prinse scrâșnind lopețile în palmele bătătucite. Picături de sânge țâșniră din pielea plesnită.

În mintea și inima logofătului se afla o singură dorință. Să-l spintece pe gâde.

Brumărel[1]*, 1707*

Se împlineau trei ani de când lumea uitase că fiica mectubgiului pierise în apele Bosforului.

Trei ani de când Sadeth, însoțită de Pafnutie și cei doi moldoveni, cotrobăiau drum cu pulbere ori pe apă, în căutarea lui Radu Andronic. Tăiaseră de-a curmezișul, în lung și-n lat, mările, cutreieraseră fără rod porturile grecești și spaniole, cele egiptene, ajunseseră la Veneția și Napoli. Catarga împărătească *Luna*, unde-și trăgea osânda zilelor logofătul, se ivea și pierea ca o nălucă.

Maria își cerceta stăpâna cu aprinsă uimire. Nimeni n-ar fi recunoscut în băietanul de 17-18 ani, care în toamna lui 1707 păndea sosirea vapoarelor în portul Pireului, pe

[1] Vechea denumire populară a lunii octombrie.

singura odraslă a lui Selim-Bektaș. Sadeth își retezase părul și se purta în strai leșesc, berneveci și botfori, și haină scurtă cu cingătoare și jungher, după pilda logofătului. Părea un lotru tinerel, și sprinten, înainte de-ai da tuleiele.

Pentru cel ce știa să privească, atrăgeau însă luarea-aminte ochii albaștri. Căutau uscat în jur, fără îndurare, erau ciudat de stinși. Licăreau arar și doar la anume vești. Uitase Sadeth, sporind uimirea moldoveancăi, să râdă și să plângă. În degete păstra un singur giuvaier. Ghiulul cu safir dăruit de Radu Andronic într-o dimineață însorită la Stambul, când fluturele alb scotea prima oară capul din sac... Dar zilele acelea păreau de mult sfârșite și Maria se cutremura socotind trei ani și mai bine de când în ochii pieziș nu răsărise o singură lacrimă. Altminteri, stând și chibzuind, roaba tot într-o uimire trăia. Sadeth vorbea puțin, poruncile erau gândite și rostite bărbătește, ceasurile de răgaz și le petrecea aplecată peste cărți groase. Un cufăr plin de învățătură, greu plumb, cărau pretutindeni cuviosul Pafnutie și Mihail.

În nevoia preumblărilor, deprinsese binișor greaca și toscana, pricepea tot și se putea face înțeleasă în valahă.

O slujeau Mihail și Maria din drag. Dincolo de hotarul turcului, puteau oricând și fără opreliște să-și îndrepte pașii spre gurile Dunării unde-i așteptau gospodăria chivernisită și lotca pescarului. Hotărâse însă Maria să nu-și părăsească stăpâna înainte de a da ochi cu logofătul. Pafnutie, câine de pripas, se ținea de poalele „harăpoaicei cele tinere", așa cum s-ar fi aninat de pulpana logofătului. În cugetul și inima sa nu mai încăpea despărțenie între Sadeth și Andronic. Îi simțea deopotrivă, și-i contopea

trup și suflet în aceeași făptură. Slujind ochii albaștri, slujea totodată și pe cei negri.

Răspopitul visa rătăcind printre insulele grece, ori mai departe, pe unde-l purtau năbădăile ursitei la Alexandria, în Sardinia ori Sicilia, viața dulce de după slobozirea logofătului. I-ar fi fost pe plac slujbă de chelar ori mai marele vătafilor și se vedea împărțind porunci în creștetul sofálei, alături de ciubucul și cupa de vinars ce-i vor dezmierda anii bătrâneții. Se mai ițea din cotlonul dosit al visului și o muiere nurlie, cam la 70-80 de ocale, tot cu ochii în pământ, rumână în obraji și părul ca dohotul, prea fericită să-i împlinească gusturile.

Așa socotea dumnealui răspopitul când apăru Sadeth.

– *Luna* nu-i în convoi. Patru catarge cu tutun și smochine au părăsit ieri Pireul. Pornim spre Marsilia!

Vâslele băteau apa rar, lăsând timpul în urmă. Galera se pierdu în noapte.

Cireșar[1]*, 1774*

În temnița de la Șapte Turnuri, Constantin Brâncoveanu, despuiat de cuca și caftanul cu blană de samur, de avuțiile mărturisite și de domnie, chibzuia cu ochii ațintiți în gol.

Amarnic se năpustise în acea primăvară ursita asupra stirpei Brâncovenilor. Moartea Domniței Stanca, văduva lui Beizadea Radu Ilieș, trăsese în urmă, ca de o ață, șirag lung de amărăciuni. Mazilirea, întemnițarea, a sa și a

[1] Vechea denumire a lunii iunie.

Doamnei Marica, a domniţelor şi coconilor, jaful belşugului, caznele cumplite din beciurile de la *Ediculè*.

Şi nu putea alunga Vodă gândul ce-i sfredelea mintea şi inima asemenea unui piron roşit la flacără. Stolnicul Cantacuzino stătuse reazăm de nădejde aprigei sorţi. Zvonuri şi prepuieli vechi îi răsăriră dinainte... Cantacuzinul smulsese prin otravă scaunul Valahiei de la frate-său, Şerban... Acum, sătul de domnia lui Constantin Vodă, uneltise la Stambul, chemând capugiul în ţară. Mustafa-Aga nu zăbovise. Într-o mână aducea grimeaua neagră de mazil pentru umărul Brâncoveanului, în cealaltă cuca de domnie nouă. Înălţase în scaun pe spătarul Ştefan, fiul Cantacuzinului...

Constantin Vodă îşi atinse rănile crude şi gemu. Mai vârtos decât trupul hăcuit, îi sângera inima. Se afla în ceasul de preţ dintre cazne şi cugetul străpungea zidurile groase ale temniţei, căutând lacom spre viitorie. Gândise totdeauna şi obişnuise s-o spună mereu celor din preajmă: Nicicând nu se socotise pasăre călătoare în scaunul Ţării Româneşti. Cârmuise cu iscusinţă destinul Valahiei, ferind-o de lăcomia habsburgului şi turcului, a leşilor. Le ţinuse în cumpănă poftele veghind la slobozenia ţării. Avea oare să rămână veacurilor ce veneau, grăunte din osârdia Brâncoveanului? Vor avea prilej făpturile odrăslite peste o sută ori două sute de ani să-şi desfete privirea dinaintea Mogoşoaiei, giuvaier în lemn şi piatră, ori a palatelor ridicate la Potlogi, Târgovişte, Doiceşti, Obileşti, Sâmbăta de Sus?

Dimpreună cu meşteri pricepuţi, dăruiţi cu har, născocise frumuseţe nouă ctitoriilor sale. Niciunde în Evropa ori Orient nu întâmpinai îmbinarea gingaşă şi luminoasă

a foişoarelor şi a cerdacelor cu poame, flori şi animale, a ferestrelor arcuite, largi, deschizând privelişte neasemuită a loggiilor rezemate pe stâlpi sculptaţi.

Vor fi acestea pe gustul urmaşilor? Anume pentru frumuseţea Valahiei întemeiase şcoală de zugravi şi pietrari la Hurez. Învăţăturii meşterilor pământeni o adăugise pe cea a străinilor. Constantinos, grecul, zugrăvise Biserica Doamnei şi cea a Curţii Domneşti de la Târgovişte; Vucaşin Caragea, dalmatul, desăvârşise Hurezul; italianul Pesena Levin izvodise minuni din piatra Brâncovenilor. Acestora li se însoţise mâna dibace a lui Pârvu Mutu ce împodobise zidurile Colţei şi ale Sfântului Gheorghe Nou, iar mai înainte a Mărginenilor, Măgurenilor, Filipeştilor de Pădure şi cine le mai ţine minte...

Rodul îmbelşugat al strădaniilor o dovedea Hurezul, isprăvit în 1692. Cunoştea fiecare meşter după nume şi chip. Manea, vătaful zidarilor, Vucaşin pietrarul, zugravii Stan, Neagoe, Ioachim, Ion şi Andrei. Patru ani mai târziu, clopotele lui Franz Zachender se înălţau deasupra mănăstirii...

Îmbogăţise apoi ctitoriile cu dar bogat şi odoare, fereCături de evanghelii, tipsii, cădelniţe, ripide, candele, pocale şi cristelniţe.

Gândul lui Vodă alunecă spre tipografiile de la Bucureşti, Snagov, Episcopia Buzăului şi chip luminos se iscă din întunericul vremii: Meşterul tipăriturilor, Andrei din Iviria, ce avea să devină mai târziu Mitropolitul Antim. Unul dintre cei număraţi pe degete care pricepuse inima şi cugetul Brâncoveanului. Pricepuse însemnătatea Academiei Domneşti din chiliile mănăstirii Sf. Sava, şcoală greacă cu dascăli vestiţi, unde-şi întreceau puterile, alături

de valahi, învățăcei sârbi, greci, albanezi. Acolo, între zidurile mănăstirii, bătea inima ortodoxiei ținând stavilă papistașilor și reformiștilor. Dar mai cu seamă, se isca, cu răbdare și meșteșug, dorul de răzvrătire al supușilor împotriva semilunii.

Aducerea-aminte a Brâncoveanului răsfiră multe: mănăstiri, școli, tipărituri, cea dintâi bolniță așezată la Colțea, dobândiri multe și în bine ale unui cuget ce se știa mai puțin oștean viteaz cât minte ascuțită, hărăzită să vadă dincolo de hotarele vremii. Un zâmbet chinuit se zugrăvi pe chipul lui Vodă.

Își făcuse diata... Diata pentru viitorie.

Se răsuci pe prichici. Durerea îi străpunse trupul. Când deschise ochii, privirea îi căzu asupra zidului. O scrijelitură veche îi săgetă inima. Slovele frânce, zgâriate în piatră, numărau zece ani.

– *N-am trădat, Cuptor*[1]*, 1704. Radu Andronic, logofăt.*

Mâinile osândiților tremurau pe vâsle. Catarga înainta împotriva vântului.

Cireșar, 1716

Bătrânul prăbușit pe mindirul hrubei se răsuci anevoie. Avea ochii pierduți în fundul capului, gândul plecat departe, spre anume întâmplări petrecute cu doi ani în urmă. Cutezase la vremea aceea faptă silnică, trimițând Porții dovada necredinței Brâncoveanului. Pentru uneltiri de același soi, duse în mare taină împotriva flamurii

[1] Vechea denumire populară a lunii iulie.

verzi, se afla acum în stăpânirea lui Bostangi Paşa. Peste un ceas, avea să simtă juvăţul. Ciuli urechile. Dinspre piaţa rânduită peste drum de Galata, unde în vara lui 1714 gâdele retezase gâtul Brâncoveanului şi ale coconilor, venea zvon ascuţit de râs.

Hohote lungi, cutremurătoare, pătrunseră în celulă, se izbiră de zidurile umede. Bătrânul îşi astupă urechile. Zadarnic. Râsul fostului domn Constantin Brâncoveanu umpluse hruba, îl izbea cu pumnii.

Sări în picioare, urlând:

– Ajunge!

Nimeni n-ar fi recunoscut atunci, în moşneagul înspăimântat, pe stolnicul Constantin Cantacuzino, acel stup de învăţătură şi poveţe înţelepte, preţuit de cărturarii veacului.

Peste întinsul mării celei întunecate, stăpânea luna. Catarga împărătească înainta către gurile Dunării, lăsând în urmă potecă lungă de spumă...

Doisprezece ani vânturase boier Costache Andronic lumea în căutarea feciorului. Nici umbletul în deşert, nici tânguielile jupânesei Irina, nici porunca vârstei înaintate n-avusese putere să-i clintească credinţa izbânzii. Lega cap la cap fiecare crâmpei de veste şi odată sărea în şa.

Tot astfel se petrecuseră lucrurile şi în dimineaţa aceea de brumărel. Primise ştire de la Marghioliţa, negustoreasa din Sfântul Gheorghe, precum că răspopitul tocmise moldoveni să dea năvală asupra catargei intrate pe Dunăre.

Dumneaei, jupâneasa, împărțea trebile slugilor de la cuhnii, când bătrânul zvârli pledul, strigând:

– Armele și veșmintele de drum!

Avea iarăși călcătura tânără, ochii aprinseseră din nou luminile nădejdii. Jupâneasa își împreunase mâinile a rugă:

– Ascultă-mă, omule...

– Am poruncit să-mi fie aduse armele și veșmintele! tună boier Costache, rupând de pe el halatul. Poruncesc de asemenea să fie adus roibul la scară.

În ochii bătrânei încolțiră lacrimile. Îi întinse rând pe rând pieptarul, sabia și contășul.

– Chibzuiește, rogu-te, la vremea de afară. S-au adunat nourii cei negri, îndată își leapădă apa.

– M-așteaptă feciorul, femeie!

Își potrivi jungherul la brâu, anină de umeri mantaua cea groasă anume făcută pentru asemenea drumuri și se năpusti vârtej spre ușă. Plânsul jupânesei îl opri în prag. Boier Costache îi căută ochii. Rosti blând:

– Trebuie să mă duc, Irina. Mă așteaptă! Cu voia Celui de Sus, ne întoarcem de astă dată împreună.

Sări în șa și odată cu calul, zidul curții.

Rămasă în pridvor, jupâneasa îi blagoslovi drumul.

Ploaia trudea să prindă din urmă călărețul. Dar armăsarul boierului Costache Andronic zbura nălucă, ridicând nori de colb. Pieri la cotul drumului, înghițit de păcura nopții.

Cateristul își curmă povestea și bătrânul se întoarse spre Sadeth cercetând-o lung, fără sfială. Oricât ar fi încercat cuviosul să sucească istoria, umbletul turcoaicei

după feciorul domniei sale numai într-un fel se putea tălmăci.

Se aflau la malul bălții. Mihail rânduise lemnele pe foc și curăța cu pricepere peștele pentru cină. Maria învârtea mămăliga.

Sadeth primi căutătura bătrânului în liniște. Ochii albaștri deslușeau în ochii negri privirea logofătului. Gândul făcu cale întoarsă la ceasurile de bucurie de pe acoperiș. Zâmbi fără să vrea, fără să știe. Trecuseră doisprezece ani de când buzele lui Sadeth nu mai cunoscuseră zâmbetul.

Mâna bătrânul se ridică încet, mângâindu-i pletele.

Valaha grăită de Sadeth își avea dulceața ei. Înșiră amănunțit tocmeala cu moldovenii aflați și ei, ca și Mihail și Maria, la gurile Dunării. Douăzeci de lotci cu câte opt pescari vor năvăli la spartul nopții asupra catargei. Chibzuia că-i ceasul cel mai nimerit. Străjile doborâte de somn, lumină îndeajuns pentru ca ascuțișurile moldovenilor să-și găsească vrăjmașii. Bătrânul asculta cu luare-aminte.

– Apoi, urmă Sadeth, vom slobozi osândiți. Mihail va avea grijă să împungă catarga în anume locuri, spre a fi înghițită de apă.

– De ce?

– Socotesc că nu trebuie să rămână urmă, altminteri mânia vizirului va nimici satele pescarilor.

– Socoata dovedește înțelepciune, zâmbi Costache Andronic, în multe privințe. Un gând nu-mi dă pace. Pescarii mânuiesc cu dibăcie vâslele și prostovolul, dar n-au știința armelor.

Mihail tuși încurcat. Găsi în ochii Mariei încuviințare și grăi:

– Dacă domnia ta îngăduie, am a-i spune că oamenii noștri au mai făptuit asemenea lucrări. Turcul s-a dovedit hain, pustiind satele de femei și de bărbați vârtoși, anume aleși pentru catarge. Adăugi înfundat: Avem dară multe datorii a plăti.

Nedeprins cu vorba îmbleșugată, tăcu, sucind peștele pe jăratic. Crapii rumeniți și aburul mămăliguței calde aduseră lacrimi în gura răspopitului.

Luna răsturna aur peste stuful bălții, apele adormiseră de mult. Boier Costache Andronic trăgea cu nădejde din lulea, privind fără să vadă fumul albăstrui.

– Unde-s moldovenii?

Mihail ridică mâna, arătând spre ostrovul întunecat de la poalele satului.

– Gândesc, spuse încet bătrânul, că năvala trebuie dusă la cel dintâi cântat al cucoșilor. Lumina dimineții e prielnică, dar teamă îmi e că vom găsi puntea ciotcă de slujitori.

– Poruncile domnia ta le dai, spuse Sadeth, plecându-și pleoapele, noi ne supunem.

– Catarga vâslește către portul Brăilei, care port se află la șase ceasuri de drum. Cei ce slujesc pe mare simt de departe zvonul cârciumilor și scurtează somnul.

– Numai să rămână luna în priveală, se amestecă Pafnutie.

Bătrânul cercetă căutătura firului de iarbă, apoi cerul.

– Rămâne!

– Rămâne! întări Mihail, ispitind anume semne știute de el.

Costache Andronic scoase ceasornicul cel vechi lipsit de zorzoane.

– Peste patru ceasuri.

Se răsuci spre Sadeth. Fata străpungea întunericul cu ochi mari, hulpavi.

Avusese dreptate bătrânul. Luna lumina trupul suleag al catargei. Vântul trudea în locul osândiților, cu umărul proptit în pânza cea mare.

Pafnutie își roti privirea. Prin stuful malului, se ghiceau zece lotci. Alte zece așteptau porunca boierului, ascunse după un ostrov. Mihail cerceta încruntat pântecele catargei. În ochii lui Costache Andronic ardeau lumini negre. Ținea mâna dreaptă pe jungher, stânga ușor ridicată, gata să dea semnul. Sadeth încremenise în vârful lotcii. Albastrul privirii schimba ape neguroase. Mâna bătrânului se lăsă pe umărul lui Mihail:

– Acum!

Moldoveanul își țuguie buzele și slobozi lung strigătul bâtlanului.

Douăzeci și una de lotci lăsară în urmă malurile, înconjurând catarga. Straja rămasă de caraul nu le simțise umbletul.

Din umbră, țâșni al doilea țipăt de pasăre. Douăzeci și una de ancore aninară podelele catargei. Cu cuțitele între dinți, moldovenii năpădiră puntea.

Răspopitul sprijinea plângând încetișor capul lui Costache Andronic. Bătrânul primise în focul bătăliei rană adâncă de hanger. Ochii lui Pafnutie nu mai văzuseră, de pe vremea când alerga să împlinească poruncile logofătului,

făptură care să împartă mai avan moartea. Boierul tăiase cu amândouă mâinile păgânii, se repezise taur mânios, acolo unde turcii răreau rândurile moldovenilor.

Zarva ostoise. Pe punte, zăceau grămezi – vrăjmași și prieteni – nici un slujitor împărătesc nu-și găsise scăpare.

Mihail ținea sub cuțit viața căpitanului. Levantinul își sucise jungherul în trupul lui Costache Andronic, mișelește, pe la spate, și Sadeth îi poruncise moarte aprigă.

Din pântecele catargei răzbătea zgomot de cicoan și clește. Moldovenii fărâmau lanțurile osândiților.

Fluturele alb ieși de sub punte, clătinându-se. Avea ochii stinși, iar buzele îi tremurau. Se opri în fața căpitanului.

– Unde-i Radu Andronic?

Levantinul tresări.

– Pentru el...

– Unde-i Radu Andronic?

Sadeth șuiera cuvintele. Sângele îi fugise de pe chip.

– L-am trecut pe *Magnifica* în Pireu, spuse încet căpitanul.

Lumina dimineții spăla puntea de umbre. Sadeth rezemase catargul, privind cu ură împrejur. Întâlni ochii lui Costanche Andronic. Clipeau des, osteniți.

– Nu... Nu-l văd...

Sadeth îngenunche lângă bătrân, umezindu-și buzele.

– Vine... Îl sloboade Mihail.

– Se cheamă că am izbândit.

– Da... Am izbândit.

– Atunci e bine.

Pe chipul bătrânului se aşternu liniştea. Odată cu zâmbetul, în colţul gurii răsărise sângele. Pafnutie îi închise ochii.

Inima jupânesei Irina se opri dintr-o dată. Scoase un ţipăt scurt şi se nărui.

Candela împrăştia lumină săracă, albăstruie.

Capitolul XXV

DUPĂ DOISPREZECE ANI

Gustar, 1776

Îndată ce catarga *Magnifica* ancoră spre ceasurile prânzului în Brăila, cheiul fu năpădit de negustătorii valahi și greci care așteptau încărcătura de portocale, măsline, cafea și migdale. Se foiau printre marinari cu poalele caftanelor ridicate, asurzeau văzduhul cu țipete amestecate în graiuri deosebite.

Îndemnat de Sadeth, Pafnutie se strecură printre negustători. Trase cu urechea, schimbă câteva vorbe, încercă zadarnic să-și furișeze privirea dincolo de umerii și jungherele străjilor. În cală nu cobora nimeni, iar pe punte nu se zărea picior de osândit.

Peste câteva ceasuri, cuviosul luă urma căpitanului.

La nici o sută de paşi, pe ulicioara Brezoiului, se afla la vremea aceea o crâşmă vestită – *Felinarul de Aur* – după fanarul cu sticle galbene, înfipt în inima zidului. Porţile erau date în lături zi şi noapte. Aici se întâmpinau oameni de toate seminţiile, călători pe toate mările pământului. Îi asemănau mult straiele, chipurile aspre arse de soare, pofta aprigă de rachiu şi petrecere.

Căpitanul *Magnificei*, un grec încărunţit pe apă, cu buze sumese şi degetele năpădite de ghiuluri, îşi găsi tovarăş vechi. Până a răsuci din cap Pafnutie, masa levantinului se umpluse cu clondire, ghiudem şi ciozvârte de miel fript în groapă cu jar. Cuviosul zăbovi dinaintea unei măsuri de vinars, chibzuind în fel şi chip, apoi se îndreptă spre uşă.

– Asta-i rânduiala, stăpână! În coşciugul cela blestemat nu se poate strecura pui de cloţan. Mustreşte de străji, iar grecul a învoit doar trei oameni.

Răspopitul îşi mută trupul de pe un picior pe celălalt. Îndura greu ochii albaştri ai lui Sadeth... Nu răbdase niciodată privire aţintită. Se simţea fără voie de vină, prins cu cioara în cuşmă.

– Prilej ca aista, spuse gros Mihail, nu se mai iveşte. Trebuie dres ce-o fi de dres, înainte să înceapă a da din vâsle.

Sadeth nu se întoarse. Îşi pironise ochii pe chipul caterisitului.

– Ce-ai aflat despre căpitan?

– Căpitan ca toţi căpitanii! Cuviosul sălţă din umeri. Slut, spurcat la vorbă şi cu chimirul plin. Îi leapădă acum prisosul în crâşmă şi adulmecă după poale de muiere.

– Retează-ți limba spurcată! sări moldoveanca. Cum cutezi a grăi astfel dinaintea stăpânei?

Pafnutie mârâi:

– Spun ce-am văzut și ce-am auzit. Grecului îi sticleau ochii după vreo dadă, numai că găinușele vin la scurmat grăunțe de aur mai pe seară...

Sadeth tăcu multă vreme, apoi întrebă liniștită:

– Câți taleri ne-au rămas?

Mariei i se păru dintr-odată albită la chip. Cuviosul râse amar:

– Dacă chibzuiești cumva să-l cumperi:

– Câți?

Roaba scoase o pungă din sân și o deșertă pe mescioară. Sadeth azvârli privire iute părăluțelor. Scrâșni, înainte ca moldoveanca să-i numere:

– N-ajung! N-ajung nici de-o mânecă.

Maria tresări:

– Ce-ți trece prin minte, Effendim?

Sadeth chibzui câteva clipe. Scoase cușma și-și trecu degetele prin șuvițele ce abia îi ajungeau la umăr.

– Pe grec îl voia ademeni eu.

Săltă capul și Mihail. Nu-și credea urechilor. Maria o prinse în brațe, înspăimântată:

– Stăpână! Nu-i cu putință! Ți s-au tulburat mințile.

Sadeth i se rupse din mâini:

– Îl voi ademeni pe grec și voi pătrunde pe corabie. Am nevoie doar de straie. O rochie, un caşmir, încălțări...

Maria plângea.

– Inimioară... Să mai chibzuim.

Sadeth se răsuci iute:

– Chibzuim de 12 ani! Trebuie să ajung pe catargă. Acolo... Șopti: Acolo voi avea un jungher.

– De! oftă Mihail. Poate fi o socoteală. Să ne numărăm arginții...

Dezlegară nodurile maramelor, scotociră clapcele cingătorilor. Grămăjuia numără șase taleri și câteva arămioare. Sadeth își privea lung safirul din deget. Dezmierdă piatra albastră și strângând din dinți, o alătură mușuroiului de parale.

– Acum îi de ajuns...

Pafnutie sări de pe laiță cu mușcătură ascuțită în inimă. Cunoștea inelul, cei dintâi dar al logofătului. Bolborosi, fără a nimeri cuvintele:

– Nu, stăpână! Ghiulul... Nu... În ruptul capului... Cât răsuflă Pafnutie...

Începu a se dezbrăca repede. Pe cămeșa groasă din cânepă avea cusute petice mărunte, felurit colorate. Le spintecă cu jungherul, scoțând la lumină câțiva galbeni. Îi puse pe mescioară, gâfâind:

– Iaca... Agoniseala cuviosului Pafnutie... Cincizeci de galbeni numărați și răsnumărați... Ba ai să-i primești, stăpână! Și-apoi cine a pomenit răspopă pricopsit?

Maria zâmbea cu ochii în lacrimi. Pe ai ei Sadeth și-i răsuci, ascunzându-i.

Cu chip ca varul, împietrit, pătrunse Sadeth la ceas de seară în cârciuma de pe ulicioara Brezoianului. Pășea stângace, îndemnată de brațul lui Pafnutie care descurca drum prin mulțimea de marinari beți, ochind loc, în priveala căpitanului grec.

Se mai aflau la *Felinarul de aur* trei sau patru muieri despletite, şoldii, cu chipuri umflate şi glasuri răguşite, arse de vinars.

La vederea lui Sadeth, oamenii amuţiră. Nu se pomenise asemenea soi de muiere trecând pragul cârciumei. Peste rochia de mătase sinilie, cu fir bogat de argint, cădea o broboadă din horbotă albă, pornită din creştet, care-i ascundea pletele scurte. Pe chipul fără strop de sânge, stăruiau doar ochii, flori albastre neasemuite, sfâşietor de triste.

Căpitanul catargei o privea cu gura căscată. Dădu cupa pe gât, iscodindu-şi tovarăşii:

– Cine-i muierea?

Un cârlionţat din Toscana ridică din umeri.

– Eu, unul, dacă poftesc o scândură, strâng gardul în braţe... Ochioasa domniei tale nu mă îmbie, signore...

Grecul izbucni în râs şi, ca la un semn, cârciuma se umplu iar de larmă. Pafnutie se uită la Sadeth. Îşi simţi inima strânsă. Nu cu chipul ăsta de sfântă se ademenesc diavolii din port. Muierea trebuie să fie ţunţurlie, numai draci...

Privirea aţintită în ceafă îl făcu să-şi întoarcă gâtul. Ochii verzi, codaţi, îi zâmbeau de la o masă de negustori. Pafnutie se bâlbâi buimac:

– Marghioliţa!

Nimeni nu pofti să se apropie de Sadeth. Marinarii îi zvârleau căutături furişe, apoi îşi vedeau de-ale lor. Muierea subţiratică cu trup de nălucă şi chip de icoană îi înfricoşa.

Sadeth privi peste umăr. Răspopitul sporovăia de zor cu o femeie trupeşă, cu buze pline ca vişina în pârg şi uitătură verde, adâncă, îndreptată cercetător spre ea.

Simți că nu mai rabdă. Se rupse din loc și se îndreptă spre masa grecului. Pafnutie îi tăie drumul.

Dintr-o dată, Marghioliția își desprinse spelcile din păr și cu o smucitură a capului, își rostogoli cozile grele până la mijloc. Dădu broboada pe spate, dezvelindu-și umerii și pieptul, își înfipse zâmbet de ispită în ochi și colțul buzelor. Mărunțindu-și pașii cu meșteșug, din pântece și șold, ajunse dinaintea grecului.

Răspopitul o mânca din priviri.

„Strașnică muiere! Toată talpa iadului joacă în sângele împielițatei, iar capu-i vuie de învățătură satanicească! Într-o clipă, a scăpărat flacără trupul grecului... Ia pildă aci, Sadețel, taică..."

Gândul îi roși obrajii și se întoarse rușinat spre fiica mectubgiului. Se uita speriată la Marghioliția. Pafnutie îi atinse brațul.

– Nu te teme, stăpână. În folosul logofătului îl ademenește pe grec.

Sprâncenele lui Sadeth se ridicară.

– Cine e?

Răspopitul înghiți în sec:

– Ne-am de-al meu... Cumătră... Pentru mine sare în foc!

Marghioliția îl ridicase pe grec de la masă. Făcu semn ascuns spre Sadeth și Pafnutie să-i urmeze.

Căpitanul se clătina între Sadeth și Marghioliția. Beat mort, cânta în gura mare, oprindu-se mereu pentru a-și aduna puterile, la sunetele ascuțite. Urcă rezemat de muieri

treptele spre punte. Străjile se dădură în lături, zâmbind cu tâlc. Când Pafnutie vru să treacă, îi puseră mâna în piept:

– Aşteaptă jos!

Răspopitul făcu cale întoarsă, oftând.

Sadeth aluneca oarbă cu dinţii încleştaţi. Dedesubt, aproape, se afla beyul valah. Doisprezece ani! Doisprezece ani şi câţiva paşi îi despărţeau.

Se opriră dinaintea unei uşi. Grecul chicoti, sprijinindu-se de uşor:

– Alegeţi voi care vine prima... Rânji: Aceeaşi răsplată...

Marghiolita trecu în faţă.

– Vin eu.

Căpitanul intră. Înainte să-l urmeze, negustoreasa căută lung spre fiica mectubgiului. Sadeth îşi plecă ochii.

Sadeth se prelingea pe lângă pereţii de lemn, ca o umbră. Coborî treptele calei. Avu vreme să zărească, peste umerii străjii, trupurile adormite ale osândiţilor.

Arguzinul se răsuci dintr-o dată. Întâi se holbă nedumerit, apoi ochii îi sclipiră. Întinse mâna să-i cuprindă mijlocul. Sadeth făcu un pas înapoi, strângând sub broboadă mânerul jungherului. Degete mari, năpădite de păr, o ajunseră.

O văpaie roşie se aprinse în ochii lui Sadeth. Îi înfipse pumnalul între coaste şi omul se prăbuşi, icnind.

Sadeth privi înnebunită ascuţişul înroşit, mâna plină de sânge. Păşi ca într-o vrajă peste trupul arguzinului prăbuşit la poalele scării.

În aerul ud, plin de miasme, chipurile osândiţilor răsăreau păienjenite. Erau tinere, în pragul vieţii, ori vârstnice,

scofâlcite, cu bărbi întunecate și obraji pământii care uitaseră lumina soarelui. Zări în umbra jilavă umeri însângerați, guri rânjite, știrbe. I se părea peste putință să-l deosebească pe Radu Andronic printre sutele de sclavi. Ochii lor hulpavi sticleau, îi scotoceau printre poale, îi pipăiau trupul.

– Sadeth!

Șoapta o țintui locului. Un uriaș cu plete și barbă înspicată o privea cu spaimă, ca pe o nălucă. Recunoscu căutătura neagră din care pierise surâsul, a logofătului. Inima lui Sadeth încetă să bată.

Ochii i se umplură de lacrimi. Primele lacrimi din anume zi de vară, când în conacul mectubgiului fluturele alb își frânsese aripile. Întinse brațele, bolborosind nedeslușit:

– Radu Andronic! Te-am așteptat... Te-am așteptat...

Uitase unde se află. Ieșise din sac în odaia logofătului? Se strecurase pe acoperiș în rochia cea nouă a Amirei?

Radu Andronic privea solomonit chipul lui Sadeth. Ochii negri se umeziseră, buzele îi tremurau.

– Fluturele meu alb!

– Doamne, cât te-am așteptat!

Logofătul tresări, alungând vraja. Pe punte se auzeau pași.

– Fugi, Sadeth!

– Da, da, fuge Sadeth...

Înainta spre el împleticită, cu brațele deschise.

– De ce ai întârziat atât, Radu Andronic? Doisprezece ani...

– Lasă cuțitul și fugi!

– Da, da...

Capul îi vuia, picioarele nu o mai ascultau.

Sadeth nu știu niciodată cum ajunse pe punte, cum trecu printre străji, cum nimeri în barca lui Mihail.

Radu Andronic săpa lemnul la rădăcinile scoabei... Osândiții urmăreau lucrul cu ochi holbați. Opt brațe prinseră lanțul trăgând din răsputeri. Fierul se îndoi, apoi scăpă din strânsoare.

Încremeniră cu răsuflarea oprită. Nimeni de pe catargă nu deslușise zgomotul. Jungherul lui Sadeth trecu mai departe. Logofătul petrecu lanțul prin belciugul de la cingătoare, za cu za, și se ridică ametit.

Era slobod.

Mihail, Maria și Pafnutie lopătau din răsputeri. Catarga împărătească *Magnifica* rămăsese în urmă, pierea înghițită de zorile cenușii.

Sadeth plângea lipită de pieptul logofătului. Hohote zbuciumate, ascuțite, istoveau trupul plăpând. Brațele logofătului o strângeau încleștat. Ochii negri, umezi, înotau în apele ochilor albaștri.

Marghiolița își strânse șalul în jurul umerilor. Un vânt rece se strecura prin rochia sfâșiată, săgetându-i trupul. Se rezemă fără putere de stâncă. Lotca moldoveanului trecu prin fața ei. Vedea limpede vâslele, lopătarii încovoiați.

Boiul subțire al turcoaicei se pierdea în brațele lui Radu Andronic. Desăvârșeau un singur trup, și zărind o clipă chipul logofătului, Marghiolița pricepu că și o singură inimă.

Rămase multă vreme pe mal. Târziu, după ce lotca pieri în țesătura de sălcii, negustoreasa se desprinse de stâncă. Păşea clătinat, sub dezmierdarea răsăritului.

Vântul îi zvânta obrajii uzi.

Maria îi săruta mâinile cu ochii plini de lacrimi.

– Să-mi dai de veste, Effendim. Puzderie de olaci se îndreaptă mereu spre Dunăre... Părintele Ştefan ne deslușește răvașele... Auzi, inimioară?

Sadeth o strânse în brațe:

– Am să vă scriu, Maria. Voi amândoi... Nu se află răsplată pe potriva faptei voastre.

– Lasă, stăpână... Dumnezeu să vă lumineze calea. Bun rămas, logofete.

Pafnutie sporovăia în şoaptă cu Mihail. Moldoveanca zgâlțâi cu zâmbet umărul caterisitului:

– Iacă, prea cuvioase, a poposit clipa să-ți hodinești ciolanele istovite. Dacă mi-ai cere povață, te-aș îndemna să tragi la sfântă mănăstire, spre iertarea multelor păcate săvârșite de cuget și pântece. Ești om bătrân...

Pafnutie i-o tăie, mormăind posac:

– Dacă vrei povață cu adevărat înțeleaptă, apăi hodinește-ți tu limba cea lungă și clevetitoare, că s-or bezmetici urechile pescarului de atâta huruit în deșert!

Femeia râse:

– M-ai bucura mult, cuvioase, să-mi știricești din vreme în vreme că te afli sănătos. Caută de-ți slujește cu credință stăpânii. Și când ți-o veni pofta de hălăduit, bate la ușa Mariei. Crivat moale pentru popă ticălos și o strachină de borș s-or afla întotdeauna.

Îl sărută pe obraz. Răspopitul întoarse repede și pe al doilea.

Mihail și Maria urcară în barcă. Sadeth și Radu Andronic fluturau semne de rămas bun. Pafnutie, un pas în urmă, își apăsa nasul roșu în podul palmei, să nu i se audă smiorcăitul.

Capitolul XXVI

JUDECATA

Ghenar[1]*, 1716*

Se împlineau cinci luni de când Sadeth și Radu Andronic trăiau zile de dumnezeiască bucurie. Îngăduiseră răgaz dulcții ce le dezmierda inimile, zăbovind drumul spre București cu popasuri îndelungate la moșiile logofătului.

Se aflau în acel miez de iarnă, cu ger și omăt îmbelșugat, la Conacul Morii. O înserare străvezie ca sticla vopsea cu albastru ferestile. Pafnutie fluiera prin curte, cercând să vâneze ciori. Pântecele cuviosului se rotunjise peste măsură, iar ochii nu-și mai lepădau lucoarea înfiptă de rachiu.

Radu Andronic zâmbi și se întoarse spre Sadeth. Stătea întinsă pe covor, dinaintea focului. Se împlinise la

[1] Vechea denumire populară a lunii ianuarie.

boi, din ochii albaştri pierise cenuşa. Flăcările tremurau pe chip, împurpurându-i obrajii şi gura ca rodia. Din rochia subţire, unduită pe trup, răsărea umărul mic, rotund ca un măr alb şi glezna subţire încinsă în zgărdiţă de aur.

Cei doisprezece ani îi însemnaseră într-un singur chip frumuseţea. O cută aspră îi răsărea între sprâncenele fugite spre tâmple. Şi acolo poposeau cel mai des buzele logofătului.

Se lăsă moale la picioarele ei. Degetele lui Sadeth îi cercetau chipul, mângâiau tâmplele argintii, obrajii brăzdaţi de cnut, ochii negri din care pierise zâmbetul zeului din Pera. Mâinile lui Sadeth alunecară pe lângă grumaji, de-a lungul umerilor. Lui Sadeth îi plăcea să se ascundă la pieptul logofătului. O cuprindea un simţământ de linişte, o căldură dulce îi învăpăia inima şi obrajii.

– Ninge, Sadeth! Vrei să poruncesc sania?

– Nu!

Logofătul îi mângâie pletele scurte. O învălui în căutătură fierbinte.

– Dar ce vrei, Sadeth?

– Să te privesc.

Optsprezece boieri dădură iureş năvală la conac. Descălecară, şi înainte ca Pafnutie să iasă din buimăceală, pătrunseră în odaie. Aduceau cu ei frigul de afară, promoroacă în bărbi şi adânciturile caftanelor, junghere vrăjmaşe scoase din teci.

Pe clucerul Negoescu şi pe Ioniţă Fărcăşan, logofătul îi cunoscu de îndată. Pe alţii trei, Dobre, Ciucaş, poreclit Sihastrul, şi Căliman, îi cunoştea de departe, flăcăi cu musteţi abia răsărite la vremea când părăsise Valahia. De ultimii n-avea ştiinţă.

Sadeth simți rece în inimă. Chipurile străinilor erau aspre, uitătura cruntă. Trase un șal peste rochia subțire și lipi peretele. Logofătul îi mângâie ușor umărul, apoi se întoarse spre boieri cu anume zâmbet.

– Ciudate deprinderi au dobândit valahii în vremea din urmă. Altfel cunoșteam că se poftesc oaspeții și că altfel se cuvine a-ți bate la porți.

– Nu-ți suntem oaspeți! mârâi Ciucaș.

Era un bărbat vânjos, cu privire verde, de gheață. Părea cu putere asupra celorlalți, după cum altă dată, logofătul își supunea prin pildă tovarășii.

Ioniță Fărcășan și Negoescu căutau cu uimire la logofăt. Anii nu-l cruțaseră. Arăta cu mult mai vârstnic, trecut prin cazne grele. Doar deplinătatea tăriei îi rămăsese neîntinată, ba chiar sporită. Avusese piept și umeri vârtoși dintotdeauna, acum însă semăna cu un zeu păgân, dăltuit în piatră. Privirea iscoditoare li se opri și asupra femeii subțire în mijloc, cu ochi răsăriți pe alte meleaguri.

– Fără a-mi fi oaspeți, își urmă zâmbetul Radu Andronic, vă poftesc a vă așeza pe sofale! Îmi veți spune, după aceea, ce trebuință vă aduce la conacul meu.

– Am venit să te judecăm, Radu Andronic!

Logofătul se opri locului. Ridică din sprâncene:

– Să mă judecați?! Din a cui poruncă și pentru care fapte?

Ochii boierilor se răsuciră spre Ciucaș-Sihastrul. Rosti apăsat, abia descleștându-și fălcile:

– Porunca ne-o dă Valahia și umbra Brâncoveanului. Pe amândouă le-ai vândut turcului pentru câțiva pumni de taleri.

– Hm... Logofătul clătină amar din cap. Vorbe mari iscate de prea multă tinerețe. Ești încredințat că nu te înșeli, boier Ciucaș? Sunt treisprezece ani de când am părăsit Țara Românească, iar capul Brâncoveanului a căzut doar de trei.

– N-are însemnătate neizbânda, ci gândul ce a scornit fapta. Unde a dat greș logofătul Radu Andronic, au izbutit alții asemenea lui. Și asemenea sămânță de oameni trebuie stârpită.

Andronic râse încetișor:

– Mi-ați hotărât deci osândă cuvenită altora.

– Osânda cuvenită celor ce au vândut țara din hotar în hotar osmanlâilor și slugilor lor. Acum treisprezece ani, ori numai de-o singură zi.

– Așa e! spuse gros Căliman, azvârlind fulgere din ochi. Voi ați dat scaunul domnesc și dregătoriile și avuția noastră calicilor din Fanar. Grecoteii Mavrocordatului au ajuns a porunci pe meleagul lui Mircea și al lui Țepeș. Ce atâta voroavă, boier Ciucaș! Năpârca trebuie strivită fără zăbavă, și tot asemenea puii ei.

– N-am pui, surâse trist logofătul. Dinspre partea aceasta n-aveți a vă osteni. Îi strânse în privire caldă: Cinstesc mult gândul vostru...

– Limba vicleană ți-e vestită, Andronic, i-o curmă Ciucaș. Aduci silă și mai multă cugetelor noastre.

Logofătul cercetă în jur. Ochii speriați ai lui Sadeth îi străpunseră inima. Fărcășan și Negoescu, mai la o parte, aținteau dușumelele. Rosti cu tristețe:

– Pricep că m-ați osândit înainte de a mă judeca. M-aș fi întors oare în Valahia după ce, vorba voastră, am vândut-o pe galbeni?

– Te-ai întors, știind că Mavrocordat nu-ți va pedepsi fapta. Ba o va răsplăti, că prin străduința credincioasă străinilor i-ai netezit drumul spre scaun.

Radu Andronic își mușcă buzele. Vorbe vechi îi izvodiră în minte. Cuvintele lui Boier Costache, risipite atunci în văzduhul Stambulului, se adunau strânse în căuș, îi răsunau în urechi cu dangăt de clopot. „...Domniile sunt trecătoare, băiete... Într-o săptămână Vodă-și poate pierde capul... Te-ai gândit la ziua când va trebui să spulbere credința în ticăloșia ta?"

Își simți dintr-odată trupul năpădit de-o sudoare rece.

– Nu l-am vândut pe Brâncoveanu! Spre a înșela Stambulul și a mi se face acolo încredințare, în înțelegere cu Brâncoveanu, am fost prigonit. Pricepeți? În înțelegere... Și tot pentru Vodă Constantin am petrecut osândit de turci doisprezece ani pe catargă împărătească.

– Dovada! ceru aspru Ciucaș.

Căliman rânji:

– Ceri dovadă la minciună? Cheltuim vreme de preț, ascultând cuvinte fățarnice.

– Dovadă? Ochii logofătului luceau. V-ați întrebat vreodată cum de hainit și ticăloșit, Vodă nu mi-a strâns avuțiile? Conacele, și viile, și moșiile, și pădurile?

– Milosteniei Brâncoveanului i-a mers vestea, spuse Ciucaș. Iar căpătuiala era a lui boier Costache Andronic.

Logofătul îi privi lung. Le-ar fi putut arăta pieptul și umerii însemnați de bici, le-ar fi putut vorbi despre izvod și despre cancelaria muftiului, despre temnița Stambulului și despre anii grei petrecuți în lanțuri. Simți dintr-odată că totu-i zadarnic. O citea pe chipurile de cremene,

în ochii aprigi, în mâinile încleștate pe junghere. Și, ciudat, o văpaie îi încălzea inima.

Ciucaș îi împinse de umeri pe Negoescu și Fărcășan. Vorbele Sihastrului îl treziră:

– Dinaintea lor ți-ai despuiat cugetul la Stambul, Andronic! Le-ai vorbit despre sațul de firimituri și pofta de aur, despre tacâmul ce ți se cuvenea la masa împărătească. Despre vânzarea Valahiei și neghiobia celui ce gândește altfel. Așa e, Fărcășane? Mint, Negoescule?

Cei doi clătinară capul, căutând pe sub sprâncene la logofăt. Îl știau vinovat, dar nu-și puteau împiedica inima să lăcrămeze. Clipe de tinerețe zburdalnică, unde Andronic își avea loc statornicit, le treceau pe dinainte: vânătorile și vinul nou cercat la viile logofătului, galbenii dăruiți prietenilor fără socoată și gând de întoarcere...

Pe chipul lui Radu Andronic se înfipsese o lumină ce n-aveau s-o uite niciodată. Muierea cu privirea albastră se apropiase, ținând strâns mâna logofătului. Îi fugise sângele din obraji, avea gura încleștată. Boierii scoaseră jungherele.

– E bine! șopti Radu Andronic. Ursita mi-a fost nevolnică, dar nu într-atâta încât să mă sărăcească de ultima bucurie... Am temut ceasul când fapte ce-mi împovărează fără vină umerii ar putea stârni doar nepăsarea. Ceasul când boierii, în loc de dispreț și jungher ar dărui zâmbet și fală mieroasă ticălosului ajuns puternic. Vai de ziua în care cei aleși și cei de rând vor vedea țara în lacrimi și vor spune că râde, spre a fi plăcuți lui Vodă! Vai de ziua când toți vor închide ochii pentru a nu li se sminti agoniseala! Cât vor ființa făpturi cu domniile voastre, Valahia va dăinui!

Jungherele se aflau la un împins de braț. Din trupul suleag al lui Sadeth izbucni un urlet înfricoșător. Se agăță de Radu Andronic, acoperindu-i pieptul. În ochii logofătului scânteiau lacrimi.

– Sadeth, șopti, Sadeth fluturele meu alb...

O smulseră greu de grumajii lui Radu Andronic. Sadeth se zvârcolea ca o fiară sălbatică.

– Nu! Nu! Ucigașilor!

– Dragos...

Opt junghere curmară vorba logofătului. Radu Andronic se prăbuși.

– Sadeth...

Ultima șoaptă și ultimul suspin se alungară o dată de pe buzele boierului. Radu Andronic muri cu ochii deschiși.

Sadeth se azvârli asupra trupului. Își ridică dintr-odată capul, ațintind cerul. Ochii albaștri păreau plini de sânge. Strigătul – ură pătimașă, dezlănțuită, neomenească – înfioră urechile boierilor:

– Allah! Fii blestemat!!

Ioniță Fărcășan și clucerul Negoescu se depărtară primii. Zăpada scârțâia sub copitele cailor.

– Mergem la mine! șopti Negoescu.

În ochii lui Ioniță stăruia lumină rece. Rosti cu un glas ciudat:

– Vinul și-a pierdut dulceața...

Se topiră umbre călări, într-un vârtej de zăpadă. Promoroaca își țese giulgiul înghețat peste codru.

Despre Sadeth nu se mai știe nimic.

Cuprins

Cartea întâi – IZVODUL

Capitolul I. Urzeala 7
Capitolul II. Prințul aurului surâde 16
Capitolul III. O lovitură de jungher pentru Vodă Brâncoveanu 31
Capitolul IV. Primejdia cea mare 45
Capitolul V. Logofătul de taină Radu Andronic 59
Capitolul VI. Răspopitul 74
Capitolul VII. Casa blestemată 86
Capitolul VIII. Cuviosul Pafnutie își găsește o slujbă 96
Capitolul IX. Urma vicleanului 113
Capitolul X. Jocul cu moartea 133

Cartea a doua – FLUTURELE ALB

Capitolul XI. Nababul valah 147
Capitolul XII. Cuviosul Pafnutie învață porunca Profetului 161
Capitolul XIII. Sadeth 171
Capitolul XIV. O capcană pentru Selim Bektaș 185

Capitolul XV. În numele dragostei 200
Capitolul XVI. Primejdia călătorește spre Stambul..... 226
Capitolul XVII. Adevăratul chip al boierului Costache Andronic 239
Capitolul XVIII. Întâlnire de mare taină pe acoperiș..... 266
Capitolul XIX. Vrăjitorul nebun din Fanar..... 283
Capitolul XX. Izvodul iscoadei..... 311
Capitolul XXI. Drum fără întoarcere..... 342

Cartea a treia – OSÂNDA

Capitolul XXII. Vodă Brâncoveanu nu se supune obiceiurilor domnești 361
Capitolul XXIII. Moartea fluturelui alb..... 369
Capitolul XXIV. În căutarea catargei..... 383
Capitolul XXV. După doisprezece ani..... 397
Capitolul XXVI. Judecata 408

4

AGENTUL SECRET AL LUI ALTÎN-BEY

În tulburatul veac XVIII, sub domnia lui Constantin Brâncoveanu, logofătul de taină Radu Andronic participă la o operațiune riscantă. *Agentul secret al lui Altîn-bey* ni-l arată ca erou al unei povești despre credință și loialitate. Călătorind pe la Curți străine, logofătul luptă pentru salvarea tronului și a țării de cotropirea turcilor. Misiunile delicate, intrigile nesfârșite și amorurile cu dus și întors se întâlnesc sub zodia fericită a unei ficțiuni istorice cum rar s-a scris în literatura română.

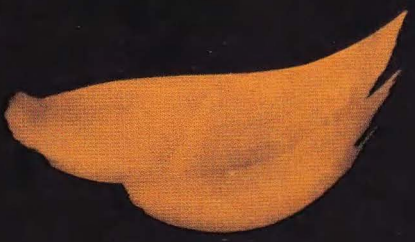

www.nemira.ro

ISBN 978-606-579-266-1